This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

NYPL RESEARCH LIBRARIES
3 3433 07438246 0

[redacted]

NTT-B
(1792)
Vill

7209

1793
NTFB

P. OVIDII NASONIS OPERA.

TOMUS SECUNDUS.

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY

ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS

7230

C. Eisen Invenit 1761. de Longueil Sculp.

P. OVIDII
NASONIS
OPERA
QUÆ SUPERSUNT.

TOMUS SECUNDUS.

K 8340.

7290

PARISIIS,
Typis Fratrum BARBOU, viâ Mathurinenſium.

M DCC XCIII.

7290

THE NEW YORK
PUBLIC LIBRARY
3[illegible]98[illegible]
ASTOR, LENOX AND
TILDEN FOUNDATIONS.
1[illegible]07

5

PROPERTY OF THE
CITY OF NEW YORK.

P. OVIDII NASONIS

METAMORPHOSEON

LIBRI XV.

CATHEDRAL LIBRARY,
NEW YORK CITY.

Circ. Dept.

AUTORIS

EPIGRAMMA.

ORBA parente ſuo quicumque volumina tangis,
His ſaltem veſtrâ detur in urbe locus.
Quòque magis faveas, non ſunt hæc edita ab illo:
Sed quaſi de Domini funere rapta ſui.
Quicquid in his igitur vitii rude carmen habebit,
Emendaturus, ſi licuiſſet, erat.

P. OVIDII NASONIS METAMORPHOSEON

LIBER PRIMUS.

In nova fert animus mutatas dicere formas
Corpora. Dî cœptis, nam vos mutaſtis & illas,
Aſpirate meis; primaque ab origine mundi
Ad mea perpetuum deducite tempora carmen.

Ante, mare, & tellus, &, quod tegit omnia, cœlum,
Unus erat toto Naturæ vultus in orbe,
Quem dixêre Chaos: rudis indigeſtaque moles;
Nec quicquam, niſi pondus iners; congeſtaque eòdem
Non bene junctarum diſcordia ſemina rerum.
Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan;
Nec nova creſcendo reparabat cornua Phœbe;
Nec circumfuſo pendebat in aëre tellus
Ponderibus librata ſuis; nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.

Quàque fuit tellus, illic & pontus & aër:
Sic erat inſtabilis tellus, innabilis unda,
Lucis egens aër: nulli ſua forma manebat;
Obſtabatque aliis aliud: quia corpore in uno
Frigida pugnabant calidis, humentia siccis,
Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus.
Hanc Deus & melior litem Natura diremit:
Nam cœlo terras, & terris abſcidit undas;
Et liquidum ſpiſſo ſecrevit ab aëre cœlum.
Quæ poſtquam evolvit, cæcoque exemit acervo,
Diſſociata locis concordi pace ligavit.
Ignea convexi vis & sine pondere cœli
Emicuit, ſummâque locum sibi legit in arce.
Proximus eſt aër illi levitate, locoque.
Densior his tellus, elementaque grandia traxit;
Et preſſa eſt gravitate ſui. Circumfluus humor
Ultima poſſedit, ſolidumque coërcuit orbem.

Sic ubi dispositam, quisquis fuit ille Deorum,
Congeriem ſecuit, ſectamque in membra redegit;
Principio terram, ne non æqualis ab omni
Parte foret, magni ſpeciem glomeravit in orbis.
Tum freta diffundi, rapidisque tumeſcere ventis
Jussit, & ambitæ circumdare litora terræ.
Addidit & fontes, immenſaque ſtagna, lacusque;
Fluminaque obliquis cinxit declivia ripis:
Quæ diverſa locis, partim ſorbentur ab ipſa,
In mare perveniunt partim, campoque recepta
Liberioris aquæ, pro ripis litora pulſant.
Jussit & extendi campos, ſubſidere valles,
Fronde tegi silvas, lapidoſos ſurgere montes.
Utque duæ dextrâ cœlum, totidemque siniſtrâ
Parte ſecant Zonæ, quinta eſt ardentior illis;
Sic onus incluſum numero diſtinxit eodem

Cura Dei; totidemque plagæ tellure premuntur.
Quarum quæ media eſt, non eſt habitabilis æſtu:
Nix tegit alta duas: totidem inter utramque locavit;
Temperiemque dedit, mixtâ cum frigore flammâ.
Imminet his aër: qui, quantò eſt pondere terræ
Pondus aquæ levius, tanto eſt onerosior igni.
Illic & nebulas, illic consiſtere nubes
Jussit, & humanas motura tonitrua mentes,
Et cum fulminibus facientes frigora ventos.
His quoque non passim mundi fabricator habendum
Aëra permisit: vix nunc obsiſtitur illis,
Cùm ſua quisque regant diverſo flamina tractu,
Quin lanient mundum; tanta eſt diſcordia fratrum.
Eurus ad Auroram Nabathæaque regna recessit,
Persidaque, & radiis juga ſubdita matutinis.
Veſper, & occiduo quæ litora Sole tepeſcunt,
Proxima ſunt Zephyro: Scythiam Septemque trionem
Horrifer invasit Boreas: contraria tellus
Nubibus assiduis, pluvioque madeſcit ab Auſtro.
Hæc ſuper impoſuit liquidum, & gravitate carentem,
Æthera, nec quicquam terrenæ fæcis habentem.
Vix ea limitibus diſſepſerat omnia certis;
Cùm, quæ preſſa diu maſsâ latuere ſub illâ,
Sidera cœperunt toto efferveſcere cœlo.
Neu regio foret ulla ſuis animantibus orba,
Aſtra tenent cœleſte ſolum, formæque Deorum:
Ceſſerunt nitidis habitandæ piſcibus undæ:
Terra feras cepit, volucres agitabilis aër.
Sanctius his animal, mentisque capacius altæ,
Deerat adhuc, & quod dominari in cetera poſſet:
Natus homo eſt: sive hunc divino ſemine fecit
Ille opifex rerum, mundi melioris origo:
Sive recens tellus, ſeductaque nuper ab alto
Æthere, cognati retinebat ſemina cœli.

Quam ſatus Iapeto, mixtam fluvialibus undis,
Finxit in effigiem moderantûm cuncta Deorum.
Pronaque cùm ſpectent animalia cetera terram;
Os homini ſublime dedit, cœlumque tueri
Juſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus.
Sic, modò quæ fuerat rudis & ſine imagine, tellus
Induit ignotas hominum converſa figuras.

Aurea prima ſata eſt ætas, quæ, vindice nullo,
Sponte ſuâ, ſine lege, fidem rectumque colebat.
Pœna metuſque aberant; nec verba minacia fixo
Ære legebantur: nec ſupplex turba timebant
Judicis ora ſui; ſed erant ſine judice tuti.
Nondum cæſa ſuis, peregrinum ut viſeret orbem,
Montibus, in liquidas pinus deſcenderat undas:
Nullaque mortales, præter ſua, litora norant.
Nondum præcipites cingebant oppida foſſæ:
Non tuba directi, non æris cornua flexi,
Non galeæ, non enſis, erant: ſine militis uſu
Mollia ſecuræ peragebant otia mentes.
Ipſa quoque immunis, raſtroque intacta, nec ullis
Saucia vomeribus, per ſe dabat omnia tellus:
Contentique cibis, nullo cogente, creatis,
Arbuteos fetus, montanaque fraga legebant,
Cornaque, & in duris hærentia mora rubetis;
Et quæ deciderant patulâ Jovis arbore glandes.
Ver erat æternum, placidique tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos ſine ſemine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat:
Nec renovatus ager gravidis canebat ariſtis.
Flumina jam lactis, jam flumina nectaris ibant:
Flavaque de viridi ſtillabant illice mella.

Poſt quàm, Saturno tenebroſa in Tartara miſſo,

Sub Jove mundus erat; ſubiit argentea proles,
Auro deterior, fulvo pretiosior ære.
Juppiter antiqui contraxit tempora veris:
Perque hiemes, æſtusque, & inæquales autumnos,
Et breve ver, ſpatiis exegit quatuor annum.
Tum primùm siccis aër fervoribus uſtus
Canduit, & ventis glacies aſtricta pependit.
Tum primùm ſubiêre domos: domus antra fuerunt,
Et densi frutices, & vinctæ cortice virgæ.
Semina tum primùm longis Cerealia ſulcis
Obruta ſunt, pressique jugo gemuere juvenci.

Tertia poſt illas ſuccessit aënea proles,
Sævior ingeniis, & ad horrida promtior arma;
Nec ſcelerata tamen. De duro eſt ultima ferro.
Protinus irrumpit venæ pejoris in ævum
Omne nefas: fugêre pudor, verumque fidesque:
In quorum ſubiêre locum fraudesque, dolique,
Insidiæque, & vis, & amor ſceleratus habendi.
Vela dabat ventis, nec adhuc bene noverat illos
Navita: quæque diu ſteterant in montibus altis,
Fluctibus ignotis inſultavere carinæ.
Communemque priùs, ceu lumina Solis & auras,
Cautus humum longo signavit limite menſor.
Nec tantùm ſegetes alimentaque debita dives
Poſcebatur humus; ſed itum eſt in viſcera terræ:
Quasque recondiderat, Stygiisque admoverat umbris,
Effodiuntur opes, irritamenta malorum.
Jamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
Prodierat: prodit bellum, quod pugnat utroque,
Sanguineâque manu crepitantia concutit arma.
Vivitur ex rapto: non hoſpes ab hoſpite tutus,
Non ſocer a genero: fratrum quoque gratia rara eſt.
Imminet exitio vir conjugis, illa mariti:

Lurida terribiles miſcent aconita novercæ:
Filius ante diem patrios inquirit in annos.
Victa jacet Pietas: & Virgo cæde madentes,
Ultima cœleſtûm, terras Aſtræa reliquit.

Neve foret terris ſecurior arduus æther,
Affectaſſe ferunt regnum cœleſte Gigantas:
Altaque congeſtos ſtruxiſſe ad sidera montes.
Tum pater omnipotens miſſo perfregit Olympum
Fulmine, & excussit ſubjecto Pelio Oſſam.
Obruta mole ſuâ cùm corpora dira jacerent;
Perfuſam multo natorum ſanguine Terram
Incaluiſſe ferunt, calidumque animaſſe cruorem.
Et, ne nulla feræ ſtirpis monumenta manerent,
In faciem vertiſſe hominum: ſed & illa propago
Contemtrix Superûm, ſævæque avidissima cædis,
Et violenta fuit: ſcires e ſanguine natos.

Quæ pater ut ſummâ vidit Saturnius arce,
Ingemit: &, facto nondum vulgata recenti,
Fœda Lycaoniæ referens convivia menſæ,
Ingentes animo & dignas Jove concipit iras;
Conciliumque vocat: tenuit mora nulla vocatos.
Eſt via ſublimis, cœlo manifeſta ſereno:
Lactea nomen habet, candore notabilis ipſo.
Hâc iter eſt Superis ad magni tecta Tonantis,
Regalemque domum: dextrâ lævâque Deorum
Atria nobilium valvis celebrantur apertis.
Plebs habitant diverſa locis: a fronte potentes
Cœlicolæ, clarique ſuos poſuere penates.
Hic locus eſt; quem, si verbis audacia detur,
Haud timeam magni dixiſſe Palatia cœli.
Ergo ubi marmoreo Superi ſedere receſſu,
Celsior ipſe loco, ſceptroque innixus eburno,

Terrificam capitis concussit terque quaterque
Cæſariem : cum qua terram, mare, sidera, movit:
Talibus inde modis ora indignantia ſolvit.
Non ego pro mundi regno magis anxius illâ
Tempeſtate fui, quâ centum quisque parabant
Injicere Anguipedum captivo brachia cœlo.
Nam, quamquam ferus hoſtis erat, tamen illud ab uno
Corpore, & ex una pendebat origine bellum.
Nunc mihi, quâ totum Nereus circumtonat orbem,
Perdendum mortale genus: per flumina juro
Infera, ſub terras Stygio labentia luco,
Cuncta priùs tentata: ſed immedicabile vulnus
Enſe recidendum, ne pars sincera trahatur.
Sunt mihi Semidei, ſunt, ruſtica numina, Nymphæ
Faunique, Satyrique, & monticolæ Silvani:
Quos quoniam cœli nondum dignamur honore,
Quas dedimus, certè terras habitare sinamus.
An ſatis, ô! Superi, tutos fore creditis illos,
Cùm mihi, qui fulmen, qui vos habeoque regoque,
Struxerit insidias, notus feritate, Lycaon?
Confremuere omnes: ſtudiisque ardentibus auſum
Talia depoſcunt. Sic, cùm manus impia ſævit
Sanguine Cæſareo Romanum extinguere nomen,
Attònitum tantæ ſubito terrore ruinæ
Humanum genus eſt; totusque perhorruit orbis:
Nec tibi grata minùs pietas, Auguſte, tuorum,
Quàm fuit illa Jovi. Qui poſt quàm voce manuque
Murmura compressit, tenuere silentia cuncti.
Subſtitit ut clamor preſſus gravitate regentis;
Juppiter hoc iterum ſermone silentia rumpit.
Ille quidem pœnas, curam hanc dimittite, ſolvit:
Quod tamen admiſſum, quæ sit vindicta, docebo.
Contigerat noſtras infamia temporis aures:
Quam cupiens falſam, ſummo delabor Olympo,

Et Deus humanâ luſtro ſub imagine terras.
Longa mora eſt, quantum noxæ ſit ubique repertum
Enumerare: minor fuit ipſa infamia vero.
Mænala tranſieram, latebris horrenda ferarum,
Et cum Cylleno gelidi pineta Lycêi.
Arcados hinc ſedes & inhoſpita tecta tyranni
Ingredior, traherent cùm ſera crepuſcula noctem.
Signa dedi veniſſe Deum; vulgusque precari
Cœperat. Irridet primò pia vota Lycaon:
Mox ait, Experiar, Deus hic, diſcrimine aperto,
An ſit mortalis: nec erit dubitabile verum.
Nocte gravem ſomno nec opinâ perdere morte
Me parat: hæc illi placet experientia veri.
Nec contentus eo, miſſi de gente Moloſsâ
Obsidis unîus jugulum mucrone reſolvit:
Atque ita ſemineces partim ferventibus artus
Mollit aquis, partim ſubjecto torruit igni.
Quos ſimul impoſuit menſis, ego vindice flammâ
In domino dignos everti tecta Penates.
Territus ille fugit; nactusque ſilentia ruris
Exululat, fruſtraque loqui conatur: ab ipſo
Colligit os rabiem, ſolitæque cupidine cædis
Vertitur in pecudes: & nunc quoque ſanguine gaudet.
In villos abeunt veſtes, in crura lacerti.
Fit lupus, & veteris ſervat veſtigia formæ.
Canities eadem eſt, eadem violentia vultu:
Idem oculi lucent: eadem feritatis imago.

Occidit una domus: ſed non domus una perire
Digna fuit: quà terra patet, fera regnat Erinnys.
In facinus juraſſe putes: dent ocius omnes,
Quas meruere pati, ſic ſtat ſententia, pœnas.
Dicta Jovis pars voce probant, ſtimulosque furenti
Adjiciunt: alii partes aſſenſibus implent.

Eſt tamen humani generis jactura dolori
Omnibus: &, quæ ſit terræ mortalibus orbæ
Forma futura, rogant: quis ſit laturus in aras
Tura? ferisne paret populandas tradere gentes?
Talia quærentes (ſibi enim fore cetera curæ)
Rex Superûm trepidare vetat, ſobolemque priori
Dissimilem populo promittit origine mirâ.
Jamque erat in totas ſparſurus fulmina terras;
Sed timuit, ne forte ſacer tot ab ignibus æther
Conciperet flammas, longusque ardeſceret axis.
Eſſe quoque in fatis reminiſcitur, adfore tempus,
Quo mare, quo tellus, correptaque regia cœli
Ardeat; & mundi moles operoſa laboret.
Tela reponuntur, manibus fabricata Cyclopum:
Pœna placet diverſa; genus mortale ſub undis
Perdere, & ex omni nimbos dimittere cœlo.
Protinus Æoliis Aquilonem claudit in antris,
Et quæcumque fugant inductas flamina nubes:
Emittitque Notum: madidis Notus evolat alis,
Terribilem piceâ tectus caligine vultum.
Barba gravis nimbis; canis fluit unda capillis:
Fronte ſedent nebulæ: rorant pennæque ſinusque.
Utque manu latâ pendentia nubila pressit,
Fit fragor: hinc denſi funduntur ab æthere nimbi.
Nuncia Junonis, varios induta colores,
Concipit Iris aquas, alimentaque nubibus affert.
Sternuntur ſegetes, & deplorata coloni
Vota jacent; longique labor perit irritus anni.
Nec cœlo contenta ſuo Jovis ira: ſed illum
Cæruleus frater juvat auxiliaribus undis.
Convocat hic amnes: qui poſt quàm tecta tyranni
Intravere ſui; Non eſt hortamine longo
Nunc, ait, utendum: vires effundite veſtras.
Sic opus eſt: aperite domos: ac, mole remotâ,

Fluminibus veſtris totas immittite habenas.
Juſſerat: hi redeunt, ac fontibus ora relaxant,
Et defrenato volvuntur in æquora curſu.
Ipſe tridente ſuo terram percussit: at illa
Intremuit, motuque sinus patefecit aquarum.
Exſpatiata ruunt per apertos flumina campos;
Cumque ſatis arbuſta simul, pecudesque, virosque,
Tectaque, cumque ſuis rapiunt penetralia ſacris.
Si qua domus mansit, potuitque resiſtere tanto
Indejecta malo; culmen tamen altior hujus
Unda tegit, preſſæque labant ſub gurgite turres.
Jamque mare & tellus nullum diſcrimen habebant:
Omnia pontus erant: deerant quoque litora ponto.
Occupat hic collem: cymbâ ſedet alter aduncâ,
Et ducit remos illic, ubi nuper ararat.
Ille ſupra ſegetes, aut merſæ culmina villæ,
Navigat: hic ſummâ piſcem deprendit in ulmo.
Figitur in viridi, si Fors tulit, ancora prato;
Aut ſubjecta terunt curvæ vineta carinæ:
Et, modò quâ graciles gramen carpſere capellæ,
Nunc ibi deformes ponunt ſua corpora phocæ.
Mirantur ſub aquâ lucos, urbesque, domosque
Nereïdes: silvasque tenent Delphines, & altis
Incurſant ramis, agitataque robora pulſant.
Nat lupus inter oves: fulvos vehit unda leones:
Unda vehit tigres: nec vires fulminis apro,
Crura nec ablato proſunt velocia cervo:
Quæsitisque diu terris, ubi sidere detur,
In mare laſſatis volucris vaga decidit alis.
Obruerat tumulos immenſa licentia ponti,
Pulſabantque novi montana cacumina fluctus.
Maxima pars undâ rapitur: quibus unda pepercit,
Illos longa domant inopi jejunia victu.

Separat Aonios Actæis Phocis ab arvis,
Terra ferax, dum terra fuit; ſed tempore in illo
Pars maris, & latus ſubitarum campus aquarum.
Mons ibi verticibus petit arduus aſtra duobus,
Nomine Parnaſſus, ſuperatque cacumine nubes.
Hìc ubi Deucalion, nam cetera texerat æquor,
Cum conſorte tori parvâ rate vectus adhæsit;
Corycidas Nymphas, & numina montis adorant,
Fatidicamque Themin, quæ nunc oracla tenebat.
Non illo melior quisquam, nec amantior æqui
Vir fuit, aut illâ metuentior ulla Deorum.
Juppiter ut liquidis ſtagnare paludibus orbem,
Et ſupereſſe videt de tot modò millibus unum,
Et ſupereſſe videt de tot modò millibus unam;
Innocuos ambos, cultores numinis ambos;
Nubila disjecit: nimbisque Aquilone remotis,
Et cœlo terras oſtendit, & æthera terris.
Nec maris ira manet: poſitoque tricuſpide telo
Mulcet aquas rector pelagi: ſupraque profundum
Exſtantem, atque humeros innato murice tectum,
Cæruleum Tritona vocat: conchæque ſonaci
Inſpirare jubet; fluctusque & flumina signo
Jam revocare dato. Cava buccina ſumitur illi
Tortilis, in latum quæ turbine creſcit ab imo:
Buccina, quæ medio concepit ut aëra ponto,
Litora voce replet, ſub utroque jacentia Phœbo.
Tum quoque, ut ora Dei madidâ rorantia barbâ
Contigit, & cecinit juſſos inflata receptus,
Omnibus audita eſt telluris & æquoris undis:
Et quibus eſt undis audita, coërcuit omnes.
Jam mare litus habet: plenos capit alveus amnes:
Flumina ſubsidunt: colles exire videntur.
Surgit humus: creſcunt loca decreſcentibus undis.
Poſtque diem longam nudata cacumina silvæ

Oſtendunt, limumque tenent in fronde relictum.
Redditus orbis erat: quem poſt quàm vidit inanem,
Et deſolatas agere alta ſilentia terras,
Deucalion, lacrymis ita Pyrrham affatur obortis.
O ſoror! ô conjux! ô! femina ſola ſuperſtes,
Quam commune mihi genus, & patruelis origo,
Deinde torus junxit; nunc ipſa pericula jungunt:
Terrarum, quaſcumque vident occaſus & ortus,
Nos duo turba ſumus: poſſedit cetera pontus.
Nunc quoque adhuc vitæ non eſt fiducia noſtræ
Certa ſatis: terrent etiamnum nubila mentem.
Quid tibi, ſi ſine me fatis erepta fuiſſes,
Nunc animi, miſeranda, foret? quo ſola timorem
Ferre modo poſſes? quo conſolante, dolores?
Namque ego, crede mihi, ſi te modò pontus haberet,
Te ſequerer, conjux: & me quoque pontus haberet.
O! utinam poſſim populos reparare paternis
Artibus; atque animas formatæ infundere terræ.
Nunc genus in nobis reſtat mortale duobus,
(Sic viſum Superis) hominumque exempla manemus.
Dixerat, & flebant: placuit cœleſte precari
Numen; & auxilium per ſacras quærere ſortes.
Nulla mora eſt; adeunt pariter Cephiſidas undas,
Ut nondum liquidas, ſic jam vada nota ſecantes.
Inde ubi libatos irroravere liquores
Veſtibus & capiti; flectunt veſtigia ſanctæ
Ad delubra Deæ: quorum faſtigia turpi
Squalebant muſco; ſtabantque ſine ignibus aræ.
Ut templi tetigere gradus, procumbit uterque
Pronus humi, gelidoque pavens dedit oſcula ſaxo.
Atque ita, ſi precibus, dixerunt, numina juſtis
Victa remolleſcunt, ſi flectitur ira Deorum;
Dic, Themi, quâ generis damnum reparabile noſtri
Arte ſit: & merſis fer opem, mitiſſima, rebus.

Mota Dea eſt, ſortemque dedit: Diſcedite templo,
Et velate caput; cinctasque reſolvite veſtes;
Oſſaque poſt tergum magnæ jactate Parentis.
Obſtupuere diu: rumpitque ſilentia voce
Pyrrha prior; jussisque Deæ parêre recuſat:
Detque ſibi veniam, pavido rogat ore: pavetque
Lædere jactatis maternas ossibus umbras.
Interea repetunt cæcis obſcura latebris
Verba datæ ſortis ſecum, inter ſeque volutant.
Inde Promethides placidis Epimethida dictis
Mulcet; &, Aut fallax, ait, eſt ſollertia nobis;
Aut pia ſunt, nullumque nefas oracula ſuadent.
Magna Parens terra eſt: lapides in corpore terræ
Oſſa reor dici: jacere hos poſt terga jubemur.
Conjugis augurio quamquam Titania mota eſt,
Spes tamen in dubio eſt: adeò cœleſtibus ambo
Diffidunt monitis: ſed quid tentare nocebit?
Deſcendunt, velantque caput, tunicasque recingunt;
Et juſſos lapides ſua poſt veſtigia mittunt.
Saxa (quis hoc credat, nisi sit pro teſte vetuſtas?)
Ponere duritiem cœpere, ſuumque rigorem;
Mollirique morâ, mollitaque ducere formam.
Mox, ubi creverunt, naturaque mitior illis
Contigit, ut quædam, sic non manifeſta, videri
Forma poteſt hominis; ſed uti de marmore cœpto
Non exacta ſatis, rudibusque simillima ſignis.
Quæ tamen ex illis aliquo pars humida ſucco,
Et terrena fuit, verſa eſt in corporis uſum.
Quod ſolidum eſt, flectique nequit, mutatur in oſſa:
Quod modò vena fuit, ſub eodem nomine manſit.
Inque brevi ſpatio, Superorum numine, ſaxa
Miſſa viri manibus faciem traxere virilem:
Et de femineo reparata eſt femina jactu.
Inde genus durum ſumus, experiensque laborum:
Et documenta damus, quâ ſimus origine nati.

Cetera diversis tellus animalia formis
Sponte ſuâ peperit : poſt quàm vetus humor ab igne
Percaluit Solis, cœnumque udæque paludes
Intumuere æſtu ; fecundaque ſemina rerum
Vivaci nutrita ſolo, ceu matris in alvo,
Creverunt, faciemque aliquam cepere morando.
Sic ubi deſeruit madidos ſeptemfluus agros
Nilus, & antiquo ſua flumina reddidit alveo,
Æthereoque recens exarsit ſidere limus ;
Plurima cultores versis animalia glebis
Inveniunt, & in his quædam modò cœpta, ſub ipſum
Naſcendi ſpatium : quædam imperfecta, ſuiſque
Trunca vident numeris : & eodem in corpore ſæpe
Altera pars vivit, rudis eſt pars altera tellus.
Quippe ubi temperiem ſumſere humorque calorque,
Concipiunt ; & ab his oriuntur cuncta duobus :
Cùmque ſit ignis aquæ pugnax, vapor humidus omnes
Res creat, & diſcors concordia fetibus apta eſt.
Ergo ubi, diluvio tellus lutulenta recenti,
Solibus æthereis almoque recanduit æſtu ;
Edidit innumeras ſpecies : partimque figuras
Retulit antiquas ; partim nova monſtra creavit.
Illa quidem nollet, ſed te quoque, maxime Python
Tum genuit : populiſque novis, incognita ſerpens,
Terror eras : tantum ſpatii de monte tenebas.
Hanc Deus arcitenens, & numquam talibus armis
Ante, nisi in damis capreiſque fugacibus, uſus,
Mille gravem telis, exhauſtâ pæne pharetrâ,
Perdidit, effuſo per vulnera nigra veneno.
Neve operis famam possit delere vetuſtas,
Inſtituit ſacros celebri certamine ludos,
Pythia, de domitæ ſerpentis nomine dictos.
His juvenum quicumque manu, pedibusve, rotâve
Vicerat ; eſculeæ capiebat frondis honorem.

Nondum laurus erat; longoque decentia crine
Tempora cingebat de qualibet arbore Phœbus.

Primus amor Phœbi Daphne Peneïa: quem non
Fors ignara dedit, ſed ſæva Cupidinis ira.
Delius hunc nuper, victâ ſerpente ſuperbus,
Viderat adducto flectentem cornua nervo:
Quidque tibi, laſcive puer, cum fortibus armis?
Dixerat: iſta decent humeros geſtamina noſtros,
Qui dare certa feræ, dare vulnera poſſumus hoſti.
Qui modò, peſtifero tot jugera ventre prementem,
Stravimus innumeris tumidum Pythona ſagittis.
Tu face neſcio quos eſto contentus amores
Irritare tuâ, nec laudes aſſere noſtras.
Filius huic Veneris; Figat tuus omnia, Phœbe;
Te meus arcus, ait: quantoque animalia cedunt
Cuncta tibi, tanto minor eſt tua gloria noſtrâ.
Dixit: &, eliſo percussis aëre pennis,
Impiger umbroſâ Parnaſſi conſtitit arce:
Eque ſagittiferâ promsit duo tela pharetrâ
Diverſorum operum: fugat hoc, facit illud amorem.
Quod facit, auratum eſt, & cuſpide fulget acutâ:
Quod fugat, obtuſum eſt; & habet ſub arundine plumbum.
Hoc Deus in Nympha Penêïde fixit; at illo
Læsit Apollineas trajecta per oſſa medullas.
Protinus alter amat: fugit altera nomen amantis
Silvarum latebris, captivarumque ferarum
Exuviis gaudens, innuptæque æmula Phœbes.
Vitta coërcebat poſitos ſine lege capillos.
Multi illam petiere: illa averſata petentes,
Impatiens expersque viri, nemorum avia luſtrat:
Nec quid Hymen, quid Amor, quid ſint connubia curat.
Sæpe pater dixit; Generum mihi, filia, debes.
Sæpe pater dixit; Debes mihi, nata, nepotes.

Illa, velut crimen, tædas exoſa jugales,
Pulchra verecundo ſuffunditur ora rubore:
Inque patris blandis hærens cervice lacertis;
Da mihi perpetuâ, genitor cariſſime, dixit,
Virginitate frui: dedit hoc pater ante Dianæ.
Ille quidem obſequitur: ſed te decor iſte, quod optas,
Eſſe vetat: votoque tuo tua forma repugnat.
Phœbus amat, viſæque cupit connubia Daphnes:
Quæque cupit, ſperat: ſuaque illum oracula fallunt.
Utque leves ſtipulæ demtis adolentur ariſtis;
Ut facibus ſepes ardent, quas fortè viator
Vel nimis admovit, vel jam ſub luce reliquit;
Sic Deus in flammas abiit: ſic pectore toto
Uritur, & ſterilem ſperando nutrit amorem.
Spectat inornatos collo pendere capillos,
Et, Quid? ſi comantur, ait: videt igne micantes,
Sideribus ſimiles, oculos: videt oſcula, quæ non
Eſt vidiſſe ſatis: laudat digitosque, manusque,
Brachiaque, & nudos mediâ plus parte lacertos.
Si qua latent, meliora putat: fugit ocior aurâ
Illa levi: neque ad hæc revocantis verba reſiſtit.
Nympha, precor, Penêi, mane: non inſequor hoſtis.
Nympha, mane: ſic agna lupum, ſic cerva leonem,
Sic aquilam pennâ fugiant trepidante columbæ;
Hoſtes quæque ſuos: amor eſt mihi cauſa ſequendi.
Me miſerum! ne prona cadas, indignave lædi
Crura ſecent ſentes; & ſim tibi cauſa doloris.
Aſpera, quà properas, loca ſunt: moderatiùs, oro,
Curre, fugamque inhibe: moderatiùs inſequar ipſe.
Cui placeas, inquire tamen. Non incola montis,
Non ego ſum paſtor: non hîc armenta, gregesve
Horridus obſervo. Neſcis, temeraria, neſcis
Quem fugias: ideoque fugis. Mihi Delphica tellus,
Et Claros, & Tenedos, Pataræaque regia ſervit.

Juppiter eſt genitor: per me, quod eritque, fuitque,
Eſtque, patet: per me concordant carmina nervis.
Certa quidem noſtra eſt; noſtrâ tamen una ſagittâ
Certior, in vacuo quæ vulnera pectore fecit.
Inventum medicina meum eſt: opiferque per orbem
Dicor; & herbarum ſubjecta potentia nobis.
Hei mihi! quod nullis amor eſt medicabilis herbis:
Nec proſunt domino, quæ proſunt omnibus, artes.
Plura locuturum timido Peneïa curſu
Fugit; cumque ipſo verba imperfecta reliquit.
Tum quoque viſa decens: nudabant corpora venti,
Obviaque adverſas vibrabant flamina veſtes:
Et levis impexos retro dabat aura capillos;
Auctaque forma fugâ eſt. Sed enim non ſuſtinet ultra
Perdere blanditias juvenis Deus: utque movebat
Ipſe Amor, admiſſo ſequitur veſtigia paſſu.
Ut canis in vacuo leporem cum Gallicus arvo
Vidit; & hic prædam pedibus petit, ille ſalutem.
Alter inhæſuro ſimilis, jam jamque tenere
Sperat, & extento ſtringit veſtigia roſtro;
Alter in ambiguo eſt, an ſit deprenſus, & ipſis
Morſibus eripitur: tangentiaque ora relinquit.
Sic Deus, & virgo eſt: hic ſpe celer, illa timore.
Qui tamen inſequitur, pennis adjutus Amoris,
Ocior eſt, requiemque negat: tergoque fugaci
Imminet; & crinem ſparſum cervicibus afflat.
Viribus abſumtis expalluit illa: citæque
Victa labore fugæ, ſpectans Peneïdas undas,
Fer, pater, inquit, opem; ſi flumina numen habetis.
Quâ nimium placui, Tellus, aut hiſce; vel iſtam,
Quæ facit ut lædar, mutando perde figuram.
Vix prece finitâ, torpor gravis alligat artus:
Mollia cinguntur tenui præcordia libro.
In frondem crines, in ramos brachia creſcunt:

Pes, modò tam velox, pigris radicibus hæret:
Ora cacumen obit: remanet nitor unus in illa.
Hanc quoque Phœbus amat: poſitâque in ſtipite dextrâ,
Sentit adhuc trepidare novo ſub cortice pectus.
Complexusque ſuis ramos, ut membra, lacertis,
Oſcula dat ligno: refugit tamen oſcula lignum.
Cui Deus, At conjux quoniam mea non potes eſſe,
Arbor eris certè, dixit, mea: ſemper habebunt
Te coma, te citharæ, te noſtræ, laure, pharetræ.
Tu ducibus Latiis aderis, cùm læta triumphum
Vox canet; & longæ viſent Capitolia pompæ.
Poſtibus Auguſtis eadem fidissima cuſtos,
Ante fores ſtabis; mediamque tuebere quercum.
Utque meum intonsis caput eſt juvenile capillis;
Tu quoque perpetuos ſemper gere frondis honores.
Finierat Pæan: factis modò laurea ramis
Annuit: utque caput, viſa eſt agitaſſe cacumen.

Eſt nemus Hæmoniæ, prærupta quod undiq; claudit
Silva: vocant Tempe; per quæ Penêus, ab imo
Effuſus Pindo, ſpumosis volvitur undis:
Dejectuque gravi tenues agitantia fumos
Nubila conducit, ſummasque aspergine silvas
Impluit; & ſonitu plus quàm vicina fatigat.
Hæc domus, hæc ſedes, hæc ſunt penetralia magni
Amnis: in hoc residens facto de cautibus antro,
Undis jura dabat, Nymphisque colentibus undas.
Conveniunt illuc popularia flumina primùm;
Neſcia gratentur, conſolenturne parentem,
Populifer Sperchêos, & irrequietus Enipeus,
Apidanusque ſenex, lenisque Amphryſos, & Æas.
Moxque amnes alii: qui, quà tulit impetus illos,
In mare deducunt feſſas erroribus undas.
Inachus unus abeſt: imoque reconditus antro

Fletibus auget aquas : natamque miſerrimus Io
Luget , ut amiſſam : neſcit vitâne fruatur,
An ſit apud manes. Sed quam non invenit uſquam ,
Eſſe putat nusquam ; atque animo pejora veretur.
Viderat a patrio redeuntem Juppiter Io
Flumine : & , O ! virgo Jove digna , tuoque beatum
Neſcio quem factura toro , pete, dixerat , umbras
Altorum nemorum, & nemorum monſtraverat umbras,
Dum calet , & medio Sol eſt altissimus orbe.
Quod si ſola times latebras intrare ferarum ;
Præside tuta Deo , nemorum ſecreta ſubibis :
Nec de plebe Deo , ſed qui cœleſtia magnâ
Sceptra manu teneo ; ſed qui vaga fulmina mitto.
Ne fuge me : fugiebat enim. Jam paſcua Lernæ,
Consitaque arboribus Lyrcæa reliquerat arva ;
Cùm Deus inductâ latas caligine terras
Occuluit , tenuitque fugam , rapuitque pudorem.
Interea medios Juno deſpexit in agros ;
Et noctis faciem nebulas feciſſe volucres
Sub nitido mirata die ; non fluminis illas
Eſſe , nec humenti ſentit tellure remitti :
Atque ſuus conjux , ubi sit, circumſpicit ; ut quæ
Deprensi toties jam noſſet furta mariti.
Quem poſt quàm cœlo non repperit ; Aut ego fallor ,
Aut ego lædor , ait : delapſaque ab æthere ſummo ,
Conſtitit in terris , nebulasque recedere jussit.
Conjugis adventum præſenſerat , inque nitentem
Inachidos vultus mutaverat ille juvencam.
Bos quoque formoſa eſt. Speciem Saturnia vaccæ ,
Quamquam invita, probat : nec non & cujus , & unde,
Quove sit armento , veri quasi neſcia , quærit.
Juppiter e terrâ genitam mentitur , ut auctor
Desinat inquiri. Petit hanc Saturnia munus.
Quid faciat ? crudele , ſuos addicere amores :

Non dare, ſuſpectum: pudor eſt, qui ſuadeat illinc;
Hinc diſſuadet amor. Victus pudor eſſet amore:
Sed, leve ſi munus ſociæ generisque torique
Vacca negaretur; poterat non vacca videri.
Pellice donatâ, non protinus exuit omnem
Diva metum: timuitque Jovem, & fuit anxia furti;
Donec Areſtoridæ ſervandam tradidit Argo.
Centum luminibus cinctum caput Argus habebat:
Inde ſuis vicibus capiebant bina quietem:
Cetera ſervabant, atque in ſtatione manebant.
Conſtiterat quocumque modo, ſpectabat ad Io:
Ante oculos Io, quamvis averſus, habebat.
Luce ſinit paſci: cùm Sol tellure ſub altâ eſt,
Claudit, & indigno circumdat vincula collo.
Frondibus arbuteis, & amarâ paſcitur herbâ:
Proque toro, terræ, non ſemper gramen habenti,
Incubat infelix; limoſaque flumina potat.
Illa etiam ſupplex Argo cùm brachia vellet
Tendere; non habuit, quæ brachia tenderet Argo:
Conatoque queri mugitus edidit ore:
Pertimuitque ſonos: propriâque exterrita voce eſt.
Venit & ad ripas, ubi ludere ſæpe ſolebat,
Inachidas ripas: novaque ut conſpexit in undâ
Cornua, pertimuit, ſeque externata refugit.
Naïdes ignorant, ignorat & Inachus ipſe,
Quæ ſit: at illa patrem ſequitur, ſequiturque ſorores:
Et patitur tangi, ſeque admirantibus offert.
Decerptas ſenior porrexerat Inachus herbas:
Illa manus lambit, patriisque dat oſcula palmis;
Nec retinet lacrymas: &, ſi modò verba ſequantur,
Oret opem; nomenque ſuum, caſusque loquatur.
Litera pro verbis, quam pes in pulvere ducit,
Corporis indicium mutati triſte peregit.
Me miſerum! exclamat pater Inachus: inque gementis

Cornibus, & niveæ pendens cervice juvencæ,
Me miſerum! ingeminat: tune es quæſita per omnes
Nata, mihi terras? tu non inventa repertâ
Luctus eras levior. Retices: nec mutua noſtris
Dicta refers: alto tantùm ſuſpiria prodis
Pectore: quodque unum potes, ad mea verba remugis.
At tibi ego ignarus thalamos tædasque parabam:
Spesque fuit generi mihi prima, ſecunda nepotum.
De grege nunc tibi vir, nunc de grege natus habendus.
Nec finire licet tantos mihi morte dolores;
Sed nocet eſſe Deum: præcluſaque janua leti
Æternum noſtros luctus extendit in ævum.
Talia mœrenti ſtellatus ſubmovet Argus,
Ereptamque patri diverſa in paſcua natam
Abſtrahit: ipſe procul montis ſublime cacumen
Occupat, unde ſedens partes ſpeculetur in omnes.

Nec Superûm rector mala tanta Phoronidos ultra
Ferre poteſt: natumque vocat, quem lucida partu
Pleïas enixa eſt: letoque det, imperat, Argum.
Parva mora eſt, alas pedibus, virgamque potenti
Somniferam ſumsiſſe manu, tegimenque capillis.
Hæc ubi diſpoſuit, patriâ Jove natus ab arce
Desilit in terras: illic tegimenque removit,
Et poſuit pennas: tantummodo virga retenta eſt.
Hac agit, ut paſtor, per devia rura capellas,
Dum venit, abductas: & ſtructis cantat avenis.
Voce novâ captus cuſtos Junonius, At tu,
Quisquis es, hoc poteras mecum conſidere ſaxo,
Argus ait: neque enim pecori fecundior ullo
Herba loco eſt: aptamque vides paſtoribus umbram.
Sedit Atlantides, & euntem multa loquendo
Detinuit ſermone diem: junctisque canendo
Vincere arundinibus ſervantia lumina tentat.

Ille tamen pugnat molles evincere ſomnos:
Et, quamvis ſopor eſt oculorum parte receptus,
Parte tamen vigilat: quærit quoque, namque reperta
Fiſtula nuper erat, quâ ſit ratione reperta.

Tum Deus, Arcadiæ gelidis in montibus, inquit,
Inter Hamadryadas celeberrima Nonacrinas
Naïas una fuit: Nymphæ Syringa vocabant.
Non ſemel & Satyros eluſerat illa ſequentes,
Et quoſcumque Deos umbroſave silva, feraxve
Rus habet. Ortygiam ſtudiis, ipſâque colebat
Virginitate Deam. Ritu quoque cincta Dianæ
Falleret, & credi poſſet Latonia; si non
Corneus huic arcus, si non foret aureus illi.
Sic quoque fallebat. Redeuntem colle Lycêo
Pan videt hanc, pinuque caput præcinctus acutâ,
Talia verba refert: reſtabat verba referre,
Et, precibus ſpretis, fugiſſe per avia Nympham,
Donec arenoſi placidum Ladonis ad amnem
Venerit: hîc, illi curſum impedientibus undis,
Ut ſe mutarent, liquidas oraſſe ſorores;
Panaque, cùm prenſam ſibi jam Syringa putaret,
Corpore pro Nymphæ cannas tenuiſſe paluſtres;
Dumque ibi ſuſpirat, motos in arundine ventos
Effeciſſe ſonum tenuem, ſimilemque querenti;
Arte novâ, vociſque Deum dulcedine captum,
Hoc mihi colloquium tecum, dixiſſe, manebit;
Atque ita, diſparibus calamis compagine ceræ
Inrer ſe junctis, nomen tenuiſſe puellæ.
Talia dicturus vidit Cyllenius omnes
Succubuiſſe oculos, adopertaque lumina ſomno.
Supprimit extemplo vocem: firmatque ſoporem,
Languida permulcens medicatâ lumina virgâ.
Nec mora: falcato nutantem vulnerat enſe,

Quâ

Quà collo confine caput : ſaxoque cruentum
Dejicit ; & maculat præruptam ſanguine cautem.

Arge, jaces : quodque in tot lumina lumen habebas,
Extinctum eſt : centumque oculos nox occupat una.
Excipit hos, volucriſque ſuæ Saturnia pennis
Collocat ; & gemmis caudam ſtellantibus implet.

Protinus exarsit, nec tempora diſtulit iræ,
Horriferamque oculis animoque objecit Erinnyn
Pellicis Argolicæ, ſtimuloſque in pectora cæcos
Condidit, & profugam per totum terruit orbem.
Ultimus immenſo reſtabas, Nile, labori :
Quem simul ac tetigit, positisque in margine ripæ
Procubuit genibus, reſupinoque ardua collo,
Quos potuit, ſolos tollens ad sidera vultus,
Et gemitu, & lacrymis, & luctiſono mugitu
Cum Jove viſa queri eſt, finemque orare malorum.
Conjugis ille ſuæ complexus colla lacertis,
Finiat ut pœnas tandem, rogat : inque futurum
Pone metus, inquit, numquam tibi cauſa doloris
Hæc erit : & Stygias jubet hoc audire paludes.
Ut lenita Dea eſt, vultus capit illa priores :
Fitque quod ante fuit. Fugiunt e corpore ſetæ ;
Cornua decreſcunt : fit luminis arctior orbis.
Contrahitur rictus : redeunt humerique manusque ;
Ungulaque in quinos dilapſa abſumitur ungues.
De bove nil ſupereſt, formæ nisi candor, in illa :
Officioque pedum Nymphe contenta duorum
Erigitur : metuitque loqui, ne more juvencæ
Mugiat : & timidè verba intermiſſa retentat.
Nunc Dea linigerâ colitur celeberrima turbâ.

Huic Epaphus magni genitus de ſemine tandem

Creditur eſſe Jovis; perque urbes juncta parenti
Templa tenet. Fuit huic animis æqualis & annis
Sole ſatus Phaëthon, quem quondam magna loquentem,
Nec ſibi cedentem, Phœboque parente ſuperbum,
Non tulit Inachides; Matrique, ait, omnia demens
Credis; & es tumidus genitoris imagine falsi.
Erubuit Phaëton, iramque pudore repressit:
Et tulit ad Clymenen Epaphi convicia matrem.
Quòque magis doleas, genitrix, ait; ille ego liber,
Ille ferox tacui. Pudet hæc opprobria nobis
Et dici potuiſſe, & non potuiſſe refelli.
At tu, si modò ſum cœleſti ſtirpe creatus,
Ede notam tanti generis: meque aſſere cœlo.
Dixit, & implicuit materno brachia collo;
Perque ſuum, Meropisque caput, tædasque ſororum,
Traderet, oravit, veri sibi signa parentis.
Ambiguum, Clymene precibus Phaëthontis, an irâ
Mota magis dicti sibi criminis: utraque cœlo
Brachia porrexit: ſpectansque ad lumina Solis;
Per jubar hoc, inquit, radiis insigne coruſcis,
Nate, tibi juro, quod nos auditque videtque;
Hoc te, quem ſpectas, hoc te, qui temperat orbem,
Sole ſatum. Si ficta loquor, neget ipſe videndum
Se mihi; sitque oculis lux iſta novissima noſtris.
Nec longus patrios labor eſt tibi noſſe penates:
Unde oritur, terræ domus eſt contermina noſtræ.
Si modò fert animus, gradere: & ſcitabere ab ipſo.
Emicat extemplo lætus poſt talia matris
Dicta ſuæ Phaëton, & concipit æthera mente:
Æthiopasque ſuos, positosque ſub ignibus Indos
Sidereis, transit; patriosque adit impiger ortus.

LIBER SECUNDUS.

REGIA Solis erat ſublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammaſque imitante pyropò:
Cujus ebur nitidum faſtigia ſumma tenebat;
Argenti bifores radiabant lumine valvæ.
Matèriam ſuperabat opus? nam Mulciber illic
Æquora cælarat, medias cingentia terras,
Terrarumque orbem, cœlumque, quod imminet orbi.
Cæruleos habet unda Deos; Tritona canorum,
Proteaque ambiguum, balænarumque prementem
Ægæona ſuis immania terga lacertis,
Doridaque, & natas: quarum pars nare videntur,
Pars in mole ſedens virides ſiccare capillos:
Piſce vehi quædam. Facies non omnibus una,
Nec diverſa tamen: qualem decet eſſe ſororum.
Terra viros urbesque gerit, silvasque, ferasque,
Fluminaque, & Nymphas, & cetera numina ruris.
Hæc ſuper impoſita eſt cœli fulgentis imago;
Signaque ſex foribus dextris, totidemque siniſtris.
Quò ſimul acclivo Clymeneïa limite proles
Venit, & intravit dubitati tecta parentis;
Protinus ad patrios ſua fert veſtigia vultus,
Conſiſtitque procul: neque enim propiora ferebat
Lumina. Purpureâ velatus veſte ſedebat
In ſolio Phœbus, claris lucente ſmaragdis.
A dextra lævaque Dies, & Menſis, & Annus,
Seculaque, & poſitæ ſpatiis æqualibus Horæ;
Verque novum ſtabat, cinctum florente coronâ.
Stabat nuda Æſtas, & ſpicea ſerta gerebat;
Stabat & Autumnus, calcatis ſordidus uvis:
Et glacialis Hiems, canos hirſuta capillos.
Inde loco medius, rerum novitate paventem

Sol oculis juvenem, quibus aſpicit omnia, vidit.
Quæque viæ tibi cauſa? quid hac, ait, arce petiſti,
Progenies, Phaëton, haud inficianda parenti?
Ille refert, O! lux immensi publica mundi,
Phœbe pater, si das hujus mihi nominis uſum,
Nec falsâ Clymene culpam ſub imagine celat;
Pignora da, genitor, per quæ tua vera propago
Credar, & hunc animis errorem detrahe noſtris.
Dixerat. At genitor circùm caput omne micantes
Depoſuit radios, propiusque accedere jussit:
Amplexuque dato; Nec tu meus eſſe negari
Dignus es; & Clymene veros, ait, edidit ortus.
Quòque minus dubites, quodvis pete munus, ut illud,
Me tribuente, feras: promissis teſtis adeſto
Dîs juranda palus, oculis incognita noſtris.
Vix bene desierat: currus rogat ille paternos,
Inque diem alipedum jus & moderamen equorum.
Pœnituit juraſſe patrem: qui terque quaterque
Concutiens illuſtre caput: Temeraria, dixit,
Vox mea facta tuâ eſt. Utinam proxima liceret
Non dare! confiteor, ſolum hoc tibi, nate, negarem.
Diſſuadere licet. Non eſt tua tuta voluntas.
Magna petis, Phaëthon; & quæ nec viribus iſtis
Munera conveniant, nec tam puerilibus annis.
Sors tua mortalis: non eſt mortale quod optas.
Plus etiam, quàm quod Superis contingere fas sit,
Neſcius affectas. Placeat sibi quisque, licebit;
Non tamen ignifero quisquam conſiſtere in axe,
Me, valet, excepto: vaſti quoque rector Olympi,
Qui fera terribili jaculatur fulmina dextrâ,
Non agat hos currus: & quid Jove majus habemus?
Ardua prima via eſt: & quâ vix mane recentes
Enitantur equi: medio eſt altissima cœlo;
Unde mare & terras ipsi mihi ſæpe videre

Fit timor, & pavidâ trepidat formidine pectus.
Ultima prona via eſt, & eget moderamine certo.
Tunc etiam, quæ me ſubjectis excipit undis,
Ne ferar in præceps, Tethys ſolet ipſa vereri.
Adde, quod assiduâ rapitur vertigine cœlum;
Sideraque alta trahit, celerique volumine torquet.
Nitor in adverſum; nec me, qui cetera, vincit
Impetus: & rapido contrarius evehor orbi.
Finge datos currus: quid agas? poterisne rotatis
Obvius ire polis, ne te citus auferat axis?
Forsitan & lucos illic, urbesque Deorum
Concipias animo; delubraque ditia donis
Eſſe: per insidias iter eſt, formasque ferarum.
Utque viam teneas, nulloque errore traharis;
Per tamen adversi gradieris cornua Tauri,
Hæmoniosque arcus, violentique ora Leonis,
Sævaque circuitu curvantem brachia longo
Scorpion, atque aliter curvantem brachia Cancrum.
Nec t[illegible] quadrupedes animoſos ignibus illis,
Q[illegible]a pectore habent, quos ore & naribus efflant,
In promptu regere eſt: vix me patiuntur, ut acres
Incaluere animi; cervixque repugnat habenis.
At tu, funeſti ne sim tibi muneris auctor,
Nate, cave: dum resque sinit, tua corrige vota.
Scilicet, ut noſtro genitum te ſanguine credas,
Pignora certa petis: do pignora certa timendo;
Et patrio pater eſſe metu probor: aſpice vultus
Ecce meos: utinamque oculos in pectora poſſes
Inſerere, & patrias intus deprendere curas!
Denique, quicquid habet dives, circumſpice, mundus;
Eque tot ac tantis cœli, terræque, marisque
Poſce bonis aliquid: nullam patiere repulſam.
Deprecor hoc unum, quod vero nomine pœna,
Non honor eſt: pœnam, Phaëton, pro munere, poſcis.

Quid mea colla tenes blandis, ignare, lacertis?
Ne dubita, dabitur, Stygias juravimus undas,
Quodcumque optaris : ſed tu ſapientius opta.

Finierat monitus : dictis tamen ille repugnat,
Propositumque tenet; flagratque cupidine currûs.
Ergo, quâ licuit genitor cunctatus, ad altos
Deducit juvenem, Vulcania munera, currus.
Aureus axis erat, temo aureus, aurea ſummæ
Curvatura rotæ; radiorum argenteus ordo.
Per juga chryſolithi, positæque ex ordine gemmæ,
Clara repercuſſo reddebant lumina Phœbo.
Dumque ea magnanimus Phaëthon miratur, opusque
Perſpicit; ecce vigil rutilo patefecit ab ortu
Purpureas Aurora fores, & plena roſarum
Atria : diffugiunt ſtellæ, quarum agmina cogit
Lucifer, & cœli ſtatione novissimus exit.
At pater ut terras, mundumque rubeſcere vidit,
Cornuaque extremæ velut evaneſcere Lunæ;
Jungere equos Titan velocibus imperat Horis.
Juſſa Deæ celeres peragunt: ignemque vomentes,
Ambrosiæ ſucco ſaturos, præſepibus altis
Quadrupedes ducunt; adduntque ſonantia frena.
Tum pater ora ſui ſacro medicamine nati
Contigit; & rapidæ fecit patientia flammæ.
Impoſuitque comæ radios : præſagaque luctûs
Pectore ſolicito repetens ſuſpiria, dixit;
Si potes hîc ſaltem monitis parere paternis,
Parce, puer, ſtimulis; & fortiûs utere loris.
Sponte ſuâ properant : labor eſt inhibere volentes.
Nec tibi directos placeat via quinque per arcus.
Sectus in obliquum eſt lato curvamine limes :
Zonarumque trium contentus fine, polumque
Effugito auſtralem, junctamque aquilonibus Arcton.

Hàc ſit iter: manifeſta rotæ veſtigia cernes.
Utque ferant æquos & cœlum & terra calores,
Nec preme, nec ſummum molire per æthera currum.
Altius egreſſus cœleſtia tecta cremabis,
Inferius terras: medio tutissimus ibis.
Neu te dexterior tortum declinet in Anguem,
Neve siniſterior preſſam rota ducat ad Aram;
Inter utrumque tene. Fortunæ cetera mando;
Quæ juvet, & melius, quàm tu tibi, consulat, opto.
Dum loquor, Heſperio positas in litore metas
Humida nox tetigit: non eſt mora libera nobis:
Poſcimur: effulget tenebris Aurora fugatis.
Corripe lora manu: vel, si mutabile pectus
Eſt tibi, consiliis, non curribus, utere noſtris,
Dum potes, & ſolidis etiamnum ſedibus aſtas:
Dumque male optatos nondum premis inſcius axes,
Quæ tutus ſpectes, sine me dare lumina terris.
Occupat ille levem juvenili corpore currum,
Statque ſuper: manibusque datas contingere habenas
Gaudet, & invito grates agit inde parenti.
Interea volucres Pyroëis, Eous & Æthon,
Solis equi, quartusque Phlegon, hinnitibus auras
Flammiferis implent, pedibusque repagula pulſant.
Quæ poſtquam Tethys, fatorum ignara nepotis,
Repulit, & facta eſt immenſi copia mundi,
Corripuere viam, pedibusque per aëra motis,
Obſtantes findunt nebulas, pennisque levati
Prætereunt ortos îsdem de partibus Euros.
Sed leve pondus erat; nec quod cognoſcere poſſent
Solis equi: ſolitâque jugum gravitate carebat.
Utque labant curvæ juſto sine pondere naves,
Perque mare, inſtabiles nimiâ levitate, feruntur;
Sic onere aſſueto vacuos dat in aëre ſaltus,
Succutiturque altè, similisque eſt currus inani.

Quod ſimul ac ſenſere, ruunt, tritumque relinquunt
Quadrijugi ſpatium : nec, quo prius, ordine currunt.
Ipſe pavet ; nec quâ commiſſas flectat habenas,
Nec ſcit, quà ſit iter : nec, si ſciat, imperet illis.
Tum primùm radiis gelidi caluere Triones,
Et vetito fruſtra tentarunt æquore tingi.
Quæque polo posita eſt glaciali proxima Serpens,
Frigore pigra priùs, nec formidabilis ulli,
Incaluit : ſumsitque novas fervoribus iras.
Te quoque turbatum memorant fugiſſe, Boote ;
Quamvis tardus eras, & te tua plauſtra tenebant.
Ut verò ſummo deſpexit ab æthere terras
Infelix Phaëthon, penitus penitusque jacentes ;
Palluit, & ſubito genua intremuere timore :
Suntque oculis tenebræ per tantum lumen obortæ.
Et jam mallet equos numquam tetigiſſe paternos ;
Jamque agnoſſe genus piget, & valuiſſe rogando :
Jam Meropis dici cupiens, ita fertur, ut acta
Præcipiti pinus Boreâ, cui victa remisit
Frena ſuus rector, quam Dîs votisque reliquit.
Quid faciat ? multum cœli poſt terga relictum ;
Ante oculos plus eſt. Animo metitur utrumque :
Et modò, quos illi fato contingere non eſt,
Proſpicit Occaſus : interdum reſpicit Ortus.
Quidque agat ignarus, ſtupet : & nec frena remittit,
Nec retinere valet : nec nomina novit equorum.
Sparſa quoque in vario passim miracula cœlo,
Vaſtarumque videt trepidus ſimulacra ferarum.
Eſt locus, in geminos ubi brachia concavat arcus
Scorpios ; &, caudâ flexisque utrimque lacertis,
Porrigit in ſpatium ſignorum membra duorum.
Hunc puer ut, nigri madidum ſudore veneni,
Vulnera curvatâ minitantem cuſpide, vidit ;
Mentis inops, gelidâ formidine lora remisit.

Quæ poſt quàm ſummum tetigere jacentia tergum,
Exſpatiantur equi, nulloque inhibente, per auras
Ignotæ regionis eunt: quàque impetus egit,
Hàc sine lege ruunt: altoque ſub æthere fixis
Incurſant ſtellis, rapiuntque per avia currum.
Et modò ſumma petunt, modò, per decliva viasque
Præcipites, ſpatio terræ propiore feruntur;
Inferiusque ſuis fraternos currere Luna
Admiratur equos: ambuſtaque nubila fumant.
Corripitur flammis, ut quæque altissima, tellus;
Fiſſaque agit rimas, & ſuccis aret ademtis.
Pabula caneſcunt: cum frondibus uritur arbos:
Materiamque ſuo præbet ſeges arida damno.
Parva queror: magnæ pereunt cum mœnibus urbes;
Cumque ſuis totas populis incendia gentes
In cinerem vertunt. Silvæ cum montibus ardent;
Ardet Athos, Taurusque Cilix, & Tmolus, & Œte;
Et nunc sicca prius celeberrima fontibus, Ide;
Virgineusque Helicon, & nondum Œagrius Hæmos.
Ardet in immenſum geminatis ignibus Ætne,
Parnaſſusque biceps, & Eryx, & Cynthus, & Othrys,
Et tandem Rhodope nivibus caritura, Mimasque,
Dindymaque, & Mycale, natusque ad ſacra Cithæron.
Nec proſunt Scythiæ ſua frigora: Caucaſus ardet,
Oſſaque cum Pindo, majorque ambobus Olympus;
Aëriæque Alpes, & nubifer Apenninus.
Tunc verò Phaëthon cunctis e partibus orbem
Aſpicit accenſum; nec tantos ſuſtinet æſtus:
Ferventesque auras, velut e fornace profundâ,
Ore trahit, currusque ſuos candeſcere ſentit.
Et neque jam cineres ejectatamque favillam
Ferre poteſt: calidoque involvitur undique fumo.
Quòque eat, aut ubi ſit, piceâ caligine tectus
Neſcit; & arbitrio volucrûm raptatur equorum.

Sanguine tum, credunt, in corpora ſumma vocato,
Æthiopum populos nigrum traxiſſe colorem.
Tum facta eſt Libye, raptis humoribus æſtu,
Arida: tum Nymphæ paſſis fonteſque lacuſque
Deflevere comis. Quærit Bœotia Dircen,
Argos Amymonen, Ephyre Pirenidas undas.
Nec ſortita loco diſtantes flumina ripas
Tuta manent: mediis Tanaïs fumavit in undis,
Penêoſque ſenex, Teuthranteüſque Caïcus,
Et celer Iſmenos, cum Phocaïco Erymantho;
Arſuruſque iterum Xanthus, flavuſque Lycormas,
Quique recurvatis ludit Mæandros in undis;
Mygdoniuſque Melas, & Tænarius Eurotas.
Arſit & Euphrates Babylonius, arſit Orontes,
Thermodonque citus, Gangeſque: & Phaſis, & Iſter.
Æſtuat Alphêos: ripæ Spercheïdes ardent:
Quodque ſuo Tagus amne vehit, fluit ignibus, aurum;
Et, quæ Mæonias celebrabant carmine ripas,
Flumineæ volucres medio caluere Cayſtro.
Nilus in extremum fugit perterritus orbem,
Occuluitque caput, quod adhuc latet: oſtia ſeptem
Pulverulenta vacant, ſeptem ſine flumine valles.
Fors eadem Iſmarios Hebrum cum Strymone ſiccat,
Heſperioſq; amnes, Rhenum, Rhodanumq; Padumq;
Cuique fuit rerum promiſſa potentia, Tibrin.
Diſſilit omne ſolum; penetratque in Tartara rimis
Lumen, & infernum terret cum conjuge Regem.
Et mare contrahitur: ſiccæque eſt campus arenæ,
Quod modò pontus erat: quoſque altum texerat æquor,
Exsiſtunt montes, & ſparſas Cycladas augent.
Ima petunt piſces: nec ſe ſuper æquora curvi
Tollere conſuetas audent delphines in auras.
Corpora phocarum ſummo reſupina profundo
Exanimata jacent: ipſum quoque Nerea fama eſt,

Doridaque, & natas, tepidis latuiſſe ſub antris.
Ter Neptunus aquis cum torvo brachia vultu
Exſerere auſus erat: ter non tulit aëris æſtus.
Alma tamen Tellus, ut erat circumdata ponto,
Inter aquas pelagi, contractosque undique fontes,
Qui ſe condiderant in opacæ viſcera matris;
Suſtulit omniferos collo tenus arida vultus;
Oppoſuitque manum fronti: magnoque tremore
Omnia concutiens paulum ſubſedit; & infra,
Quâm ſolet eſſe, fuit: siccâque ita voce locuta eſt.
Si placet hoc, meruique, quid ô! tua fulmina ceſſant,
Summe Deûm? liceat perituræ viribus ignis,
Igne perire tuo; clademque auctore levare.
Vix equidem fauces hæc ipſa in verba reſolvo.
(Preſſerat ora vapor.) Toſtos en aſpice crines;
Inque oculis tantum, tantum ſuper ora favillæ.
Hosne mihi fructus, hunc fertilitatis honorem
Officiique refers; quod adunci vulnera aratri
Raſtrorumque fero, totoque exerceor anno?
Quod pecori frondes, alimentaque mitia, fruges,
Humano generi, vobis quod tura, miniſtro?
Sed tamen exitium fac me meruiſſe: quid undæ,
Quid meruit frater? cur illi tradita ſorte
Æquora decreſcunt, & æthere longiùs abſunt?
Quod si nec fratris, nec te mea gratia tangit;
At cœli miſerere tui. Circumſpice utrumque;
Fumat uterque polus: quos si vitiaverit ignis,
Atria veſtra ruent. Atlas en ipſe laborat:
Vixque ſuis humeris candentem ſuſtinet axem.
Si freta, si terræ pereunt, si regia cœli;
In chaos antiquum confundimur: eripe flammis,
Si quid adhuc ſupereſt; & rerum conſule ſummæ.
Dixerat hæc Tellus: neque enim tolerare vaporem
Ulterius potuit, nec dicere plura: ſuumque

Retulit os in ſe, propioraque Manibus antra.

At pater omnipotens Superos teſtatus, & ipſum
Qui dederat currus, niſi opem ferat, omnia fato
Interitura gravi; ſummam petit arduus arcem,
Unde ſolet latis nubes inducere terris;
Unde movet tonitrus, vibrataque fulmina jactat.
Sed neque, quas poſſet terris inducere nubes,
Tunc habuit: nec, quos cœlo dimitteret, imbres.
Intonat: & dextrâ libratum fulmen ab aure
Miſit in aurigam: pariterque animâque rotiſque
Expulit, & ſævis compeſcuit ignibus ignes.
Conſternantur equi: &, ſaltu in contraria facto,
Colla jugo eripiunt, abruptaque lora relinquunt.
Illic frena jacent, illic temone revulſus
Axis, in hac radii fractarum parte rotarum;
Sparſaque ſunt latè laceri veſtigia currûs.
At Phaëthon, rutilos flammâ populante capillos,
Volvitur in præceps, longoque per aëra tractu
Fertur; ut interdum de cœlo ſtella ſereno,
Etsi non cecidit, potuit cecidiſſe videri.
Quem procul a patria diverſo maximus orbe
Excipit Eridanus, ſpumantiaque abluit ora.
Naïdes Heſperiæ trifidâ fumantia flammâ
Corpora dant tumulo: ſignantque hoc carmine ſaxum.
Hîc ſitus eſt Phaëton, currûs auriga paterni;
Quem ſi non tenuit, magnis tamen excidit auſis.
Nam pater obductos, luctu miſerabilis ægro,
Condiderat vultus: &, ſi modò credimus, unum
Iſſe diem ſine Sole ferunt: incendia lumen
Præbebant; aliquiſque malo fuit uſus in illo.

At Clymene poſt quàm dixit, quæcumque fuerunt
In tantis dicenda malis, lugubris & amens,

Et laniata sinus, totum percenſuit orbem;
Exanimesque artus primò, mox oſſa requirens,
Reperit oſſa tamen peregrinâ condita ripâ.
Incubuitque loco: nomenque in marmore lectum
Perfudit lacrymis, & aperto pectore fovit.
Nec minùs Heliades fletus, &, inania morti
Munera, dant lacrymas: & cæſæ pectora palmis,
Non auditurum miſeras Phaëthonta querelas
Nocte dieque vocant: aſternunturque ſepulcro.
Luna quater junctis implêrat cornibus orbem;
Illæ more ſuo, nam morem fecerat uſus,
Plangorem dederant: e quis Phaëthuſa ſororum
Maxima, cùm vellet terræ procumbere, queſta eſt
Diriguiſſe pedes: ad quam conata venire
Candida Lampetie, ſubitâ radice retenta eſt.
Tertia, cùm crinem manibus laniare pararet,
Avellit frondes: hæc ſtipite crura teneri,
Illa dolet fieri longos ſua brachia ramos.
Dumque ea mirantur, complectitur inguina cortex;
Perque gradus uterum, pectusq; humerosq; manusq;
Ambit: & exſtabant tantùm ora vocantia matrem.
Quid faciat mater? nisi, quò trahat impetus illam,
Huc eat, atque illuc? &, dum licet, oſcula jungat?
Non ſatis eſt: truncis avellere corpora tentat;
Et teneros manibus ramos abrumpere: at inde
Sanguineæ manant, tamquam de vulnere, guttæ.
Parce, precor, mater quæcumque eſt ſaucia, clamat:
Parce, precor: noſtrum laniatur in arbore corpus.
Jamque vale. Cortex in verba novissima venit.

Indè fluunt lacrymæ: ſtillataque ſole rigeſcunt
De ramis electra novis: quæ lucidus amnis
Excipit, & nuribus mittit geſtanda Latinis.

Impedit amplexu : nec ſe sine crimine prodit.
Illa quidem contra, quantum modò femina possit,
(Aſpiceres utinam, Saturnia, mitior eſſes!)
Illa quidem pugnat : ſed quæ ſuperare puella,
Quisve Jovem poterat? Superum petit æthera victor
Juppiter : huic odio nemus eſt, & conſcia silva.
Unde, pedem referens, pæne eſt oblîta pharetram
Tollere cum telis, &, quem ſuſpenderat, arcum.
Ecce, ſuo comitata choro Dictynna per altum
Mænalon ingrediens, & cæde ſuperba ferarum,
Aſpicit hanc, viſamque vocat : clamata refugit
Et timuit primò, ne Juppiter eſſet in illa.
Sed poſt quàm pariter Nymphas incedere vidit,
Sensit abeſſe dolos : numerumque accessit ad harum.
Heu! quàm difficile eſt, crimen non prodere vultu!
Vix oculos attollit humo : nec, ut ante ſolebat :
Juncta Deæ lateri, nec toto eſt agmine prima :
Sed silet, & læsi dat signa rubore pudoris.
Et, nisi quod virgo eſt, poterat ſentire Dianà
Mille notis culpam : Nymphæ ſensiſſe feruntur.
Orbe reſurgebant lunaria cornua nono,
Cùm Dea venatrix, fraternis languida flammis,
Nacta nemus gelidum, de quo cum murmure labens
Ibat, & attritas verſabat rivus arenas.
Ut loca laudavit, ſummas pede contigit undas.
His quoque laudatis; Procul eſt, ait, arbiter omnis;
Nuda ſuperfusis tingamus corpora lymphis.
Parrhasis erubuit : cunctæ velamina ponunt;
Una moras quærit : dubitanti veſtis ademta eſt;
Quâ positâ, nudo patuit cum corpore crimen.
Attonitæ, manibusque uterum celare volenti,
I procul hinc, dixit, nec ſacros pollue fontes,
Cynthia : deque ſuo jussit ſecedere cœtu.
Senſerat hoc olim magni matrona Tonantis,

Diſtuleratque graves in idonea tempora pœnas.
Cauſa moræ nulla eſt : & jam puer Arcas, id ipſum
Indoluit Juno, fuerat de pellice natus.
Quò simul obvertit ſævam cum lumine mentem;
Scilicet hoc unum reſtabat, adultera, dixit,
Ut fecunda fores, fieretque injuria partu
Nota, Jovisque mei teſtatum dedecus eſſet!
Haud impune feres : adimam tibi nempe figuram,
Quâ tibi, quâque places noſtro, importuna, marito.
Dixit : &, adversâ prensis a fronte capillis,
Stavit humi pronam. Tendebat brachia ſupplex;
Brachia cœperunt nigris horreſcere villis,
Curvarique manus, & aduncos creſcere in ungues,
Officioque pedum fungi : laudataque quondam
Ora Jovi, lato fieri deformia rictu.
Neve preces animos, & verba potentia flectant,
Poſſe loqui eripitur : vox iracunda minaxque,
Plenaque terroris rauco de gutture fertur.
Mens antiqua tamen factâ quoque mansit in urſa.
Assiduoque ſuos gemitu teſtata dolores,
Qualeſcumque manus ad cœlum & sidera tollit;
Ingratumque Jovem, nequeat cùm dicere, ſentit.
Ah! quoties, ſolâ non auſa quieſcere silvâ,
Ante domum, quondamque ſuis erravit in agris!
Ah! quoties per ſaxa canum latratibus acta eſt!
Venatrixque metu venantûm territa fugit!
Sæpe feris latuit visis, oblîta quid eſſet;
Urſaque conſpectos in montibus horruit urſos;
Pertimuitque lupos, quamvis pater eſſet in illis.

Ecce Lycaoniæ proles ignara parenti
Arcas adeſt, ter quinque ferè natalibus actis.
Dumque feras ſequitur, dum ſaltus eligit aptos,
Nexilibusque plagis silvas Erymanthidas ambit,

Incidit in matrem, quæ reſtitit, Arcade viſo,
Et cognoſcenti ſimilis fuit. Ille refûgit,
Immotosque oculos in ſe sine fine tenentem
Neſcius extimuit: propiusque accedere aventi
Vulnifico fuerat fixurus pectora telo.
Arcuit Omnipotens: pariterque ipſosque nefasque
Suſtulit; & celeri raptos per inania vento
Impoſuit cœlo, vicinaque sidera fecit.

Intumuit Juno, poſt quàm inter sidera pellex
Fulsit: & ad canam deſcendit in æquora Tethyn,
Oceanumque ſenem; quorum reverentia movit
Sæpe Deos: cauſamque viæ ſcitantibus infit.
Quæritis, æthereis quare regina Deorum
Sedibus huc adsim? pro me tenet altera cœlum.
Mentiar, obſcurum nisi nox cùm fecerit orbem,
Nuper honoratas ſummo, mea vulnera, cœlo
Videritis ſtellas illic, ubi circulus axem
Ultimus extremum, ſpatioque brevissimus, ambit.
Eſt verò, cur quis Junonem lædere nolit,
Offenſamque tremat! quæ prosim ſola nocendo.
En ego quantum egi! quàm vaſta potentia noſtra eſt!
Eſſe hominem vetui: facta eſt Dea. Sic ego pœnas
Sontibus impono: sic eſt mea magna poteſtas.
Vindicet antiquam faciem, vultusque ferinos
Detrahat: Argolicâ quod in ante Phoronide fecit.
Cur non & pulsâ ducat Junone, meoque
Collocet in thalamo, ſocerumque Lycaona ſumat?
At vos si læſæ contemtus tangit alumnæ,
Gurgite cæruleo ſeptem prohibete Triones;
Sideraque in cœlo, ſtupri mercede, recepta
Pellite: ne puro tingatur in æquore pellex.
Dî maris annuerant. Habili Saturnia curru
Ingreditur liquidum pavonibus aëra pictis;

Tam nuper pictis cæſo pavonibus Argo,
Quàm tu nuper eras, cùm candidus ante fuiſſes,
Corve loquax, ſubitò nigrantes verſus in alas.
Nam fuit hæc quondam niveis argentea pennis
Ales, ut æquaret totas sine labe columbas;
Nec ſervaturis vigili Capitolia voce
Cederet anſeribus, nec amanti flumina cycno.
Lingua fuit damno: linguâ faciente loquaci,
Cui color albus erat, nunc eſt contrarius albo.
Pulchrior in tota, quam Lariſſæa Coronis,
Non fuit Hæmoniâ. Placuit tibi, Delphice, certè,
Dum vel caſta fuit, vel inobſervata. Sed ales
Sensit adulterium Phœbeïus: utque latentem
Deregeret culpam, non exorabilis index,
Ad dominum tendebat iter: quem garrula motis
Conſequitur pennis, ſcitetur ut omnia, cornix.
Auditâque viæ causâ; Non utile carpis,
Inquit, iter: ne ſperne meæ præſagia linguæ.

Quid fuerim, quid simq; vide; meritumq; require;
Invenies nocuiſſe fidem. Nam tempore quodam
Pallas Erichthonium, prolem sine matre creatam,
Clauſerat Actæo textâ de vimine ciſtâ;
Virginibusque tribus gemino de Cecrope natis
Hanc legem dederat, ſua ne ſecreta viderent.
Abdita fronde levi, densâ ſpeculabar ab ulmo,
Quid facerent. Commiſſa duæ sine fraude tuentur,
Pandroſos atque Herſe: timidas vocat una ſorores
Aglauros, nodosque manu diducit: at intus
Infantemque vident, apporrectumque draconem.
Acta Deæ refero: pro quo mihi gratia talis
Redditur, ut dicar tutelâ pulſa Minervæ;
Et ponar poſt noctis avem. Mea pœna volucres
Admonuiſſe poteſt, ne voce pericula quærant.

At, puto, non ultro, nec quicquam tale rogantem
Me petiit. Ipſâ licet hoc a Pallade quæras;
Quamvis irata eſt, non hoc irata negabit.
Nam me Phocaïcâ clarus tellure Coroneus,
Nota loquor, genuit: fueramque ego regia virgo;
Divitibusque procis, ne me contemne, petebar.
Forma mihi nocuit: nam, dum per litora lentis
Paſſibus, ut ſoleo, ſummâ ſpatiarer arenâ,
Vidit, & incaluit pelagi Deus: utque precando
Tempora cum blandis conſumſit inania verbis;
Vim parat, & ſequitur: fugio, denſumque relinquo
Litus, & in molli nequicquam laſſor arenâ.
Inde Deos hominesque voco: nec contigit ullum
Vox mea mortalem: mota eſt pro virgine virgo,
Auxiliumque tulit. Tendebam brachia cœlo:
Brachia cœperunt levibus nigreſcere pennis.
Rejicere ex humeris veſtem molibar; at illa
Pluma erat, inque cutem radices egerat imas.
Plangere nuda meis conabar pectora palmis:
Sed neque jam palmas, nec pectora nuda gerebam.
Currebam; nec, ut ante, pedes retinebat arena;
Et ſummâ tollebar humo: mox acta per auras
Evehor, & data ſum comes inculpata Minervæ.
Quid tamen hoc prodeſt, si, diro facta volucris
Crimine, Nyctimene noſtro ſuccessit honori?

An, quæ per totam res eſt notissima Lesbon,
Non audita tibi eſt? patrium temeraſſe cubile
Nyctimenen? Avis illa quidem: ſed conſcia culpæ
Conſpectum lucemque fugit, tenebrisque pudorem
Celat; & a cunctis expellitur æthere toto.

Talia dicenti, Tibi, ait, revocamina, corvus,
Sint precor iſta malo: nos vanum ſpernimus omen.

Nec cœptum dimittit iter: dominoque jacentem
Cum juvene Hæmonio vidiſſe Coronida narrat.
Laurea delapſa eſt, audito crimine amantis;
Et pariter vultusque Deo, plectrumque, colorque
Excidit: utque animus timidâ fervebat ab ira,
Arma aſſueta rapit, flexumque a cornibus arcum
Tendit: & illa ſuo toties cum pectore juncta
Indevitato trajecit pectora telo.
Icta dedit gemitum, tractoque a vulnere ferro,
Candida puniceo perfudit membra cruore;
Et dixit, Potui pœnas tibi, Phœbe, dediſſe;
Sed peperiſſe priùs: duo nunc moriemur in una.
Hactenus: & pariter vitam cum ſanguine fudit.
Corpus inane animæ frigus letale ſecutum eſt.

Pœnitet heu! ſerò pœnæ crudelis amantem;
Seque, quod audierit, quod sic exarſerit, odit.
Odit avem, per quam crimen cauſamque dolendi
Scire coactus erat: nervumq; arcumq; manumq;
Odit; cumque manu, temeraria tela, ſagittas.
Collapſamque fovet, ſerâque ope vincere fata
Nititur, & medicas exercet inaniter artes.
Quæ poſt quàm fruſtra tentata; rogumque parari
Sensit, & arſuros ſupremis ignibus artus,
Tum verò gemitus (neque enim cœleſtia tingi
Ora decet lacrymis) alto de corde petitos
Edidit. Haud aliter, quàm cùm, ſpectante juvencâ,
Lactentis vituli, dextrâ libratus ab aure,
Tempora diſcussit claro cava malleus ictu.
Ut tamen ingratos in pectora fudit odores,
Et dedit amplexus, injuſtaque juſta peregit;
Non tulit in cineres labi ſua Phœbus eosdem
Semina: ſed natum flammis uteroque parentis
Eripuit, geminique tulit Chironis in antrum.

Sperantemque ſibi non falſæ præmia linguæ,
Inter aves albas vetuit conſidere corvum.

Semifer interea divinæ ſtirpis alumno
Lætus erat, mixtoque oneri gaudebat honore.
Ecce venit, rutilis humeros protecta capillis,
Filia Centauri: quam quondam Nympha Chariclo,
Fluminis in rapidi ripis enixa, vocavit
Ocyroën: non hæc artes contenta paternas
Addidiciſſe fuit, fatorum arcana canebat.
Ergo ubi fatidicos concepit mente furores,
Incaluitque Deo, quem clauſum pectore habebat;
Aſpicit infantem; Totique ſalutifer orbi
Creſce, puer, dixit: tibi ſe mortalia ſæpe
Corpora debebunt: animas tibi reddere ademtas
Fas erit: idque ſemel, Dîs indignantibus, auſus,
Poſſe dare hoc iterum flammâ prohibebere avitâ;
Eque Deo corpus fies exſangue: Deuſque,
Qui modò corpus eras: & bis tua fata novabis.
Tu quoque, care pater, non jam mortalis, & ævis
Omnibus ut maneas, naſcendi lege creatus;
Poſſe mori cupies tum, cùm cruciabere, diræ
Sanguine ſerpentis per ſaucia membra recepto.
Teque ex æterno patientem numina mortis
Efficient; triplicesque Deæ tua fila reſolvent.
Reſtabat fatis aliquid: ſuſpirat ab imis
Pectoribus, lacrymæque genis labuntur obortæ;
Atque ita, Prævertunt, inquit, me fata; vètorque
Plura loqui; vociſque meæ præcluditur uſus.
Non fuerant artes tanti, quæ numinis iram
Contraxere mihi: mallem neſciſſe futura.
Jam mihi ſubduci facies humana videtur;
Jam cibus herba placet: jam latis currere campis
Impetus eſt: in equam, cognataque corpora, vertor.

Tota tamen quare ? pater eſt mihi nempe biformis.
Talia dicenti pars eſt extrema querelæ ·
Intellecta parum , confuſaque verba fuere.
Mox nec verba quidem, nec equæ ſonus ille videtur ;
Sed ſimulantis equam : parvoque in tempore certos
Edidit hinnitus, & brachia movit in herbas.
Tum digiti coëunt, & quinos alligat ungues
Perpetuo cornu levis ungula : creſcit & oris ,
Et colli ſpatium : longæ pars ultima pallæ
Cauda fit : utque vani crines per colla jacebant ,
In dextras abiere jubas : pariterque novata eſt
Et vox & facies: nomen quoque monſtra dedêre.

Flebat, opemque tuam fruſtra Philyreïus heros ,
Delphice , poſcebat : ſed nec reſcindere magni
Juſſa Jovis poteras : nec , si reſcindere poſſes,
Tunc aderas. Elin Meſſaniaque arva colebas.
Illud erat tempus, quo te paſtoria pellis
Texit, onusque fuit baculum silveſtre siniſtræ ;
Alterius, diſpar ſeptenis fiſtula cannis.
Dumque amor eſt curæ, dum te tua fiſtula mulcet ;
Incuſtoditæ Pylios memorantur in agros
Processiſſe boves. Videt has Atlantide Majâ
Natus ; & arte ſuâ silvis occultat abactas.
Senſerat hoc furtum nemo , nisi notus in illo
Rure ſenex : Battum vicinia tota vocabant.
Divitis hic ſaltus herboſaque paſcua Nelei ,
Nobiliumque greges cuſtos ſervabat equarum.
Hunc timuit, blandâque manu ſeduxit : &, Eia ,
Quisquis es, hoſpes, ait, si forte armenta requiret
Hæc aliquis : vidiſſe nega : neu gratia facto
Nulla rependatur, nitidam cape præmia vaccam.
Et dedit. Acceptâ voces has reddidit hoſpes ;
Tutus eas : lapis iſte prius tua furta loquatur.

Et lapidem oſtendit. Simulat Jove natus abire ;
Mox redit : & verſâ pariter cum voce figura ;
Ruſtice, vidiſti si quas hoc limite, dixit,
Ire boves, fer opem ; furtoque silentia deme :
Juncta ſuo pretium dabitur tibi femina tauro.
At ſenior, poſt quàm merces geminata, Sub illis
Montibus, inquit, erant : &, Erant ſub montibus illis.
Riſit Atlantiades ; &, Me mihi, perfide, prodis ?
Me mihi prodis ? ait : perjuraque pectora vertit
In durum silicem, qui nunc quoque dicitur Index ;
Inque nihil merito vetus eſt infamia ſaxo.

Hinc ſe ſuſtulerat paribus Caducifer alis ;
Munychioſque volans agros, gratamque Minervæ
Deſpectabat humum, cultique arbuſta Lycêi.
Illâ fortè die caſtæ de more puellæ,
Vertice ſuppoſito, feſtas in Palladis arces
Pura coronatis portabant ſacra caniſtris.
Inde revertentes Deus aſpicit ales : iterque
Non agit in rectum, ſed in orbem curvat eumdem.
Ut volucris viſis rapidissima miluüs extis,
Dum timet, & densi circumſtant ſacra miniſtri,
Flectitur in gyrum, nec longiùs audet abire ;
Spemque ſuam motis avidus circumvolat alis :
Sic ſuper Actæas agilis Cyllenius arces
Inclinat curſus, & easdem circinat auras.
Quanto ſplendidior, quàm cetera sidera, fulget
Lucifer ; & quanto te, Lucifer, aurea Phœbe ;
Tanto virginibus præſtantior omnibus Herſe
Ibat : eratque decus pompæ, comitumque ſuarum.
Obſtupuit formâ Jove natus : & æthere pendens
Non ſecus exarsit, quàm cùm Balearica plumbum
Funda jacit : volat illud, & incandeſcit eundo ;
Et quos non habuit, ſub nubibus invenit, ignes.

Vertit iter; cœloque, petit diverſa, relicto:
Nec ſe dissimulat: tanta eſt fiducia formæ.
Quæ quamquam juſta eſt, curâ tamen adjuvat illam;
Permulcetque comas, chlamydemque, ut pendeat apte,
Collocat: ut limbus, totumque appareat aurum;
Ut teres in dextra, qua ſomnos ducit & arcet,
Virga sit; ut tersis niteant talaria plantis.
Pars ſecreta domûs ebore & teſtudine cultos
Tres habuit thalamos: quorum tu, Pandroſe, dextrum,
Aglauros lævum, medium poſſederat Herſe.
Quæ tenuit lævum, venientem prima notavit
Mercurium: nomenque Dei ſcitarier auſa eſt,
Et cauſam adventûs. Cui sic reſpondit Atlantis
Pleïonesque nepos: Ego ſum, qui juſſa per auras
Verba patris porto. Pater eſt mihi Juppiter ipſe;
Nec fingam cauſas. Tu tantùm fida ſorori
Eſſe velis, prolisque meæ matertera dici.
Herſe cauſa viæ: faveas oramus amanti.
Aſpicit hunc oculis îsdem, quibus abdita nuper
Viderat Aglauros flavæ ſecreta Minervæ;
Proque miniſterio magni sibi ponderis aurum
Poſtulat: interea tectis excedere cogit.
Vertit ad hanc torvi Dea bellica luminis orbem;
Et tanto penitus traxit ſuſpiria motu,
Ut pariter pectus, positamque in pectore forti
Ægida concuteret. Subit, hanc arcana profanâ
Detexiſſe manu tum, cùm sine matre creatam,
Lemnicolæ ſtirpem contra data fœdera vidit;
Et gratamque Deo fore jam, gratamque ſorori;
Et ditem ſumto, quod avara popoſcerit, auro.
Protinus Invidiæ, nigro ſqualentia tabo,
Tecta petit. Domus eſt imis in vallibus antri
Abdita, ſole carens, non ulli pervia vento,
Triſtis, & ignavi plenissima frigoris; & quæ

Igne vacet ſemper, caligine ſemper abundet.
Huc ubi pervenit belli metuenda virago,
Conſtitit ante domum: neque enim ſuccedere tectis
Fas habet; & poſtes extremâ cuſpide pulſat.
Concuſſæ patuere fores. Videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta ſuorum,
Invidiam: viſâque, oculos avertit. At illa
Surgit humo pigrâ, ſemeſarumque relinquit
Corpora ſerpentûm, paſſuque incedit inerti.
Utque Deam vidit formâque armisque decoram,
Ingemuit: vultumque ima ad ſuſpiria duxit.
Pallor in ore ſedet: macies in corpore toto;
Nusquam recta acies: livent rubigine dentes;
Pectora felle virent: lingua eſt ſuffuſa veneno.
Riſus abeſt, nisi quem viſi movêre dolores:
Nec fruitur ſomno, vigilacibus excita curis;
Sed videt ingratos, intabeſcitque videndo,
Succeſſus hominum; carpitque & carpitur unà;
Suppliciumque ſuum eſt. Quamvis tamen oderat illam,
Talibus affata eſt breviter Tritonia dictis.
Infice tabe tuâ natarum Cecropis unam.
Sic opus eſt. Aglauros ea eſt. Haud plura locuta
Fugit, & impreſsâ tellurem repulit haſtâ.
Illa Deam obliquo fugientem lumine cernens,
Murmura parva dedit; ſucceſſurumque Minervæ
Indoluit: baculumque capit, quod ſpinea totum
Vincula cingebant; adopertaque nubibus atris,
Quacumque ingreditur, florentia proterit arva,
Exuritque herbas, & ſumma cacumina carpit;
Afflatuque ſuo populos, urbesque, domosque,
Polluit: & tandem Tritonida conſpicit arcem,
Ingeniis, opibusque, & feſtâ pace virentem:
Vixque tenet lacrymas, quia nil lacrymabile cernit.
Sed poſt quàm thalamos intravit Cecrope natæ,

Juſſa facit : pectusque manu ferrugine tinctâ
Tangit, & hamatis præcordia ſentibus implet,
Inſpiratque nocens virus : piceumque per oſſa
Diſſipat, & medio ſpargit pulmone, venenum.
Neve mali ſpatium cauſæ per latius errent,
Germanam ante oculos, fortunatumque ſororis
Conjugium, pulchrâque Deum ſub imagine ponit;
Cunctaque magna facit. Quibus irritata, dolore
Cecropis occulto mordetur : & anxia nocte,
Anxia luce gemit; lentâque miſerrima tabe
Liquitur, ut glacies incerto ſaucia ſole.
Feliciſque bonis non ſeciùs uritur Herſes,
Quàm cùm ſpinoſis ignis ſupponitur herbis,
Quæ neque dant flammas, lenique tepore cremantur.
Sæpe mori voluit, ne quicquam tale videret;
Sæpe velut crimen rigido narrare parenti.
Denique in adverſo venientem limine ſedit
Excluſura Deum : cui blandimenta, preceſque,
Verbaque jactanti mitiſſima; Deſine, dixit;
Hinc ego me non ſum niſi te motura repulſo.
Stemus, ait pacto, velox Cyllenius, iſto;
Cælataſque fores virgâ patefecit. At illi
Surgere conanti partes, quaſcumque ſedendo
Flectimur, ignavâ nequeunt gravitate moveri.
Illa quidem recto pugnat ſe attollere trunco;
Sed genuum junctura riget, friguſque per ungues
Labitur; & pallent, amiſſo ſanguine, venæ.
Utque malum latè ſolet immedicabile cancer
Serpere, & illæſas vitiatis addere partes;
Sic letalis hiems paulatim in pectora venit,
Vitaleſque vias & reſpiramina clauſit.
Nec conata loqui eſt : nec, ſi conata fuiſſet,
Vocis haberet iter. Saxum jam colla tenebat,
Oraque duruerant, ſignumque exſangue ſedebat.

Nec lapis albus erat: ſua mens infecerat illam.

Has ubi verborum pœnas, mentisque profanæ,
Cepit Atlantiades; dictas a Pallade terras
Linquit, & ingreditur jactatis æthera pennis.
Sevocat hunc genitor: nec cauſam faſſus amoris
Fide miniſter, ait, juſſorum, nate, meorum,
Pelle moram, ſolitoque celer delabere curſu;
Quæque tuam matrem tellus a parte siniſtrâ
Suſpicit, indigenæ Sidonida nomine dicunt,
Hanc pete: quodque procul montano gramine paſci
Armentum regale vides, ad litora verte.
Dixit: & expulsi jam dudum monte juvenci
Litora juſſa petunt, ubi magni filia regis
Ludere, virginibus Tyriis comitata, ſolebat.
Non bene conveniunt, nec in una ſede morantur,
Majeſtas & amor. Sceptri gravitate relictâ,
Ille pater rectorque Deûm, cui dextra triſulcis
Ignibus armata eſt, qui nutu concutit orbem;
Induitur faciem tauri: mixtusque juvencis
Mugit, & in teneris formoſus obambulat herbis.
Quippe color nivis eſt, quam nec veſtigia duri
Calcavere pedis, nec ſolvit aquaticus Auſter.
Colla toris exſtant: armis palearia pendent;
Cornua parva quidem; ſed quæ contendere possis
Facta manu, purâque magis perlucida gemmâ.
Nullæ in fronte minæ, nec formidabile lumen;
Pacem vultus habet. Miratur Agenore nata,
Quod tam formoſus, quod prœlia nulla minetur.
Sed, quamvis mitem, metuit contingere primò;
Mox adit, & flores ad candida porrigit ora.
Gaudet amans: &, dum veniat ſperata voluptas,
Oſcula dat manibus: vix ah! vix cetera differt.
Et nunc alludit, viridique exſultat in herba;

Nunc latus in fulvis niveum deponit arenis.
Paulatimque metu demto, modò pectora præbet
Virgineâ plaudenda manu; modò cornua ſertis
Impedienda novis. Auſa eſt quoque regia virgo,
Neſcia quem premeret, tergo conſidere tauri.
Cùm Deus a terra, ſiccoque a litore, ſenſim
Falſa pedum primis veſtigia ponit in undis.
Inde abit ulterius, mediique per æquora ponti
Fert prædam. Pavet hæc, lituſque ablata relictum
Reſpicit: & dextrâ cornum tenet; altera dorſo
Impoſita eſt: tremulæ ſinuantur flamine veſtes.

LIBER TERTIUS.

JAMQUE Deus, poſitâ fallacis imagine tauri,
Se confeſſus erat; Dictæaque rura tenebat.
Cùm pater ignarus Cadmo perquirere raptam
Imperat: & pœnam, ſi non invenerit, addit
Exſilium, facto pius & ſceleratus eodem.
Orbe pererrato, (quis enim deprendere poſſit
Furta Jovis?) profugus, patriamque iramque parentis
Vitat Agenorides; Phœbique oracula ſupplex
Conſulit: &, quæ ſit tellus habitanda, requirit.
Bos tibi, Phœbus ait, ſolis occurret in arvis,
Nullum paſſa jugum, curvique immunis aratri.
Hac duce, carpe vias: &, quâ requieverit herbâ,
Mœnia fac condas, Bœotiaque illa vocato.
Vix bene Caſtalio Cadmus deſcenderat antro:
Incuſtoditam lentè videt ire juvencam,
Nullum ſervitii ſignum cervice gerentem.
Subſequitur, preſſoque legit veſtigia greſſu,
Auctoremque viæ Phœbum taciturnus adorat.

Jam vada Cephisi, Panopesque evaſerat arva
Bos, ſtetit; &, tollens ſpatioſam cornibus altis
Ad cœlum frontem, mugitibus impulit auras.
Atque ita, reſpiciens comites ſua terga ſequentes,
Procubuit, tenerâque latus ſubmisit in herba.
Cadmus agit grates, peregrinæque oſcula terræ
Figit: & ignotos montes agroſque ſalutat.
Sacra Jovi facturus erat: jubet ire miniſtros,
Et petere e vivis libandas fontibus undas.
Silva vetus ſtabat, nullâ violata ſecuri:
Eſt ſpecus in medio, virgis ac vimine denſus,
Efficiens humilem lapidum compagibus arcum;
Uberibus fecundus aquis. Hoc conditus antro
Martius anguis erat, criſtis præsignis & auro.
Igne micant oculi: corpus tumet omne veneno:
Treſque vibrant linguæ, triplici ſtant ordine dentes.
Quem poſt quàm Tyriâ lucum de gente profecti
Infauſto tetigere gradu, demiſſàque in undas
Urna dedit ſonitum; longum caput extulit antro
Cæruleus ſerpens, horrendaque sibila misit.
Effluxere urnæ manibus: ſanguisque relinquit
Corpus, & attonitos ſubitus tremor occupat artus.
Ille volubilibus ſquamoſos nexibus orbes
Torquet, & immenſos ſaltu sinuatur in arcus;
Ac mediâ plus parte leves erectus in auras
Deſpicit omne nemus: tantoque eſt corpore, quanto,
Si totum ſpectes, geminas qui ſeparat Arctos.
Nec mora: Phœnicas, (sive illi tela parabant,
Sive fugam; sive ipſe timor prohibebat utrumque,)
Occupat, hos morſu, longis complexibus illos:
Hos necat afflatos funeſti tabe veneni.
Fecerat exiguas jam Sol altissimus umbras;
Quæ mora sit ſociis, miratur Agenore natus,
Veſtigatque viros. Tegimen derepta leoni

Pellis erat: telum ſplendenti lancea ferro,
Et jaculum: teloque animus præſtantior omni.
Ut nemus intravit, letataque corpora vidit,
Victoremque ſupra, ſpatioſi corporis, hoſtem,
Triſtia ſanguineâ lambentem vulnera linguâ;
Aut ultor veſtræ, fidiſſima corpora, mortis,
Aut comes, inquit, ero. Dixit: dextrâque molarem
Suſtulit, & magnum magno conamine miſit.
Illius impulſu cum turribus ardua celſis
Mœnia mota forent: ſerpens ſine vulnere manſit;
Loricæque modo, ſquamis defenſus, & atræ
Duritiâ pellis, validos cute repulit ictus.
At non duritiâ jaculum quoque vincit eâdem,
Quod medio lentæ fixum curvamine ſpinæ
Conſtitit, & toto deſcendit in ilia ferro.
Ille, dolore ferox, caput in ſua terga retorſit;
Vulneraque aſpexit, fixumque haſtile momordit.
Idque, ubi vi multâ partem labefecit in omnem,
Vix tergo eripuit: ferrum tamen oſſibus hæret.
Tum verò, poſt quàm ſolitas acceſſit ad iras
Plaga recens, plenis tumuerunt guttura venis,
Spumaque peſtiferos circumfluit albida rictus;
Terraque raſa ſonat ſquamis: quique halitus exit
Ore niger Stygio, vitiatas inficit auras.
Ipſe modò immenſum ſpiris facientibus orbem
Cingitur; interdum longâ trabe rectior exit:
Impete nunc vaſto, ceu concitus imbribus amnis,
Fertur, & obſtantes proturbat pectore ſilvas.
Cedit Agenorides paulum, ſpolioque leonis
Suſtinet incurſus; inſtantiaque ora retardat
Cuſpide prætentâ. Furit ille, & inania duro
Vulnera dat ferro, frangitque in acumine dentes.
Jamque venenifero ſanguis manare palato
Cœperat, & virides aſpergine tinxerat herbas:

C iv

Sed leve vulnus erat; quia ſe retrahebat ab ictu,
Læſaque colla dabat retro; plagamque ſedere
Cedendo arcebat, nec longiùs ire ſinebat.
Donec Agenorides conjectum in gutture ferrum
Uſque ſequens pressit: dum retro quercus eunti
Obſtitit, & fixa eſt pariter cum robore cervix.
Pondere ſerpentis curvata eſt arbor, & imæ
Parte flagellari gemuit ſua robora caudæ.
Dum ſpatium victor victi considerat hoſtis,
Vox ſubitò audita eſt: neque erat cognoſcere promptum
Unde; ſed audita eſt. Quid, Agenore nate, peremtum
Serpentem ſpectas? & tu ſpectabere ſerpens.
Ille diu pavidus, pariter cum mente colorem
Perdiderat; gelidoque comæ terrore rigebant.
Ecce viri fautrix, ſuperas delapſa per auras,
Pallas adeſt: motæque jubet ſupponere terræ
Vipereos dentes, populi incrementa futuri.
Paret: &, ut preſſo ſulcum patefecit aratro,
Spargit humi juſſos, mortalia ſemina, dentes.
Inde, fide majus, glebæ cœpere moveri;
Primaque de ſulcis acies apparuit haſtæ.
Tegmina mox capitum picto nutantia cono;
Mox humeri pectusque, onerataque brachia telis
Exsiſtunt: creſcitque ſeges clypeata virorum.
Sic, ubi tolluntur feſtis aulæa theatris,
Surgere ſigna ſolent, primumque oſtendere vultum;
Cetera paulatim; placidoque educta tenore
Tota patent, imoque pedes in margine ponunt.
Territus hoſte novo Cadmus capere arma parabat;
Ne cape, de populo, quem terra creaverat, unus
Exclamat: nec te civilibus inſere bellis.
Atque ita, terrigenis rigido de fratribus unum
Cominus enſe ferit: jaculo cadit eminus ipſe.
Hic quoque, qui leto dederat, non longius illo

Vivit, & exſpirat, modò quas acceperat, auras.
Exemploque pari furit omnis turba: ſuoque
Marte cadunt ſubiti per mutua vulnera fratres.
Jamque brevis ſpatium vitæ ſortita juventus
Sanguineam trepido plangebant pectore matrem,
Quinque ſuperſtitibus: quorum fuit unus Echion.
Is ſua jecit humi, monitu Tritonidis, arma;
Fraternæque fidem pacis petiitque deditque.
Hos operis comites habuit Sidonius hoſpes;
Cùm poſuit juſſam Phœbêis ſortibus urbem.

Jam ſtabant Thebæ: poteras jam, Cadme, videri
Exsilio felix: ſoceri tibi Marsque Venusque
Contigerant: huc adde genus de conjuge tantâ,
Tot natos natasque, &, pignora cara, nepotes;
Hos quoque jam juvenes. Sed, ſcilicet, ultima ſemper
Exſpectanda dies homini: dicique beatus
Ante obitum nemo ſupremaque funera debet.

Prima nepos inter tot res tibi, Cadme, ſecundas
Cauſa fuit luctûs, alienaque cornua fronti
Addita, vosque, canes, ſatiatæ ſanguine herili.
At bene si quæras, Fortunæ crimen in illo,
Non ſcelus invenies: quod enim ſcelus error habebat?
Mons erat, infectus variarum cæde ferarum;
Jamque dies rerum medias contraxerat umbras,
Et Sol ex æquo metâ diſtabat utrâque;
Cùm juvenis placido per devia luſtra vagantes
Participes operum compellat Hyantius ore.
Lina madent, comites, ferrumque cruore ferarum;
Fortunamque dies habuit ſatis: altera lucem
Cùm croceis evecta rotis Aurora reducet,
Propoſitum repetamus opus: nunc Phœbus utrâque
Diſtat idem terrâ, finditque vaporibus arva:

Siſtite opus præſens, nodoſaque tollite lina.
Juſſa viri faciunt, intermittuntque laborem.
Vallis erat piceis & acutâ denſa cupreſſu,
Nomine Gargaphie, ſuccinctæ ſacra Dianæ:
Cujus in extremo eſt antrum nemorale receſſu,
Arte laboratum nullâ: ſimulaverat artem
Ingenio Natura ſuo: nam, pumice vivo,
Et levibus tophis, nativum duxerat arcum.
Fons ſonat a dextra, tenui perlucidus undâ,
Margine gramineo patulos incinctus hiatus.
Hîc Dea ſilvarum, venatu feſſa, ſolebat
Virgineos artus liquido perfundere rore.
Quò poſt quàm ſubiit; Nympharum tradidit uni
Armigeræ jaculum, pharetramque, arcusque retentos.
Altera depoſitæ ſubjecit brachia pallæ.
Vincla duæ pedibus demunt: nam doctior illis
Iſmenis Crocale, ſparſos per colla capillos
Colligit in nodum; quamvis erat ipſa ſolutis.
Excipiunt laticem Nepheleque, Hyaleque, Rhanisque,
Et Pſecas, & Phiale; funduntque capacibus urnis.
Dumque ibi perluitur ſolitâ Titania lymphâ,
Ecce nepos Cadmi, dilatâ parte laborum,
Per nemus ignotum, non certis paſſibus errans,
Pervenit in lucum: sic illum fata ferebant.
Qui simul intravit rorantia fontibus antra;
Sicut erant, viſo, nudæ ſua pectora Nymphæ
Percuſſere, viro: ſubitisque ululatibus omne
Implevere nemus: circumfuſæque Dianam
Corporibus texere ſuis: tamen altior illis
Ipſa Dea eſt, colloque tenus ſupereminet omnes.
Qui color infectis adverſi Solis ab ictu
Nubibus eſſe ſolet, aut purpureæ Auroræ;
Is fuit in vultu viſæ ſine veſte Dianæ.
Quæ quamquam comitum turbâ ſtipata ſuarum,

In latus obliquum tamen aſtitit : oraque retro
Flexit : & , ut vellet promtas habuiſſe ſagittas ;
Quas habuit, sic hausit aquas : vultumque virilem
Perfudit : ſpargensque comas ultricibus undis ,
Addidit hæc cladis prænuncia verba futuræ :
Nunc tibi me poſito viſam velamine narres ,
Si poteris narrare , licet. Nec plura minata ,
Dat ſparſo capiti vivacis cornua cervi ;
Dat ſpatium collo : ſummasque cacuminat aures ;
Cum pedibusque manus , cum longis brachia mutat
Cruribus : & velat maculoſo vellere corpus.
Additus & pavor eſt : fugit Autoneïus heros ,
Et ſe tam celerem curſu miratur in ipſo.
Ut verò ſolitis ſua cornua vidit in undis ,
Me miſerum ! dicturus erat : vox nulla ſecuta eſt.
Ingemuit , vox illa fuit : lacrymæque per ora
Non ſua fluxerunt : mens tantùm priſtina mansit.
Quid faciat ? repetatne domum , regalia tecta ?
An lateat silvis ? timor hoc , pudor impedit illud.
Dum dubitat , vidêre canes : primusque Melampus ,
Ichnobatesque ſagax latratu signa dedere ;
Gnossius Ichnobates , Spartanâ gente Melampus.
Inde ruunt alii rapidâ velociùs aurâ ,
Pamphagus, & Dorceus , & Oribaſus; Arcades omnes ;
Nebrophonosque valens, & trux cum Lælape Theron ,
Et pedibus Pterelas , & naribus utilis Agre ,
Hylæusque fero nuper percuſſus ab apro ,
Deque lupo concepta Nape , pecudesque ſecuta
Pœmenis , & natis comitata Harpyïa duobus ,
Et ſubſtricta gerens Sicyonius ilia Ladon ;
Et Dromas, & Canace , Sticteque , & Tigris , & Alce ,
Et niveis Leucon , & villis Asbolus atris ,
Prævalidusque Lacon , & curſu fortis Aëllo ,
Et Thous , & Cyprio velox cum fratre Lyciſce ;

Et nigram medio frontem diſtinctus ab albo
Harpalos & Melaneus, hirſutaque corpora Lachne;
Et patre Dictæo, ſed matre Laconide nati,
Labros, & Agriodos, & acutæ vocis Hylactor;
Quosque referre mora eſt. Ea turba cupidine prædæ
Per rupes, ſcopulosque, adituque carentia ſaxa,
Quà via difficilis, quàque eſt via nulla, feruntur.
Ille fugit, per quæ fuerat loca ſæpe ſecutus.
Heu! famulos fugit ipſe ſuos! clamare libebat;
Actæon ego ſum: dominum cognoſcite veſtrum.
Verba animo deſunt: reſonat latratibus æther.
Prima Melanchætes in tergo vulnera fecit;
Proxima Theridamas; Oresitrophus hæſit in armo.
Tardiùs exierant; ſed per compendia montis
Anticipata via eſt. Dominum retinentibus illis,
Cetera turba coït, confertque in corpore dentes.
Jam loca vulneribus deſunt: gemit ille, ſonumque,
Et si non hominis, quem non tamen edere poſſit
Cervus, habet: mæſtisque replet juga nota querelis;
Et genibus ſupplex pronis, similisque roganti,
Circumfert tacitos, tamquam ſua brachia, vultus.
At comites rapidum ſolitis hortatibus agmen
Ignari inſtigant, oculisque Actæona quærunt,
Et velut abſentem certatim Actæona clamant.
Ad nomen caput ille refert: ut abeſſe queruntur,
Nec capere oblatæ ſegnem ſpectacula prædæ.
Vellet abeſſe quidem, ſed adeſt: velletque videre,
Non etiam ſentire, canum fera facta ſuorum.
Undique circumſtant: mersisque in corpore roſtris
Dilacerant falsi dominum ſub imagine cervi.
Nec, nisi finitâ per plurima vulnera vitâ,
Ira pharetratæ fertur ſatiata Dianæ.

Rumor in ambiguo eſt: aliis violentior æquo

Viſa Dea eſt : alii laudant, dignamque ſeverâ
Virginitate vocant : pars invenit utraque cauſas.
Sola Jovis conjux non tam culpetne probetne
Eloquitur, quàm clade domûs ab Agenore ductæ
Gaudet : & a Tyria collectum pellice transfert
In generis ſocios odium. Subit ecce priori
Cauſa recens ; gravidamque dolet de ſemine magni
Eſſe Jovis Semelem : tum linguam ad jurgia ſolvit.
Profeci quid enim toties per jurgia ? dixit.
Ipſa petenda mihi eſt : ipſam, si maxima Juno
Rite vocor, perdam : si me gemmantia dextrâ
Sceptra tenere decet ; si ſum regina, Jovisque
Et ſoror & conjux. Certe ſoror. At, puto, furto eſt
Contenta : & thalami brevis eſt injuria noſtri.
Concipit : id deerat : manifeſtaque crimina pleno
Fert utero : & mater, quod vix mihi contigit uni,
De Jove vult fieri : tanta eſt fiducia formæ !
Fallat eam, faxo : nec ſum Saturnia, si non
Ab Jove merſa ſuo Stygias penetrârit in undas.

Surgit ab his ſolio : fulvâque recondita nube
Limen adit Semeles : nec nubes ante removit,
Quàm simulavit anum, poſuitque ad tempora canos,
Sulcavitque cutem rugis, & curva trementi
Membra tulit paſſu : vocem quoque fecit anilem :
Ipſaque fit Beroë, Semeles Epidauria nutrix.
Ergo ubi, captato ſermone, diuque loquendo,
Ad nomen venere Jovis ; ſuſpirat : &, Optem
Juppiter ut sit, ait : metuo tamen omnia ; multi
Nomine Divorum thalamos ſubiere pudicos.
Nec tamen eſſe Jovis ſatis eſt : det pignus amoris,
Si modò verus is eſt : quantusque & qualis ab alta
Junone excipitur, tantus talisque rogato
Det tibi complexus : ſuaque ante insignia ſumat.

Talibus ignaram Juno Cadmeïda dictis
Formârat : rogat illa Jovem sine nomine munus.
Cui Deus, Elige, ait : nullam patiere repulſam.
Quòque magis credas, Stygii quoque conſcia ſunto
Numina torrentis : Timor & Deus ille Deorum.
Læta malo, nimiumque potens, perituraque amantis
Obſequio Semele ; Qualem Saturnia, dixit,
Te ſolet amplecti, Veneris cùm fœdus initis,
Da mihi te talem. Voluit Deus ora loquentis
Opprimere, exierat jam vox properata ſub auras.
Ingemuit : neque enim non hæc optaſſe, neque ille
Non juraſſe poteſt. Ergo mæſtissimus altum
Æthera conſcendit ; nutuque ſequentia traxit
Nubila : quîs nimbos, immixtaque fulgura ventis
Addidit, & tonitrus, & inevitabile fulmen.
Quà tamen usque poteſt, vires sibi demere tentat :
Nec, quo centimanum dejecerat igne Typhœa,
Nunc armatur eo : nimium feritatis in illo.
Eſt aliud levius fulmen ; cui dextra Cyclopum
Sævitiæ, flammæque minus, minus, addidit iræ
Tela ſecunda vocant Superi : capit illa ; domumque
Intrat Agenoream. Corpus mortale tumultus
Non tulit æthereos, donisque jugalibus arsit.
Imperfectus adhuc infans genitricis ab alvo
Eripitur, patrioque tener, si credere dignum,
Inſuitur femori, maternaque tempora complet.
Furtim illum primis Ino matertera cunis
Educat : inde datum Nymphæ Niſeïdes antris
Occuluere ſuis, lactisque alimenta dedêre.

Dumque ea per terras fatali lege geruntur,
Tutaque bis geniti ſunt incunabula Bacchi ;
Forte Jovem memorant, diffuſum nectare, curas
Sepoſuiſſe graves, vacuâque agitaſſe remiſſos

Cum Junone jocos : &, Major veſtra profecto eſt,
Quàm quæ contingat maribus, dixiſſe, voluptas.
Illa negat. Placuit, quæ ſit ſententia docti,
Quærere, Tireſiæ. Venus huic erat utraque nota.
Nam duo magnorum viridi coëuntia ſilvâ
Corpora ſerpentûm baculi violaverat ictu :
Deque viro factus, mirabile! femina, ſeptem
Egerat autumnos. Octavo rurſus eosdem
Vidit : &, eſt veſtræ ſi tanta potentia plagæ,
Dixit, ut auctoris ſortem in contraria mutet,
Nunc quoque vos feriam : percuſſis anguibus îsdem,
Forma prior rediit, genitivaque rurſus imago.
Arbiter hic igitur ſumtus de lite jocosâ,
Dicta Jovis firmat : graviùs Saturnia juſto,
Nec pro materia, fertur doluiſſe : ſuique
Judicis æternâ damnavit lumina nocte.

At pater omnipotens, neq; enim licet irrita cuiquam
Facta Dei feciſſe Deo, pro lumine ademto
Scire futura dedit : pœnamque levavit honore.

Ille per Aonias, famâ celeberrimus, urbes
Irreprehenſa dabat populo reſponſa petenti.
Prima fide vocisque ratæ tentamina ſumſit
Cærula Liriope : quam quondam flumine curvo
Implicuit, clauſæque ſuis Cephiſos in undis
Vim tulit : enixa eſt utero pulcherrima pleno
Infantem, Nymphis jam nunc qui poſſet amari :
Narciſſumque vocat. De quo conſultus, an eſſet
Tempora maturæ viſurus longa ſenectæ,
Fatidicus vates, Si ſe non noverit, inquit.
Vana diu viſa eſt vox auguris : exitus illam,
Resque probat, letique genus, novitasque furoris.
Jamque ter ad quinos unum Cephiſius annum

Addiderat : poteratque puer, juveniſque videri.
Multi illum juvenes , multæ cupiere puellæ :
Sed fuit in tenerâ tam dira ſuperbia formâ,
Nulli illum juvenes, nullæ tetigere puellæ.
Aſpicit hunc, trepidos agitantem in retia cervos,
Vocalis Nymphe ; quæ nec reticere loquenti,
Nec prior ipſa loqui didicit, reſonabilis Echo.
Corpus adhuc Echo, non vox erat : & tamen uſum
Garrula non alium , quam nunc habet, oris habebat ;
Reddere de multis ut verba noviſſima poſſet.
Fecerat hoc Juno : quia, cùm deprendere poſſet
Sub Jove ſæpe ſuo Nymphas in monte jacentes,
Illa Deam longo prudens ſermone tenebat,
Dum fugerent Nymphæ. Poſt quàm Saturnia ſensit ;
Hujus, ait, linguæ, quâ ſum deluſa, poteſtas
Parva tibi dabitur, vociſque breviſſimus uſus.
Reque minas firmat : tamen hæc in fine loquendi
Ingeminat voces , auditaque verba reportat.

Ergo ubi Narciſſum, per devia luſtra vagantem,
Vidit, & incaluit : ſequitur veſtigia furtim.
Quoque magis ſequitur, flammâ propiore caleſcit.
Non aliter, quàm cùm ſummis circumlita tædis
Admotam rapiunt vivacia ſulfura flammam.
O ! quoties voluit blandis accedere dictis,
Et molles adhibere preces ! Natura repugnat,
Nec ſinit incipiat : ſed, quod ſinit, illa parata eſt
Exſpectare ſonos , ad quos ſua verba remittat.
Fortè puer, comitum ſeductus ab agmine fido,
Dixerat , Ecquis adeſt ? & , Adeſt , reſponderat Echo.
Hic ſtupet : utque aciem partes diviſit in omnes,
Voce, Veni , clamat magnâ : vocat illa vocantem.
Reſpicit : &, nullo rurſus veniente , Quid , inquit ,
Me fugis ? & totidem, quot dixit, verba recepit.

Perſtat : & alternæ deceptus imagine vocis ;
Huc coëamus, ait: nullique libentius umquam
Reſponſura ſono , Coëamus , retulit Echo ;
Et verbis favet ipſa ſuis : egreſſaque silvis
Ibat , ut injiceret ſperato brachia collo.
Ille fugit : fugiensque , Manus complexibus aufer ;
Ante , ait , emoriar, quàm sit tibi copia noſtri.
Retulit illa nihil, nisi , Sit tibi copia noſtri.
Spreta latet silvis , pudibundaque frondibus ora
Protegit : & ſolis ex illo vivit in antris.
Sed tamen hæret amor, creſcitque dolore repulſæ.
Attenuant vigiles corpus miſerabile curæ ;
Adducitque cutem macies ; & in aëra ſuccus
Corporis omnis abit : vox tantùm atque oſſa ſuperſunt.
Vox manet : oſſa ferunt lapidis traxiſſe figuram.
Inde latet silvis, nulloque in monte videtur ;
Omnibus audîtur : ſonus eſt, qui vivit in illa.
Sic hanc , sic alias, undis aut montibus ortas,
Læſerat hic Nymphas : sic cœtus ante viriles.
Inde manus aliquis deſpectus ad æthera tollens ,
Sic amet iſte, licet , sic non potiatur amato ,
Dixerat : aſſensit precibus Rhamnusia juſtis.

Fons erat illimis, nitidis argenteus undis,
Quem neque paſtores, neque paſtæ monte capellæ
Contigerant , aliudve pecus : quem nulla volucris ,
Nec fera turbârat , nec lapſus ab arbore ramus.
Gramen erat circa, quod proximus humor alebat ;
Silvaque , ſole lacum paſſura tepeſcere nullo.
Hîc puer , & ſtudio venandi laſſus & æſtu ,
Procubuit, faciemque loci, fontemque ſecutus.
Dumque sitim ſedare cupit, sitis altera crevit :
Dumque bibit , viſæ correptus imagine formæ ,
Rem sine corpore amat : corpus putat eſſe, quod umbra eſt.

Adſtupet ipſe sibi, vultuque immotus eodem
Hæret, ut e Pario formatum marmore signum.
Spectat humi poſitus geminum, ſua lumina, sidus,
Et dignos Baccho, dignos & Apolline crines,
Impubesque genas, & eburnea colla, decusque
Oris, & in niveo mixtum candore ruborem;
Cunctaque miratur, quibus eſt mirabilis ipſe:
Se cupit imprudens: &, qui probat, ille probatur.
Dumque petit, petitur: pariterque incendit, & ardet.
Irrita fallaci quoties dedit oſcula fonti!
In medias quoties, viſum captantia collum,
Brachia merſit aquas, nec ſe deprendit in illis!
Quid videat, neſcit; ſed, quod videt, uritur illo;
Atque oculos idem, qui decipit, incitat error.
Credule, quid fruſtra simulacra fugacia captas?
Quod petis, eſt nusquam: quod amas, avertere, perdes.
Iſta repercuſſæ, quam cernis, imaginis umbra eſt.
Nil habet iſta ſui: tecumque venitque manetque:
Tecum diſcedat, si tu diſcedere possis.
Non illum Cereris, non illum cura quietis
Abſtrahere inde poteſt: ſed opacâ fuſus in herba,
Spectat inexpleto mendacem lumine formam,
Perque oculos perit ipſe ſuos: paulumque levatus,
Ad circumſtantes tendens ſua brachia silvas;
Ecquis, ïo silvæ, crudeliùs, inquit, amavit?
Scitis enim, & multis latebra opportuna fuiſtis.
Ecquem, cùm veſtræ tot agantur ſecula vitæ,
Qui sic tabuerit, longo meminiſtis in ævo?
Et placet, & video: ſed quod videoque placetque,
Non tamen invenio: tantus tenet error amantem!
Quòque magis doleam; nec nos mare ſeparat ingens,
Nec via, nec montes, nec clausis mœnia portis:
Exiguâ prohibemur aquâ: cupit ipſe teneri.
Nam quoties liquidis porreximus oſcula lymphis,

Hic toties ad me reſupino nititur ore.
Poſſe putes tangi: minimum eſt, quod amantibus obſtat.
Quisquis es, huc exi: quid me, puer unice, fallis?
Quòve petitus abis? certè nec forma, nec ætas
Eſt mea, quam fugias; & amârunt me quoque Nymphæ.
Spem mihi neſcio quam vultu promittis amico;
Cùmque ego porrexi tibi brachia, porrigis ultro;
Cùm risi, arrides: lacrymas quoque ſæpe notavi,
Me lacrymante, tuas: nutu quoque signa remittis;
Et, quantum motu formosi ſuſpicor oris,
Verba refers, aures non pervenientia noſtras.
In te ego ſum, ſensi: nec me mea fallit imago.
Uror amore mei: flammas moveoque feroque.
Quid faciam? roger, anne rogem? quid deinde rogabo?
Quod cupio mecum eſt: inopem me copia fecit.
O! utinam noſtro ſecedere corpore poſſem!
Votum in amante novum: vellem, quod amamus, abeſſet
Jamque dolor vires adimit: nec tempora vitæ
Longa meæ ſuperant, primoque exſtinguor in ævo.
Nec mihi mors gravis eſt, posituro morte dolores.
Hic, qui diligitur, vellem diuturnior eſſet;
Nunc duo concordes animâ moriemur in una.
Dixit, & ad faciem rediit malè ſanus eamdem;
Et lacrymis turbavit aquas: obſcuraque moto
Reddita forma lacu eſt. Quam cùm vidiſſet abire;
Quo fugis? ô! remane; nec me, crudelis, amantem
Deſere, clamavit: liceat, quod tangere non eſt,
Aſpicere: & miſero præbere alimenta furori.
Dumque dolet, ſummâ veſtem deduxit ab ora,
Nudaque marmoreis percussit pectora palmis.
Pectora traxerunt tenuem percuſſa ruborem.
Non aliter quàm poma ſolent, quæ candida parte,
Parte rubent: aut ut variis ſolet uva racemis
Ducere purpureum, nondum matura, colorem.

Quæ ſimul aſpexit liquefactâ rurſus in unda,
Non tulit ulterius : ſed, ut intabeſcere flavæ
Igne levi ceræ, matutinæve pruinæ
Sole tepente ſolent, sic attenuatus amore
Liquitur ; & cæco paulatim carpitur igni.
Et neque jam color eſt mixto candore rubori ;
Nec vigor, & vires, & quæ modò viſa placebant,
Nec corpus remanet, quondam quod amaverat Echo.
Quæ tamen ut vidit, quamvis irata memorque,
Indoluit : quotiesque puer miſerabilis, Eheu !
Dixerat ; hæc reſonis iterabat vocibus, Eheu !
Cùmque ſuos manibus percuſſerat ille lacertos,
Hæc quoque reddebat ſonitum plangoris eumdem.
Ultima vox ſolitam fuit hæc ſpectantis in undam,
Heu ! fruſtra dilecte puer ! totidemque remisit
Verba lacus : dictoque Vale, Vale inquit & Echo.
Ille caput viridi feſſum ſubmisit in herba :
Lumina nox claudit, domini mirantia formam.
Tum quoque ſe, poſt quàm eſt infernâ ſede receptus,
In Stygia ſpectabat aquâ. Planxere ſorores
Naïdes, & ſectos fratri poſuere capillos.
Planxere & Dryades : plangentibus adſonat Echo.
Jamque rogum, quaſſasque faces, feretrumque parabant ;
Nuſquam corpus erat : croceum pro corpore florem
Inveniunt, foliis medium cingentibus albis.

Cognita res meritam vati per Achaïdas urbes
Attulerat famam : nomenque erat auguris ingens.
Spernit Echionides tamen hunc, ex omnibus unus
Contemtor Superûm, Pentheus : præſagaque ridet
Verba ſenis ; tenebrasque & cladem lucis ademtæ
Objicit. Ille movens albentia tempora canis ;
Quàm felix eſſes, si tu quoque luminis hujus
Orbus, ait, fieres ; ne Bacchia ſacra videres !

Jamque dies aderit, jamque haud procul auguror eſſe,
Quâ novus huc veniat, proles Semeleïa, Liber.
Quem niſi templorum fueris dignatus honore,
Mille lacer ſpargêre locis: & ſanguine silvas
Fœdabis, matremque tuam, matriſque ſorores.
Evenient: neque enim dignabere numen honore;
Meque ſub his tenebris nimiùm vidiſſe querêris.
Talia dicentem proturbat Echione natus.
Dicta fides ſequitur, reſponſaque vatis aguntur.
Liber adeſt, feſtiſque fremunt ululatibus agri.
Turba ruunt: mixtæque viris matreſque, nuruſque,
Vulguſque, proceresque, ignota ad ſacra feruntur.
Quis furor, anguigenæ, proles Mavortia, veſtras
Attonuit mentes? Pentheus ait: ærane tantum
Ære repulſa valent? & adunco tibia cornu?
Et magicæ fraudes? ut quos non belliger enſis,
Non tuba terruerint, non ſtrictis agmina telis;
Femineæ voces, & mota inſania vino,
Obſcenique greges, & inania tympana vincant?
Vosne, ſenes, mirer? qui longa per æquora vecti
Hac Tyron, hac profugos poſuiſtis ſede Penates;
Nunc ſinitis ſine Marte capi? Vosne, acrior ætas,
O! juvenes, propiorque meæ; quos arma tenere,
Non thyrſos; galeâque tegi, non fronde, decebat?
Eſte, precor, memores, quâ ſitis ſtirpe creati;
Illiusque animos, qui multos perdidit unus,
Sumite ſerpentis. Pro fontibus ille lacuque
Interiit: at vos pro fama vincite veſtrâ.
Ille dedit leto fortes, vos pellite molles,
Et patrium revocate decus. Si fata vetabant
Stare diu Thebas, utinam tormenta virique
Mœnia diruerent; ferrumque ignisque ſonarent!
Eſſemus miſeri ſine crimine: forsque querenda,
Non celanda foret; lacrymæque pudore carerent.

At nunc a puero Thebæ capientur inermi;
Quem neque bella juvant, nec tela, nec uſus equorum;
Sed madidus myrrhâ crinis, mollesque coronæ,
Purpuraque, & pictis intextum veſtibus aurum.
Quem quidem ego actutum, modò vos absiſtite, cogam
Aſſumtumque patrem, commentaque ſacra fateri.
An ſatis Acrisio eſt animi, contemnere vanum
Numen, & Argolicas venienti claudere portas;
Penthea terrebit cum totis advena Thebis?
Ite citi, (famulis hoc imperat,) ite, ducemque
Attrahite huc vinctum: jussis mora ſegnis abeſto.
Hunc avus, hunc Athamas, hunc cetera turba ſuorum
Corripiunt dictis: fruſtraque inhibere laborant.
Acrior admonitu eſt; irritaturque retenta,
Et creſcit, rabies: remoraminaque ipſa nocebant.
Sic ego torrentem, quà nil obſtabat eunti,
Leniùs & modico ſtrepitu, decurrere vidi.
At, quacumque trabes obſtructaque ſaxa tenebant,
Spumeus, & fervens, & ab objice ſævior ibat.
Ecce cruentati redeunt: &, Bacchus ubi eſſet,
Quærenti domino, Bacchum vidiſſe negarunt.
Hunc, dixere, tamen comitem, famulumque ſacrorum
Cepimus: & tradunt, manibus poſt terga ligatis,
Sacra Dei quondam Tyrrhenâ gente ſecutum.

Aſpicit hunc oculis Pentheus, quos ira tremendos
Fecerat: &, quamquam pœnæ vix tempora differt,
O! periture, tuâque aliis documenta dature
Morte, ait, ede tuum nomen, nomenque parentum,
Et patriam, morisque novi cur ſacra frequentes.
Ille metu vacuus, Nomen mihi, dixit, Acœtes:
Patria Mæonia eſt: humili de plebe parentes.
Non mihi, quæ duri colerent, pater, arva juvenci,
Lanigerosve greges, non ulla armenta reliquit.

Pauper & ipſe fuit: linoque ſolebat & hamo
Decipere, & calamo ſalientes ducere piſces.
Ars illi ſua cenſus erat. Cùm traderet artem;
Accipe, quas habeo, ſtudii ſucceſſor & heres,
Dixit, opes: moriensque mihi nihil ille reliquit,
Præter aquas: unum hoc poſſum appellare paternum.
Mox ego, ne ſcopulis hærerem ſemper in îsdem,
Addidici regimen, dextrâ moderante, carinæ
Flectere: & Oleniæ sidus pluviale capellæ,
Taygetenque, Hyadasque oculis Arctonque notavi,
Ventorumque domos, & portus puppibus aptos.
Forte petens Delon, Diæ telluris ad oras
Applicor, & dextris adducor litora remis;
Doque leves ſaltus, udæque immitor arenæ.
Nox ubi conſumta eſt; Aurora rubeſcere primùm
Cœperat: exſurgo, laticesque inferre recentes
Admoneo; monſtroque viam, quæ ducat ad undas.
Ipſe, quid aura mihi tumulo promittat ab alto,
Proſpicio: comitesque voco, repetoque carinam.
Adſumus en, inquit, ſociorum primus Opheltes;
Utque putat, prædam deſerto nactus in agro,
Virgineâ puerum ducit per litora formâ.
Ille, mero ſomnoque gravis, titubare videtur;
Vixque ſequi: ſpecto cultum, faciemque, gradumque;
Nil ibi, quod poſſet credi mortale, videbam.
Et ſensi, & dixi ſociis, Quod numen in iſto
Corpore sit, dubito: ſed corpore numen in iſto eſt.
Quisquis es, ô! faveas, noſtrisque laboribus adsis;
His quoque des veniam. Pro nobis mitte precari,
Dictys ait: quo non alius conſcendere ſummas
Ocior antennas, prenſoque rudente relabi.
Hoc Libys, hoc flavus, proræ tutela, Melanthus,
Hoc probat Alcimedon: &, qui requiemq; modumque
Voce dabat remis, animorum hortator Epopeus;

Hoc omnes alii : prædæ tam cæca cupido eſt !
Non tamen hanc ſacro violari pondere pinum
Perpetiar , dixi : pars hîc mihi maxima juris ;
Inque aditu obsiſto. Furit audacissimus omni
De numero Lycabas ; qui Thuſcâ pulſus ab urbe
Exsilium , dirâ pœnam pro cæde , luebat.
Is mihi , dum reſto , juvenili guttura pugno
Rupit : & excuſſum misiſſet in æquora ; si non
Hæsiſſem , quamvis amens , in fune retentus.

Impia turba probant factum. Tum denique Bacchus ,
Bacchus enim fuerat ; veluti clamore ſolutus
Sit ſopor , aque mero redeant in pectora ſenſus ,
Quid facitis ? quis clamor , ait ? quâ , dicite , nautæ ,
Huc ope perveni ? quò me deferre paratis ?
Pone metum , Proteus , & quos contingere portus ,
Ede , velis , dixit : terrâ siſtêre petitâ.
Naxon , ait Liber , curſus advertite veſtros.
Illa mihi domus eſt : vobis erit hoſpita tellus.
Per mare fallaces , perque omnia numina jurant
Sic fore : meque jubent pictæ dare vela carinæ.
Dextera Naxos erat : dextrâ mihi lintea danti ,
Quid facis ? ô demens ! quis te furor , inquit , Acœte ,
Pro ſe quisque , tenet ? lævam pete. Maxima nutu
Pars mihi significat ; pars , quid velit , aure ſuſurrat.
Obſtupui : Capiatque alius moderamina , dixi ;
Meque miniſterio ſceleriſque artiſque removi.
Increpor a cunctis ; totumque immurmurat agmen.
E quibus Æthalion , Te ſcilicet omnis in uno
Noſtra ſalus posita eſt ! ait : & ſubit ipſe , meumque
Explet opus : Naxoque , petit diverſa , relictâ.

Tum Deus illudens, tamquam modò deniq ; fraudem
Senſerit , e puppi pontum proſpectat aduncâ.

Et

Et flenti similis, Non hæc mihi litora, nautæ,
Promisiſtis, ait: non hæc mihi terra rogata eſt.
Quo merui pœnam facto? quæ gloria veſtra eſt,
Si puerum juvenes, si multi fallitis unum?
Jamdudum flebam: lacrymas manus impia noſtras
Ridet, & impellit properantibus æquora remis.
Per tibi nunc ipſum, nec enim præſentior illo
Eſt Deus, adjuro, tam me tibi vera referre,
Quàm veri majora fide. Stetit æquore puppis
Haud aliter, quàm si ſiccum navale teneret.
Illi admirantes remorum in verbere perſtant;
Velaque deducunt, geminâque ope currere tentant.
Impediunt Hederæ remos, nexuque recurvo
Serpunt, & gravidis diſtringunt vela corymbis.
Ipſe, racemiferis frontem circumdatus uvis,
Pampineis agitat velatam frondibus haſtam;
Quem circa tigres, simulacraque inania lyncum,
Pictarumque jacent fera corpora pantherarum.
Exsiluere viri: sive hoc inſania fecit,
Sive timor: primuſque Medon nigreſcere pinnis,
Corpore depreſſo, & ſpinæ curvamina flecti,
Incipit. Huic Lycabas, In quæ miracula, dixit,
Verteris? & lati rictus, & panda loquenti
Naris erat, ſquamamque cutis durata trahebat.
At Libys, obſtantes dum vult obvertere remos,
In ſpatium resilire manus breve vidit; & illas
Jam non eſſe manus, jam pinnas poſſe vocari.
Alter ad intortos cupiens dare brachia funes,
Brachia non habuit; truncoque repandus in undas
Corpore desiluit: falcata novissima cauda eſt;
Qualia dividuæ sinuantur cornua Lunæ.
Undique dant ſaltus, multâque aſpergine rorant;
Emerguntque iterum, redeuntque ſub æquora rurſus;
Inque chori ludunt ſpeciem, laſcivaque jactant

Corpora; & acceptum patulis mare naribus efflant
De modò viginti, tot enim ratis illa ferebat,
Reſtabam ſolus : pavidum, gelidumque trementi
Corpore, vixque meum firmat Deus, Excute, dicens,
Corde metum, Diamque tene. Delatus in illam,
Accenſis aris, Baccheïa ſacra frequento.
Præbuimus longis Pentheus ambagibus aures,
Inquit; ut ira morâ vires aſſumere poſſet.
Præcipitem famuli rapite hunc : cruciataque diris
Corpora tormentis Stygiæ demittite nocti.
Protinus abſtractus ſolidis Tyrrhenus Acœtes
Clauditur in tectis : & dum crudelia juſſæ
Inſtrumenta necis, ferrumque ignisque, parantur;
Sponte ſuâ patuiſſe fores, lapſasque lacertis
Sponte ſuâ, fama eſt, nullo ſolvente, catenas.

Perſtat Echionides : nec jam jubet ire, ſed ipſe
Vadit, ubi, electus facienda ad ſacra, Cithæron
Cantibus & clarâ bacchantum voce ſonabat.
Ut fremit acer equus, cùm bellicus ære canoro
Signa dedit tubicen; pugnæque aſſumsit amorem;
Penthea sic ictus longis ululatibus æther
Movit : & audito clangore recanduit ira.
Monte ferè medio eſt, cingentibus ultima silvis,
Purus ab arboribus, ſpectabilis undique, campus.
Hîc oculis illum cernentem ſacra profanis
Prima videt, prima eſt inſano concita motu,
Prima ſuum miſſo violavit Penthea thyrſo
Mater : Io, geminæ, clamavit, adeſte ſorores.
Ille aper, in noſtris errat qui maximus agris,
Ille mihi feriendus aper. Ruit omnis in unum
Turba furens : cunctæ coëunt, cunctæque ſequuntur,
Jam trepidum, jam verba minùs violenta loquentem,
Jam ſe damnantem, jam ſe peccaſſe fatentem.

Saucius ille tamen, Fer opem, matertera, dixit,
Autonoë: moveant animos Actæonis umbræ.
Illa quid Hactæon neſcit; dextramque precanti
Abſtulit: Inôo lacerata eſt altera raptu.
Non habet infelix quæ matri brachia tendat;
Trunca ſed oſtendens disjectis corpora membris;
Aſpice, mater ait. Viſis ululavit Agave,
Collaque jactavit, movitque per aëra crinem;
Avulſumque caput digitis complexa cruentis,
Clamat, Io comites! opus hæc victoria noſtrum eſt.
Non citiùs frondes autumno frigore tactas,
Jamque malè hærentes altâ rapit arbore ventus;
Quàm ſunt membra viri manibus direpta nefandis.
Talibus exemplis monitæ nova ſacra frequentant,
Turaque dant, ſanctasque colunt Iſmenides aras.

LIBER IV.

AT non Alcithoë Minyëias orgia cenſet
Accipienda Dei; ſed adhuc temeraria Bacchum
Progeniem negat eſſe Jovis: ſociasque ſorores
Impietatis habet. Feſtum celebrare ſacerdos,
Immunesque operum dominas famulasque ſuorum,
Pectora pelle tegi, crinales ſolvere vittas,
Serta comâ, manibus frondentes ſumere thyrſos,
Juſſerat: & ſævam læsi fore numinis iram
Vaticinatus erat. Parent matresque nurusque;
Telasque, calathosque, infectaque penſa reponunt,
Turaque dant: Bacchumque vocant, Bromiumq;, Lyæum
Ignigenamque, ſatumque iterum, ſolumque bimatrem;
Additur his Nyſeus, indetonſusque Thyoneus,

Et cum Lenæo genialis consitor uvæ,
Nyctéliusque, Eleleusque parens, & Iacchus, & Evan;
Et quæ præterea per Grajas plurima gentes
Nomina, Liber, habes. Tibi enim inconſumta juventas;
Tu puer æternus, tu formosissimus alto
Conſpiceris cœlo: tibi, cùm sine cornibus aſtas,
Virgineum caput eſt: Oriens tibi victus, ad usque
Decolor extremo quâ cingitur India Gange.
Penthea tu, venerande, bipenniferumque Lycurgum,
Sacrilegos, mactas; Tyrrhenaque mittis in æquor
Corpora. Tu bijugum pictis insignia frenis
Colla premis lyncum: Bacchæ Satyrique ſequuntur;
Quique ſenex ferulâ titubantes ebrius artus
Suſtinet; & pando non fortiter hæret aſello.
Quacumque ingrederis, clamor juvenilis, & unà
Femineæ voces, impulſaque tympana palmis,
Concavaque æra ſonant, longoque foramine buxus.
Pacatus mitisque, rogant Iſmenides, adsis;
Juſſaque ſacra colunt. Solæ Minyeïdes intus,
Intempeſtivâ turbantes feſta Minervâ,
Aut ducunt lanas, aut ſtamina pollice verſant,
Aut hærent telæ, famulasque laboribus urgent.
E quibus una levi deducens pollice filum;
Dum ceſſant aliæ, commentaque ſacra frequentant,
Nos quoque, quas Pallas, melior Dea, detinet, inquit,
Utile opus manuum vario ſermone levemus;
Perque vices àliquid, quod tempora longa videri
Non sinat, in medium vacuas referamus ad aures.
Dicta probant, primamque jubent narrare ſorores.
Illa, quid e multis referat, nam plurima norat,
Cogitat: & dubia eſt, de te, Babylonia, narret,
Derceti, quam versa, ſquamis velantibus artus,
Stagna Palæſtini credunt celebraſſe figurâ;
An magis ut ſumtis illius filia pennis

Extremos albis in turribus egerit annos.
Naïs an ut cantu, nimiumque potentibus herbis,
Verterit in tacitos juvenilia corpora piſces;
Donec idem paſſa eſt: an, quæ poma alba ferebat,
Ut nunc nigra ferat contactu ſanguinis arbor.
Hæc placet: hanc, quoniam vulgaris fabula non eſt,
Talibus orſa modis, lanâ ſua fila ſequente.

Pyramus & Thisbe, juvenum pulcherrimus alter,
Altera, quas Oriens habuit, prælata puellis,
Contiguas tenuere domos: ubi dicitur altam
Coctilibus muris cinxiſſe Semiramis urbem.
Notitiam primosque gradus vicinia fecit.
Tempore crevit amor: tædæ quoque jure coïſſent;
Sed vetuere patres: quod non potuere vetare,
Ex æquo captis ardebant mentibus ambo.
Conſcius omnis abeſt: nutu signisque loquuntur;
Quòque magis tegitur, tectus magis æſtuat ignis.
Fiſſus erat tenui rimâ, quam duxerat olim,
Cùm fieret paries, domui communis utrique.
Id vitium nulli per ſecula longa notatum,
(Quid non ſentit amor?) primi ſenſiſtis amantes,
Et voci feciſtis iter: tutæque per illud
Murmure blanditiæ minimo tranſire ſolebant.
Sæpe ut conſtiterant, hinc Thisbe, Pyramus illinc;
Inque vicem fuerat captatus anhelitus oris;
Invide, dicebant, paries, quid amantibus obſtas?
Quantum erat, ut sineres nos toto corpore jungi!
Aut hoc si nimium, vel ad oſcula danda pateres!
Nec ſumus ingrati: tibi nos debere fatemur,
Quod datus eſt verbis ad amicas tranſitus aures.
Talia diversâ nequicquam ſede locuti,
Sub noctem dixere, Vale: partique dedere
Oſcula quisque ſuæ, non pervenientia contra.

Poſtera nocturnos Aurora removerat ignes,
Solque pruinoſas radiis siccaverat herbas;
Ad ſolitum coïere locum. Tum murmure parvo
Multa prius queſti, ſtatuunt, ut nocte silenti
Fallere cuſtodes, foribusque excedere tentent;
Cùmque domo exierint, urbis quoq; clauſtra relinquant:
Neve sit errandum lato ſpatiantibus arvo,
Conveniant ad buſta Nini: lateantque ſub umbra
Arboris. Arbor ibi, niveis uberrima pomis,
Ardua morus, erat, gelido contermina fonti.
Pacta placent: & lux, tardè decedere viſa,
Præcipitatur aquis, & aquis nox ſurgit ab ìsdem.
Callida per tenebras, verſato cardine, Thisbe
Egreditur, fallitque ſuos: adopertaque vultum,
Pervenit ad tumulum; dictâque ſub arbore ſedit.
Audacem faciebat amor. Venit ecce recenti
Cæde leæna boum ſpumantes oblita rictus,
Depositura sitim vicini fontis in unda.
Quam procul ad Lunæ radios Babylonia Thisbe
Vidit: & obſcurum trepido pede fugit in antrum;
Dumque fugit, tergo velamina lapſa relinquit.
Ut lea ſæva sitim multâ compeſcuit undâ,
Dum redit in silvas, inventos forte sine ipſa,
Ore cruentato tenues laniavit amictus.
Seriùs egreſſus veſtigia vidit in alto
Pulvere certa feræ, totoque expalluit ore,
Pyramus. Ut verò veſtem quoque ſanguine tinctam
Repperit; Una duos nox; inquit, perdet amantes;
E quibus illa fuit longâ dignissima vitâ:
Noſtra nocens anima eſt. Ego te, miſeranda, peremi,
In loca plena metûs qui jussi nocte venires;
Nec prior huc veni. Noſtrum divellite corpus,
Et ſcelerata fero conſumite viſcera morſu,
O! quicumque ſub hac habitatis rupe, leones.

Sed timidi eſt optare necem. Velamina Thisbes
Tollit, & ad pactæ ſecum fert arboris umbram.
Utque dedit notæ lacrymas, dedit oſcula, veſti;
Accipe nunc, inquit, noſtri quoque ſanguinis hauſtus:
Quòque erat accinctus, demittit in ilia ferrum.
Nec mora: ferventi moriens e vulnere traxit.
Ut jacuit reſupinus humi, cruor emicat altè;
Non aliter, quàm cùm vitiato fiſtula plumbo
Scinditur, & tenues, ſtridente foramine, longè
Ejaculatur aquas; atque ictibus aera rumpit.
Arborei fetus aſpergine cædis in atram
Vertuntur faciem: madefactaque ſanguine radix
Puniceo tingit pendentia mora colore.
Ecce, metu nondum poſito, ne fallat amantem,
Illa redit: juvenemque oculis, animoque requirit;
Quantaque vitarit narrare pericula geſtit.
Utque locum, & verſam cognovit in arbore formam;
(Sic facit incertam pomi color) hæret, an hæc ſit.
Dum dubitat, tremebunda videt pulſare cruentum
Membra ſolum, retròque pedem tulit: oraque buxo
Pallidiora gerens, exhorruit, æquoris inſtar,
Quod tremit, exiguâ cùm ſummum ſtringitur aurâ.
Sed poſt quàm remorata ſuos cognovit amores,
Percutit indignos claro plangore lacertos;
Et laniata comas, amplexaque corpus amatum,
Vulnera ſupplevit lacrymis; fletumque cruori
Miſcuit: & gelidis in vultibus oſcula figens,
Pyrame, clamavit, quis te mihi caſus ademit?
Pyrame, reſponde: tua te, cariſſime, Thisbe
Nominat: exaudi, vultuſque attolle jacentes.
Ad nomen Thisbes oculos, jam morte gravatos,
Pyramus erexit, viſâque recondidit illâ.
Quæ poſt quàm veſtemque ſuam cognovit, & enſe
Vidit ebur vacuum; Tua te manus, inquit, amorque

Perdidit, infelix: eſt & mihi fortis in unum
Hoc manus; eſt & amor: dabit hic in vulnera vires.
Perſequar exſtinctum: letique miſerrima dicar
Cauſa, comesque, tui: quique a me morte revelli
Heu ſolâ poteras, poteris nec morte revelli.
Hoc tamen amborum verbis eſtote rogati,
O! multùm miſeri, meus illiusque, parentes,
Ut, quos certus amor, quos hora novissima junxit,
Componi tumulo non invideatis eodem.
At tu, quæ ramis arbor miſerabile corpus
Nunc tegis unîus, mox es tectura duorum;
Signa tene cædis: pullosque, & luctibus aptos,
Semper habe fetus, gemini monumenta cruoris.
Dixit: &, aptato pectus mucrone ſub imum,
Incubuit ferro, quod adhuc a cæde tepebat.
Vota tamen tetigere Deos, tetigere parentes.
Nam color in pomo eſt, ubi permaturuit, ater;
Quodque rogis ſupereſt, unâ requieſcit in urna.

Desierat: mediumque fuit breve tempus, & orſa eſt
Dicere Leuconoë: vocem tenuere ſorores.
Hunc quoque, ſidereâ qui temperat omnia luce,
Cepit amor Solem. Solis referemus amores.
Primus adulterium Veneris cum Marte putatur
Hic vidiſſe Deus: videt hic Deus omnia primus.
Indoluit facto: Junonigenæque marito
Furta tori, furtique locum monſtravit. At illi
Et mens, & quod opus fabrilis dextra tenebat,
Excidit: extemplo graciles ex ære catenas,
Retiaque, & laqueos, quæ lumina fallere possint,
Elimat. Non illud opus tenuissima vincant
Stamina, non ſummo quæ pendet aranea tigno.
Utque leves tactus, momentaque parva ſequantur,
Efficit: & lecto circumdata collocat aptè.

Ut venere torum conjux & adulter in unum ;
Arte viri, vinclisque novâ ratione paratis,
In mediis ambo deprensi amplexibus hærent.
Lemnius extemplo valvas patefecit eburnas,
Admiſitque Deos. Illi jacuere ligati
Turpiter : atque aliquis de Dîs non triſtibus optet
Sic fieri turpis. Superi riſère : diuque
Hæc fuit in toto notiſſima fabula cœlo.

Exigit indicii memorem Cythereïa pœnam ;
Inque vices illum, tectos qui læsit amores,
Lædit amore pari. Quid nunc, Hyperione nate,
Forma calorque tibi, radiataque lumina proſunt ?
Nempe tuis omnes qui terras ignibus uris,
Ureris igne novo : quique omnia cernere debes,
Leucothoën ſpectas : & virgine figis in una,
Quos mundo debes, oculos. Modò ſurgis Eoo
Temporius cœlo : modò ſeriùs incidis undis ;
Spectandique morâ brumales porrigis horas.
Deficis interdum : vitiumque in lumina mentis
Transit, & obſcurus mortalia pectora terres.
Nec, tibi quod Lunæ terris propioris imago
Obſtiterit, palles : facit hunc amor iſte colorem.
Diligis hanc unam : nec te Clymeneque, Rhodosque,
Nec tenet Ææ genitrix pulcherrima Circes,
Quæque tuos Clytie, quamvis deſpecta, petebat
Concubitus ; ipſoque illo grave vulnus habebat
Tempore. Leucothoë multarum oblivia fecit,
Gentis odoriferæ quam formosiſſima partu
Edidit Eurynome : ſed poſt quàm filia crevit,
Quàm mater cunctas, tam matrem filia vincit.
Rexit Achæmenias urbes pater Orchamus : isque
Septimus a priſci numeratur origine Beli.
Axe ſub Hesperio ſunt paſcua Solis equorum ;

Ambroſiam pro gramine habent : ea feſſa diurnis
Membra miniſteriis nutrit, reparatque labori.
Dumque ibi quadrupedes cœleſtia pabula carpunt,
Noxque vicem peragit; thalamos Deus intrat amatos,
Verſus in Eurynomes faciem genitricis : & inter
Bis ſex Leucothoën famulas ad lumina cernit,
Levia verſato ducentem ſtamina fuſo.
Ergo ubi, ceu mater caræ dedit oſcula natæ;
Res, ait, arcana eſt : famulæ, diſcedite : neve
Arripite arbitrium matri, ſecreta loquenti.
Paruerunt : thalamoque, Deus, ſine teſte relicto,
Ille ego ſum, dixit, qui longum metior annum,
Omnia qui video; per quem videt omnia tellus;
Mundi oculus: mihi, crede, places. Pavet illa: metuque,
Et colus, & fuſus digitis cecidere remissis;
Ipſe timor decuit. Nec longius ille moratus,
In veram rediit faciem, ſolitumque nitorem.
At virgo, quamvis inopino territa viſu,
Victa nitore Dei, poſitâ vim paſſa querelâ eſt.
Invidit Clytie, neque enim moderatus in illa
Solis amor fuerat : ſtimulataque pellicis irâ
Vulgat adulterium; diffamatumque parenti
Indicat : ille ferox immanſuetusque precantem,
Tendentemque manus ad lumina Solis, &, Ille
Vim tulit invitæ, dicentem, defodit altâ
Crudus humo : tumulumque ſuper gravis addit arenæ.
Diſſipat hunc radiis Hyperione natus : iterque
Dat tibi, quo poſſis defoſſos promere vultus.
Nec tu jam poteras enectum pondere terræ
Tollere, Nympha, caput : corpusque exſangue jacebas.
Nil illo fertur volucrum moderator equorum
Poſt Phaëthonteos vidiſſe dolentius ignes.
Ille quidem gelidos, radiorum viribus, artus,
Si queat, in vivum tentat revocare calorem.

Sed, quoniam tantis fatum conatibus obſtat,
Nectare odorato ſpargit corpusque locumque;
Multaque præqueſtus, Tanges tamen æthera, dixit.
Protinus imbutum cœleſti nectare corpus
Delicuit, terramque ſuo madefecit odore;
Virgaque, per glebas ſensim radicibus actis,
Turea ſurrexit, tumulumque cacumine rupit.

At Clytien, quamvis amor excuſare dolorem,
Indiciumque dolor poterat, non amplius auctor
Lucis adit: Venerisque modum sibi fecit in illa.
Tabuit ex illo, dementer amoribus uſa,
Nympharum impatiens; & ſub Jove, nocte dieque,
Sedit humo nudâ, nudis incomta capillis.
Perque novem luces, expers undæque cibique,
Rore mero, lacrymisque ſuis jejunia pavit;
Nec ſe movit humo, Tantùm ſpectabat euntis
Ora Dei: vultusque ſuos flectebat ad illum.
Membra ferunt hæſiſſe ſolo: partemque coloris
Luridus exſangues pallor convertit in herbas.
Eſt in parte rubor: violæque simillimus ora
Flos tegit. Illa ſuum, quamvis radice tenetur,
Vertitur ad Solem, mutataque ſervat amorem.

Dixerat: & factum mirabile cęperat aures.
Pars fieri potuiſſe negant: pars omnia veros
Poſſe deos memorant; ſed non & Bacchus in illis.
Poſcitur Alcithoë, poſt quàm siluere ſorores:
Quæ radiis ſtantis percurrens ſtamina telæ,
Vulgatos taceo, dixit, paſtoris amores
Daphnidis Idæi, quem Nymphe pellicis ira
Contulit in ſaxum: tantus dolor urit amantes!

Nec loquor, ut quondam, naturæ jure novato,

Ambiguus fuerit modò vir, modò femina, Scython.

Te quoque, nunc adamas, quondam fidissime parvo,
Celmi, Jovi: largoque ſatos Curetas ab imbri;
Et crocon, in parvos verſum cum Smilace flores,
Prætereo: dulcique animos novitate tenebo.

Unde sit infamis, quare malè fortibus undis
Salmacis enervet, tactosque remolliat artus;
Diſcite. Cauſa latet: vis eſt notissima fontis.
Mercurio puerum divâ Cithereïde natum
Naïdes Idæis enutrivere ſub antris;
Cujus erat facies, in qua materque paterque
Cognoſci poſſent: nomen quoque traxit ab illis.
Is, tria cùm primùm fecit quinquennia, montes
Deſeruit patrios; Idâque altrice relictâ,
Ignotis errare locis, ignota videre
Flumina, gaudebat; ſtudio minuente laborem.
Ille etiam Lycias urbes, Lyciæque propinquos
Caras adit. Videt hîc ſtagnum lucentis ad imum
Usque ſolum lymphæ: non illic canna paluſtri;
Nec ſteriles ulvæ, nec acutâ cuſpide junci.
Perſpicuus liquor eſt: ſtagni tamen ultima vivo
Ceſpite cinguntur, ſemperque virentibus herbis.
Nympha colit: ſed nec venatibus apta, nec arcus
Flectere quæ ſoleat, nec quæ contendere curſu;
Solaque Naïadum celeri non nota Dianæ.
Sæpe ſuas illi fama eſt dixiſſe ſorores;
Salmaci, vel jaculum, vel pictas ſume pharetras;
Et tua cum duris venatibus otia miſce.
Nec jaculum ſumit, nec pictas illa pharetras;
Nec ſua cum duris venatibus otia miſcet.
Sed modò fonte ſuo formoſos perluit artus;
Sæpe Citoriaco deducit pectine crines,

Et quid ſe deceat, ſpectatas conſulit undas.
Nunc perlucenti circumdata corpus amictu,
Mollibus aut foliis, aut mollibus incubat herbis.
Sæpe legit flores: & tunc quoque forte legebat,
Cùm puerum vidit: viſumque optavit habere.
Nec tamen ante adiit, etsi properabat adire,
Quàm ſe compoſuit, quàm circumſpexit amictus,
Et finxit vultum; & meruit formoſa videri.
Tunc sic orſa loqui: Puer ô! dignissime credi
Eſſe Deus; ſeu tu Deus es, potes eſſe Cupido;
Sive es mortalis, qui te genuere, beati;
Et frater felix, & fortunata profectò,
Si qua tibi ſoror eſt, & quæ dedit ubera nutrix.
Sed longè cunctis, longèque potentior illis,
Si qua tibi ſponſa eſt; si quam dignabere tædâ.
Hæc tibi sive aliqua eſt, mea sit furtiva voluptas;
Seu nulla eſt, ego ſim: thalamumque ineamus eumdem.
Naïs ab his tacuit: pueri rubor ora notavit
Neſcia quid sit amor: ſed & erubuiſſe decebat.
Hic color apricâ pendentibus arbore pomis,
Aut ebori tincto eſt; aut ſub candore rubenti,
Cùm fruſtra reſonant æra auxiliaria, Lunæ.
Poſcenti Nymphæ sine fine ſororia ſaltem
Oſcula, jamque manus ad eburnea colla ferenti,
Desinis? an fugio? tecumque, ait, iſta relinquo?
Salmacis extimuit: Locaque hæc tibi libera trado,
Hoſpes, ait: simulatque gradu diſcedere verſo.
Tum quoque reſpiciens, fruticumque recondita silvâ
Delituit: flexumque genu ſubmisit. At ille,
Ut puer, & vacuis ut inobſervatus in herbis,
Huc it, & hinc illuc: & in alludentibus undis
Summa pedum, taloque tenus veſtigia tingit.
Nec mora: temperie blandarum captus aquarum,
Mollia de tenero velamina corpore ponit.

Tum verò obſtupuit, nudæque cupidine formæ
Salmacis exarsit: flagrant quoque lumina Nymphes;
Non aliter, quàm cùm, puro nitidissimus orbe,
Oppositâ ſpeculi referitur imagine Phœbus.
Vixque moram patitur: vix jam ſua gaudia differt.
Jam cupit amplecti: jam ſe malè continet amens.
Ille, cavis, velox, applauſo corpore palmis,
Desilit in latices: alternaque brachia ducens
In liquidis tranſlucet aquis: ut eburnea si quis
Signa tegat claro, vel candida lilia, vitro.
Vicimus, en meus eſt, exclamat Naïs: &, omni
Veſte procul jactâ, mediis immittitur undis,
Pugnacemque tenet: luctantiaque oſcula carpit;
Subjectatque manus, invitaque pectora tangit;
Et nunc hâc juveni, nunc circumfunditur illàc.
Denique nitentem contra, elabique volentem
Implicat, ut ſerpens, quam regia ſuſtinet ales,
Sublimemque rapit: pendens caput illa, pedesque
Alligat, & caudâ ſpatiantes implicat alas.
Utve ſolent hederæ longos intexere truncos;
Utque ſub æquoribus deprenſum polypus hoſtem
Continet, ex omni dimissis parte flagellis.
Perſtat Atlantiades, ſperataque gaudia Nymphæ
Denegat: illa premit, commiſſaque corpore toto
Sicut inhærebat, Pugnes licet, improbe, dixit,
Non tamen effugies. Ita, Dî, jubeatis; & iſtum
Nulla Dies a me, nec me ſeducat ab iſto.
Vota ſuos habuere Deos: nam mixta duorum
Corpora junguntur, faciesque inducitur illis
Una: velut si quis, conductâ cortice, ramos
Creſcendo jungi, pariterque adoleſcere cernat;
Sic ubi complexu coïerunt membra tenaci,
Nec duo ſunt, & forma duplex: nec femina dici,
Nec puer ut possint: neutrumque & utrumque videntur.

Ergo ubi ſe liquidas, quò vir deſcenderat, undas
Semimarem feciſſe videt, mollitaque in illis
Membra; manus tendens, ſed jam non voce virili,
Hermaphroditus ait, Nato date munera veſtro,
Et pater & genitrix, amborum nomen habenti;
Quisquis in hos fontes vir venerit, exeat inde
Semivir: & tactis ſubitò molleſcat in undis.
Motus uterque parens nati rata vota biformis
Fecit, & incerto fontem medicamine tinxit.

Finis erat dictis; & adhuc Minyeïa proles
Urget opus, ſpernitque Deum, feſtumque profanat;
Tympana cùm ſubitò non apparentia raucis
Obſtrepuere ſonis: & adunco tibia cornu,
Tinnulaq; æra ſonant. Redolent myrrhæq; crocique:
Resque fide major, cœpere vireſcere telæ,
Inque hederæ faciem pendens frondeſcere veſtis.
Pars abit in vites: & quæ modò fila fuerunt,
Palmite mutantur: de ſtamine pampinus exit;
Purpura fulgorem pictis accommodat uvis.
Jamque dies exactus erat, tempusque ſubibat,
Quod tu nec tenebras, nec possis dicere lucem;
Sed cum luce tamen dubiæ confinia noctis.
Tecta repente quati, pinguesque ardere videntur
Lampades, & rutilis collucere ignibus ædes;
Falſaque ſævarum ſimulacra ululare ferarum.
Fumida jam dudum latitant per tecta ſorores;
Diverſæque locis ignes ac lumina vitant.
Dumque petunt latebras, parvos membrana per artus
Porrigitur, tenuique inducit brachia pennâ.
Nec quâ perdiderint veterem ratione figuram
Scire ſinunt tenebræ: non illas pluma levavit;
Suſtinuere tamen ſe perlucentibus alis.
Conatæque loqui, minimam pro corpore vocem

Emittunt; peraguntque leves ſtridore querelas.
Tectaque, non silvas, celebrant: lucemque peroſæ
Nocte volant: ſeroque trahunt a veſpere nomen.

Tum verò totis Bacchi memorabile Thebis
Numen erat; magnasque novi matertera vires
Narrat ubique Dei: de totque ſororibus expers
Una doloris erat, nisi quem fecere ſorores.
Aſpicit hanc, natis thalamoque Athamantis habentem
Sublimes animos, & alumno numine, Juno;
Nec tulit: & ſecum, Potuit de pellice natus
Vertere Mæonios, pelagoque immergere, nautas,
Et laceranda ſuæ nati dare viſcera matri,
Et triplices operire novis Minyeïdas alis;
Nil poterit Juno, nisi inultos flere dolores?
Idque mihi ſatis eſt? hæc una potentia noſtra eſt?
Ipſe docet quid agam. Fas eſt & ab hoſte doceri;
Quidque furor valeat, Penthea cæde ſatisque
Ac ſuper oſtendit. Cur non ſtimuletur, eatque
Per cognata ſuis exempla furoribus Ino?
Eſt via declivis, funeſtâ nubila taxo;
Ducit ad infernas per muta silentia ſedes.
Styx nebulas exhalat iners: umbræque recentes
Deſcendunt illac, simulacraque functa ſepulcris.
Pallor Hiemsque tenent latè loca ſenta: novique,
Quà sit iter, Manes, Stygiam quod ducit ad urbem,
Ignorant: ubi sit nigri fera regia Ditis.
Mille capax aditus, & apertas undique portas
Urbs habet: utque fretum de tota flumina terrâ,
Sic omnes animas locus accipit ille; nec ulli
Exiguus populo eſt, turbamve accedere ſentit.
Errant exſangues sine corpore & ossibus Umbræ;
Parsque forum celebrant, pars imi tecta tyranni;
Pars alias artes, antiquæ imitamina vitæ.

Suſtinet ire illuc, cœleſti ſede relictâ,
Tantum odiis iræque dabat! Saturnia Juno.
Quò ſimul intravit, ſacroque a corpore preſſum
Ingemuit limen; tria Cerberus extulit ora,
Et tres latratus ſimul edidit. Illa Sorores
Nocte vocat genitas, grave & implacabile numen.
Carceris ante fores clauſas adamante ſedebant;
Deque ſuis atros pectebant crinibus angues.
Quam ſimul agnorunt inter caliginis umbras,
Surrexere Deæ. Sedes Scelerata vocatur:
Viſcera præbebat Tityos lanianda, novemque
Jugeribus diſtentus erat: tibi, Tantale, nullæ
Deprenduntur aquæ; quæque imminet, effugit arbos.
Aut petis, aut urges ruiturum, Sisyphe, ſaxum.
Volvitur Ixion, & ſe ſequiturque fugitque.
Molirique ſuis letum patruelibus auſæ,
Aſſiduæ repetunt, quas perdant, Belides undas.
Quos omnes acie poſt quàm Saturnia torvâ
Vidit, & ante omnes Ixiona; rurſus ab illo
Siſyphon aſpiciens, Cur hic e fratribus, inquit,
Perpetuas patitur pœnas? Athamanta ſuperbum
Regia dives habet, qui me cum conjuge ſemper
Sprevit? & exponit cauſas odiique viæque;
Quidque velit. Quod vellet, erat, ne regia Cadmi
Staret; & in facinus traherent Athamanta Sorores.
Imperium, promiſſa, preces confundit in unum;
Solicitatque Deas. Sic hæc Junone locutâ,
Tiſiphone canos, ut erat turbata, capillos
Movit: & obſtantes rejecit ab ore colubras.
Atque ita, Non longis opus eſt ambagibus, infit.
Facta puta, quæcumque jubes: inamabile regnum
Deſere: teque refer cœli melioris ad auras.

Læta redit Juno: quam cœlum intrare parantem

Roratis luſtravit aquis Thaumantias Iris.
Nec mora : Tiſiphone madefactam ſanguine ſumit
Importuna facem : fluidoque cruore rubentem
Induitur pallam, tortoque incingitur angue ;
Egrediturque domo. Luctus comitantur euntem,
Et Pavor, & Terror, trepidoque Inſania vultu.
Limine conſtiterat : poſtes tremuiſſe feruntur
Æolii, Pallorque fores infecit acernas ;
Solque locum fugit. Monſtris exterrita conjux,
Territus eſt Athamas : tectoque exire parabant.
Obſtitit infelix, aditumque obſedit, Erinnys ;
Nexaque vipereis diſtendens brachia nodis,
Cæſariem excussit : motæ ſonuere colubræ.
Parsque jacens humeris, pars circum temporâ lapſæ
Sibila dant, ſaniemque vomunt, linguasque coruſcant.
Inde duos mediis abrumpit crinibus angues,
Peſtiferâque manu raptos immisit : at illi
Inoosque ſinus Athamanteosque pererrant ;
Inſpirantque graves animas : nec vulnera membris
Ulla ferunt : mens eſt, quæ diros ſentiat ictus.
Attulerat ſecum liquidi quoque monſtra veneni ;
Oris Cerberei ſpumas, & virus Echidnæ,
Erroresque vagos, cæcæque oblivia mentis,
Et ſcelus, & lacrymas, rabiemque, & cædis amorem ;
Omnia trita ſimul : quæ ſanguine mixta recenti
Coxerat ære cavo, viridi verſata cicutâ.
Dumque pavent illi, vertit furiale venenum
Pectus in amborum ; præcordiaque intima movit.
Tum, face jactatâ per eumdem ſæpius orbem,
Conſequitur motos velociter ignibus ignes.
Sic victrix, juſſique potens, ad inania magni
Regna redit Ditis ; ſumtumque recingitur anguem.

Protinus Æolides, mediâ furibundus in aula,

Clamat, Io, comites, his retia tendite silvis;
Hîc modò cum gemina viſa eſt mihi prole leæna.
Utque feræ, ſequitur veſtigia conjugis amens;
Deque sinu matris ridentem, & parva Learchum
Brachia tendentem, rapit; & bis terque per auras
More rotat fundæ: rigidoque infantia ſaxo
Diſcutit oſſa ferox. Tum denique concita mater,
Seu dolor hoc fecit, ſeu ſparsi cauſa veneni;
Exululat, passisque fugit malè ſana capillis;
Teque ferens parvum nudis, Melicerta, lacertis,
Evohe, Bacche, ſonat. Bacchi ſub nomine Juno
Risit: &, Hos uſus præſtet tibi, dixit, alumnus.
Imminet æquoribus ſcopulus: pars ima cavatur
Fluctibus, & tectas defendit ab imbribus undas;
Summa riget; frontemque in apertum porrigit æquor.
Occupat hunc, vires inſania fecerat, Ino;
Seque ſuper pontum, nullo tardata timore,
Mittit, onusque ſuum: percuſſa recanduit unda.
At Venus immeritæ neptis miſerata labores,
Sic patruo blandita ſuo eſt: O! numen aquarum,
Proxima cui cœlo cessit, Neptune, poteſtas;
Magna quidem poſco: ſed tu miſerere meorum,
Jactari quos cernis in Ionio immenſo;
Et Dîs adde tuis: aliqua & mihi gratia ponto eſt;
Si tamen in dio quondam concreta profundo
Spuma fui, Grajumque manet mihi nomen ab illa.
Annuit oranti Neptunus: & abſtulit illis,
Quod mortale fuit; majeſtatemque verendam
Impoſuit, nomenque simul faciemque novavit;
Leucothoëque Deum cum matre Palæmona dixit.

Sidoniæ comites, quantum valuere, ſecutæ,
Signa pedum primo vidêre novissima ſaxo;
Nec dubium de morte ratæ, Cadmeïda palmis

Deplanxere domum, ſciſſæ cum veſte capillos.
Utque parum juſtæ, nimiumque in pellice ſævæ
Invidiam fecere Deæ. Convicia Juno
Non tulit : & , Faciam vos ipſas maxima, dixit,
Sævitiæ monumenta meæ. Res dicta ſecuta eſt.
am quæ præcipuè fuerat pia, Perſequar, inquit,
In freta reginam : ſaltumque datura, moveri
Haud usquam potuit : ſcopuloque affixa cohæsit.
Altera, dum ſolito tentat plangore ferire
Pectora, tentatos ſentit riguiſſe lacertos.
Illa, manus ut forte tetenderat in maris undas,
Saxea facta manus in easdem porrigit undas.
Hujus, ut arreptum laniabat vertice crinem,
Duratos ſubitò digitos in crine videres.
Quo quæque in geſtu deprenditur, hæsit in illo.
Pars volucres factæ; quæ nunc quoque gurgite in illo
Æquora diſtringunt ſumtis Iſmenides alis.

Neſcit Agenorides natam parvumque nepotem
Æquoris eſſe Deos. Luctu ſerieque malorum
Victus, & oſtentis, quæ plurima viderat; exit
Conditor urbe ſuâ; tamquam Fortuna locorum,
Non ſua ſe premeret : longisque erratibus actus
Contigit Illyricos, profugâ cum conjuge, fines.
Jamque malis annisque graves, dum prima retractant
Fata domûs, releguntque ſuos ſermone labores;
Num ſacer ille meâ trajectus cuſpide ſerpens,
Cadmus ait, fuerit? tum, cùm Sidone profectus
Vipereos ſparsi per humum, nova ſemina, dentes.
Quem si cura Deûm tam certâ vindicat irâ,
Ipſe precor ſerpens in longam porrigar alvum.
Dixit : & , ut ſerpens, in longam tenditur alvum;
Duratæque cuti ſquamas increſcere ſentit,
Nigraque cæruleis variari corpora guttis;

In pectusque cadit pronus : commiſſaque in unum
Paulatim tereti ſinuantur acumine crura.
Brachia jam reſtant : quæ reſtant, brachia tendit ;
Et lacrymis per adhuc humana fluentibus ora,
Accede, ô ! conjux, accede, miſerrima, dixit :
Dumque aliquid ſupereſt de me ; me tange : manumque
Accipe, dum manus eſt ; dum non totum occupat anguis.
Ille quidem vult plura loqui : ſed lingua repentè
In partes eſt fiſſa duas. Nec verba volenti
Sufficiunt : quotiesque aliquos parat edere queſtus,
Sibilat : hanc illi vocem Natura relinquit.
Nuda manu feriens, exclamat, pectora conjux,
Cadme, mane : teque his, infelix, exue monſtris.
Cadme ! quid hoc ? ubi pes ? ubi ſunt humeriq; manusque ?
Et color, & facies ? &, dum loquor, omnia ? cur non
Me quoque, Cœleſtes, in eumdem vertitis anguem ?
Dixerat : ille ſuæ lambebat conjugis ora ;
Inque ſinus caros, veluti cognoſceret, ibat ;
Et dabat amplexus ; aſſuetaque colla petebat.
Quisquis adeſt, aderant comites, terretur : at illos
Lubrica permulcent criſtati colla dracones,
Et ſubitò duo ſunt : junctoque volumine ſerpunt,
Donec in appoſiti nemoris ſubiere latebras.
Nunc quoq; nec fugiunt hominem, nec vulnere lædunt ;
Quidque prius fuerint, placidi meminere dracones.

Sed tamen ambobus verſæ ſolatia formæ
Magna nepos fuerat : quem debellata colebat
India, quem poſitis celebrabat Achaïa templis.
Solus Abantiades, ab origine cretus eâdem,
Acriſius ſupereſt, qui mœnibus arceat urbis
Argolicæ, contraque Deum ferat arma ; genusque
Non putet eſſe Jovis : neque enim Jovis eſſe putabat
Perſea, quem pluvio Danaë conceperat auro.

7290

Mox tamen Acriſium, tanta eſt præſentia veri!
Tam violaſſe Deum, quam non agnôſſe nepotem,
Pœnitet: impoſitus jam cœlo eſt alter: at alter
Viperei referens ſpolium memorabile monſtri
Aera carpebat tenerum ſtridentibus alis.
Cùmque ſuper Libycas victor penderet arenas,
Gorgonei capitis guttæ cecidere cruentæ;
Quas humus exceptas varios animavit in angues.
Unde frequens illa eſt, infeſtaque terra colubris.

Inde, per immenſum ventis diſcordibus actus,
Nunc huc, nunc illuc, exemplo nubis aquoſæ,
Fertur, & ex alto ſeductas æthere longè
Deſpectat terras; totumque ſupervolat orbem.
Ter gelidas Arctos, ter Cancri brachia vidit;
Sæpe ſub occaſus, ſæpe eſt ablatus in ortus.
Jamque cadente die, veritus ſe credere nocti,
Conſtitit Heſperio, regnis Atlantis, in orbe;
Exiguamque petit requiem, dum Lucifer ignes
Evocet Auroræ, currus Aurora diurnos.
Hîc hominum cunctos ingenti corpore præſtans
Iapetionides Atlas fuit: ultima tellus
Rege ſub hoc, & pontus erat, qui Solis anhelis
Æquora ſubdit equis, & feſſos excipit axes.
Mille greges illi, totidemque armenta per herbas
Errabant: & humum vicinia nulla premebant.
Arboreæ frondes, auro radiante virentes,
Ex auro ramos, ex auro poma tegebant.
Hoſpes, ait Perſeus illi, ſeu gloria tangit
Te generis magni; generis mihi Juppiter auctor:
Sive es mirator rerum; mirabere noſtras.
Hoſpitium requiemque peto: memor ille vetuſtæ
Sortis erat: Themis hanc dederat Parnaſia ſortem;
Tempus, Atla, veniet, tua quo ſpoliabitur auro

Arbor : & hunc prædæ titulum Jove natus habebit.
Id metuens , ſolidis pomaria clauſerat Atlas
Mœnibus , & vaſto dederat ſervanda draconi ;
Arcebatque ſuis externos finibus omnes
Huic quoque , Vade procul , ne longè gloria rerum ,
Quas mentiris , ait , longè tibi Juppiter absit.
Vimque minis addit : foribusque expellere tentat
Cunctantem , & placidis miſcentem fortia dictis.
Viribus inferior , quis enim par eſſet Atlanti
Viribus ? At quoniam parvi tibi gratia noſtra eſt ;
Accipe munus , ait : lævâque a parte , Meduſæ ,
Ipſe retroverſus , ſqualentia prodidit ora.
Quantus erat , mons factus Atlas. Jam barba comæque
In silvas abeunt : juga ſunt humerique manusque.
Quod caput ante fuit , ſummo eſt in monte cacumen ;
Oſſa lapis fiunt : tum partes auctus in omnes
Crevit in immenſum , (sic , Dî , ſtatuiſtis) & omne
Cum tot sideribus cœlum requievit in illo.

Clauſerat Hippotades æterno carcere ventos ;
Admonitorque operum , cœlo clarissimus alto ,
Lucifer ortus erat : pennis ligat ille reſumtis
Parte ab utrâque pedes , teloque accingitur unco ;
Et liquidum motis talaribus aëra findit.
Gentibus innumeris circumque infraque relictis ,
Æthiopum populos , Cepheïa conſpicit arva.
Illic immeritam maternæ pendere linguæ
Andromedan pœnas injuſtus juſſerat Hammon.
Quam simul ad duras religatam brachia cautes
Vidit Abantiades ; nisi quod levis aura capillos
Moverat , & trepido manabant lumina fletu ;
Marmoreum ratus eſſet opus. Trahit inſcius ignes ;
Et ſtupet : & viſæ correptus imagine formæ ,
Pæne ſuas quatere eſt oblitus in aëre pennas.

Ut ſtetit, O! dixit, non iſtis digna catenis,
Sed quibus inter ſe cupidi junguntur amantes;
Pande requirenti nomen terræque tuumque;
Et cur vincla geras. Primò ſilet illa: nec audet
Appellare virum virgo: manibusque modeſtos
Celaſſet vultus, si non religata fuiſſet.
Lumina, quod potuit, lacrymis implevit obortis.
Sæpius inſtanti, ſua ne delicta fateri
Nolle videretur, nomen terræque ſuumque,
Quantaque maternæ fuerit fiducia formæ,
Indicat: &, nondum memoratis omnibus, unda
Inſonuit: veniensque immenſo bellua ponto
Eminet: & latum ſub pectore possidet æquor.
Conclamat virgo: genitor lugubris, & amens
Mater adeſt: ambo miſeri, ſed juſtiùs illa.
Nec ſecum auxilium, ſed dignos tempore fletus,
Plangoremque ferunt: vinctoque in corpore adhærent.
Cùm sic hoſpes ait. Lacrymarum longa manere (eſt.
Tempora vos poterunt: ad opem brevis hora ferendam:
Hanc ego si peterem Perſeus Jove natus, & illâ,
Quam clauſam implevit fecundo Juppiter auro,
Gorgonis anguicomæ Perſeus ſuperator, & alis
Æthereas auſus jactatis ire per auras;
Præferrer cunctis certè gener. Addere tantis
Dotibus & meritum, faveant modò numina, tento.
Ut mea sit, ſervata meâ virtute, paciſcor.
Accipiunt legem, quis enim dubitaret? & orant,
Promittuntque ſuper regnum dotale, parentes.
Ecce velut navis, præfixo concita roſtro,
Sulcat aquas, juvenum ſudantibus acta lacertis,
Sic fera, dimotis impulſu pectoris undis.
Tantum aberat ſcopulis, quantum Balearica torto
Funda poteſt plumbo medii tranſmittere cœli:
Cùm ſubitò juvenis, pedibus tellure repulsâ,

Arduus

Arduus in nubes abiit. Ut in æquore ſummo
Umbra viri viſa eſt, viſam fera ſævit in umbram.
Utque Jovis præpes, vacuo cùm vidit in arvo
Præbentem Phœbo liventia terga draconem,
Occupat averſum; neu ſæva retorqueat ora,
Squamigeris avidos figit cervicibus ungues:
Sic celeri fiſſum præpes per inane volatu
Terga feræ pressit: dextroque frementis in armo
Inachides ferrum curvo tenus abdidit hamo.
Vulnere læſa gravi modò ſe ſublimis in auras
Attollit: modò ſubdit aquis: modò more ferocis
Verſat apri, quem turba canum circumſona terret.
Ille avidos morſus velocibus effugit alis:
Quàque patent, nunc terga cavis ſuper obsita conchis,
Nunc laterum coſtas, nunc quà tenuissima cauda
Desinit in piſcem, falcato verberat enſe.
Bellua pũniceo mixtos cum ſanguine fluctus
Ore vomit. Maduere graves aſpergine pennæ;
Nec bibulis ultra Perſeus talaribus auſus
Credere, conſpexit ſcopulum, qui vertice ſummo
Stantibus extat aquis; operitur ab æquore moto.
Nixus eò, rupisque tenens juga prima siniſtrâ,
Ter quater exegit repetita per ilia ferrum.
Litora cum plauſu clamor ſuperasque Deorum
Implevere domos: gaudent, generumque ſalutant,
Auxiliumque domûs, ſervatoremque fatentur
Caſſiope Cepheuſque pater. Reſoluta catenis
Incedit virgo, pretiumque & cauſa laboris.
Ipſe manus hauſtâ victrices abluit undâ;
Anguiferumque caput durâ ne lædat arænâ,
Mollit humum foliis: natasque ſub æquore virgas
Sternit, & imponit Phorcynidos ora Meduſæ.
Virga recens, bibulâque etiamnum viva medullâ,
Vim rapuit monſtri, tactuque induruit hujus;

Percepitque novum ramis & fronde rigorem.
At pelagi Nymphæ factum mirabile tentant
Pluribus in virgis, & idem contingere gaudent;
Seminaque ex illis iterant jactata per undas.
Nunc quoque curaliis eadem natura remansit,
Duritiem tacto capiant ut ab aëre; quodque
Vimen in æquore erat, fiat ſuper æquora ſaxum.

Dîs tribus ille focos totidem de ceſpite ponit;
Lævum Mercurio, dextrum tibi, bellica virgo;
Ara Jovis media eſt. Mactatur vacca Minervæ,
Alipedi vitulus; taurus tibi, ſumme Deorum.
Protinus Andromedan, & tanti præmia facti
Indotata rapit: Tædas Hymenæus Amorque
Præcutiunt: largis ſatiantur odoribus ignes;
Sertaque dependent tectis: lotique, lyræque,
Tibiaque, & cantus, animi felicia læti
Argumenta, ſonant. Reſeratis aurea valvis
Atria tota patent, pulchroque inſtructa paratu
Cepheni proceres ineunt convivia regis.
Poſt quàm, epulis functi, generosi munere Bacchi
Diffudere animos; cultusque habitusque locorum
Quærit Abantiades; quærenti protinus unus
Narrat Lyncides, moresque habitusque virorum.
Quæ simul edocuit, Nunc, ô! fortissime, dixit,
Fare precor, Perſeu, quantâ virtute, quibusque
Artibus abſtuleris crinita draconibus ora.
Narrat Agenorides, gelido ſub Atlante jacentem
Eſſe locum, ſolidæ tutum munimine molis;
Cujus in introïtu geminas habitaſſe ſorores
Phorcydas, unius partitas luminis uſum:
Id ſe ſollerti furtim, dum traditur, aſtu
Suppositâ cepiſſe manu: perque abdita longè,
Deviaque, & silvis horrentia ſaxa fragosis,
Gorgoneas tetigiſſe domos: passimque per agros,

Perque vias vidiſſe hominum simulacra, ferarumque,
In silicem ex ipsis visâ converſa Medusâ;
Se tamen horrendæ, clypei quod læva gerebat,
Œre repercuſſo, formam aſpexiſſe Meduſæ:
Dumque gravis ſomnus colubrasque ipſamque tenebat,
Eripuiſſe caput collo: pennisque fugacem
Pegaſon, & fratrem, matris de ſanguine natos.
Addidit & longi non falſa pericula cursûs:
Quæ freta, quas terras ſub ſe vidiſſet ab alto:
Et quæ jactatis tetigiſſet sidera pennis.
Ante exſpectatum tacuit tamen. Excipit unus
E numero procerum, quærens, cur ſola ſororum
Geſſerit alterius immixtos crinibus angues.

Hoſpes ait, Quoniam ſcitaris digna relatu,
Accipe quæsiti cauſam. Clarissima formâ,
Multorumque fuit ſpes invidioſa procorum
Illa: nec in tota conſpectior ulla capillis
Pars fuit: inveni, qui ſe vidiſſe referrent.
Hanc pelagi rector templo vitiaſſe Minervæ
Dicitur. Averſa eſt, & caſtos ægide vultus
Nata Jovis texit: neve hoc impune fuiſſet,
Gorgoneum turpes crinem mutavit in hydros.
Nunc quoque, ut attonitos formidine terreat hoſtes,
Pectore in adverſo, quos fecit, ſuſtinet angues.

LIBER V.

DUMQUE ea Cephenûm medio Danaeïus heros
Agmine commemorat, fremitu regalia turbæ
Atria complentur: nec conjugialia feſta
Qui canat, eſt clamor; ſed qui fera nunciet arma.

Inque repentinos convivia verſa tumultus
Aſſimulare freto poſſis : quod ſæva quietum
Ventorum rabies motis exaſperat undis.
Primus in his Phineus, belli temerarius auctor,
Fraxineam quatiens æratæ cuſpidis haſtam ;
En, ait, en adſum præreptæ conjugis ultor.
Nec mihi te pennæ, nec falſum verſus in aurum
Juppiter, eripient. Conanti mittere Cepheus,
Quid facis ? exclamat : quæ te, germane, furentem
Mens agit in facinus ? meritisne hæc gratia tantis
Redditur ? hac vitam ſervatæ dote rependis ?
Quam tibi non Perſeus, verum si quæris, ademit ;
Sed grave Nereïdum numen, ſed corniger Ammon,
Sed quæ viſceribus veniebat bellua ponto
Exſaturanda meis. Illo tibi tempore rapta eſt
Quo peritura fuit : nisi si, crudelis, id ipſum
Exigis, ut pereat ; luctuque levabere noſtro.
Scilicet haud ſatis eſt, quod, te ſpectante, revincta eſt ?
Et nullam quod opem patruus ſponſusve tuliſti ?
Inſuper, a quoquam quod sit ſervata, dolebis,
Præmiaque eripies ? quæ si tibi magna videntur,
Ex illis ſcopulis, ubi erant affixa, petiſſes.
Nunc sine, qui petiit, per quem non orba ſenectus,
Ferre, quod & meritis & voce eſt pactus : eumque
Non tibi, ſed certæ prælatum intellige morti.
Ille nihil contra : ſed & hunc, & Perſea vultu
Alterno ſpectans, petat hunc ignorat, an illum.
Cunctatusque brevi, contortam viribus haſtam,
Quantas ira dabat, nequicquam in Perſea misit.
Ut ſtetit illa toro, ſtratis tum denique Perſeus
Exsiluit : teloque ferox inimica remiſſo
Pectora rupiſſet, nisi poſt altaria Phineus
Iſſet : &, indignum ! ſcelerato profuit ara.
Fronte tamen Rhœti non irrita cuſpis adhæsit.
Qui poſt quàm cecidit, ferrumque ex oſſe revulſum eſt,

Palpitat, & poſitas aſpergit ſanguine menſas.
Tum verò indomitas ardeſcit vulgus in iras,
Telaque conjiciunt : & ſunt, qui Cephea dicant
Cum genero debere mori. Sed limine tecti
Exierat Cepheus, teſtatus jusque, fidemque,
Hoſpitiique Deos, ea, ſe prohibente, moveri.
Bellica Pallas adeſt, & protegit ægide fratrem,
Datq; animos. Erat Indus Athis, quem, flumine Gange
Edita, Limnate vitreis peperiſſe ſub antris
Creditur, egregius formâ : quam divite cultu
Augebat, bis adhuc octonis integer annis;
Indutus chlamydem Tyriam, quam limbus obibat
Aureus : ornabant aurata monilia collum,
Et madidos myrrâ curvum crinale capillos.
Ille quidem jaculo, quamvis diſtantia, miſſo
Figere doctus erat; ſed tendere doctior arcus.
Tum quoque, lenta manu flectentem cornua, Perſeus
Stipite, qui mediâ poſitus fumabat in ara,
Perculit; & fractis confudit in oſſibus ora.
Hunc ubi laudatos jactantem in ſanguine vultus
Aſſyrius vidit Lycabas; (junctiſſimus illi
Et comes, & veri non diſſimulator amoris;)
Poſt quàm exhalantem ſub acerbo vulnere vitam
Deploravit Athin; quos ille tetenderat, arcus
Arripit : &, Mecum tibi ſint certamina, dixit.
Nec longum pueri fato lætabere; quo plus
Invidiæ, quàm laudis, habes. Hæc omnia nondum
Dixerat, emicuit nervo penetrabile telum;
Vitatumque, tamen ſinuoſâ veſte pependit.
Vertit in hunc harpen, ſpectatam cæde Meduſæ,
Acriſioniades, adigitque in pectus. At ille
Jam moriens, oculis ſub nocte natantibus atrâ,
Circumſpexit Athin, ſeque acclinavit in illum;
Et tulit ad manes junctæ ſolatia mortis.
Ecce Syenites, genitus Methione, Phorbas,

Et Libys Amphimedon, avidi committere pugnam:
Sanguine, quo tellus latè madefacta tepebat,
Conciderant lapsi: ſurgentibus obſtitit enſis,
Alterius coſtis, jugulo Phorbantis adactus.
At non Actoriden Erithon, cui lata bipennis
Telum erat, admoto Perſeus petit enſe: ſed altis
Exſtantem ſignis, multæque in pondere maſſæ
Ingentem, manibus tollit cratera duabus;
Infligitque viro. Rutilum vomit ille cruorem;
Et reſupinus humum moribundo vertice pulſat.
Inde Semiramio Polydæmona ſanguine cretum,
Caucasiumque Abarin, Sperchionidemque Lycetum,
Intonſumque comas Elycen, Phlegiamq;, Clytumque;
Sternit; & exſtructos morientûm calcat acervos.
Nec Phineus auſus concurrere cominus hoſti:
Intorquet jaculum, quod detulit error in Idan;
Expertem fruſtra belli, & neutra armà ſecutum.
Ille tuens oculis immitem Phinea torvis;
Quandoquidem in partes, ait, attrahor, accipe, Phineu,
Quem feciſti hoſtem; penſaque hoc vulnere vulnus.
Jamque remiſſurus tractum de corpore telum,
Sanguine defectos cecidit collapſus in artus.
Hîc quoque Cephenûm poſt regem primus Odites
Enſe jacet Clymeni: Protenora perculit Hypſeus;
Hypſea Lyncides. Fuit & grandævus in illis
Emathion, æqui cultor, timidusque Deorum:
Quem quoniam prohibent anni bellare, loquendo
Pugnat; & incessit, ſceleratamque devovet arma.
Huic Chromis, amplexo tremulis altaria palmis,
Demetit enſe caput; quod protinus incidit aræ:
Atque ibi ſemanimi verba exſecrantia linguâ
Edidit, & medios animam exſpiravit in ignes.
Hinc gemini fratres, Broteasque & cæſtibus Ammon
Invicti, vinci si poſſent cæſtibus enſes,
Phineâ cecídere manu: Cereriſque ſacerdos

Ampycus, albenti velatus tempora vittâ.
Tu quoque, Iapetide, non hos adhibendus in uſus;
Sed qui, pacis opus, citharam cum voce moveres;
Juſſus eras celebrare dapes, feſtumque canendo.
Cui procul aſtanti, plectrumque imbelle tenenti,
Pettalus, I, ridens, Stygiis cane cetera, dixit,
Manibus: & lævo mucronem tempore figit.
Concidit, & digitis morientibus ille retentat
Fila lyræ; caſuque canit miſerabile carmen.
Non ſinit hunc impune ferox cecidiſſe Lycormas;
Raptaque de dextro robuſta repagula poſti
Oſſibus illidit mediæ cervicis: at ille
Procubuit terræ, mactati more juvenci.
Demere tentabat lævi quoque robora poſtis
Cinyphius Pelates: tentanti dextera fixa eſt
Cuſpide Marmaridæ Corythi, lignoque cohæsit.
Hærenti latus hauſit Abas: nec corruit ille;
Sed retinente manum moriens e poſte pependit.
Sternitur & Melaneus, Perſeïa caſtra ſecutus,
Et Naſamoniaci Dorylas ditiſſimus agri.
Dives agri Dorylas, quo non poſſederat alter
Latius, aut totidem tollebat farris acervos.
Hujus in obliquo miſſum ſtetit inguine ferrum:
Letifer ille locus. Quem poſt quàm vulneris auctor
Singultantem animam, & verſantem lumina vidit
Bactrius Halcyoneus, Hoc, quod premis, inquit, habeto
De tot agris, terræ: corpusque exſangue reliquit.
Torquet in hunc haſtam calido de vulnere raptam
Ultor Abantiades: mediâ quæ nare recepta
Cervice exacta eſt, in parteſque eminet ambas.
Dumque manum Fortuna juvat; Clytiumq;, Claninque;
Matre ſatos unâ, diverſo vulnere fudit.
Nam Clytii per utrumque, gravi librata lacerto,
Fraxinus acta femur: jaculum Clanis ore momordit.
Occidit & Celadòn Mendesius: occidit Aſtreus,

Matre Palæſtinâ, dubio genitore creatus.
Æthionque ſagax quondam ventura videre;
Nunc ave deceptus falsâ: regisque Thoactes
Armiger, & cæſo genitore infamis Agyrtes.
Plus tamen exhauſto ſupereſt: namque omnibus unum
Opprimere eſt animus. Conjurata undique pugnant
Agmina pro causâ, meritum impugnante fidemque.
Hac pro parte ſocer fruſtra pius, & nova conjux
Cum genitrice, favent; ululatuque atria complent.
Sed ſonus armorum ſuperat, gemitusque cadentûm;
Pollutosque ſimul multo Bellona Penates
Sanguine perfundit, renovataque prœlia miſcet.
Circueunt unum Phineus, & mille ſecuti
Phinea: tela volant, hibernà grandine plura,
Præter utrumque latus, præterque & lumen & aures
Applicat hinc humeros ad magnæ ſaxa columnæ,
Tutaque terga gerens, adverſaque in agmina verſus,
Suſtinet inſtantes. Inſtabant parte ſiniſtrâ
Chaonius Molpeus, dextrâ Nabathæus Ethemon.
Tigris ut, auditis diversâ valle duorum,
Exſtimulata fame, mugitibus armentorum,
Neſcit utrò potiùs ruat; & ruere ardet utroque;
Sic dubius Perſeus, dextrâ lævâne feratur,
Molpea trajecti ſubmovit vulnere cruris;
Contentusq; fugâ eſt: neq; enim dat tempus Ethemon,
Sed furit: &, cupiens alto dare vulnera collo,
Non circumſpectis exactum viribus enſem
Fregit: &, extremâ percuſſæ parte columnæ,
Lamina diſſiluit; dominique in gutture fixa eſt.
Non tamen ad letum causas ſatis illa valentes
Plaga dedit: trepidum Perſeus, & inermia fruſtra
Brachia tendentem Cyllenide confodit harpe.
Verum ubi virtutem turbæ ſuccumbere vidit
Auxilium, Perſeus, quoniam ſic cogitis ipsi,

Dixit, ab hoſte petam : vultus avertite veſtros,
Si quis amicus adeſt : & Gorgonis extulit ora.
Quære alium, tua quem moveant miracula, dixit
Theſcelus : utque manu jaculum fatale parabat
Mittere, in hoc hæsit signum de marmore geſtu.
Proximus huic Ampyx : animi plenissima magni
Pectora Lyncidæ gladio petit : inque petendo
Dextera diriguit, nec citra mota, nec ultra.
At Nileus, qui ſe genitum ſeptemplice Nilo
Ementitus erat, clypeo quoque flumina ſeptem
Argento partim, partim cælaverat auro;
Aſpice, ait, Perſeu, noſtræ primordia gentis :
Magna feres tacitas ſolatia mortis ad umbras,
A tanto cecidiſſe viro : pars ultima vocis
In medio ſuppreſſa ſono eſt : adapertaque velle
Ora loqui credas, nec ſunt ea pervia verbis.
Increpat hos; Vitioque animi, non crinibus, inquit,
Gorgoneis torpetis, Eryx : incurrite mecum;
Et proſternite humi juvenem magica arma moventem.
Incurſurus erat : tenuit veſtigia tellus;
Immotusque silex, armataque mansit imago.
Hi tamen ex merito pœnam ſubiere, ſed unus
Miles erat Perſei, pro quo dum pugnat, Aconteus,
Gorgone conſpectâ, ſaxo concrevit oborto.
Quem ratus Aſtyages etiamnum vivere, longo
Enſe ferit : ſonuit tinnitibus enſis acutis.
Dum ſtupet Aſtyages, naturam traxit eamdem,
Marmoreoque manet vultus mirantis in ore.
Nomina longa mora eſt mediâ de plebe virorum
Dicere : bis centum reſtabant corpora pugnæ;
Gorgone, bis centum riguerunt corpora, visâ.
Pœnitet injuſti nunc denique Phinea belli.
Sed quid agat? simulacra videt diverſa figuris,
Agnoſcitque ſuos : & nomine quemque vocatos

Poſcit opem : credenſque parum, sibi proxima tangit
Corpora : marmor erant. Avertitur; atque ita ſupplex
Confeſſasque manus, obliquaque brachia tendens,
Vincis, ait, Perſeu : remove fera monſtra, tuæque
Saxificos vultus, quæcumque ea, tolle Meduſæ.
Tolle, precor : non nos odium, regnive cupido
Compulit ad bellum : pro conjuge movimus arma.
Cauſa fuit meritis melior tua, tempore noſtra.
Non cessiſſe piget. Nihil, ô ! fortissime, præter
Hanc animam concede mihi : tua cetera ſunto.
Talia dicenti, neque eum, quem voce rogabat,
Reſpicere audenti, Quod, ait, timidissime Phineu,
Et poſſum tribuiſſe, & magnum munus inerti eſt,
Pone metum, tribuam : nullo violabere ferro.
Quin etiam manſura dabo monumenta per ævum :
Inque domo ſoceri ſemper ſpectabere noſtri;
Ut mea ſe ſponsi ſoletur imagine conjux.
Dixit : & in partem Phorcynida tranſtulit illam,
Ad quam ſe trepido Phineus obverterat ore.
Tum quoque conanti ſua flectere lumina cervix
Diriguit, ſaxoque oculorum induruit humor.
Sed tamen os timidum, vultusque in marmore ſupplex,
Submiſſæque manus, faciesque obnoxia mansit.

Victor Abantiades patrios cum conjuge muros
Intrat, & immeritæ vindex ultorque parentis
Aggreditur Prœtum : nam, fratre per arma fugato,
Acrisionêas Prœtus poſſederat arces.
Sed nec ope armorum, nec, quàm malè ceperat, arce,
Torva colubriferi ſuperavit lumina monſtri.

Te tamen, ô ! parvæ rector, Polydecta, Seriphi,
Nec juvenis virtus, per tot ſpectata labores,
Nec mala mollierant : ſed inexorabile durus
Exerces odium, nec iniquâ finis in ira eſt.

Detrectas etiam laudes : fictamque Meduſæ
Arguis eſſe necem. Dabimus tibi pignora veri ;
Parcite luminibus, Perſeus ait : oraque regis,
Ore Meduſæo, silicem sine ſanguine fecit.

Hactenus aurigenæ comitem Tritonia fratri
Se dedit : inde cavâ circumdata nube Seriphon
Deſerit ; a dextra Cythno Gyaroque relictis.
Quàque ſuper pontum via viſa brevissima, Thebas
Virgineumque Helicona petit : quo monte potita
Conſtitit ; & doctas sic eſt affata ſorores.
Fama novi fontis noſtras pervenit ad aures,
Dura Meduſæi quem præpetis ungula rupit.
Is mihi cauſa viæ : volui mirabile monſtrum
Cernere : vidi ipſum materno ſanguine naſci.
Excipit Uranie : Quæcumque eſt cauſa videndi
Has tibi, Diva, domos animo gratissima noſtro es.
Vera tamen fama eſt : & Pegaſus hujus origo
Fontis : & ad latices deducit Pallada ſacros.
Quæ mirata diu factas pedis ictibus undas,
Silvarum lucos circumſpicit antiquarum,
Antraque, & innumeris diſtinctas floribus herbas :
Felicesque vocat pariter ſtudiique locique
Mnemonidas. Quàm sic affata eſt una ſororum.
O ! nisi te virtus opera ad majora tuliſſet,
In partem ventura chori Tritonia noſtri,
Vera refers ; meritoque probas artesque locumque :
Et gratam ſortem, tutæ modò simus, habemus.
Sed, vetitum eſt adeo ſceleri nihil : omnia terrent
Virgineas mentes : dirusque ante ora Pyreneus
Vertitur, & nondum me totâ mente recepi.
Daulia Threïcio Phocêaque milite rura
Ceperat ille ferox, injuſtaque regna tenebat.
Templa petebamus Parnasia : vidit euntes,

Noſtraque fallaci veneratus numina cultu;
Mnemonides (cognôrat enim) conſiſtite, dixit;
Nec dubitate, precor, tecto grave ſidus & imbrem,
Imber erat, vitare meo: ſubiere minores
Sæpe caſas Superi. Dictis & tempore motæ
Annuimusque viro, primasque intravimus ædes.
Deſierant imbres, victoque Aquilonibus Auſtro,
Fuſca repurgato fugiebant nubila cœlo.
Impetus ire fuit: claudit ſua tecta Pyreneus,
Vimque parat: quam nos ſumtis effugimus alis.
Ipſe ſecuturo ſimilis ſtetit arduus arce;
Quàque via eſt vobis, erit & mihi, dixit, eâdem.
Seque jacit vecors e ſummæ culmine turris;
Et cadit in vultus, diſcuſſisque oſſibus oris
Tundit humum moriens, ſcelerato ſanguine tinctam.

Muſa loquebatur: pennæ ſonuere per auras,
Voxque ſalutantûm ramis veniebat ab altis.
Suſpicit; & linguæ quærit, tam certa loquentes,
Unde ſonent: hominemque putat Jove nata locutum.
Ales erat; numeroque novem, ſua fata querentes,
Inſtiterant ramis, imitantes omnia, picæ.
Miranti ſic orſa Deæ Dea. Nuper & iſtæ
Auxerunt volucrem victæ certamine turbam.
Pieros has genuit Pellæis dives in arvis.
Pæonis Euippe mater fuit: illa potentem
Lucinam novies, novies paritura, vocavit.
Intumuit numero ſtolidarum turba ſororum;
Perque tot Hæmonias, & per tot Achaïdas urbes
Huc venit: & tali committunt prœlia voce.
Deſinite indoctum vanâ dulcedine vulgus
Fallere; nobiſcum, ſi qua eſt fiducia vobis,
Theſpiades certate Deæ. Nec voce, nec arte
Vincemur; totidemque ſumus: vel cedite victæ

Fonte Meduſæo, & Hyanteâ Aganippe;
Vel nos Emathiis ad Pæonas usque nivoſos
Cedamus campis: dirimant certamina Nymphæ.
Turpe quidem contendere erat, ſed cedere viſum
Turpius. Electæ jurant per flumina Nymphæ,
Factaque de vivo preſſere ſedilia ſaxo.
Tunc, sine ſorte prior, quæ ſe certare profeſſa eſt,
Bella canit Superûm: falſoque in honore Gigantas
Ponit, & extenuat magnorum facta Deorum,
Emiſſumque imâ de ſede Typhoëa Terræ
Cœlitibus feciſſe metum; cunctosque dediſſe
Terga fugæ: donec feſſos Ægyptia tellus
Ceperit, & ſeptem diſcretus in oſtia Nilus.
Huc quoque terrigenam veniſſe Typhoëa narrat,
Et ſe mentitis Superos celaſſe figuris;
Duxque gregis, dixit, fit Juppiter; unde recurvis
Nunc quoque formatus Libys eſt cum cornibus Ammon.
Delius in corvo, proles Semeleïa capro,
Fele ſoror Phœbi, niveâ Saturnia vaccâ,
Piſce Venus latuit, Cyllenius Ibidis alis.

Hactenus ad citharam vocalia moverat ora.
Poſcimur Aonides: ſed forsitan otia non sint,
Nec noſtris præbere vacet tibi cantibus aurem.
Ne dubita, veſtrumque mihi refer ordine carmen,
Pallas ait: nemorisque levi conſedit in umbra.
Muſa refert: Dedimus ſummam certaminis uni.
Surgit, & immiſſos hederâ collecta capillos,
Calliope querulas prætentat pollice chordas;
Atque hæc percussis ſubjungit carmina nervis.

Prima Ceres unco glebam dimovit aratro;
Prima dedit fruges alimentaque mitia terris;
Prima dedit leges. Cereris ſumus omnia munus;

Illa canenda mihi eſt. Utinam modò dicere poſſem
Carmina digna Deæ! certè Dea carmine digna eſt.

Vaſta giganteis ingeſta eſt inſula membris
Trinacris; & magnis ſubjectum molibus urget
Æthereas auſum ſperare Typhoëa ſedes.
Nititur ille quidem, pugnatque reſurgere ſæpe:
Dextra ſed Auſonio manus eſt ſubjecta Peloro;
Læva, Pachine, tibi: Lilibæo crura premuntur;
Degravat Ætna caput: ſub qua reſupinus arenas
Ejectat, flammamque fero vomit ore Typhœus.
Sæpe remoliri luctatur pondera terræ;
Oppidaque, & magnos evolvere corpore montes.
Inde tremit tellus, & Rex pavet ipſe ſilentûm,
Ne pateat, latoque ſolum retegatur hiatu;
Immiſſusque dies trepidantes terreat umbras.
Hanc metuens cladem tenebroſâ ſede tyrannus
Exierat: curruque atrorum vectus equorum
Ambibat Siculæ cautus fundamina terræ.
Poſt quàm exploratum ſatis eſt loca nulla labare,
Depoſitique metus; videt Hunc Erycina vagantem
Monte ſuo reſidens, natumque amplexa volucrem;
Arma manusque meæ, mea nate, potentia, dixit,
Illa, quibus ſuperas omnes, cape tela, Cupido;
Inque Dei pectus celeres molire ſagittas,
Cui triplicis ceſſit fortuna noviſſima regni.
Tu Superos, ipſumque Jovem, tu numina ponti
Victa domas, ipſumque regit qui numina ponti.
Tartara quid ceſſant? cur non matrisque tuumque
Imperium profers? agitur pars tertia mundi.
Et tamen in cœlo, (quæ jam patientia noſtra eſt!)
Spernimur; ac mecum vires tenuantur Amoris.
Pallada nonne vides, jaculatrîcemque Dianam,

Abſcessiſſe mihi ? Cereris quoque filia virgo ,
Si patiemur , erit : nam ſpes affectat easdem.
At tu pro ſocio , si qua eſt mea gratia, regno,
Junge Deam patruo. Dixit Venus : ille pharetram
Solvit, &, arbitrio matris, de mille ſagittis
Unam ſepoſuit : ſed quâ nec acutior ulla,
Nec minus incerta eſt, nec quæ magis audiat arcum.
Oppoſitoque genu curvavit flexile cornu ;
Inque cor hamatâ percussit arundine Ditem.
Haud procul Hennæis lacus eſt a mœnibus , altæ ,
Nomine Pergus , aquæ : non illo plura Cayſtros
Carmina cygnorum labentibus audit in undis.
Silva coronat aquas , cingens latus omne ; ſuisque
Frondibus , ut velo , Phœbêos ſubmovet ignes.
Frigora dant rami , Tyrios humus humida flores.
Perpetuum ver eſt. Quo dum Proſerpina luco
Ludit , & aut violas , aut candida lilia carpit ;
Dumque puellari ſtudio calathosque sinumque
Implet , & æquales certat ſuperare legendo ;
Pæne simul viſa eſt , dilectaque , raptaque Diti :
Usque adeo properatur amor ! Dea territa mæſto
Et matrem , et comites , ſed matrem ſæpius , ore
Clamat : & , ut ſummâ veſtem laniârat ab ora ,
Collecti flores tunicis cecidere remissis :
Tantaque simplicitas puerilibus adfuit annis ,
Hæc quoque virgineum movit jactura dolorem.
Raptor agit currus ; & nomine quemque vocatos
Exhortatur equos : quorum per colla jubasque
Excutit obſcurâ tinctas ferrugine habenas.
Perque lacus altos , & olentia ſulfure fertur
Stagna Palicorum , ruptâ ferventia terrâ ;
Et quâ Bacchiadæ , bimari gens orta Corintho ,
Inter inæquales poſuerunt mœnia portus.
Eſt medium Cyanes & Piſææ Arethuſæ ,

Quod coït anguſtis incluſum cornibus æquor.
Hîc fuit, a cujus ſtagnum quoque nomine dictum eſt,
Inter Sicelidas Cyane celeberrima Nymphas;
Gurgite quæ medio ſummâ tenus exſtitit alvo,
Agnovitque Deum. Nec longiùs ibitis, inquit.
Non potes invitæ Cereris gener eſſe: roganda,
Non rapienda fuit. Quod ſi componere magnis
Parva mihi fas eſt; & me dilexit Anapis.
Exorata tamen, nec, ut hæc, exterrita nupſi.
Dixit: &, in partes diverſas brachia tendens,
Obſtitit. Haud ultra tenuit Saturnius iram;
Terribileſque hortatus equos, in gurgitis ima
Contortum valido ſceptrum regale lacerto
Condidit. Icta viam tellus in Tartara fecit;
Et pronos currus medio cratere recepit.
At Cyane, raptamque Deam, contemtaque fontis
Jura ſui mærens, inconſolabile vulnus
Mente gerit tacitâ; lacrymiſque abſumitur omnis:
Et, quarum fuerat magnum modò numen, in illas
Extenuatur aquas. Molliri membra videres;
Oſſa pati flexus, ungues poſuiſſe rigorem;
Primaque de tota tenuiſſima quæque liqueſcunt,
Cærulei crines, digitique, & crura, pedeſque:
Nam brevis in gelidas membris exilibus undas
Tranſitus eſt. Poſt hæc tergumq; humeriq; latuſque
Pectoraque in tenues abeunt evanida rivos.
Denique pro vivo vitiatas ſanguine venas
Lympha ſubit: reſtatque nihil, quod prendere poſſis.

Interea pavidæ nequicquam filia matri
Omnibus eſt terris, omni quæſita profundo.
Illam non rutilis veniens Aurora capillis
Ceſſantem vidit, non Heſperus. Illa duabus
Flammiferâ pinus manibus ſuccendit ab Ætna,

Perque pruinoſas tulit irrequieta tenebras.
Rurſus, ut alma dies hebetârat sidera, natam
Solis ad occaſum, Solis quærebat ab ortu.
Feſſa labore ſitim collegerat, oraque nulli
Colluerant fontes: cùm tectam ſtramine vidit
Forte caſam; parvasque fores pulſavit: at inde
Prodit anus, Divamque videt; lymphamque roganti,
Dulce dedit, toſtâ quod coxerat ante polentâ.
Dum bibit illa datum, duri puer oris & audax
Conſtitit ante Deam: risitque, avidamque vocavit.
Offenſa eſt: neque adhuc epotâ parte, loquentem
Cum liquido mixtâ perfudit Diva polentâ.
Combibit os maculas; &, quà modò brachia gessit,
Crura gerit: cauda eſt mutatis addita membris;
Inque brevem formam, ne ſit vis magna nocendi,
Contrahitur: parvâque minor menſura lacertâ eſt.
Mirantem, flentemque, & tangere monſtra parantem
Fugit anum; latebramque petit: aptumque colori
Nomen habet, variis ſtellatus corpora guttis.

Quas Dea per terras, & quas erraverit undas,
Dicere longa mora eſt: quærenti defuit orbis.
Sicaniam repetit: dumque omnia luſtrat eundo;
Venit & ad Cyanen: ea, ni mutata fuiſſet,
Omnia narraſſet: ſed & os & lingua volenti
Dicere non aderant: nec, quo loqueretur, habebat.
Signa tamen manifeſta dedit: notamque parenti,
Illo forte loco delapſam, gurgite ſacro
Perſephones zonam ſummis oſtendit in undis.
Quam ſimul agnovit, tamquam tum denique raptam
Sciſſet, inornatos laniavit Diva capillos;
Et repetita ſuis percussit pectora palmis.
Nec ſcit adhuc ubi ſit: terras tamen increpat omnes,
Ingratasque vocat, nec frugum munere dignas;

Trinacriam ante alias, in qua veſtigia damni
Repperit. Ergo illic ſævâ vertentia glebas
Fregit aratra manu: parilique irata colonos
Ruricolasque boves leto dedit: arvaque juſsit
Fallere depoſitum, vitiataque ſemina fecit.
Fertilitas terræ, latum vulgata per orbem,
Caſſa jacet: primis ſegetes moriuntur in herbis;
Et modò ſol nimius, nimius modò corripit imber.
Sideraque, ventique nocent: avidæque volucres
Semina jacta legunt: lolium, tribulique fatigant
Triticeas meſſes, & inexpugnabile gramen.
Cùm caput Elêis Alpheïas extulit undis,
Rorantesque comas a fronte removit ad aures,
Atque ait: O! toto quæſitæ virginis orbe,
Et frugum, genitrix, immenſos ſiſte labores;
Neve tibi fidæ violenta iraſcere terræ.
Terra nihil meruit, patuitque invita rapinæ.
Nec ſum pro patria ſupplex: huc hoſpita veni.
Piſa mihi patria eſt, & ab Elide ducimus ortum.
Sicaniam peregrina colo: ſed gratior omni
Hæc mihi terra ſolo eſt. Hos nunc Arethuſa penates,
Hanc habeo ſedem; quam tu, mitiſsima, ſerva.
Mota loco cur ſim, tantique per æquoris undas
Advehar Ortygiam, veniet narratibus hora
Tempeſtiva meis; cùm tu curisque levata,
Et vultûs melioris eris. Mihi pervia tellus
Præbet iter: ſubterque imas ablata cavernas
Hîc caput attollo, deſuetaque ſidera cerno.
Ergo, dum Stygio ſub terris gurgite labor,
Viſa tua eſt oculis illic Proſerpina noſtris.
Illa quidem triſtis, nec adhuc interrita vultu;
Sed regina tamen, ſed opaci maxima mundi,
Sed tamen inferni pollens matrona tyranni.
Mater ad auditas ſtupuit, ceu ſaxea, voces;

Attonitæque diu ſimilis fuit : utque dolore
Pulſa gravi gravis eſt amentia, curribus auras
Exit in æthereas : ibi toto nubila vultu
Ante Jovem passis ſtetit invidioſa capillis.
Proque meo veni ſupplex tibi, Juppiter, inquit,
Sanguine, proque tuo. Si nulla eſt gratia matris,
Nata patrem moveat : neu ſit tibi cura, precamur,
Vilior illius, quod noſtro eſt edita partu.
En quæsita diu tandem mihi nata reperta eſt;
Si reperire vocas, amittere certiùs ; aut si
Scire ubi sit, reperire vocas. Quod rapta, feremus;
Dummodò reddat eam : neque enim prædone marito
Filia digna tua eſt, si jam mea filia digna eſt.
Juppiter excepit ; Commune eſt pignus onusque
Nata mihi tecum : ſed, si modò nomina rebus
Addere vera placet, non hoc injuria factum,
Verùm amor eſt : neque erit nobis gener ille pudori :
Tu modò, Diva, velis. Ut desint cetera, quantum eſt
Eſſe Jovis fratrem ! quid? quod nec cetera deſunt;
Nec cedit nisi ſorte mihi? Sed tanta cupido
Si tibi diſcidii, repetat Proſerpina cœlum ;
Lege tamen certâ, si nullos contigit illic
Ore cibos : nam sic Parcarum fœdere cautum eſt.

Dixerat : at Cereri certum eſt educere natam.
Non ita fata sinunt, quoniam jejunia virgo
Solverat : &, cultis dum simplex errat in hortis,
Puniceum curvâ decerpſerat arbore pomum;
Sumtaque pallenti ſeptem de cortice grana
Preſſerat ore ſuo. Solusque ex omnibus illud
Viderat Aſcalaphus : quem quondam dicitur Orphne,
Inter Avernales haud ignotissima Nymphas,
Ex Acheronte ſuo furvis peperiſſe ſub antris.
Vidit, & indicio reditum crudelis ademit.

Ingemuit regina Erebi, teſtemque profanam
Fecit avem: ſparſumque caput Phlegethontide lymphâ
In roſtrum, & plumas, & grandia lumina vertit.
Ille sibi ablatus fulvis amicitur ab alis;
Inque caput creſcit, longosque reflectitur ungues,
Vixque movet natas per inertia brachia pennas;
Fœdaque fit volucris, venturi nuncia luctûs,
Ignavus bubo, dirum mortalibus omen.

Hic tamen indicio pœnam linguâque videri
Commeruiſſe poteſt: vobis, Acheloïdes, unde
Pluma pedesque avium, cùm virginis ora geratis?
An quia, cùm legeret vernos Proſerpina flores,
In comitum numero mixtæ, Sirenes, eratis?
Quam poſt quàm toto fruſtra quæsiſtis in orbe;
Protinus ut veſtram ſentirent æquora curam,
Poſſe ſuper fluctus alarum insiſtere remis
Optaſtis: facilesque Deos habuiſtis, & artus
Vidiſtis veſtros ſubitis flaveſcere pennis.
Ne tamen ille canor, mulcendas natus ad aures,
Tantaque dos oris linguæ deperderet uſum;
Virginei vultus, & vox humana remansit.

At, medius fratrisque ſui mæſtæque ſororis,
Juppiter ex æquo volventem dividit annum.
Nunc Dea, regnorum numen commune duorum,
Cum matre eſt totidem, totidem cum conjuge menſes,
Vertitur extemplo facies & mentis, & oris;
Nam, modò quæ poterat Diti quoque mæſta videri,
Læta Deæ frons eſt: ut Sol, qui tectus aquosis
Nubibus ante fuit, victis ubi nubibus exit.

Exigit alma Ceres, natâ ſecura repertâ,
Quæ tibi cauſa viæ, cur sis, Arethuſa, ſacer fons,

Conticuere undæ, quarum Dea ſuſtulit alto
Fonte caput; viridesque manu siccata capillos
Fluminis Elêi veteres narravit amores.
Pars ego Nympharum, quæ ſunt in Achaïde, dixit,
Una fui: nec me ſtudiosiùs altera ſaltus
Legit, nec poſuit ſtudiosiùs altera caſſes.
Sed, quamvis formæ numquam mihi fama petita eſt,
Quamvis fortis eram, formoſæ nomen habebam:
Nec mea me facies nimiùm laudata juvabat;
Quâque aliæ gaudere ſolent, ego ruſtica dote
Corporis erubui; crimenque placere putavi.
Laſſa revertebar, memini, Stymphalide silvâ:
Æſtus erat; magnumque labor geminaverat æſtum.
Invenio sine vortice aquas, sine murmure euntes,
Perſpicuas imo; per quas numerabilis altè
Calculus omnis erat; quas tu vix ire putares.
Cana ſalicta dabant, nutritaque populus undâ,
Sponte ſuâ natas ripis declivibus umbras.
Accessi, primùmque pedis veſtigia tinxi;
Poplite deinde tenus: neque eo contenta, recingor;
Molliaque impono ſalici velamina curvæ,
Nudaque mergor aquis. Quas dum ferioque, trahoque,
Mille modis labens, excuſſaque brachia jacto;
Neſcio quod medio ſensi ſub gurgite murmur;
Territaque insiſto propioris margine ripæ.
Quò properas, Arethuſa? ſuis Alphêus ab undis,
Quò properas? iterum rauco mihi dixerat ore.
Sicut eram, fugio sine veſtibus: altera veſtes
Ripa meas habuit. Tanto magis inſtat, & ardet;
Et quia nuda fui, ſum viſa paratior illi.
Sic ego currebam, sic me ferus ille premebat,
Ut fugere accipitrem, pennâ trepidante, columbæ,
Ut ſolet accipiter trepidas agitare columbas.
Usque ſub Orchomenon, Pſophidaque, Cyllenenque,

Mænaliosque sinus, gelidumque Erimanthon & Elin,
Currere ſuſtinui : nec me velocior ille.
Sed tolerare diu curſus ego, viribus impar,
Non poteram : longi patiens erat ille laboris.
Per tamen & campos, per opertos arbore montes,
Saxa quoque & rupes, & quà via nulla, cucurri.
Sol erat a tergo : vidi præcedere longam
Ante pedes umbram, nisi si timor illa videbat.
Sed certè ſonituque pedum terrebar, & ingens
Crinales vittas afflabat anhelitus oris.
Feſſa labore fugæ, Fer opem, deprendimur, inquam,
Armigeræ, Dictynna, tuæ : cui ſæpe dediſti
Ferre tuos arcus, incluſaque tela pharetrâ.
Mota Dea eſt; ſpissisque ferens e nubibus unam
Me ſuper injecit. Luſtrat caligine tectam
Amnis, & ignarus circum cava nubila quærit.
Bisque locum, quo me Dea texerat, inſcius ambit;
Et bis, Io Arethuſa, Io Arethuſa, vocavit.
Quid mihi tunc animi miſeræ fuit? anne quod agnæ eſt,
Si qua lupos audit circum ſtabula alta frementes?
Aut lepori, qui vepre latens hoſtilia cernit
Ora canum, nullosque audet dare corpore motus?
Non tamen abſcedit : neque enim veſtigia cernit
Longiùs ulla pedum : ſervat nubemque locumque.
Occupat obſeſſos ſudor mihi frigidus artus,
Cæruleæque cadunt toto de corpore guttæ.
Quàque pedem movi, manat lacus; eque capillis
Ros cadit : & citiùs, quàm nunc tibi facta renarro,
In laticem mutor : ſed enim cognoſcit amatas
Amnis aquas, poſitoque viri, quod ſumſerat, ore,
Vertitur in proprias, ut ſe mihi miſceat, undas.
Delia rumpit humum : cæcis ego merſa cavernis
Advehor Ortygiam : quæ me, cognomine Divæ
Grata meæ ſuperas eduxit prima ſub auras.

Hac Arethuſa tenus. Geminos Dea fertilis angues
Curribus admovit, frenisque coërcuit ora;
Et medium cœli terræque per aëra vecta eſt;
Atque levem currum Tritonida misit in arcem
Triptolemo; partimque rudi data ſemina jussit
Spargere humo, partim poſt tempora longa recultæ.
Jam ſuper Europen ſublimis & Asida terras
Vectus erat juvenis; Scythicas advertitur oras.
Rex ibi Lyncus erat: regis ſubit ille penates.
Quà veniat, cauſamque viæ, nomenque rogatus,
Et patriam. Patria eſt claræ mihi, dixit, Athenæ;
Triptolemus nomen. Veni nec puppe per undas,
Nec pede per terras: patuit mihi pervius æther.
Dona fero Cereris, latos quæ ſparſa per agros
Frugiferas meſſes, alimentaque mitia, reddant.
Barbarus invidit: tantique ut muneris auctor
Ipſe ſit, hoſpitio recipit: ſomnoque gravatum
Aggreditur ferro. Conantem figere pectus
Lynca Ceres fecit: rurſusque per aëra misit
Mopſopium juvenem ſacros agitare jugales.

Finierat dictos e nobis maxima cantus:
At Nymphæ viciſſe Deas, Helicona colentes,
Concordi dixere ſono. Convicia victæ
Cùm jacerent, Quoniam, dixit, certamine vobis
Supplicium meruiſſe parum eſt, maledictaque culpæ
Additis, & non eſt patientia libera nobis;
Ibimus in pœnas: &, quà vocat ira, ſequemur.
Rident Emathides, ſpernuntque minacia verba;
Conatæque loqui, & magno clamore protervas
Intentare manus, pennas exire per ungues
Aſpexere ſuos, operiri brachia plumis:
Alteraque alterius rigido concreſcere roſtro
Ora vident, volucresque novas accedere silvis.

Dumque volunt plangi; per brachia mota levatæ,
Aëre pendebant, nemorum convicia, picæ.
Nunc quoque in alitibus facundia priſca remansit,
Raucaque garrulitas, ſtudiumque immane loquendi.

LIBER VI.

PRÆBUERAT dictis Tritonia talibus aurem;
Carminaque Aonidum, juſtamque probaverat iram.
Tum ſecum; laudare parum eſt, laudemur & ipſæ:
Numina nec ſperni sine pœnâ noſtra sinamus.
Mæoniæque animum fatis intendit Arachnes,
Quàm ſibi lanificæ non cedere laudibus artis
Audierat. Non illa loco, nec origine gentis
Clara, ſed arte, fuit. Pater huic Colophonius Idmon
Phocaïco bibulas tingebat murice lanas.
Occiderat mater: ſed & hæc de plebe, ſuoque
Æqua viro fuerat. Lydas tamen illa per urbes
Quæſierat ſtudio nomen memorabile, quamvis
Orta domo parvâ, parvis habitabat Hypæpis.
Hujus ut aſpicerent opus admirabile, ſæpe
Deſeruere ſui Nymphæ vineta Tymoli;
Deſeruere ſuas Nymphæ Pactolides undas.
Nec factas ſolùm veſtes ſpectare juvabat;
Tum quoque, cùm fierent; tantus decor adſuit arti!
Sive rudem primos lanam glomerabat in orbes,
Seu digitis ſubigebat opus, repetitaque longo
Vellera mollibat nebulas æquantia tractu;
Sive levi teretem verſabat pollice fuſum;
Seu pingebat acu; ſcires a Pallade doctam.
Quod tamen ipſa negat: tantâque offenſa magiſtrâ,
Certet, ait, mecum; nihil eſt quod victa recuſem.

Pallas

Pallas anum ſimulat : falſosque in tempora canos
Addit , & infirmos baculo quoque ſuſtinet artus.
Tum ſic orſa loqui : Non omnia grandior ætas ,
Quæ fugiamus , habet : ſeris venit uſus ab annis.
Conſilium ne ſperne meum : tibi fama petatur
Inter mortales faciendæ maxima lanæ.
Cede Deæ : veniamque tuis temeraria dictis
Supplice voce roga : veniam dabit illa roganti.
Aſpicit hanc torvis , inceptaque fila relinquit ;
Vixque manum retinens , confeſſaque vultibus iram ,
Talibus obſcuram reſecuta eſt Pallada dictis :
Mentis inops , longâque venis confecta ſenectâ ;
Et nimiùm vixiſſe diu nocet : audiat iſtas ,
Si qua tibi nurus eſt , ſi qua eſt tibi filia , voces.
Conſilii ſatis eſt in me mihi : neve monendo
Profeciſſe putes , eadem ſententia nobis.
Cur non ipſa venit ? cur hæc certamina vitat ?
Tum Dea , Venit , ait : formamque removit anilem ,
Palladaque exhibuit. Venerantur numina Nymphæ ,
Mygdonideſque nurus : ſola eſt non territa virgo ;
Sed tamen erubuit , ſubituſque invita notavit
Ora rubor ; rurſuſque evanuit. Ut ſolet aër
Purpureus fieri , cùm primùm Aurora movetur ;
Et breve poſt tempus candeſcere Solis ab ictu.
Perſtat in incepto , ſtolidæque cupidine palmæ
In ſua fata ruit. Neque enim Jove nata recuſat :
Nec monet ulterius : nec jam certamina differt.
Haud mora : conſiſtunt diverſis partibus ambæ ,
Et gracili geminas intendunt ſtamine telas.
Tela jugo vincta eſt : ſtamen ſecernit arundo :
Inſeritur medium radiis ſubtemen acutis ,
Quod digiti expediunt , atque inter ſtamina ductum
Percuſſo feriunt inſecti pectine dentes.
Utraque feſtinant : cinctæque ad pectora veſtes

Brachia docta movent, ſtudio fallente laborem.
Illic & Tyrium quæ purpura ſensit aënum
Texitur, & tenues parvi diſcriminis umbræ:
Qualis ab imbre ſolet percuſſus ſolibus arcus
Inficere ingenti longum curvamine cœlum;
In quo diversi niteant cùm mille colores,
Transitus ipſe tamen ſpectantia lumina fallit;
Usque adeo quod tangit idem eſt! tamen ultima diſtant.
Illic & lentum filis immittitur aurum,
Et vetus in tela deducitur argumentum.

Cecropiâ Pallas ſcopulum Mavortis in arce
Pingit, & antiquam de terræ nomine litem.
Bis ſex Cœleſtes, medio Jove, ſedibus altis
Auguſtâ gravitate ſedent: ſua quemque Deorum
Inſcribit facies. Jovis eſt regalis imago.
Stare Deum pelagi, longoque ferire tridente
Aſpera ſaxa facit, medioque e vulnere ſaxi
Exsiluiſſe ferum; quo pignore vindicet urbem.
At ſibi dat clypeum, dat acutæ cuſpidis haſtam:
Dat galeam capiti: defenditur ægide pectus.
Percuſſamque ſuâ ſimulat de cuſpide terram
Prodere cum baccis fetum canentis olivæ,
Mirarique Deos. Operi victoria finis.
Ut tamen exemplis intelligat æmula laudis,
Quod pretium ſperet pro tam furialibus auſis;
Quattuor in partes certamina quattuor addit,
Clara colore ſuo, brevibus diſtincta ſigillis.
Threïciam Rhodopen habet angulus unus & Hæmon;
Nunc gelidos montes, mortalia corpora quondam;
Nomina ſummorum ſibi qui tribuêre Deorum.

Altera Pygmææ fatum miſerabile matris
Pars habet: hanc Juno victam certamine jussit

Eſſe gruem ; populisque ſuis indicere bellum.
Pingit & Antigonen, auſam contendere quondam
Cum magni conſorte Jovis, quam regia Juno
In volucrem vertit : nec profuit Ilion illi,
Laomedonve pater, ſumtis quin candida pennis
Ipſa sibi plaudat crepitante ciconia roſtro.

Qui ſupereſt ſolus, Cinyran habet angulus orbum :
Isque gradus templi, natarum membra ſuarum,
Amplectens, ſaxoque jacens, lacrymare videtur.
Circuit extremas oleis pacalibus oras.
Is modus eſt ; operique ſuâ facit arbore finem.

Mæonis eluſam designat imagine tauri
Europen : verum taurum, freta vera putares.
Ipſa videbatur terras ſpectare relictas,
Et comites clamare ſuas, tactumque vereri
Assilientis aquæ ; timidasque reducere plantas.
Fecit & Aſterien aquilâ luctante teneri ;
Fecit olorinis Ledan recubare ſub alis.
Addidit ut, Satyri celatus imagine, pulchram
Juppiter implerit gemino Nycteïda fetu ;
Amphitryon fuerit, cùm te, Tirynthia, cepit ;
Aureus ut Danaën, Aſopida luſerit igneus,
Mnemoſynen paſtor, varius Deoïda ſerpens.
Te quoque, mutatum torvo, Neptune, juvenco,
Virgine in Æolia poſuit : tu viſus Enipeus
Gignis Aloïdas, aries Biſaltida fallis.
Et te, flava comas, frugum mitiſſima Mater,
Senſit equum ; te ſenſit avem crinita colubris
Mater equi volucris : ſenſit Delphina Melantho.
Omnibus his faciemque ſuam, faciemque locorum
Reddidit. Eſt illic agreſtis imagine phœbus :
Utque modò accipitris pennas, modò terga leonis

Geſſerit : ut paſtor Macareïda luſerit Iſſen.
Liber ut Erigonen falsâ deceperit uvâ ;
Ut Saturnus equo geminum Chirona crearit.
Ultima pars telæ, tenui circumdata limbo,
Nexilibus flores hederis habet intertextos.

Non illud Pallas, non illud carpere Livor
Possit opus. Doluit ſucceſſu flâva Virago ;
Et rupit pictas, cœleſtia crimina, veſtes.
Utque Cytoriaco radium de monte tenebat,
Ter quater Idmoniæ frontem percussit Arachnes.
Non tulit infelix, laqueoque animoſa ligavit
Guttura : pendentem Pallas miſerata levavit ;
Atque ita, Vive quidem, pende tamen, improba, dixit ;
Lexque eadem pœnæ, ne sis ſecura futuri,
Dicta tuo generi, ſeriſque nepotibus eſto.
Poſt ea diſcedens ſuccis Hecateïdos herbæ
Spargit : & extemplo triſti medicamine tectæ
Defluxere comæ, cumque his & naris & auris.
Fitque caput minimum, totoque in corpore parva eſt.
In latere exiles digiti pro cruribus hærent ;
Cetera venter habet : de quo tamen illa remittit
Stamen, & antiquas exercet aranea telas.

Lydia tota fremit : Phrygiæque per oppida facti
Rumor it, & magnum ſermonibus occupat orbem.
Ante ſuos Niobe thalamos cognoverat illam,
Tum cùm Mæoniam virgo Sipylumque colebat.
Nec tamen admonita eſt pœnâ popularis Arachnes
Cedere Cœlitibus, verbiſque minoribus uti.
Multa dabant animos : ſed enim nec conjugis artes,
Nec genus amborum, magnique potentia regni,
Sic placuere illi, quamvis ea cuncta placebant,
Ut ſua progenies ; & felicissima matrum

Dicta foret Niobe, si non ſibi viſa fuiſſet.
Nam ſata Tireſiâ, venturi præſcia, Manto
Per medias fuerat, divino concita motu,
Vaticinata vias: Iſmenides, ite frequentes,
Et date Latonæ, Latonigenisque duobus,
Cum prece tura piâ; lauroque innectite crinem:
Ore meo Latona jubet. Paretur, & omnes
Thebaïdes jussis ſua tempora frondibus ornant;
Turaque dant ſanctis, & verba precantia, flammis.
Ecce venit comitum Niobe celeberrima turbâ,
Veſtibus intexto Phrygiis ſpectabilis auro;
Et, quantum ira ſinit, formoſa: movensque decoro
Cum capite immiſſos humerum per utrumque capillos,
Conſtitit: utque oculos circumtulit alta ſuperbos;
Quis furor auditos, inquit, præponere viſis
Cœleſtes? aut cur colitur Latona per aras?
Numen adhuc ſine ture meum eſt? mihi Tantalus auctor,
Cui licuit ſoli Superorum tangere menſas.
Pleïadum ſoror eſt genitrix mihi: maximus Atlas
Eſt avus, æthereum qui fert cervicibus axem:
Juppiter alter avus; ſocero quoque glorior illo.
Me gentes metuunt Phrygiæ: me regia Cadmi
Sub domina eſt: fidibusque mei commiſſa mariti
Mœnia cum populis a meque viroque reguntur.
In quamcumque domûs adverto lumina partem,
Immenſæ ſpectantur opes: accedit eodem
Digna Deâ facies: huc natas adjice ſeptem,
Et totidem juvenes; & mox generosque nurusque.
Quærite nunc, habeat quam noſtra ſuperbia cauſam;
Neſcio quoque audete ſatam Titanida Cæo
Latonam præferre mihi; cui maxima quondam
Exiguam ſedem parituræ Terra negavit.
Nec cœlo, nec humo, nec aquis Dea veſtra recepta eſt.
Exſul erat mundi, donec miſerata vagantem;

Hoſpita tu terris erras, ego, dixit, in undis;
Inſtabilemque locum Delos dedit. Illa duobus
Facta parens : uteri pars eſt hæc ſeptima noſtri.
Sum felix : quis enim neget hoc ? felixque manebo.
Hoc quoque quis dubitet ? tutam me copia fecit.
Major ſum, quàm cui possit Fortuna nocere.
Multaque ut eripiat, multò mihi plura relinquet.
Exceſſere metum mea jam bona. Fingite demi
Huic aliquid populo natorum poſſe meorum;
Non tamen ad numerum redigat ſpoliata duorum
Latonæ : turbâ quo quantum diſtat ab orba ?
Ite ſacris : properate ſacris; laurumque capillis
Ponite. Deponunt, infectaque ſacra relinquunt :
Quodque licet, tacito venerantur murmure numen.
Indignata Dea eſt : ſummoque in vertice Cynthi
Talibus eſt dictis geminâ cum prole locuta.
En ego veſtra parens, vobis animoſa creatis,
Et nisi Junoni, nulli ceſſura Dearum,
An Dea sim, dubitor : perque omnia ſecula cultis
Arceor, ô ! nati, nisi vos ſuccurritis, aris.
Nec dolor hic ſolus. Diro convicia facto
Tantalis adjecit : vosque eſt poſtponere natis
Auſa ſuis : & me, quod in ipſam recidat, orbam
Dixit; & exhibuit linguam ſcelerata paternam.
Adjectura preces erat his Latona relatis;
Desine, Phœbus ait, pœnæ mora longa, querelas.
Dixit idem Phœbe : celerique per aëra lapſu
Contigerant tecti Cadmeïda nubibus arcem.
Planus erat, latéque patens prope mœnia campus,
Assiduis pulſatus equis; ubi turba rotarum,
Duraque mollierant ſubjectas ungula glebas :
Pars ibi de ſeptem genitis Amphione fortes
Conſcendunt in equos, Tyrioque rubentia fuco
Terga premunt; auroque graves moderantur habenas.

E quibus Iſmenos, qui matri ſarcina quondam
Prima ſuæ fuerat, dum certum flectit in orbem
Quadrupedes curſus, ſpumantiaque ora coërcet;
Hei mihi! conclamat; medioque in pectore fixus
Tela gerit, frenisque manu moriente remissis,
In latus a dextro paulatim defluit armo.
Proximus, audito ſonitu per inane pharetræ,
Frena dabat Sipylus: veluti cum præſcius imbris
Nube fugit viſâ, pendentiaque undique rector
Carbaſa deducit ne quâ levis effluat aura.
Frena dabat: dantem non evitabile telum
Conſequitur: ſummâque tremens cervice ſagitta
Hæsit, & exſtabat nudum de gutture ferrum.
Ille, ut erat pronus, per colla admiſſa jubasque
Volvitur; & calido tellurem ſanguine fœdat.
Phædimus infelix, &, aviti nominis heres,
Tantalus, ut ſolito finem impoſuere labori,
Transierant ad opus nitidæ juvenile palæſtræ;
Et jam contulerant arcto luctantia nexu
Pectora pectoribus; cùm, tento concita cornu,
Sicut erant juncti, trajecit utrumque ſagitta.
Ingemuere simul: simul incurvata dolore
Membra ſolo poſuere: simul ſuprema jacentes
Lumina verſârunt: animam simul exhalârunt.
Aſpicit Alphenor, laniataque pectora plangens
Advolat, ut gelidos complexibus allevet artus;
Inque pio cadit officio: nam Delius illi
Intima fatifero rumpit præcordia ferro.
Quod simul eductum, pars eſt pulmonis in hamis
Eruta: cumque anima cruor eſt effuſus in auras.
At non intonſum simplex Damasichthona vulnus
Afficit: ictus erat, quà crus eſſe incipit, & quà
Mollia nervoſus facit internodia poples.
Dumque manu tentat trahere exitiabile telum,

Altera per jugulum pennis tenus acta ſagitta eſt.
Expulit hanc ſanguis : ſeque ejaculatus in altum
Emicat, & longè terebratâ prosilit aurâ.
Ultimus Ilioneus non profectura precando
Brachia ſuſtulerat ; Dîque ô ! communiter omnes,
Dixerat, ignarus non omnes eſſe rogandos,
Parcite. Motus erat, cùm jam revocabile telum
Non fuit, Arcitenens : minimo tamen occidit ille
Vulnere ; non altâ percuſſo corde ſagittâ.

Fama mali, populique dolor, lacrymæque ſuorum
Tam ſubitæ matrem certam fecere ruinæ,
Mirantem potuiſſe ; iraſcentemque, quod ausi
Hoc eſſent Superi, quod tantum juris haberent.
Nam pater Amphion, ferro per pectus adacto,
Finierat moriens pariter cum luce dolorem.
Heu ! quantum hæc Niobe Niobe diſtabat ab illa,
Quæ modò Latoïs populum ſubmoverat aris !
Et mediam tulerat greſſus reſupina per urbem,
Invidioſa ſuis ! at nunc miſeranda vel hoſti.
Corporibus gelidis incumbit : & ordine nullo
Oſcula diſpenſat natos ſuprema per omnes.
A quibus ad cœlum liventia brachia tendens,
Paſcere, crudelis, noſtro, Latona, dolore :
Paſcere, ait ; ſatiaque meo tua pectora luctu :
Corque ferum ſatia, dixit. Per funera ſeptem
Efferor : exſulta, victrixque inimica triumpha.
Cur autem victrix ? miſeræ mihi plura ſuperſunt,
Quàm tibi felici : poſt tot quoque funera vinco.
Dixerat : inſonuit contento nervus ab arcu,
Qui, præter Nioben unam, conterruit omnes.
Illa malo eſt audax : ſtabant cum veſtibus atris
Ante toros fratrum demiſſo crine ſorores.
E quibus una, trahens hærentia viſcere tela

Impoſito fratri, moribunda relanguït ore.
Altera, ſolari miſeram conata parentem,
Conticuit ſubitò, duplicataque vulnere cæco eſt:
Oraque non pressit, nisi poſt quàm ſpiritus exit.
Hæc fruſtra fugiens collabitur; illa ſorori
Immoritur: latet hæc; illam trepidare videres.
Sexque datis leto, diverſaque vulnera passis,
Ultima reſtabat: quam toto corpore mater,
Totâ veſte tegens, Unam minimamque relinque.
De multis minimam poſco, clamavit, & unam.
Dumque rogat, pro qua rogat, occidit. Orba reſedit
Exanimes inter natos, natasque, virumque:
Diriguïtque malis. Nullos movet aura capillos:
In vultu color eſt sine ſanguine: lumina mæſtis
Stant immota genis: nihil eſt in imagine vivi.
Ipſa quoque interiùs cum duro lingua palato
Congelat, & venæ desiſtunt poſſe moveri.
Nec flecti cervix, nec brachia reddere geſtus,
Nec pes ire poteſt: intra quoque viſcera ſaxum eſt.
Flet tamen, & validi circumdata turbine venti
In patriam rapta eſt: ubi fixa cacumine montis
Liquitur, & lacrymas etiamnum marmora manant.

Tum verò tanti manifeſtam numinis iram,
Femina virque, timent: cultuque impensiùs omnes
Magna gemelliparæ venerantur numina Divæ.
Utque fit, a facto propiore priora renarrant.
E quibus unus ait: Lyciæ quoque fertilis agris
Haud impune Deam veteres ſprevere coloni.
Res obſcura quidem eſt ignobilitate virorum;
Mira tamen. Vidi præſens ſtagnumque lacumque
Prodigio notum: nam me jam grandior ævo,
Impatiensque viæ, genitor deducere lectos
Juſſerat inde boves; gentisque illius eunti

Ipſe ducem dederat : cum quo dum paſcua luſtro,
Ecce lacûs medio, ſacrorum nigra favillâ,
Ara vetus ſtabat, tremulis circumdata cannis.
Reſtitit ; & pavido, Faveas mihi, murmure dixit
Dux meus : & ſimili, Faveas, ego murmure dixi.
Naïadum, Faunine, foret tamen ara rogabam,
Indigenæne Dei ; cùm talia reddidit hoſpes.
Non hac, ô ! juvenis, montanum numen in ara eſt.
Illa ſuam vocat hanc, cui quondam regia Juno
Orbe interdixit : quàm vix erratica Delos
Orantem accepit, tum cùm levis inſula nabat.
Illic, incumbens cum Palladis arbore palmæ,
Edidit invitâ geminos Latona novercâ.
Hinc quoque Junonem fugiſſe puerpera fertur,
Inque ſuo portaſſe ſinu, duo numina, natos.
Jamque Chimæriferæ, cùm Sol gravis ureret arva,
Finibus in Lyciæ, longo Dea feſſa labore,
Sidereo ſiccata ſitim collegit ab æſtu :
Uberaque ebiberant avidi lactantia nati.
Forte lacum melioris aquæ proſpexit in imis
Vallibus : agreſtes illic fruticoſa legebant
Vimina cum juncis, gratamque paludibus ulvam.
Accessit, poſitoque genu Titania terram
Preſſit ; ut hauriret gelidos potura liquores.
Ruſtica turba vetant. Dea ſic affata vetantes ;
Quid prohibetis aquis ? uſus communis aquarum.
Nec Solem proprium natura, nec aëra fecit,
Nec tenues undas. Ad publica munera veni ;
Quæ tamen ut detis ſupplex peto. Non ego noſtros
Abluere hîc artus, laſſataque membra parabam ;
Sed relevare ſitim. Caret os humore loquentis,
Et fauces arent ; vixque eſt via vocis in illis.
Hauſtus aquæ mihi nectar erit : vitamque fatebor
Accepiſſe ſimul ; vitam dederitis in unda.

Hi quoque vos moveant, qui noſtro brachia tendunt
Parva sinu: & caſu tendebant brachia nati.
Quem non blanda Deæ potuiſſent verba movere?
Hi tamen orantem perſtant prohibere: minasque,
Ni procul abſcedat, conviciaque inſuper addunt.
Nec ſatis hoc: ipſos etiam pedibusque manuque
Turbavere lacus: imoque e gurgite mollem
Huc illuc limum ſaltu movêre maligno.
Diſtulit ira sitim: neque enim jam filia Cœi
Supplicat indignis; nec dicere ſuſtinet ultra
Verba minora Deâ. Tollensque ad sidera palmas,
Æternum ſtagno, dixit, vivatis in iſto!
Eveniunt optata Deæ: juvat iſſe ſub undas;
Et modò tota cavâ ſummergere membra palude;
Nunc proferre caput; ſummo modò gurgite nare;
Sæpe ſuper ripam ſtagni considere: ſæpe
In gelidos resilire lacus. Et nunc quoque turpes
Litibus exercent linguas: pulſoque pudore,
Quamvis sint ſub aqua, ſub aqua maledicere tentant
Vox quoque jam rauca eſt, inflataque colla tumeſcunt;
Ipſaque dilatant patulos convicia rictus.
Terga caput tangunt: colla intercepta videntur;
Spina viret: venter, pars maxima corporis, albet;
Limoſoque novæ ſaliunt in gurgite ranæ.

Sic ubi neſcio quis Lyciâ de gente virorum
Retulit exitium; Satyri reminiſcitur alter,
Quem Tritoniacâ Latoüs arundine victum
Affecit pœnâ. Quid me mihi detrahis? inquit.
Ah! piget: ah! non eſt, clamabat, tibia tanti.
Clamanti cutis eſt ſummos derepta per artus;
Nec quicquam, nisi vulnus erat: cruor undiq; manat:
Detectique patent nervi, trepidæque sine ulla
Pelle micant venæ. Salientia viſcera possis,

Et perlucentes numerare in pectore fibras.
Illum ruricolæ, silvarum numina, Fauni,
Et Satyri fratres, & tunc quoque clarus Olympus,
Et Nymphæ flêrunt: & quisquis montibus illis
Lanigerosque greges, armentaque bucera pavit.
Fertilis immaduit, madefactaque terra caducas
Concepit lacrymas, ac venis perbibit imis.
Quas ubi fecit aquam, vacuas emisit in auras.
Inde petens rapidum ripis declivibus æquor
Marsya, nomen habet, Phrygiæ liquidissimus amnis.

Talibus extemplo redit ad præſentia dictis
Vulgus; & exſtinctum cum ſtirpe Amphiona lugent.
Mater in invidia eſt: tamen hanc quoque dicitur unum
Flêſſe Pelops: humeroque, ſuas ad pectora poſt quàm
Deduxit veſtes, ebur oſtendiſſe siniſtro.
Concolor hic humerus, naſcendi tempore, dextro,
Corporeusque fuit: manibus mox cæſa paternis
Membra ferunt junxiſſe Deos, aliisque repertis,
Qui locus eſt juguli medius ſummique lacerti,
Defuit: impositum eſt, non comparentis in uſum
Partis, ebur: factoque Pelops fuit integer illo.

Finitimi proceres coëunt: urbesque propinquæ
Oravere ſuos ire ad ſolatia reges,
Argosque, & Sparte, Pelopeïadesque Mycenæ,
Et nondum torvæ Calydon inviſa Dianæ,
Orchomenosque ferox, & nobilis ære Corinthos,
Meſſeneque ferax, Patræque, humilesque Cleonæ,
Et Neleâ Pylos, neque adhuc Pittheïa Trœzen.
Quæque urbes aliæ bimari clauduntur ab Iſthmo,
Exteriusque ſitæ bimari ſpectantur ab Iſthmo,
Credere quis possit? ſolæ ceſſatis Athenæ.
Obſtitit officio bellum; ſubvectaque ponto

Barbara Mopſopios terrebant agmina muros.
Threïcius Tereus hæc auxiliaribus armis
Fuderat; & clarum vincendo nomen habebat.
Quem ſibi Pandion opibusque virisque potentem,
Et genus a magno ducentem forte Gradivo,
Connubio Procnes junxit. Non pronuba Juno,
Non Hymenæus adeſt, non illi Gratia lecto.
Eumenides tenuere faces de funere raptas:
Eumenides ſtravere torum: tectoque profanus
Incubuit bubo, thalamique in culmine ſedit.
Hac ave ſunt juncti Procne Tereusque; parentes
Hac ave ſunt facti: gratata eſt ſcilicet illis
Thracia: Dîsque ipsi grates egere: diemque,
Quâque data eſt claro Pandione nata tyranno,
Quâque erat ortus Itys, feſtam juſſere vocari:
Usque adeo latet utilitas! Jam tempora Titan
Quinque per autumnos repetiti duxerat anni:
Cùm blandita viro Procne, Si gratia, dixit,
Ulla mea eſt, vel me viſendæ mitte ſorori;
Vel ſoror huc veniat: redituram tempore parvo
Promittes ſocero: magni mihi numinis inſtar
Germanam vidiſſe dabis. Jubet ille carinas
In freta deduci: veloque & remige portus
Cecropios intrat; Piræaque litora tangit.
Ut primùm ſoceri data copia, dextraque dextræ
Jungitur; infauſto committitur omine ſermo.
Cœperat adventûs cauſam, mandata referre
Conjugis; & celeres miſſæ ſpondere recurſus:
Ecce venit magno dives Philomela paratu,
Divitior formâ: quales audire ſolemus
Naïdas & Dryadas mediis incedere silvis;
Si modò des illi cultus, similesque paratus.
Non ſecus exarsit, conſpectâ virgine, Tereus,
Quàm si quis canis ignem ſupponat ariſtis,

Aut frondem , positasque cremet fœnilibus herbas.
Digna quidem facies : ſed & hunc innata libido
Exſtimulat : pronumque genus regionibus illis
In Venerem eſt. Flagrat vitio gentisque ſuoque.
Impetus eſt illi , comitum corrumpere curam ,
Nutricisque fidem : nec non ingentibus ipſam
Solicitare datis , totumque impendere regnum ;
Aut rapere , & ſævo raptam defendere bello.
Et nihil eſt , quod non effreno captus amore
Auſit : nec capiunt incluſas pectora flammas
Jamque moras malè fert ; cupidoque revertitur ore
Ad mandata Procnes , & agit ſua vota ſub illis.
Facundum faciebat amor : quotiesque rogabat
Ulterius juſto , Procnen ita velle ferebat.
Addidit & lacrymas , tamquam mandaſſet & illas.
Prô Superi ! quantum mortalia pectora cæcæ
Noctis habent ! Ipſo ſceleris molimine Tereus
Creditur ipſe pius , laudemque a crimine ſumit.
Quid ? quod idem Philomela cupit : patriosque lacertis
Blanda tenens humeros , ut eat viſura ſororem ,
Perque ſuam , contraque ſuam , petit usque , ſalutem.
Spectat eam Tereus , præcontrectatque videndo ;
Oſculaque , & collo circumdata brachia cernens ,
Omnia pro ſtimulis , facibusque , ciboque furoris ,
Accipit : & quoties amplectitur illa parentem ,
Eſſe parens vellet : neque enim minus impius eſſet.
Vincitur ambarum genitor prece. Gaudet , agitque
Illa patri grates : & ſuccessiſſe duabus
Id putat , (infelix !) quod erit lugubre duabus.
Jam labor exiguus Phœbo reſtabat : equique
Pulſabant pedibus ſpatium declivis Olympi.
Regales epulæ mensis , & Bacchus in auro
Ponitur : hinc placido dantur ſua corpora ſomno.
At rex Odrysius , quamvis ſecessit , in illa

Æſtuat : & repetens faciem, motusque, manusque;
Qualia vult fingit, quæ nondum vidit : & ignes
Ipſe ſuos nutrit, curâ removente ſoporem.
Lux erat : &, generi dextram complexus euntis,
Pandion comitem lacrymis commendat obortis:
Hanc ego, care gener, quoniam pia cauſa coëgit,
Et voluere ambæ, voluiſti tu quoque, Tereu,
Do tibi perque fidem, cognataque pectora ſupplex,
Per Superos oro, patrio tuearis amore;
Et mihi ſolicitæ lenimen dulce ſenectæ
Quàm primùm, omnis erit nobis mora longa, remittas.
Tu quoque quàm primùm, ſatis eſt procul eſſe ſororem,
Si pietas ulla eſt, ad me, Philomela, redito.
Mandabat, pariterque ſuæ dabat oſcula natæ;
Et lacrymæ mites inter mandata cadebant.
Utque fide pignus dextras utriusque popoſcit,
Inter ſeque datas junxit; natamque nepotemque
Abſentes memori pro ſe jubet ore ſalutent;
Supremumque vale, pleno singultibus ore,
Vix dixit : timuitque ſuæ præſagia mentis.
At simul impoſita eſt pictæ Philomela carinæ,
Admotumque fretum remis, tellusque repulſa eſt;
Vicimus! exclamat : mecum mea vota feruntur.
Exſultatque, & vix animo ſua gaudia differt
Barbarus : & nusquam lumen detorquet ab illa.
Non aliter, quàm cum pedibus prædator obuncis
Depoſuit nido leporem Jovis ales in alto :
Nulla fuga eſt capto : ſpectat ſua præmia raptor.
Jamque iter effectum : jamque in ſua litora fessis
Puppibus exierant : cùm rex Pandione natam
In ſtabula alta trahit, silvis obſcura vetuſtis;
Atque ibi pallentem, trepidamque, & cuncta timentem;
Et jam cum lacrymis, ubi ſit germana, rogantem,
Includit : faſſusque nefas, & virginem, & unam

Vi ſuperat; fruſtra clamato ſæpe parente,
Sæpe ſorore ſuâ, magnis ſuper omnia Divis.
Illa tremit, velut agna pavens, quæ ſaucia cani
Ore excuſſa lupi, nondum sibi tuta videtur;
Utque columba, ſuo madefactis ſanguine plumis,
Horret adhuc, avidosque timet, quibus hæſerat, ungues.
Mox ubi mens rediit; paſſos laniata capillos,
Lugenti similis, cæsis plangore lacertis,
Intendens palmas, Pro! diris, barbare, factis!
Pro crudelis! ait. Nec te mandata parentis
Cum lacrymis movere piis, nec cura ſororis,
Nec mea virginitas, nec conjugialia jura?
Omnia turbaſti. Pellex ego facta ſororis,
Tu geminis conjux. Non hæc mihi debita pœna.
Quin animam hanc, ne quod facinus tibi, perfide, reſtet,
Eripis? atque utinam feciſſes ante nefandos
Concubitus! vacuas habuiſſem criminis umbras.
Si tamen hæc Superi cernunt, si numina Divum
Sunt aliquid, si non perierunt omnia mecum;
Quandocumque mihi pœnas dabis. Ipſa, pudore
Projecto, tua facta loquar. Si copia detur,
In populos veniam: si silvis clauſa tenebor,
Implebo silvas & conſcia ſaxa querelis.
Audiat hæc æther, & si Deus ullus in illo eſt.
Talibus ira feri poſt quàm commota tyranni;
Nec minor hac metus eſt: cauſâ ſtimulatus utrâque,
Quo fuit accinctus, vaginâ liberat enſem;
Arreptamque comâ, flexis poſt terga lacertis,
Vincla pati cogit. Jugulum Philomela parabat;
Spemque ſuæ mortis viſo conceperat enſe.
Ille indignanti, & nomen patris usque vocanti,
Luctantique loqui compreſſam forcipe linguam
Abſtulit enſe fero: radix micat ultima linguæ;
Ipſa jacet, terræque tremens immurmurat atræ.

Utque ſalire ſolet mutilatæ cauda colubræ,
Palpitat, & moriens dominæ veſtigia quærit.
Hoc quoque poſt facinus, vix ausim credere, fertur
Sæpe ſuâ lacerum repetiſſe libidine corpus.
Suſtinet ad Procnen poſt talia facta reverti;
Conjuge quæ viſo germanam quærit: at ille
Dat gemitus fictos, commentaque funera narrat;
Et lacrymæ fecere fidem. Velamina Procne
Deripit ex humeris, auro fulgentia lato;
Induiturque atras veſtes: & inane ſepulcrum
Conſtituit, falsisque piacula Manibus infert;
Et luget non sic lugendæ fata ſororis.
Signa Deus bis ſex acto luſtraverat anno:
Quid faciat Philomela? fugam cuſtodia claudit;
Structa rigent ſolido ſtabulorum mœnia ſaxo;
Os mutum facti caret indice. Grande dolori
Ingenium eſt, miſeriſque venit ſollertia rebus.
Stamina barbaricâ ſuſpendit callida telâ;
Purpureasque notas filis intexuit albis,
Indicium ſceleris: perfectaque tradidit uni;
Utque ferat dominæ geſtu rogat. Ille rogata
Pertulit ad Procnen, nec ſcit quid tradat in illis.
Evolvit veſtes ſævi matrona tyranni,
Germanæque ſuæ carmen miſerabile legit;
Et, mirum potuiſſe, ſilet. Dolor ora repressit;
Verbaque, quærenti ſatis indignantia linguæ
Defuerunt: nec flere vacat: ſed fasque nefasque
Confuſura ruit: pœnæque in imagine tota eſt.
Tempus erat, quo ſacra ſolent Triëterica Bacchi
Sithoniæ celebrare nurus: nox conſcia ſacris.
Nocte ſonat Rhodope tinnitibus æris acuti,
Nocte ſuâ eſt egreſſa domo regina: Deique
Ritibus inſtruitur, furialiaque accipit arma.
Vite caput tegitur; lateri cervina ſiniſtro

Vellera dependent: humero levis incubat haſta.
Concita per silvas, turbâ comitante ſuarum,
Terribilis Procne, furiiſque agitata doloris,
Bacche, tuas simulat. Venit ad ſtabula avia tandem,
Exululatque, Evoëque ſonat, portasque refringit,
Germanamque rapit, raptæque insignia Bacchi
Induit: & vultus hederarum frondibus abdit,
Attonitamque trahens intra ſua limina ducit.
Ut ſensit tetigiſſe domum Philomela nefandam,
Horruit infelix; totoque expalluit ore.
Nacta locum Procne, ſacrorum pignora demit,
Oraque develat miſeræ pudibunda ſorori;
Amplexuque petit. Sed non attollere contra
Suſtinet hæc oculos, pellex sibi viſa ſororis:
Dejectoque in humum vultu, jurare volenti
Teſtarique Deos, per vim sibi dedecus illud
Illatum, pro voce manus fuit. Ardet, & iram
Non capit ipſa ſuam Procne: fletumque ſòroris
Corripiens, Non eſt lacrymis hîc, inquit, agendum,
Sed ferro; ſed si quid habes, quod vincere ferrum
Possit. In omne nefas ego me, germana, paravi.
Aut ego cum facibus regalia tecta cremabo,
Artificem mediis immittam Terea flammis;
Aut linguam, aut oculos, aut quæ tibi membra pudorem
Abſtulerunt, ferro rapiam: aut per vulnera mille
Sontem animam expellam. Magnum, quodcumq; paravi.
Quid sit, adhuc dubito. Peragit dum talia Procne,
Ad matrem veniebat Itys. Quid possit, ab illo
Admonita eſt: oculiſque tuens immitibus, Ah! quàm
Es similis patri! dixit. Nec plura locuta,
Triſte parat facinus, tacitâque exæſtuat irâ.
Ut tamen acceſſit natus, matrique ſalutem
Attulit, & parvis adduxit colla lacertis,
Mixtaque blanditiis puerilibus oſcula junxit;

Mota quidem eſt genitrix, infractaque conſtitit ira;
Invitique oculi lacrymis maduere coactis.
Sed simul ex nimia matrem pietate labare
Sensit, ab hoc iterum eſt ad vultus verſa ſororis;
Inque vicem ſpectans ambos, Cur admovet, inquit,
Alter blanditias? raptâ silet altera linguâ?
Quam vocat hic matrem, cur non vocat illa ſororem?
Cui sis nupta vide, Pandione nata, marito.
Degeneras: ſcelus eſt pietas in conjuge Tereo.
Nec mora: traxit Ityn; veluti Gangetica cervæ
Lactentem fetum per silvas tigris opacas.
Utque domûs altæ partem tenuere remotam;
Tendentemque manus, & jam ſua fata videntem,
Eïa, & jam, Mater, clamantem, & colla petentem
Enſe ferit Procne, lateri quà pectus adhæret;
Nec vultum avertit. Satis illi ad fata vel unum
Vulnus erat: jugulum ferro Philomela reſolvit.
Vivaque adhuc, animæque aliquid retinentia, membra
Dilaniant: pars inde cavis exſultat aënis,
Pars verubus ſtridet: manant penetralia tabo.
His adhibet conjux ignarum Terea mensis;
Et patrii moris ſacrum mentita, quod uni
Fas sit adire viro, comites famulosque removit.
Inde, ſedens ſolio Tereus ſublimis avito,
Veſcitur; inque ſuam ſua viſcera congerit alvum.
Tantaque nox animi eſt! Ityn huc arcessite, dixit.
Dissimulare nequit crudelia gaudia Procne;
Jamque ſuæ cupiens exsiſtere nuncia cladis;
Intus habes, quod poſcis, ait. Circumſpicit ille,
Atque ubi sit, quærit. Quærenti, iterumque vocanti,
Sicut erat, ſparsis furiali cæde capillis,
Prosiliit, Ityosque caput Philomela cruentum
Misit in ora patris: nec tempore maluit ullo
Poſſe loqui, & meritis teſtari gaudia dictis.

Thracius ingenti menſas clamore repellit,
Vipereasque ciet Stygiâ de valle ſorores:
Et modò, si poſſit, reſerato pectore diras
Egerere inde dapes, demerſaque viſcera, geſtit.
Flet modò, ſeque vocat buſtum miſerabile nati;
Nunc ſequitur nudo genitas Pandione ferro.
Corpora Cecropidum pennis pendêre putares;
Pendebant pennis. Quarum petit altera silvas,
Altera tecta ſubit: neque adhuc de pectore cædis
Effluxere notæ, signataque ſanguine pluma eſt.
Ille dolore ſuo, pœnæque cupidine velox,
Vertitur in volucrem, cui ſtant in vertice criſtæ;
Prominet immodicum pro longa cuſpide roſtrum.
Nomen Epops volucri: facies armata videtur.

Hic dolor ante diem, longæque extrema ſenectæ
Tempora, Tartareas Pandiona miſit ad umbras.
Sceptra loci, rerumque capit moderamen Erechtheus;
Juſtitiâ, dubium, validiſne potentior armis.
Quattuor ille quidem juvenes, totidemque creârat
Femineæ ſortis: ſed erat par forma duarum.
E quibus Æolides Cephalus te cònjuge felix,
Procri, fuit: Boreæ Tereus Thraceſque nocebant:
Dilectâque diu caruit Deus Orithyïâ,
Dum rogat, & precibus mavult, quàm viribus, uti.
Aſt ubi blanditiis agitur nihil, horridus irâ,
Quæ ſolita eſt illi, nimiumque domeſtica, vento;
Et meritò, dixit. Quid enim mea tela reliqui,
Sævitiam, & vires, iramque, animosque minaces?
Admovique preces, quarum me dedecet uſus?
Apta mihi vis eſt: vi triſtia nubila pello;
Vi freta concutio, nodoſaque robora verto,
Induroque nives, & terras grandine pulſo.
Idem ego, cùm fratres cœlo ſum nactus aperto,

Nam mihi campus is eſt, tanto molimine luctor;
Ut medius noſtris concursibus intonet æther,
Exsiliantque cavis elisi nubibus ignes.
Idem ego, cùm ſubii convexa foramina terræ,
Suppoſuique ferox imis mea terga cavernis;
Solicito manes, totumque tremoribus orbem.
Hac ope debueram thalamo petiiſſe: ſocerque
Non orandus erat, ſed vi faciendus, Erechtheus.
Hæc Boreas, aut his non inferiora locutus,
Excussit pennas: quarum jactatibus omnis
Afflata eſt tellus; latumque perhorruit æquor:
Pulvereamque trahens per ſumma cacumina pallam,
Verrit humum: pavidamque metu, caligine tectus,
Orithyïan amans fulvis amplectitur alis.
Dum volat, arſerunt agitati fortiùs ignes.
Nec priùs aerii cursûs ſuppressit habenas,
Quàm Ciconum tenuit populos, ſua mœnia, raptor.
Illic & gelidi conjux Actæa tyranni,
Et genitrix facta eſt: partus enixa gemellos,
Cetera qui matris, pennas genitoris haberent.
Non tamen has unà memorant cum corpore natas:
Barbaque dum rutilis aberat ſubmiſſa capillis,
Implumes Calaïſque puer Zetheſque fuerunt.
Mox pariter ritu pennæ cœpere volucrum
Cingere utrumque latus; pariter flaveſcere malæ.
Ergo, ubi concessit tempus puerile juventæ,
Vellera cum Minyis, nitido radiantia villo,
Per mare non motum primâ petiere carinâ.

LIBER VII.

JAMQUE fretum Minyæ Pagaſæâ puppe ſecabant,
Perpetuâque trahens inopem ſub nocte ſenectam
Phineus viſus erat; juvenesque Aquilone creati
Virgineas volucres miſeri ſenis ore fugârant:
Multaque perpessi, claro ſub Iaſone tandem
Contigerant rapidas limosi Phasidos undas.
Dumque adeunt regem, Phryxêaque vellera poſcunt,
Lexque datur numeris magnorum horrenda laborum;
Concipit interea validos Æetias ignes:
Et luctata diu, poſt quàm ratione furorem
Vincere non poterat; Fruſtra, Medêa, repugnas;
Neſcio quis Deus obſtat, ait: mirumque, nisi hoc eſt,
Aut aliquid certè simile huic, quod amare vocatur.
Nam cur juſſa patris nimiùm mihi dura videntur?
Sunt quoque dura nimis. Cur, quem modò denique vidi
Ne pereat, timeo? Quæ tanti cauſa timoris?
Excute virgineo conceptas pectore flammas,
Si potes, infelix. Si poſſem, ſanior eſſem.
Sed trahit invitam nova vis; aliudque Cupido,
Mens aliud ſuadet. Video meliora, proboque:
Deteriora ſequor. Quid in hoſpite, regia virgo,
Ureris? & thalamos alieni concipis orbis?
Hæc quoq; terra poteſt, quod ames, dare. Vivat, an ille
Occidat, in Dîs eſt: vivat tamen! idque precari
Vel sine amore licet. Quid enim commisit Iaſon?
Quam, nisi crudelem, non tangat Iaſonis ætas,
Et genus, & virtus? quam non, ut cetera desint,
Forma movere poteſt? certè mea pectora movit.
At, nisi opem tulero, taurorum afflabitur ore;
Concurretque ſuæ ſegeti, tellure creatis

Hoſtibus; aut avido dabitur fera præda draconi.
Hoc ego si patiar, tum me de tigride natam,
Tum ferrum & ſcopulos geſtare in corde fatebor.
Cur non & ſpecto pereuntem? oculosque videndo
Conſcelero? Cur non tauros exhortor in illum,
Terrigenasque feros, inſopitumque draconem?
Dî meliora velint! quamquam non iſta precanda,
Sed facienda mihi. Prodamne ego regna parentis?
Atque ope neſcio quis ſervabitur advena noſtrâ?
Ut per me ſoſpes, sine me det lintea ventis?
Virque sit alterius, pœnæ Medêa relinquar?
Si facere hoc, aliamve poteſt præponere nobis,
Occidat ingratus. Sed non is vultus in illo,
Non ea nobilitas animo eſt, ea gratia formæ;
Ut timeam fraudem, meritique oblivia noſtri.
Et dabit ante fidem: cogamque in fœdera teſtes
Eſſe Deos. Quid tuta times? accingere, & omnem
Pelle moram: tibi ſe ſemper debebit Iaſon:
Te face ſollemni junget sibi: perque Pelasgas
Servatrix urbes matrum celebrabere turbâ.
Ergo ego germanam, fratremque, patremq; Deosque,
Et natale ſolum, ventis ablata, relinquam?
Nempe pater ſævus, nempe eſt mea barbara tellus,
Frater adhuc infans: ſtant mecum vota ſororis.
Maximus intra me Deus eſt. Non magna relinquam;
Magna ſequar, titulum ſervatæ pubis Achivæ,
Notitiamque loci melioris, & oppida, quorum
Hîc quoque fama viget, cultusque artesque virorum;
Quemque ego, cum rebus quas totus possidet orbis,
Æſoniden mutaſſe velim: quo conjuge felix
Et Dîs cara ferar, & vertice sidera tangam.
Quid? quod neſcio qui mediis concurrere in undis
Dicuntur montes, ratibusque inimica Charybdis,
Nunc ſorbere fretum, nunc reddere; cinctaque ſævis

Scylla rapax canibus Siculo latrare profundo?
Nempe tenens quod amo, gremioque in Iaſonis hærens,
Per freta longa trahar: nihil illum amplexa verebor;
Aut, si quid metuam, metuam de conjuge ſolo.
Conjugiumne vocas, ſpecioſaque nomina culpæ
Imponis, Medêa, tuæ? quin aſpice quantum
Aggrediare nefas: &, dum licet, effuge crimen.
Dixit: & ante oculos rectum, pietasque, pudorque
Conſtiterant: & victa dabat jam terga Cupido.
Ibat ad antiquas Hecates Perſeïdos aras,
Quas nemus umbroſum, ſecretaque silva tegebant.
Et jam fortis erat, pulſusque reſederat ardor,
Cùm videt Æſoniden, exſtinctaque flamma revixit.
Erubuere genæ, totoque recanduit ore.
Ut ſolet a ventis alimenta aſſumere, quæque
Parva ſub inductâ latuit ſcintilla favillâ,
Creſcere; & in veteres agitata reſurgere vires;
Sic jam lentus amor, jam quem languere putares,
Ut vidit juvenem, ſpecie præſentis inarsit.
Et caſu, ſolito formosior Æſone natus
Illâ luce fuit: poſſes ignoſcere amanti.
Spectat: & in vultu, veluti nunc denique viſo,
Lumina fixa tenet: nec ſe mortalia demens
Ora videre putat: nec ſe declinat ab illo.
Ut verò cœpitque loqui, dextramque prehendit
Hoſpes, & auxilium ſubmiſsâ voce rogavit,
Promisitque torum; lacrymis ait illa profusis.
Quid faciam? video: nec me ignorantia veri
Decipiet; ſed amor. Servabere munere noſtro:
Servatus promiſſa dato. Per ſacra triformis
Ille Deæ, lucoque foret quod numen in illo,
Perque patrem ſoceri cernentem cuncta futuri,
Eventusque ſuos, per tanta pericula jurat.
Creditus, accepit cantatas protinus herbas,

Edidicitque

Edidicitque uſum: lætusque in caſtra receſſit.
Poſtera depulerat ſtellas Aurora micantes;
Conveniunt populi ſacrum Mavortis in arvum,
Conſiſtuntque jugis: medio Rex ipſe reſedit
Agmine purpureus, ſceptroque inſignis eburno.
Ecce Adamantêis Vulcanum naribus efflant
Æripedes tauri: tactæque vaporibus herbæ
Ardent. Utque ſolent pleni reſonare camini,
Aut ubi terrenâ ſilices fornace ſoluti
Concipiunt ignem liquidarum aſpergine aquarum;
Pectora ſic intus clauſas volventia flammas,
Gutturaque uſta ſonant. Tamen illis Æſone natus
Obvius it. Vertêre truces venientis ad ora
Terribiles vultus, præfixaque cornua ferro;
Pulvereumque ſolum pede pulſavere biſulco,
Fumificisque locum mugitibus implevere.
Diriguêre metu Minyæ: ſubit ille, nec ignes
Sentit anhelatos: tantùm medicamina poſſunt!
Pendulaque audaci mulcet palearia dextrâ;
Suppoſitosque jugo pondus grave cogit aratri
Ducere, & inſuetum ferro proſcindere campum.
Mirantur Colchi: Minyæ clamoribus implent
Adjiciuntque animos. Galeâ tum ſumit ahênâ
Vipereos dentes & aratos ſpargit in agros.
Semina mollit humus, valido prætincta veneno;
Et creſcunt, fiuntque ſati nova corpora dentes.
Utque hominis ſpeciem maternâ ſumit in alvo,
Perque ſuos intus numeros componitur, infans,
Nec niſi maturus communes exit in auras;
Sic ubi viſceribus gravidæ telluris imago
Effecta eſt hominis, feto conſurgit in arvo:
Quodque magis mirum, ſimul edita concutit arma.
Quos ubi viderunt præacutæ cuſpidis haſtas
In caput Hæmonii juvenis torquere paratos,

Demiſere metu vultumque animumque Pelasgi.
Ipſa quoque extimuit, quæ tutum fecerat illum;
Utque peti juvenem tot vidit ab hoſtibus unum,
Palluit; & ſubitò sine ſanguine frigida ſedit.
Neve parum valeant a ſe data gramina, carmen
Auxiliare canit; ſecretasque advocat artes.
Ille, gravem medios silicem jaculatus in hoſtes,
A ſe depulſum Martem convertit in ipſos.
Terrigenæ pereunt per mutua vulnera fratres,
Civilique cadunt acie. Gratantur Achivi;
Victoremque tenent, avidisque amplexibus hærent.
Tu quoque victorem complecti, barbara velles;
Obſtitit incepto pudor: at complexa fuiſſes;
Sed te, ne faceres, tenuit reverentia famæ.
Quod licet, affectu tacito lætaris: agisque
Carminibus grates, & Dîs auctoribus horum.
Pervigilem ſupereſt herbis ſopire draconem;
Qui criſtâ linguisque tribus præsignis, & uncis
Dentibus horrendus, cuſtos erat arietis aurei.
Hunc poſt quàm ſparsit Lethæi gramine ſucci,
Verbaque ter dixit placidos facientia ſomnos,
Quæ mare turbatum, quæ concita flumina siſtant;
Somnus in ignotos oculos ſubrepit: & auro
Heros Æſonius potitur: ſpolioque ſuperbus,
Muneris auctorem ſecum, ſpolia altera, portans,
Victor Iolciacos tetigit cum conjuge portus.

Hæmoniæ matres pro gnatis dona receptis,
Grandævique ferunt patres: congeſtaque flammâ
Turá liquefiunt, inductaque cornibus aurum
Victima vota cadit. Sed abeſt gratantibus Æſon,
Jam propior leto, feſſusque ſenilibus annis.
Cùm sic Æſonides: O! cui debere ſalutem
Confiteor, conjux, quamquam mihi cuncta dediſti,

Excessitque fidem meritorum ſumma tuorum;
Si tamen hoc poſſunt, quid enim non carmina poſſunt?
Deme meis annis; & demtos adde parenti.
Nec tenuit lacrymas. Mota eſt pietate rogantis,
Diſſimilemque animum ſubiit Æeta relictus.
Non tamen affectus tales confeſſa, Quod, inquit,
Excidit ore pio, conjux, ſcelus? ergo ego cuiquam
Poſſe tuæ videar ſpatium tranſcribere vitæ?
Nec ſinat hoc Hecate; nec tu petis æqua: ſed iſto,
Quod petis, experiar majus dare munus, Iaſon.
Arte meâ ſoceri longum tentabimus ævum,
Non annis revocare tuis: modò Diva triformis
Adjuvet, & præſens ingentibus annuat auſis.
Tres aberant noctes, ut cornua tota coïrent,
Efficerentque orbem. Poſt quàm pleniſſima fulsit,
Ac ſolidâ terras ſpectavit imagine Luna:
Egreditur tectis, veſtes induta recinctas,
Nuda pedem, nudos humeris infuſa capillos:
Fertque vagos mediæ per muta ſilentia noctis
Incomitàta gradus. Homines, volucresque, ferasque,
Solverat alta quies: nullo cum murmure ſepes,
Immotæque ſilent frondes; ſilet humidus aër.
Sidera ſola micant: ad quæ ſua brachia tendens
Ter ſe convertit, ter ſumtis flumine crinem
Irroravit aquis, ternis ululatibus ora
Solvit; & in dura ſubmiſſo poplite terrâ:
Nox, ait, arcanis fidiſſima, quæque diurnis
Aurea cum Luna ſuccediris ignibus, aſtra,
Tuque triceps Hecate, quæ cœptis conſcia noſtris
Adjutrixque venis, cantusque, artesque magarum,
Quæque magas, Tellus, pollentibus inſtruis herbis,
Auræque, & venti, montesque, amnesque, lacusque,
Dìque omnes nemorum, Dìque omnes noctis, adeſte;
Quorum ope, cùm volui, ripis mirantibus, amnes

In fontes rediere ſuos: concuſſaque ſiſto,
Stantia concutio cantu, freta; nubila pello,
Nubilaque induco; ventos abigoque vocoque:
Vipereas rumpo verbis & carmine fauces:
Vivaque ſaxa, ſuâ convulſaque robora terrâ,
Et silvas moveo; jubeoque tremiſcere montes;
Et mugire ſolum, Manesque exire ſepulcris.
Te quoque, Luna, traho, quamvis Temeſæa labores
Æra tuos minuant: currus quoque carmine noſtro
Pallet avi, pallet noſtris Aurora venenis.
Vos mihi taurorum flammas hebetaſtis; & unco
Haud patiens oneris collum pressiſtis aratro.
Vos ſerpentigenis in ſe fera bella dediſtis:
Cuſtodemque, rudem ſomni, ſopiſtis; & aurum,
Vindice decepto, Grajas misiſtis in urbes.
Nunc opus eſt ſuccis, per quos renovata ſenectus
In florem redeat, primosque recolligat annos.
Et dabitis: neque enim micuerunt ſidera fruſtra;
Nec fruſtra volucrum tractus cervice draconum
Currus adeſt: aderat demiſſus ab æthere currus.
Quò ſimul aſcendit, frenataque colla draconum
Permulsit, manibusque leves agitavit habenas;
Sublimis rapitur: ſubjectaque Theſſala Tempe
Deſpicit, & Creteis regionibus applicat angues:
Et quas Oſſa tulit, quas altus Pelion herbas,
Orthrysque, Pindusque, & Pindo major Olympus,
Perſpicit: & placitâ partim radice revellit,
Partim ſuccidit curvamine falcis aënæ.
Multa quoque Apidani placuerunt gramina ripis,
Multa quoque Amphrysi: neq; eras immunis, Enipeu;
Nec non Penêæ, nec non Spercheïdes undæ
Contribuêre aliquid, juncoſaque litora Bœbes.
Carpit & Euboïcâ vivax Anthedone gramen,
Nondum mutato vulgatum corpore Glauci.

Et jam nona dies curru pennisque draconum,
Nonaque nox omnes luſtrantem viderat agros;
Cùm rediit: neque erant tacti, nisi odore, dracones;
Et tamen annoſæ pellem poſuere ſenectæ.
Conſtitit adveniens citra limenque foresque,
Et tantum cœlo tegitur: refugitque viriles
Contactus; ſtatuitque aras e ceſpite binas,
Dexteriore Hecates, at lævâ parte Juventæ.
Quas ubi verbenis silvâque incinxit agreſti,
Haud procul, egeſtâ ſcrobibus tellure duabus,
Sacra facit: cultrosque in guttura velleris atri
Conjicit, & patulas perfundit ſanguine foſſas.
Tum ſuper invergens liquidi carchesia Bacchi,
Æneaque invergens tepidi carchesia lactis;
Verba simul fundit, terrenaque numina poſcit;
Umbrarumque rogat raptâ cum conjuge regem,
Ne properent artus animâ fraudare ſeniles.
Quos ubi placavit precibusque & murmure longo,
Æſonis effetum proferri corpus ad aras
Jussit: & in plenos reſolutum carmine ſomnos,
Exanimi similem, ſtratis porrexit in herbis.
Hinc procul Æſoniden, procul hinc jubet ire miniſtros;
Et monet arcanis oculos removere profanos.
Diffugiunt jussi. Passis Medæa capillis,
Bacchantûm ritu, flagrantes circuit aras;
Multifidasque faces in foſſa ſanguinis atrâ
Tingit, & intinctas geminis accendit in aris:
Terque ſenem flammâ, ter aquâ, ter ſulfure luſtrat.
Interea validum posito medicamen aëno
Fervet, & exſultat; ſpumisque tumentibus albet.
Illic Hæmoniâ radices valle reſectas,
Seminaque, floresque, & ſuccos incoquit acres.
Adjicit extremo lapides Oriente petitos,
Et, quas Oceani refluum mare lavit, arenas.

Addit & exceptas, Lunâ pernocte, pruinas,
Et ſtrigis infames, ipsis cum carnibus, alas;
Inque virum ſoliti vultus mutare ferinos
Ambigui proſecta lupi. Nec defuit illic
Squamea Cinyphii tenuis membrana chelydri,
Vivacisque jecur cervi: quibus inſuper addit
Ora caputque novem cornicis ſecula paſſæ.
His & mille aliis poſt quàm sine nomine rebus
Propositum inſtruxit mortarî barbara munus;
Arenti ramo jam pridem mitis olivæ
Omnia confundit, ſummisque immiſcuit ima.
Ecce vetus calido verſatus ſtipes aëno
Fit viridis primò: nec longo tempore frondem
Induit; & ſubitò gravidis oneratur olivis.
At quacumque cavo ſpumas ejecit aëno
Ignis, & in terram guttæ cecidere calentes;
Vernat humus, floresque & mollia pabula ſurgunt.
Quod simul ac vidit, ſtricto Medea recludit
Enſe ſenis jugulum: veteremque exire cruorem
Paſſa, replet ſuccis. Quos poſt quàm combibit Æſon
Aut ore acceptos, aut vulnere; barba comæque,
Canitie positâ, nigrum rapuere colorem.
Pulſa fugit macies: abeunt pallorque situsque,
Adjectoque cavæ ſupplentur ſanguine venæ,
Membraque luxuriant. Æſon miratur, & olim
Ante quater denos hunc ſe reminiſcitur annos.

Viderat ex alto tanti miracula monſtri
Liber: & admonitus juvenes nutricibus annos
Poſſe ſuis reddi; petit hoc Æetida munus.

Neve doli ceſſent, odium cum conjuge falſum
Phasias assimulat, Peliæque ad limina ſupplex
Confugit: atque illam, quoniam gravis ipſe ſenectâ,

Excipiunt natæ. Quas tempore callida parvo
Colchis amicitiæ mendacis imagine cepit.
Dumque refert, inter meritorum maxima, demtos
Æſonis eſſe ſitus; atque hac in parte moratur;
Spes eſt virginibus Peliâ ſubjecta creatis,
Arte ſuum parili revireſcere poſſe parentem;
Idque petunt, pretiumque jubent sine fine paciſci.
Illa brevi ſpatio silet, & dubitare videtur;
Suſpenditque animos fictâ gravitate rogantes.
Mox ubi pollicita eſt, Quo sit fiducia major
Muneris hujus, ait; qui veſtras maximus ævo eſt
Dux gregis inter oves, agnus medicamine fiet.
Protinus innumeris effetus laniger annis
Attrahitur, flexo circum cava tempora cornu.
Cujus ut Hæmonio marcentia guttura cultro
Fodit, & exiguo maculavit ſanguine ferrum;
Membra simul pecudis, validosque venefica ſuccos
Mergit in ære cavo. Minuuntur corporis artus,
Cornuaque exuitur, nec non cum cornibus annos;
Et tener auditur medio balatus aëno.
Nec mora: balatum mirantibus, exsilit agnus;
Laſcivitque fugâ, lactantiaque ubera quærit.
Obſtupuere ſatæ Peliâ: promiſſaque poſt quàm
Exhibuere fidem, tum verò impensiùs inſtant.
Ter juga Phœbus equis, in Ibero gurgite mersis,
Demſerat; & quartâ radiantia nocte micabant
Sidera; cùm rapido fallax Æetias igni
Imponit purum laticem, & sine viribus herbas.
Jamque neci similis, reſoluto corpore, regem,
Et cum rege ſuo cuſtodes ſomnus habebat,
Quem dederant cantus, magicæque potentia linguæ,
Intrarant juſſæ cum Colchide limina natæ;
Ambierantque torum: Quid nunc dubitatis, inertes?
Stringite, ait, gladios; veteremque haurite cruorem,

Ut repleam vacuas juvenili ſanguine venas :
In manibus veſtris vita eſt ætasque parentis.
Si pietas ulla eſt, nec ſpes agitatis inanes,
Officium præſtate patri : telisque ſenectam
Exigite, & ſaniem conjecto emittite ferro.
His, ut quæque pia eſt, hortatibus impia prima eſt:
Et ne ſit ſcelerata, facit ſcelus. Haud tamen ictus
Ulla ſuos ſpectare poteſt : oculosque reflectunt,
Cæcaque dant ſævis averſæ vulnera dextris.
Ille, cruore fluens, cubito tamen allevat artus;
Semilacerque toro tentat conſurgere : & inter
Tot medius gladios pallentia brachia tendens;
Quid facitis, gnatæ? quid vos in fata parentis
Armat, ait? cecidere illis animique manusque.
Plura locuturo cum verbis guttura Colchis
Abſtulit, & calidis laniatum merſit aënis.

Quod niſi pennatis ſerpentibus iſſet in auras,
Non exemta foret pœnæ : fugit alta, ſuperque
Pelion umbroſum, Philyreïa tecta, ſuperque
Othryn, & eventu veteris loca nota Cerambi.
Hic ope Nympharum ſublatus in aëra pennis,
Cum gravis infuſo tellus foret obruta ponto,
Deucalionêas effugit inobrutus undas.

Æoliam Pitanen a læva parte relinquit,
Factaque de ſaxo longi ſimulacra draconis :
Idæumque nemus, quo, nati furta, juvencum
Occuluit Liber falsi ſub imagine cervi;
Quâque pater Corythi parvâ tumulatur arenâ;
Et quos Mæra novo latratu terruit agros.
Eurypylique urbem, quâ Coæ cornua matres
Geſſerunt, tum cùm diſcederet Herculis agmen.
Phœbêamque Rhodon, & Ialysios Telchinas,

Quorum oculos, ipſo vitiantes omnia viſu,
Juppiter exoſus, fraternis ſubdidit undis.

Transit & antiquæ Cartheïa mœnia Ceæ,
Quâ pater Alcidamas placidam de corpore natæ
Miraturus erat naſci potuiſſe columbam.

Inde lacus Hyries videt, & cycneïa Tempe,
Quæ ſubitus celebravit olor. Nam Phyllius illic
Imperio pueri volucresque ferumque leonem
Tradiderat domitos: taurum quoque vincere juſſus,
Vicerat; &, ſpreto toties iratus amore,
Præmia poſcenti taurum ſuprema negabat.
Ille indignatus, Cupies dare, dixit: & alto
Deſiluit ſaxo. Cuncti cecidiſſe putabant:
Factus olor niveis pendebat in aëra pennis.

At genitrix Hyrie, ſervati neſcia, flendo
Delicuit, ſtagnumque ſuo de nomine fecit.

Adjacet his Pleuron, in qua trepidantibus alis
Ophias effugit natorum vulnera Combe.

Inde Calaurêæ Latoïdos aſpicit arva,
In volucrem verſi cum conjuge conſcia regis.
Dextera Cyllene eſt: in qua cum matre Menephron
Concubiturus erat, ſævarum more ferarum.

Cephiſon procul hinc deflentem fata nepotis
Reſpicit, in tumidam phocen ab Apolline verſi;
Eumelique domum lugentis in aëre natam.

Tandem vipereis Ephyren Pirenida pennis
Contigit: hîc ævo veteres mortalia primo
Corpora vulgarunt pluvialibus edita fungis.

Sed poſt quàm Colchis arsit nova nupta venenis,
Flagrantemque domum regis mare vidit utrumque;
Sanguine natorum perfunditur impius ensis:
Ultaque ſe malè mater, Iaſonis effugit arma.
Hinc Titaniacis ablata draconibus, intrat
Palladias arces: quæ te, juſtissime Phineu,
Teque, ſenex Peripha, pariter vidêre volantes,
Innixamque novis neptem Polypemonis alis.

Excipit hanc Ægeus, facto damnandus in uno:
Nec ſatis hoſpitium eſt, thalami quoque fœdere jungit.
Jamque aderat Theſeus, proles ignara parenti,
Qui virtute ſuâ bimarem pacaverat Iſthmon.
Hujus in exitium miſcet Medêa, quod olim
Attulerat ſecum Scythicis aconiton ab oris.
Illud Echidneæ memorant e dentibus ortum
Eſſe canis. Specus eſt tenebroſo cæcus hiatu;
Eſt via declivis, per quam Tirynthius heros
Reſtantem, contraque diem radiosque micantes
Obliquantem oculos, nexis adamante catenis,
Cerberon abſtraxit: rabidâ qui concitus irâ
Implevit pariter ternis latratibus auras;
Et ſparsit virides ſpumis albentibus agros.
Has concreſſe putant; nactasque alimenta feracis
Fecundique ſoli, vires cepiſſe nocendi.
Quæ, quia naſcuntur durâ vivacia caute,
Agreſtes aconita vocant. Ea conjugis aſtu
Ipſe parens Ægeus nato porrexit, ut hoſti.
Sumſerat ignarâ Theſeus data pocula dextrâ,
Cùm pater in capulo gladii cognovit eburno
Signa ſui generis, facinusque excussit ab ore:
Effugit illa necem, nebulis per carmina motis.

At genitor, quamquam lætatur ſoſpite nato;

Attonitus tantum, leti diſcrimine parvo,
Committi potuiſſe nefas, fovet ignibus aras,
Muneribusque Deos implet: feriuntque ſecures
Colla toroſa boum, vinctorum cornua vittis.
Nullus Erechthidis fertur celebratior illo
Illuxiſſe dies: agitant convivia patres,
Et medium vulgus: nec non & carmina, vino
Ingenium faciente, canunt. Te, maxime Theſeu,
Mirata eſt Marathon Cretæi ſanguine tauri;
Quodque ſuis ſecurus arat Cromyona colonus,
Munus opusque tuum eſt. Tellus Epidauria per te
Clavigeram vidit Vulcani occumbere prolem;
Vidit & immitem Cephesias ora Procruſten:
Cercyonis letum vidit Cerealis Eleusin.
Occidit ille Sinis, magnis malè viribus uſus;
Qui poterat curvare trabes, & agebat ab alto
Ad terram latè ſparſuras corpora pinus.
Tutus ad Alcathoën, Lelegeïa mœnia, limes
Compoſito Scirone, patet: ſparsique latronis
Terra negat ſedem, ſedem negat ossibus unda;
Quæ jactata diu fertur duraſſe vetuſtas
In ſcopulos: ſcopulis nomen Scironis inhæret.
Si titulos annosque tuos, numerare velimus,
Facta premant annos. Pro te, fortissime, vota
Publica ſuſcipimus: Bacchi tibi ſumimus hauſtus.
Conſonat aſſenſu populi, precibusque faventûm
Regia: nec totâ triſtis locus ullus in urbe eſt.

Nec tamen, (usque adeò nulli sincera voluptas!
Solicitique aliquid lætis intervenit!) Ægeus
Gaudia percepit nato ſecura recepto.
Bella parat Minos: qui quamquam milite, quamquam
Claſſe valet; patriâ tamen eſt firmissimus irâ,
Androgeïque necem juſtis ulciſcitur armis.

Ante tamen bellum vires acquirit amicas;
Quâque potens habitus, volucri freta claſſe pererrat.
Hinc Anaphen ſibi jungit, & Aſtypaleïa regna;
Promissis Anaphen, regna Aſtypaleïa bello;
Hinc humilem Myconon, cretoſaque rura Cimoli,
Florentemque Cythnon, Scyron, planamque Seriphon,
Marmoreamque Paron, quàque impia prodidit arcem
Sithonis accepto, quod avara popoſcerat, auro:
Mutata eſt in avem, quæ nunc quoque diligit aurum;
Nigra pedem, nigris velata monedula pennis.

At non Oliaros, Didymæque, & Tenos, & Andros,
Et Gyaros, nitidæque ferax Peparethos olivæ,
Gnossiacas juvere rates: latere inde ſiniſtro
Œnopiam Minos petit, Æacideïa regna.
Œnopiam veteres appellavere: ſed ipſe
Æacus Æginam genitricis nomine dixit.
Turba ruit, tantæque virum cognoſcere famæ
Expetit: occurrunt illi Telamonque, minorque
Quàm Telamon, Peleus, & proles tertia Phocus.
Ipſe quoque egreditur, tardus gravitate ſenili,
Æacus; & quæ ſit veniendi cauſa requirit.
Admonitus patrii luctûs ſuſpirat, & illi
Dicta refert rector populorum talia centum.
Arma juves oro pro gnato ſumta; piæque
Pars ſis militiæ: tumulo ſolatia poſco.
Huic Aſopiades, Petis irrita, dixit, & urbi
Haud facienda meæ: neque enim conjunctior ulla
Cecropidis hac eſt tellus: ea fœdera nobis.
Triſtis abit, Stabuntque tibi tua fœdera magno,
Dixit: & utilius bellum putat eſſe minari,
Quàm gerere, atque ſuas ibi præconſumere vires.
Classis ab Œnopiis etiamnum Lyctia muris
Spectari poterat; cùm pleno concita velo

Attica puppis adeſt, in portusque intrat amicos;
Quæ Cephalum, patriæque ſimul mandata ferebat.
Æacidæ longo juvenes poſt tempore viſum
Agnovere tamen Cephalum, dextrasque dedêre:
Inque patris duxere domum. Spectabilis heros,
Et veteris retinens etiamnum pignora formæ,
Ingreditur: ramumque tenens popularis olivæ,
A dextrâ lævâque duos ætate minores
Major habet, Clyton & Buten, Pallante creatos.
Poſt quàm congreſſus primi ſua verba tulerunt;
Cecropidûm Cephalus peragit mandata, rogatque
Auxilium: fœdusque refert & jura parentûm:
Imperiumque peti totius Achaïdos addit.
Sic ubi mandatam juvit facundia cauſam,
Æacus, in capulo ſceptri nitente siniſtrâ;
Ne petite auxilium, ſed ſumite, dixit, Athenæ.
Nec dubiè vires, quas hæc habet inſula, veſtras
Ducite, & omnis eat rerum ſtatus iſte mearum.
Robora non deſunt: ſuperat mihi miles, & hoſti.
Gratia Dîs; felix & inexcuſabile tempus.
Immo ita ſit, Cephalus, creſcat tua civibus opto
Res, ait. Adveniens equidem modò gaudia cepi;
Cùm tam pulchra mihi, tam par ætate juventus
Obvia processit: multos tamen inde requiro,
Quos quondam vidi veſtrâ priùs urbe receptus.
Æacus ingemuit, triſtique ita voce locutus.
Flebile principium melior fortuna ſequetur.
Hanc utinam poſſem vobis memorare! ſine ullo
Ordine nunc repetam. Neu longâ ambage morer vos;
Oſſa cinisque jacent, memori quos mente requiris.
Et quota pars illi rerum periere mearum!
Dira lues, irâ populis Junonis iniquæ,
Incidit exoſæ dictas a pellice terras.
Dum viſum mortale malum, tantæque latebat

Cauſa nocens cladis ; pugnatum eſt arte medendi,
Exitium ſuperabat opem , quæ victa jacebat.
Principio cœlum ſpiſsâ caligine terras
Preſſit ; & ignavos inclusit nubibus æſtus.
Dumque quater junctis implevit cornibus orbem
Luna , quater plenum tenuata retexuit orbem ,
Letiferis calidi ſpirarunt flatibus Auſtri.
Conſtat & in fontes vitium veniſſe , lacusque ;
Milliaque incultos ſerpentûm multa per agros
Erraſſe , atque ſuis fluvios temeraſſe venenis.
Strage canum primâ, volucrumque, oviumque, boumq;
Inque feris ſubiti deprenſa potentia morbi.
Concidere infelix validos miratur arator
Inter opus tauros , medioque recumbere ſulco.
Lanigeris gregibus , balatus dantibus ægros ,
Sponte ſuâ lanæque cadunt , & corpora tabent.
Acer equus quondam , magnæque in pulvere famæ ,
Degenerat palmas ; veterumque oblitus honorum ,
Ad præſepe gemit , leto moriturus inerti.
Non aper iraſci meminit ; non fidere curſu
Cerva , nec armentis incurrere fortibus ursi :
Omnia languor habet. Silvisque , agrisque , viisque
Corpora fœda jacent : vitiantur odoribus auræ.
Mira loquor : non illa canes , avidæque volucres ,
Non cani tetigere lupi : dilapſa liqueſcunt ,
Afflatuque nocent ; & agunt contagia latè.
Pervenit ad miſeros , damno graviore , colonos
Peſtis , & in magnæ dominatur mœnibus urbis.
Viſcera torrentur primò : flammæque latentis
Indicium rubor eſt , & ductus anhelitus ægrè.
Aſpera lingua tumet ; trepidisque arentia venis
Ora patent : auræque graves captantur hiatu.
Non ſtratum , non ulla pati velamina poſſunt ;
Dura ſed in terra ponunt præcordia : nec fit

Corpus humo gelidum, ſed humus de corpore fervet.
Nec moderator adeſt, inque ipſos ſæva medentes
Erumpit clades, obſuntque auctoribus artes.
Quo propior quisque eſt, ſervitque fideliùs ægro;
In partem leti citiùs venit. Utque ſalutis
Spes abiit, finemque vident in funere morbi;
Indulgent animis: & nulla, quid utile, cura eſt;
Utile enim nihil eſt. Passim, poſitoque pudore,
Fontibus, & fluviis, puteisque capacibus hærent:
Nec priùs eſt exſtincta ſitis, quàm vita, bibendo.
Inde graves multi nequeunt conſurgere, & ipsis
Immoriuntur aquis: alius tamen haurit & illas.
Tantaque ſunt miſeris invisi tædia lecti;
Prosiliunt: aut, si prohibent consiſtere vires,
Corpora devolvunt in humum, fugiuntque penates
Quisque ſuos: ſua cuique domus funeſta videtur.
Et quia cauſa latet, locus eſt in crimine. Notis
Semanimes errare viis, dum ſtare valebant,
Aſpiceres; flentes alios, terræque jacentes,
Laſſaque verſantes ſupremo lumina motu:
Membraque pendentis tendunt ad sidera cœli,
Hîc illic, ubi mors deprenderat, exhalantes.
Quid mihi tunc animi fuit? an, quod debuit eſſe,
Ut vitam odiſſem, & cuperem pars eſſe meorum?
Quo ſe cumque acies oculorum flexerat, illic
Vulgus erat ſtratum: veluti cùm putria motis
Poma cadunt ramis, agitatâque ilice glandes.
Templa vides contra, gradibus ſublimia longis:
Juppiter illa tenet. Quis non altaribus illis
Irrita tura tulit? quoties pro conjuge conjux,
Pro gnato genitor, dum verba precantia dicit,
Non exoratis animam finivit in aris?
Inque manu turis pars inconſumta reperta eſt!
Admoti quoties templis, dum vota ſacerdos

Concipit, & fundit purum inter cornua vinum,
Haud exſpectato ceciderunt vulnere tauri!
Ipſe ego ſacra Jovi pro me, patriâque, tribusque
Cùm facerem natis, mugitus victima diros
Edidit: & ſubitò collapſa, sine ictibus ullis,
Exiguo tinxit ſubjectos ſanguine cultros.
Fibra quoque ægra notas veri, monitusque Deorum
Prodiderat: triſtes penetrant ad viſcera morbi.
Ante ſacros vidi projecta cadavera poſtes:
Ante ipſas, quo mors foret invidiosior, aras.
Pars animam laqueo claudunt, mortisque timorem
Morte fugant, ultròque vocant venientia fata.
Corpora miſſa neci nullis de more feruntur
Funeribus: neque enim capiebant funera portæ.
Aut inhumata premunt terras: aut dantur in altos
Indotata rogos. Et jam reverentia nulla eſt,
Deque rogis pugnant, alienisque ignibus ardent.
Qui lacryment, deſunt: indefletæque vagantur
Natarum matrumque animæ, juvenumque ſenumque.
Nec locus in tumulos, nec ſufficit arbor in ignes.

Attonitus tanto miſerarum turbine rerum,
Juppiter ô! dixi, si te non falſa loquuntur
Dicta, ſub amplexus Æginæ Aſopidos iſſe;
Nec te, magne pater, noſtri pudet eſſe parentem;
Aut mihi redde meos, aut me quoque conde ſepulcro.
Ille notam fulgore dedit, tonitruque ſecundo.
Accipio, ſintque iſta precor felicia mentis
Signa tuæ, dixi: quod das mihi, pignero, omen.
Forte fuit juxta, patulis rarissima ramis,
Sacra Jovi, quercus, de ſemine Dodonæo.
Hîc nos frugilegas aſpeximus agmine longo
Grande onus exiguo formicas ore gerentes,
Rugoſoque ſuum ſervantes cortice callem.

Dum numerum miror, Totidem, pater optime, dixi,
Tu mihi da cives : & inania mœnia reple.
Intremuit, ramisque ſonum ſine flamine motis
Alta dedit quercus. Pavido mihi membra timore
Horruerant, ſtabantque comæ : tamen oſcula terræ
Roboribusque dedi ; nec me ſperare fatebar :
Sperabam tamen, atque animo mea vota fovebam.
Nox ſubit : & curis exercita corpora ſomnus
Occupat. Ante oculos eadem mihi quercus adeſſe,
Et ramos totidem, totidemque animalia ramis
Ferre ſuis viſa eſt, parilique tremiſcere motu,
Graniferumque agmen ſubjectis ſpargere in arvis.
Creſcere quod ſubitò, & majus majusque videri,
Ac ſe tollere humo, rectoque assiſtere trunco ;
Et maciem, numerumque pedum, nigrumque colorem,
Ponere ; & humanam membris inducere formam.
Somnus abit : damno vigilans mea viſa, querorque
In Superis opis eſſe nihil. At in ædibus ingens
Murmur erat : vocesque hominum exaudire videbar,
Jam mihi deſuetas. Dum ſuſpicor has quoque ſomni,
Ecce venit Telamon properus : foribuſque reclusis,
Speque fideque, pater, dixit, majora videbis :
Egredere. Egredior : qualesque in imagine ſomni
Viſus eram vidiſſe viros, ex ordine tales
Aſpicio, agnoſcoque : adeunt, regemque ſalutant.
Vota Jovi ſolvo, populisque recentibus urbem
Partior, & vacuos priſcis cultoribus agros,
Myrmidonasque voco, nec origine nomina fraudo.
Corpora vidiſti : mores, quos ante gerebant,
Nunc quoq; habent; parcumq; genus, patiensq; laborum,
Quæſitique tenax, & qui quæſita reſervent.
Hi te ad bella, pares annis animisque, ſequentur ;
Cùm primùm, qui te feliciter attulit, Eurus,
Eurus enim attulerat, fuerit mutatus in Auſtros.

Talibus atque aliis longum ſermonibus illi
Implevere diem : lucis pars ultima menſæ
Eſt data, nox ſomnis. Jubar aureus extulerat Sol :
Flabat adhuc Eurus, redituraque vela tenebat.
Ad Cephalum Pallante ſati, cui grandior ætas,
Ad regem Cephalus, simul & Pallante creati
Conveniunt : ſed adhuc regem ſopor altus habebat.
Excipit Æacides illos in limine Phocus :
Nam. Telamon fraterque viros ad bella legebant.
Phocus in interius ſpatium pulchroſque receſſus
Cecropidas ducit : cum quîs simul ipſe reſedit.
Aſpicit Æoliden ignotâ ex arbore factum
Ferre manu jaculum, cujus fuit aurea cuſpis.
Pauca priùs mediis ſermonibus ille locutus ;
Sum nemorum ſtudioſus, ait, cædisque ferinæ ;
Quâ tamen e silvâ teneas haſtile reciſum,
Jam dudum dubito : certè, si fraxinus eſſet,
Fulva colore foret : si cornus, nodus ineſſet.
Unde sit, ignoro : ſed non formosius iſto
Viderunt oculi telum jaculabile noſtri.
Excipit Actæis è fratribus alter, &, Uſum
Majorem ſpecie mirabere, dixit, in iſto.
Conſequitur, quodcumque petit ; Fortunaque miſſum
Non regit : & revolat, nullo referente, cruentum.
Tum verò juvenis Nereïus omnia quærit :
Cur sit, & unde datum ; quis tanti muneris auctor.
Quæ petit, ille refert : ſed, quæ narrare pudori eſt,
Quâ tulerit mercede, silet : tactusque dolore
Conjugis amiſſæ, lacrymis ita fatur obortis.
Hoc me, nate Deâ, quis possit credere ? telum
Flere facit, facietque diu ; si vivere nobis
Fata diu dederint. Hoc me cum conjuge carâ
Perdidit : hoc utinam caruiſſem munere ſemper !
Procris erat ; si fortè magis pervenit ad aures

Orithyïa tuas, raptæ ſoror Orithyïæ.
Si faciem moresque velis conferre duarum,
Dignior ipſa rapi. Pater hanc mihi junxit Erechtheus:
Hanc mihi junxit Amor. Felix dicebar, eramque:
Non ita Dîs viſum eſt: at nunc quoque forſitan eſſem.
Alter agebatur poſt ſacra jugalia menſis,
Cùm me, cornigeris tendentem retia cervis,
Vertice de ſummo ſemper florentis Hymetti
Lutea mane videt pulsis Aurora tenebris:
Invitumque rapit. Liceat mihi vera referre
Pace Deæ. Quod ſit roſeo ſpectabilis ore,
Quod teneat lucis, teneat confinia noctis,
Nectareis quod alatur aquis; ego Procrin amabam.
Pectore Procris erat, Procris mihi ſemper in ore.
Sacra tori, coïtusque novos, thalamosque recentes,
Primaque deſerti referebam fœdera lecti:
Mota Dea eſt: &, Siſte tuas, ingrate, querelas;
Procrin habe, dixit. Quod ſi mea provida mens eſt,
Non habuiſſe voles: meque illi irata remiſit.
Dum redeo, mecumque Deæ memorata retracto;
Eſſe metus cœpit, ne jura jugalia conjux
Non bene ſervaſſet. Faciesque ætasque jubebant
Credere adulterium: prohibebant credere mores.
Sed tamen abſueram: ſed & hæc erat, unde redibam,
Criminis exemplum: ſed cuncta timemus amantes.
Quærere, quo doleam, ſtudeo; donisque pudicam
Solicitare fidem. Favet huic Aurora timori:
Immutatque meam, videor ſenſiſſe, figuram.
Palladias ineo, non cognoſcendus, Athenas;
Ingrediorque domum. Culpâ domus ipſa carebat,
Caſtaque ſigna dabat: dominoque erat anxia rapto.
Vix aditu per mille dolos ad Erechthida facto;
Ut vidi, obſtupui; meditataque pæne reliqui
Tentamenta fide: malè me, quin vera faterer,

Continui; malè quin, ut oportuit, oſcula ferrem.
Triſtis erat: ſed nulla tamen formosior illâ
Eſſe poteſt triſti; desiderioque calebat
Conjugis abrepti. Tu collige, qualis in illa,
Phoce, decor fuerit, quam sic dolor ipſe decebat.
Quid referam, quoties tentamina noſtra pudici
Repulerint mores? quoties, Ego, dixerit, uni
Servor, ubicumque eſt: uni mea gaudia ſervo.
Cui non iſta fide ſatis experientia ſano
Magna foret? non ſum contentus: & in mea pugno
Vulnera, dum cenſus dare me pro nocte paciſcor.
Muneraque augendo tandem dubitare coëgi.
Exclamo; Malè tectus ego en, malè pactus adulter,
Verus eram conjux: me, perfida, teſte teneris.
Illa nihil: tacito tantummodo victa pudore,
Insidioſa malo cum conjuge limina fugit:
Offensâque mei, genus omne peroſa virorum
Montibus errabat, ſtudiis operata Dianæ.
Tum mihi deſerto violentior ignis ad oſſa
Pervenit: orabam veniam, & peccaſſe fatebar:
Et potuiſſe, datis, simili ſuccumbere culpæ
Me quoque, muneribus, si munera tanta darentur.
Hoc mihi confeſſo, læſum prius ulta pudorem,
Redditur, & dulces concorditer exigit annos.
Dat mihi præterea, tamquam ſe parva dediſſet
Dona, canem munus: quem cùm ſua traderet illi
Cynthia, Currendo ſuperabit, dixerat, omnes.
Dat simul & jaculum; manibus quod, cernis, habemus.

Muneris alterius quæ sit fortuna requiris?
Accipe: mirandi novitate movebere facti.

Carmina Laïades non intellecta priorum
Solverat ingeniis; & præcipitata jacebat,
Immemor ambagum, vates obſcura, ſuarum.

Scilicet alma Themis non talia linquit inulta.
Protinus Aoniis immittitur altera Thebis
Peſtis; & exitio multi pecorumque ſuoque
Rurigenæ pavere feram. Vicina juventus
Venimus, & latos indagine cinximus agros.
Illa levi velox ſuperabat retia ſaltu,
Summaque tranſibat poſitarum lina plagarum.
Copula detrahitur canibus, quas illa ſequentes
Effugit, & volucri non ſegniùs alite ludit.
Poſcor & ipſe mecum conſenſu Lælapa magno:
Muneris hoc nomen. Jam dudum vincula pugnat
Exuere ipſe ſibi, colloque morantia tendit.
Vix bene miſſus erat, nec jam poteramus, ubi eſſet,
Scire: pedum calidus veſtigia pulvis habebat;
Ipſe oculis ereptus erat. Non ocior illo
Haſta, nec excuſſæ contorto verbere glandes,
Nec Gortyniaco calamus levis exit ab arcu.
Collis apex medii ſubjectis imminet arvis:
Tollor eò, capioque novi ſpectacula curſûs:
Quo modò deprendi, modò ſe ſubducere ab ipſo
Vulnere viſa fera eſt. Nec limite callida recto,
In ſpatiumve fugit; ſed decipit ora ſequentis:
Et redit in gyrum, ne ſit ſuus impetus hoſti.
Imminet hic, ſequiturque parem: ſimiliſque tenenti
Non tenet, & vacuos exercet in aëra morſus.
Ad jaculi vertebar opem: quod dextera librat
Dum mea, dum digitos amentis indere tento;
Lumina deflexi: revocataque rurſus eodem
Retuleram. Medio, mirum! duo marmora campo
Aſpicio: fugere hoc, illud latrare putares.
Scilicet invictos ambo certamine curſûs
Eſſe Deus voluit; ſi quis Deus adfuit illis.

Hactenus: & tacuit. Jaculo quod crimen in ipſo?
Phocus ait: jaculi ſic crimina reddidit ille.
Gaudia principium noſtri ſint, Phoce, doloris:

Illa priùs referam. Juvat ô! meminiſſe beati
Temporis, Æacida, quo primos rite per annos
Conjuge eram felix; felix erat illa marito.
Mutua cura duos, & amor ſocialis habebat.
Nec Jovis illa meo thalamos præferret amori:
Nec me quæ caperet, non si Venus ipſa veniret,
Ulla erat: æquales urebant pectora flammæ.
Solè ferê radiis feriente cacumina primis,
Venatum in silvas juveniliter ire ſolebam:
Nec mecum famulos, nec equos, nec naribus acres
Ire canes, nec lina ſequi nodoſa sinebam:
Tutus eram jaculo. Sed cùm ſatiata ferinæ
Dextera cædis erat; repetebam frigus, & umbras,
Et, quæ de gelidis halabat vallibus, auram.
Aura petebatur medio mihi lenis in æſtu:
Auram exſpectabam: requies erat illa labori.
Aura, recordor enim, venias, cantare ſolebam;
Meque juves, intresque sinus, gratissima, noſtros:
Utque facis, relevare velis, quibus urimur, æſtus.
Forsitan addiderim, sic me mea fata trahebant,
Blanditias plures: &, Tu mihi magna voluptas,
Dicere ſim ſolitus: tu me reficisque fovesque:
Tu facis, ut silvas, ut amem loca ſola: meoque
Spiritus iſte tuus ſemper captatur ab ore.
Vocibus ambiguis deceptam præbuit aurem
Neſcio quis: nomenque auræ tam ſæpe vocatum
Eſſe putans Nymphæ, Nympham mihi credit amari.
Criminis extemplo ficti temerarius index
Procrin adit: linguâque refert audita ſuſurrâ.
Credula res amor eſt: ſubito collapſa dolore,
Ut ſibi narratur, cecidit: longoque refecta
Tempore; Se miſeram, ſe fati dixit iniqui:
Deque fide queſta eſt: & crimine concita vano,
Quod nihil eſt, metuit. Metuit ſine corpore nomen:
Et dolet infelix veluti de pellice verâ.

Sæpe tamen dubitat, ſperatque miſerrima falli:
Indicioque fidem negat; &, nisi viderit ipſa,
Damnatura ſui non eſt delicta mariti.
Poſtera depulerant Auroræ lumina noctem:
Egredior, silvasque peto; victorque per herbas,
Aura veni, dixi, noſtroque medere labori.
Et ſubitò gemitus inter mea verba videbar
Neſcio quos audiſſe. Veni, tamen, optima, dixi.
Fronde levem rurſus ſtrepitum faciente caducâ;
Sum ratus eſſe feram; telumque volatile misi.
Procris erat: medioque tenens in pectore vulnus,
Hei mihi! conclamat. Vox eſt ubi cognita fidæ
Conjugis, ad vocem præceps amensque cucurri.
Semanimem, & ſparſas fœdantem ſanguine veſtes,
Et ſua, me miſerum! de vulnere dona trahentem
Invenio; corpusque meo mihi carius ulnis
Sontibus attollo: ſciſsâque a pectore veſte
Vulnera ſæva ligo: conorque inhibere cruorem:
Neu me morte ſuâ ſceleratum deſerat, oro.
Viribus illa carens, & jam moribunda, coëgit
Hæc ſe pauca loqui: Per noſtri fœdera lecti,
Perque Deos ſupplex oro, ſuperosque, meosque;
Per si quid merui de te bene; perque manentem
Nunc quoq; cùm pereo, cauſam mihi mortis, amorem;
Ne thalamis Auram patiare innubere noſtris.
Dixit: & errorem tum denique nominis eſſe
Et ſensi, & docui. Sed quid docuiſſe juvabat?
Labitur; & parvæ fugiunt cum ſanguine vires.
Dumque aliquid ſpectare poteſt, me ſpectat: & in me
Infelicem animam noſtroque exhalat in ore:
Sed, vultu meliore, mori ſecura videtur.
Flentibus hæc lacrymans heros memorabat, & ecce
Æacus ingreditur duplici cum prole, novoque
Milite; quem Cephalus cum fortibus accipit armis.

LIBER VIII.

JAM nitidum retegente diem noctiſque fugante
Tempora Lucifero, cadit Eurus: & humida ſurgunt
Nubila: dant placidi curſum redeuntibus Auſtri
Æacidis Cephaloque; quibus feliciter acti,
Ante exſpectatum, portus tenuere petitos.

Interea Minos Lelegeïa litora vaſtat:
Prætentatque ſui vires Mavortis in urbe
Alcathoë, quam Niſus habet; cui ſplendidus oſtro,
Inter honoratos medio de vertice canos,
Crinis inhærebat, magni fiducia regni.
Sexta reſurgebant orientis cornua Phœbes:
Et pendebat adhuc belli Fortuna, diuque
Inter utrumque volat dubiis Victoria pennis.
Regia turris erat vocalibus addita muris,
In quibus auratam proles Latoïa fertur
Depoſuiſſe lyram: ſaxo ſonus ejus inhæsit.
Sæpe illuc ſolita eſt aſcendere filia Nisi;
Et petere exiguo reſonantia ſaxa lapillo,
Tùm cùm pax eſſet: bello quoque ſæpe ſolebat
Spectare ex illa rigidi certamina Martis.
Jamque, morâ belli, procerum quoque nomina norat,
Armaque, equosq; habitusq; Cydonêasque pharetras.
Noverat ante alios faciem ducis Europæi;
Plus etiam, quàm noſſe ſat eſt. Hac judice, Minos,
Seu caput abdiderat criſtatâ casside pennis,
In galeâ formoſus erat: ſeu ſumſerat auro
Fulgentem clypeum, clypeum sumsiſſe decebat.
Torſerat adductis haſtilia lenta lacertis?

Laudabat

Laudabat virgo junctam cum viribus artem.
Impoſito patulos calamo sinuaverat arcus?
Sic Phœbum ſumtis jurabat ſtare ſagittis.
Cùm verò faciem demto nudaverat ære,
Purpureusque albi ſtratis insignia pictis
Terga premebat equi, ſpumantiaque ora regebat;
Vix ſua, vix ſanæ virgo Niſeïa compos.
Mentis erat. Felix jaculum, quod tangeret ille,
Quæque manu premeret, felicia frena vocabat.
Impetus eſt illi, liceat modò, ferre per agmen
Virgineos hoſtile gradus: eſt impetus illi,
Turribus e ſummis in Gnossia mittere corpus
Caſtra, vel æratas hoſti recludere portas;
Vel si quid Minos aliud velit. Utque ſedebat
Candida Dictæi ſpectans tentoria regis;
Læter, ait, doleamne geri lacrymabile bellum,
In dubio eſt: doleo quod Minos hoſtis amanti eſt.
Sed nisi bella forent, numquid mihi cognitus eſſet?
Me tamen acceptâ, poterat deponere bellum,
Obside: me comitem, me pacis pignus habere.
Si, quæ te peperit, talis, pulcherrime rerum,
Qualis es ipſe, fuit; meritò Deus arsit in illa.
O! ego ter felix, si, pennis lapſa per auras,
Gnossiaci possim caſtris insiſtere regis!
Faſſaque me flammasque meas, quâ dote, rogarem,
Vellet emi! tantùm patrias ne poſceret arces.
Nam pereant potiùs ſperata cubilia, quàm sim
Proditione potens! quamvis ſæpe utile vinci
Victoris placidi fecit clementia multis.
Juſta gerit certè pro nato bella peremto,
In cauſaque valet: cauſamque tuentibus armis,
Ut puto, vincemur. Qui si manet exitus urbem;
Cur ſuus hæc illi reſerabit mœnia Mavors,
Et non noſter amor? meliùs sine cæde, morâque,

Impensâque ſui poterit ſuperare cruoris.
Quàm metuo certè, ne quis tua pectora, Minos,
Vulneret imprudens! quis enim tam dirus, ut in te
Dirigere immitem, nisi neſcius, audeat haſtam?
Cœpta placent, & ſtat ſententia tradere mecum
Dotalem patriam; finemque imponere bello.
Verùm velle parum eſt. Aditus cûſtodia ſervat,
Clauſtraque portarum genitor tenet. Hunc ego ſolum
Infelix timeo: ſolus mea vota moratur.
Dî facerent, sine patre forem! Sibi quisque profecto
Fit Deus: ignavis precibus Fortuna repugnat.
Altera jam dudum ſuccenſa Cupidine tanto
Perdere gauderet, quodcumque obſtaret amori.
Et cur ulla foret me fortior? ire per ignes,
Per gladios ausim. Neque in hoc tamen ignibus ullis,
Aut gladiis opus eſt: opus eſt mihi crine paterno.
Illa mihi eſt auro pretioſior, illa beatam
Purpura me, votique mei factura potentem.

Talia dicenti, curarum maxima nutrix
Nox intervênit; tenebriſque audacia crevit.
Prima quies aderat, quâ curis feſſa diurnis
Pectora ſomnus habet: thalamos taciturna paternos
Intrat; &, heu facinus! fatali nata parentem
Crine ſuum ſpoliat: prædâque potita nefandâ
Fert ſecum ſpolium ſceleris; progreſſaque portâ
Per medios hoſtes, meritis fiducia tanta eſt!
Pervenit ad regem, quem ſic affata paventem.
Suasit amor facinus: proles ego regia Nisi
Scylla, tibi trado patriosque meosque Penates.
Præmia nulla peto, nisi te: cape pignus amoris
Purpureum crinem; nec me nunc tradere crinem,
Sed patrium tibi crede caput. Scelerataque dextrâ
Munera porrexit. Minos porrecta refugit;

Turbatusque novi, reſpondit, imagine facti:
Dî te ſubmoveant, ô! noſtri infamia ſecli,
Orbe ſuo! tellusque tibi pontusque negentur!
Certè ego non patiar, Jovis incunabula, Creten,
Quæ meus eſt orbis, tantum contingere monſtrum.
  Dixit: & , ut leges captis juſtissimus auctor
Hoſtibus impoſuit, classis retinacula ſolvi
Jussit; & æratas impelli remige puppes.
Scylla, freto poſt quàm deductas nare carinas,
Nec præſtare ducem ſceleris ſibi præmia vidit;
Conſumtis precibus violentam transit in iram,
Intendensque manus, passis furibunda capillis,
Quò fugis, exclamat, meritorum auctore relictâ,
O! patriæ prælate meæ, prælate parenti?
Quò fugis, immitis? cujus victoria noſtrum
Et ſcelus, & meritum eſt: nec te data munera, nec te
Noſter movit amor; nec quod ſpes omnis in unum
Te mea congeſta eſt? Nam quò deſerta revertar?
In patriam? ſuperata jacet. Sed finge manere;
Proditione meâ clauſa eſt mihi. Patris ad ora?
Quæ tibi donavi: cives odere merentem:
Finitimi exemplum metuunt. Obſtruximus orbem
Terrarum nobis, ut Crete ſola pateret.
Hac quoque ſic prohibes? ſic nos, ingrate, relinquis?
Non genitrix Europa tibi, ſed inhoſpita Syrtis,
Armeniæve tigres, auſtrove agitata Charybdis.
Nec Jove tu natus: nec mater imagine tauri
Ducta tua eſt: generis falſa eſt ea fabula veſtri.
Et ferus, & captus nullius amore juvencæ,
Qui te progenuit, taurus fuit. Exige pœnas,
Niſe pater: gaudete malis modò prodita noſtris,
Mœnia: nam fateor, merui, & ſum digna perire.
Me tamen ex illis aliquis, quos impia læsi,
Me perimat: cur, qui viciſti crimine noſtro,

Inſequeris crimen? ſcelus hoc patriæque patrique;
Officium tibi ſit. Te verè conjuge digna eſt,
Quæ torvum ligno decepit adultera taurum;
Diſſortemque utero fetum tulit. Ecquid ad aures
Perveniunt mea dicta tuas? an inania venti
Verba ferunt, ìdemque tuas, ingrate, carinas?
Jam jam Pasiphaën non eſt mirabile taurum
Præpoſuiſſe tibi: tu plus feritatis habebas.
Me miſeram! properare juvat: divulſaque remis
Unda ſonat: mecum ſimul, ah! mea terra recedit.
Nil agis, ô! fruſtra meritorum oblite meorum.
Inſequar invitum: puppimque amplexa recurvam,
Per freta longa trahar. Vix dixerat, insilit undas:
Conſequiturque rates, faciente Cupidine vires;
Gnossiacæque hæret comes invidioſa carinæ.
Quam pater ut vidit, nam jam pendebat in auras,
Et modò factus erat fulvis Halyæëtos alis,
Ibat, ut hærentem roſtro laniaret adunco.
Illa metu puppim dimittit: at aura cadentem
Suſtinuiſſe levis, ne tangeret æquora, viſa eſt.
Pluma fuit: plumis in avem mutata vocatùr
Ciris: & a tonſo eſt hoc nomen adepta capillo.

Vota Jovi Minos taurorum corpora centum
Solvit, ut egreſſus ratibus Curetida terram
Contigit, & ſpoliis decoràta eſt regia fixis.
Creverat opprobrium generis: fœdumque patebat
Matris adulterium monſtri novitate biformis.
Deſtinat hunc Minos thalamis removere pudorem,
Multiplicique domo cæcisque includere tectis.
Dædalus, ingenio fabræ celeberrimus artis,
Ponit opus: turbatque notas, & lumina flexum
Ducit in errorem variarum ambage viarum.
Non ſecus ac liquidus Phrygiis Mæandros in arvis

Ludit; & ambiguo lapſu refluitque fluitque,
Occurrensque ſibi venturas aſpicit undas:
Et nunc ad fontes, nunc in mare verſus apertum,
Incertas exercet aquas: ita Dædalus implet
Innumeras errore vias: vixque ipſe reverti
Ad limen potuit: tanta eſt fallacia tecti!
Quo poſt quàm tauri geminam juvenisque figuram
Clauſit; & Actæo bis paſtum ſanguine monſtrum
Tertia ſors annis domuit repetita novenis;
Utque opè virgineâ, nullis iterata priorum,
Janua difficilis filo eſt inventa relecto;
Protinus Ægides, raptâ Minoïde, Dian
Vela dedit: comitemque ſuam crudelis in illo
Litore deſeruit. Deſertæ, & multa querenti,
Amplexus & opem Liber tulit: utque perenni
Sidere clara foret, ſumtam de fronte coronam
Immisit cœlo. Tenues volat illa per auras;
Dumque volat, gemmæ ſubitos vertuntur in ignes:
Conſiſtuntque loco, ſpecie remanente Coronæ,
Qui medius Nixique genu eſt Anguemque tenentis.

Dædalus interea, Creten longumque peroſus
Exſilium, tactusque ſoli natalis amore,
Clauſus erat pelago. Terras licet, inquit, & undas
Obſtruat, at cœlum certè patet: ibimus illac.
Omnia possideat, non possid·t aëra Minos.
Dixit: & ignotas animum dimittit in artes,
Naturamque novat. Nam ponit in ordine pennas,
A minima cœptas, longam breviore ſequenti;
Ut clivo creviſſe putes. Sic ruſtica quondam
Fiſtula diſparibus paulatim ſurgit avenis.
Tum lino medias, & ceris alligat imas.
Atque ita compoſitas parvo curvamine flectit,
Ut veras imitentur aves. Puer Icarus unà

Stabat; & , ignarus ſua ſe tractare perîcla,
Ore renidenti, modò quas vaga moverat aura,
Captabat plumas: flavam modò pollice ceram
Mollibat, luſuque ſuo mirabile patris
Impediebat opus. Poſt quàm manus ultima cœptis
Imposita eſt, geminas opifex libravit in alas
Ipſe ſuum corpus: motâque pependit in aura.
Inſtruit & natum; Medioque ut limite curras,
Icare, ait, moneo: ne, si demissior ibis,
Unda gravet pennas; si celsior, ignis adurat.
Inter utrumque vola. Nec te ſpectare Booten,
Aut Helicen jubeo, ſtrictumve Orionis enſem.
Me duce, carpe viam. Pariter præcepta volandi
Tradit, & ignotas humeris accommodat alas.
Inter opus monitusque, genæ maduere ſeniles,
Et patriæ tremuere manus. Dedit oſcula nato
Non iterum repetenda ſuo: pennisque levatus
Ante volat, comitique timet. Velut ales, ab alto
Quæ teneram prolem producit in aëra nido;
Hortaturque ſequi, damnoſasque erudit artes:
Et movet ipſe ſuas, & nati reſpicit alas.
Hos aliquis, tremulâ dum captat arundine piſces,
Aut paſtor baculo, ſtivâve innixus arator,
Vidit, & obſtupuit: quique æthera carpere poſſent,
Credidit eſſe Deos. Et jam Junonia lævâ
Parte Samos fuerant, Delosque, Parosque relictæ;
Dextra Lebynthos erat, fecundaque melle Calymne;
Cùm puer audaci cœpit gaudere volatu,
Deſeruitque ducem: cœlique cupidine tactus
Altius egit iter. Rapidi vicinia Solis
Mollit odoratas, pennarum vincula, ceras.
Tabuerant ceræ: nudos quatit ille lacertos;
Remigioque carens non ullas percipit auras.
Oraque cæruleâ, patrium clamantia nomen,

Excipiuntur aquâ, quæ nomen traxit ab illo.
At pater infelix, nec jam pater; Icare, dixit,
Icare, dixit, ubi es? quâ te regione requiram?
Icare, dicebat; pennas aſpexit in undis,
Devovitque ſuas artes: corpusque ſepulcro
Condidit: & tellus a nomine dicta ſepulti.

Hunc, miſeri tumulo ponentem corpora nati,
Garrula ramoſâ proſpexit ab ilice perdix:
Et plausit pennis, teſtataque gaudia cantu eſt.
Unica tunc volucris, nec viſa prioribus annis:
Factaque nuper avis, longum tibi, Dædale crimen.
Namque huic tradiderat, fatorum ignara, docendam
Progeniem germana ſuam, natalibus actis
Bis puerum ſenis, animi ad præcepta rapacis.
Ille etiam medio ſpinas in piſce notatas
Traxit in exemplum, ferroque incîdit acuto
Perpetuos dentes; & ſerræ reperit uſum.
Primus & ex uno duo ferrea brachia nodo
Vinxit; ut, æquali ſpatio diſtantibus illis,
Altera pars ſtaret, pars altera duceret orbem.
Dædalus invidit, ſacrâque ex arce Minervæ
Præcipitem mittit, lapſum mentitus. At illum,
Quæ favet ingeniis, excepit Pallas; avemque
Reddidit, & medio velavit in aëre pennis.
Sed vigor ingenii, quondam velocis, in alas,
Inque pedes abiit: nomen, quod & ante, remansit.
Non tamen hæc altè volucris ſua corpora tollit,
Nec facit in ràmis, altoque cacumine, nidos:
Propter humum volitat, ponitque in ſepibus ova;
Antiquique memor, metuit ſublimia casûs.

Jamque fatigatum tellus Ætnæa tenebat
Dædalon, & ſumtis pro ſupplice Cocalus armis

Mitis habebatur : jam lamentabile Athenæ
Pendere desierant Theſeâ laude tributum.
Templa coronantur : bellatricemque Minervam
Cum Jove Dîsque vocant aliis ; quos ſanguine voto,
Muneribusque datis, & acerris turis adorant.
Sparſerat Argolicas nomen vaga Fama per urbes
Theſeos : & populi, quos dives Achaïa cepit,
Hujus opem magnis imploravere periclis ;
Hujus opem Calydon, quamvis Meleagron haberet,
Solicitâ ſupplex petiit prece. Cauſa petendi
Sus erat, infeſtæ famulus vindexque Dianæ.
Œnea namque ferunt, pleni ſuccessibus anni,
Primitias, frugem Cereri, ſua vina Lyæo,
Palladios flavæ latices libaſſe Minervæ.
Cœptus ab agricolis Superos pervenit ad omnes
Invidioſus honos : ſolas ſine ture relictas
Præteritæ ceſſaſſe ferunt Latoïdos aras.
Tangit & ira Deos. At non impune feremus ;
Quæque inhonoratæ, non & dicemur inultæ,
Inquit : & Œnêos ultorem ſpreta per agros
Miſit aprum, quanto majores herbida tauros
Non habet Epiros ; ſed habent Sicula arva minores.
Sanguine & igne micant oculi, riget ardua cervix ;
Et ſetæ denſis ſimiles haſtilibus horrent :
Stantque velut vallum, velut alta haſtilia ſetæ.
Fervida cum rauco latos ſtridore per armos
Spuma fluit : dentes æquantur dentibus Indis.
Fulmen ab ore venit : frondes afflatibus ardent.
Is modò creſcenti ſegetes proculcat in herba ;
Nec matura metit fleturi vota coloni,
Et Cererem in ſpicis intercipit. Area fruſtra,
Et fruſtra exſpectant promiſſas horrea meſſes.
Sternuntur gravidi longo cum palmite fetus,
Baccaque cum ramis ſemper frondentis olivæ.

Sævit & in pecudes: non has paſtorve canesve,
Non armenta truces poſſunt defendere tauri.
Diffugiunt populi; nec ſe, nisi mœnibus urbis,
Eſſe putant tutos: donec Meleagros, & unà
Lecta manus juvenum coïere cupidine laudis.
Tyndaridæ gemini, ſpectatus cæſtibus alter,
Alter equo; primæque ratis molitor Iaſon,
Et cum Pirithoo felix concordia Theſeus,
Et duo Theſtiadæ, prolesque Aphareïa Lynceus,
Et velox Idas; & jam non femina Cæneus,
Leucippusque ferox, jaculoque insignis Acaſtus,
Hippothoosq; Dryasq; & cretus Amyntore Phœnix,
Actoridæque pares, & miſſus ab Elide Phyleus.
Nec Telamon aberat, magnique creator Achillis:
Cumque Pheretiade & Hyanteo Iolao
Impiger Eurytion, & curſu invictus Echion,
Naryciusq; Lelex, Panopeusq; Hyleusq; feroxque
Hippaſus, & primis etiamnum Neſtor in armis.
Et quos Hippocoon antiquis misit Amyclis;
Penelopesque ſocer, cum Parrhasio Ancæo,
Ampycidesque ſagax, & adhuc a conjuge tutus
Œclides, nemorisque decus Tegeæa Lycei.
Rasilis huic ſummam mordebat fibula veſtem;
Crinis erat simplex, nodum collectus in unum.
Ex humero pendens reſonabat eburnea lævo
Telorum cuſtos: arcum quoque læva tenebat.
Talis erat cultus. Facies, quam dicere verè
Virgineam in puero, puerilem in virgine poſſes.
Hanc pariter vidit, pariter Calydonius heros
Optavit, renuente Deo: flammasque latentes
Hausit; &, O! felix, si quem dignabitur, inquit,
Iſta virum! Nec plura sinunt tempusque pudorque
Dicere: majus opus magni certaminis urget.
Silva frequens trabibus, quam nulla ceciderat ætas,

Incipit a plano : devexaque proſpicit arva.
Quò poſt quàm venere viri, pars retia tendunt ;
Vincula pars adimunt canibus, pars preſſa ſequuntur
Signa pedum, cupiuntque ſuum reperire perîclum.
Concava vallis erat, quâ ſe demittere rivi
Aſſuêrant pluvialis aquæ : tenet ima lacunæ
Lenta ſalix, ulvæque leves, juncique paluſtres,
Viminaque, & longa parvæ ſub arundine cannæ.
Hinc aper excitus medios violentus in hoſtes
Fertur, ut excussis eliſi nubibus ignes.
Sternitur incurſu nemus, & propulſa fragorem
Silva dat : exclamant juvenes, prætentaque forti
Tela tenent dextrâ, lato vibrantia ferro.
Ille ruit ; ſpargitque canes, ut quisque ruenti
Obſtat : & obliquo latrantes dissipat ictu.
Cuſpis Echionio primùm contorta lacerto
Vana fuit, truncoque dedit leve vulnus acerno.
Proxima, si nimiis mittentis viribus uſa
Non foret, in tergo viſa eſt hæſura petito.
Longius ît : auctor teli Pagaſæus Iaſon.
Phœbe, ait Ampycides, si te coluique coloque ;
Da mihi, quod petitur, certo contingere telo.
Quâ potuit, precibus Deus annuit. Ictus ab illo,
Sed sine vulnere, aper : ferrum Diana volanti
Abſtulerat jaculo : lignum sine acumine venit.
Ira feri mota eſt : nec fulmine lenius arsit.
Lux micat ex oculis, ſpiratque e pectore flamma.
Utque volat moles, adducto concita nervo,
Cùm petit aut muros, aut plenas milite turres ;
In juvenes vaſto sic impete vulnificus ſus
Fertur : & Eupalamon Pelagonaque, dextra tuentes
Cornua, proſternit : ſocii rapuere jacentes.
At non letiferos effugit Enæsimus ictus,
Hippocoonte ſatus : trepidantem, & terga parantem

Vertere, ſucciſo liquerunt poplite nervi.
Forsitan & Pylius citra Trojana periîſſet
Tempora: ſed, ſumto poſitâ conamine ab haſta,
Arboris insiluit, quæ ſtabat proxima, ramis:
Deſpexitque, loco tutus, quem fugerat, hoſtem.
Dentibus ille ferox in querno ſtipite tritis,
Imminet exitio, frendensque recentibus armis,
Othriadæ magni roſtro femur hausit adunco.
At gemini, nondum cœleſtia sidera, fratres,
Ambo conſpicui, nive candidioribus albâ
Vectabantur equis: ambo vibrata per auras
Haſtarum tremulo quatiebant ſpicula motu.
Vulnera feciſſent, nisi ſetiger inter opacas,
Nec jaculis, îſſet, nec equo loca pervia, silvas.
Perſequitur Telamon: ſtudioque incautus eundi,
Pronus ab arborea cecidit radice retentus,
Dum levat hunc Peleus, celerem Tegeæa ſagittam
Impoſuit nervo, sinuatoque expulit arcu.
Fixa ſub aure feri ſummum deſtringit arundo
Corpus, & exiguo rubefecit ſanguine ſetas.
Nec tamen illa ſui ſucceſſu lætior ictûs,
Quam Meleagros erat. Primus vidiſſe putatur,
Et primus ſociis viſum oſtendiſſe cruorem;
Et, Meritum, dixiſſe, feres virtutis honorem.
Erubuere viri: ſeque exhortantur, & addunt
Cum clamore animos: jaciuntque sine ordine tela.
Turba nocet jactis; &, quos petit, impedit ictus.
  Ecce, furens contra ſua fata, bipennifer Arcas,
Diſcite femineis quid tela virilia præſtent,
O juvenes! operique meo concedite, dixit.
Ipſa ſuis licet hunc Latonia protegat armis,
Hunc tamen, invitâ, perimet mea dextra, Dianâ.
Talia magniloquo tumidus memoraverat ore:
Ancipitemque manu tollens utrâque ſecurim,

Inſtiterat digitis, primos ſuſpenſus in artus.
Occupat audacem : quàque eſt via proxima leto,
Summa ferus geminos direxit in inguina dentes.
Concidit Ancæus : glomerataque ſanguine multo
Viſcera, lapſa fluunt ; madefactaque terra cruore eſt.
Ibat in adverſum, proles Ixionis, hoſtem
Pirithoüs, validâ quatiens venabula dextrâ.
Cui procul Ægides, O! me mihi carior, inquit,
Pars animæ, conſiſte, meæ : licet eminus eſſe
Fortibus : Ancæo nocuit temeraria virtus.
Dixit : & æratâ torsit grave cuſpide cornum :
Quo bene librato, votique potente futuro,
Obſtitit eſculeâ frondoſus ab arbore ramus.
Miſit & Æſonides jaculum : quod caſus ab illo
Vertit in immeriti fatum latrantis, &, inter
Ilia conjectum, tellure per ilia fixum eſt.
At manus Œnidæ variat : missisque duabus,
Haſta prior terrâ, medio ſtetit altera tergo.
Nec mora : dum ſævit, dum corpora verſat in orbem,
Stridentemque novo ſpumam cum ſanguine fundit ;
Vulneris auctor adeſt : hoſtemque irritat ad iram,
Splendidaque adverſos venabula condit in armos.
Gaudia teſtantur ſocii clamore ſecundo,
Victricemque petunt dextræ conjungere dextram :
Immanemque ferum multâ tellure jacentem,
Mirantes ſpectant : neque adhuc contingere tutum
Eſſe putant ; ſed tela tamen ſua quisque cruentant.
Ipſe, pede impoſito, caput exitiabile preſſit ;
Atque ita, Sume mei ſpolium, Nonacria, juris,
Dixit : & in partem veniat mihi gloria tecum.
Protinus exuvias, rigidis horrentia ſetis
Terga, dat, & magnis insignia dentibus ora.
Illi lætitiæ eſt cum munere muneris auctor.
Invidêre alii, totoque erat agmine murmur.

E quibus, ingenti tendentes brachia voce,
Pone age, nec titulos intercipe, femina, noſtros,
Theſtiadæ clamant: neu te fiducia formæ
Decipiat; longèque tuo sit captus amore
Auctor. Et huic adimunt munus, jus muneris illi.
Non tulit, & tumidâ frendens Mavortius irâ,
Diſcite raptores alieni, dixit, honoris,
Facta minis quantum diſtent. Hausitque nefando
Pectora Plexippi, nil tale timentia, ferro.
Toxea, quid faciat, dubium, pariterque volentem
Ulciſci fratrem, fraternaque fata timentem,
Haud patitur dubitare diu: calidumque priori
Cæde recalfecit conſorti ſanguine telum.

Dona Deûm templis, nato victore, ferebat,
Cùm videt extinctos fratres, Althæa, referri.
Quæ, Plangore dato, mæſtis ululatibus urbem
Implet; & auratas mutavit veſtibus atris.
At simul eſt auctor necis editus, excidit omnis
Luctus; & a lacrymis in pœnæ verſus amorem eſt.
Stipes erat, quem, cùm partus enixa jaceret
Theſtias, in flammam triplices poſuere Sorores:
Staminaque impreſſo fatalia pollice nentes,
Tempora, dixerunt, eadem lignoque tibique,
O! modò nate, damus. Quo poſt quàm carmine dicto
Exceſſere Deæ; flagrantem mater ab igne
Eripuit torrem, ſparsitque liquentibus undis.
Ille diu fuerat penetralibus abditus imis;
Servatusque tuos, juvenis, ſervaverat annos.
Protulit hunc genitrix, tædasque in fragmina poni
Imperat: & positis inimicos admovet ignes.
Tum conata quater flammis imponere ramum,
Cœpta quater tenuit. Pugnant materque ſororque:
In diverſa trahunt unum duo nomina pectus.
Sæpe metu ſceleris pallebant ora futuri;

Sæpe ſuum fervens oculis dabat ira ruborem.
Et modò neſcio quid ſimilis crudele minanti
Vultus erat; modò quem miſereri credere poſſes.
Cùmque ferus lacrymas animi ſiccaverat ardor,
Inveniebantur lacrymæ tamen. Utque carina,
Quam ventus, ventoque rapit contrarius æſtus,
Vim geminam ſentit, paretque incerta duobus,
Theſtias haud aliter dubiis affectibus errat,
Inque vicem ponit, poſitamque reſuſcitat iram.
Incipit eſſe tamen melior germana parente;
Et, conſanguineas ut ſanguine leniat umbras,
Impietate pia eſt. Nam poſt quàm peſtifer ignis
Convaluit; Rogus iſte cremet mea viſcera, dixit.
Utque manu dirâ lignum fatale tenebat,
Ante ſepulcrales infelix aſtitit aras:
Pœnarumque Deæ triplices, furialibus, inquit,
Eumenides, ſacris vultus advertite veſtros.
Ulciſcor, facioque, nefas: mors morte pianda eſt;
In ſcelus addendum ſcelus eſt, in funera funus.
Per coacervatos pereat domus impia luctus.
An felix Œneus nato victore fruetur?
Theſtius orbus erit? meliùs lugebitis ambo.
Vos modò fraterni manes, animæque recentes,
Officium ſentite meum: magnoque paratas
Accipite inferias, uteri mala pignora noſtri.
Hei mihi! quò rapior? Fratres, ignoſcite matri.
Deficiunt ad cœpta manus: meruiſſe fatemur
Illum, cur pereat: mortis mihi diſplicet auctor.
Ergo impune feret? vivusque, & victor, & ipſo
Succeſſu tumidus, regnum Calydonis habebit?
Vos, cinis exiguus, gelidæque jacebitis umbræ?
Haud equidem patiar. Pereat ſceleratus: & ille
Spemque patris, regnique trahat, patriæque ruinam.
Mens ubi materna eſt? ubi nunc pia vota parentum?

Et, quos ſuſtinui, bis mensûm quinque labores?
O! utinam primis arsiſſes ignibus infans!
Idque ego paſſa forem! Vixiſti munere noſtro,
Nunc merito moriere tuo. Cape præmia facti;
Bisque datam, primùm partu mox ſtipite rapto,
Redde animam: vel me fraternis adde ſepulcris.
Et cupio, & nequeo. Quid agam? modò vulnera fratrum
Ante oculos mihi ſunt, & tantæ cladis imago:
Nunc animum pietas, maternaque nomina frangunt.
Me miſeram! male vincetis: ſed vincite, fratres;
Dummodo, quæ dedero vobis ſolatia, vosque
Ipſa ſequar. Dixit: dextrâque averſa trementi
Funereum torrem medios conjecit in ignes.
Aut dedit, aut viſus gemitus eſt ille dediſſe
Stipes: & invitis correptus ab ignibus arsit.
Inſcius, atque abſens flammâ Meleagros in illa
Uritur, & cæcis torreri viſcera ſentit
Ignibus: at magnos ſuperat virtute dolores.
Quod tamen ignavo cadat, & sine ſanguine, leto,
Mæret: & Ancæi felicia vulnera dicit.
Grandævumque patrem, fratremque, piasque ſorores
Cum gemitu, ſociamque tori vocat ore ſupremo;
Forsitan & matrem. Creſcunt ignisque dolorque,
Langueſcuntque iterum: Simul eſt extinctus uterque,
Inque leves abiit paulatim ſpiritus auras.
Alta jacet Calydon: lugent juvenesque ſenesque.
Vulgusque, proceresque gemunt: ſciſſæque capillos
Planguntur matres Calydonides Eveninæ.
Pulvere canitiem genitor vultusque ſeniles
Fœdat humi fuſus, ſpatioſumque increpat ævum.
Nam de matre manus, diri sibi conſcia facti,
Exegit pœnas, acto per viſcera ferro.
Non mihi si centum Deus ora ſonantia, linguæ
Ingeniumque capax, totumque Helicona dediſſet;

Triſtia perſequerer miſerarum dicta ſororum.
Immemores decoris, liventia pectora tundunt;
Dumque manet corpus, corpus refoventque foventque:
Oſcula dant ipsi, poſito dant oſcula lecto.
Poſt cinerem, cineres hauſtos ad pectora preſſant:
Affuſæque jacent tumulo: ſignataque ſaxo
Nomina complexæ, lacrymas in nomina fundunt.
Quas, Parthaoniæ tandem Latoïa clade
Exſatiata domûs, præter Gorgenque, nurumque
Nobilis Alcmenæ, natis in corpore pennis
Allevat; & longas per brachia porrigit alas:
Corneaque ora facit; verſaſque per aëra mittit.

Interea Theſeus, ſociati parte laboris
Functus, Erechthêas Tritonidos ibat ad arces.
Clausit iter, fecitque moras Acheloüs eunti,
Imbre tumens. Succede meis, ait, inclyte, tectis,
Cecropida; nec te committe rapacibus undis.
Ferre trabes ſolidas, obliquaque volvere magno
Murmure ſaxa ſolent. Vidi contermina ripæ
Cum gregibus ſtabula alta trahi: nec fortibus illic
Profuit armentis, nec equis velocibus eſſe.
Multa quoque hic torrens, nivibus de monte ſolutis,
Corpora turbineo juvenilia vortice merſit.
Tutior eſt requies, ſolito dum flumina currant
Limite; dum tenues capiat ſuus alveus undas.
Annuit Ægides: Utarque Acheloë, domoque,
Conſilioque tuo, reſpondit: & uſus utroque eſt.
Pumice multicavo, nec lævibus atria tophis
Structa ſubit. Molli tellus erat humida muſco;
Summa lacunabant alterno murice conchæ.
Jamque duas lucis partes Hyperione menſo,
Diſcubuere toris Theſeus comitesque laborum:
Hac Ixionides, illâ Trœzenius heros

Parte Lelex, raris jam ſparſus tempora canis.
Quosque alios parili fuerat dignatus honore
Amnis Acarnanum, lætissimus hoſpite tanto.
Protinus appositas, nudæ veſtigia, Nymphæ
Inſtruxere epulis menſas : dapibusque remotis,
In gemma poſuere merum. Tum maximus heros,
Æquora proſpiciens oculis ſubjecta, Quis, inquit,
Ille locus? digitoque oſtendit: &, Inſula nomen
Quod gerat illa, doce : quamquam non una videtur.
Amnis ad hæc; Non eſt, inquit, quod cernimus, unum.
Quinque jacent terræ, ſpatium diſcrimina fallit.
Quòque minùs ſpretæ factum mirere Dianæ;
Naïdes hæ fuerant : quæ cùm bis quinque juvencos
Mactaſſent, rurisque Deos ad ſacra vocaſſent;
Immemores noſtri, feſtas duxere choreas.
Intumui : quantusque feror, cùm plurimus umquam,
Tantus eram : pariterque animis immanis & undis,
A silvis silvas & ab arvis arva revelli.
Cumque loco Nymphas, memores tum denique noſtri,
In freta provolvi. Fluctus noſterque marisque
Continuam diduxit humum; partesque reſolvit
In totidem, mediis quot cernis Echinadas undis,

Ut tamen ipſe vides, procul, en procul una recessit
Inſula, grata mihi : Perimelen navita dicit.
Huic ego virgineum dilectæ nomen ademi:
Quod pater Hippodamas ægrè tulit, inque profundum
Propulit e ſcopulo parituræ corpora natæ.
Excepi : nantemque ferens, O! proxima cœlo
Regna vagæ, dixi, ſortite, Tridentifer, undæ,
In quo desinimus, quò ſacri currimus amnes,
Huc ades, atque audi placidus, Neptune, precantem.
Huic ego, quam porto, nocui. Si mitis & æquus,
Si pater, Hippodamas, aut si minùs impius eſſet,

Debuit illius miſereri; ignoſcere nobis.
Affer opem: merſæque, precor, feritate paternâ
Da, Neptune, locum: vel sit locus ipſa, licebit,
Hanc quoque complectar. Movit caput æquoreus rex;
Concussitque ſuis omnes aſſensibus undas.
Extimuit Nymphe: nabat tamen. Ipſe natantis
Pectora tangebam trepido ſalientià motu:
Dumque ea contrecto, totum dureſcere ſensi
Corpus; & inductâ condi præcordia terrâ.
Dum loquor, amplexa eſt artus nova terra natantes,
Et gravis increvit mutatis inſula membris.

Amnis ab his tacuit. Factum mirabile cunctos
Moverat. Irridet credentés, utque Deorum
Spretor erat, mentìsque ferox, Ixione natus;
Facta refers, nimiumque putas, Acheloë, potentes
Eſſe Deos, dixit, si dant adimuntque figuras.
Obſtupuere omnes; nec talia dicta probârunt;
Ante omnesque Lelex. Animo maturus & ævo,
Sic ait: Immenſa eſt, finemque potentia cæli
Non habet; & quicquid Superi voluere, peractum eſt.
Quòque minus dubites, tiliæ contermina quercus
Collibus eſt Phrygiis, modico circumdata muro.
Ipſe locum vidi: nam me Pelopeïa Pittheus
Misit in arva, ſuo quondam regnata parenti.
Haud procul hinc ſtagnum; tellus habitabilis olim,
Nunc celebres mergis, fulicisque paluſtribus undæ.
Juppiter huc, ſpecie mortali, cumque parente
Venit Atlantiades positis caducifer alis.
Mille domos adiere, locum requiemque petentes;
Mille domos clauſere feræ. Tamen una recepit,
Parva quidem, ſtipulis & cannâ tecta paluſtri:
Sed pia Baucis anus, parilique ætate Philemon
Illâ ſunt annis juncti juvenilibus, illâ

Conſenuere casâ : paupertatemque fatendo
Effecere levem , nec iniquâ mente ferendam.
Nec refert, dominos illic , famulosne requiras ;
Tota domus, duo ſunt : îdem parentque jubentque.
Ergo ubi Cœlicolæ parvos tetigere penates ,
Submiſſoque humiles intrarunt vertice poſtes ;
Membra ſenex posito jussit relevare ſedili :
Quo ſuper injecit textum rude ſedula Baucis.
Inde foco tepidum cinerem dimovit : & ignes
Suſcitat heſternos ; foliisque & cortice sicco
Nutrit ; & ad flammas animâ producit anili :
Multifidasque faces , ramaliaque arida tecto
Detulit , & minuit , parvoque admovit aëno.
Quodque ſuus conjux riguo collegerat horto ,
Truncat olus foliis. Furcâ levat ille bicorni
Sordida terga ſuis nigro pendentia tigno :
Servatoque diu reſecat de tergore partem
Exiguam ; ſectamque domat ferventibus undis.
Interea medias fallunt ſermonibus horas :
Sentirique moram prohibent. Erat alveus illic
Fagineus , curvâ clavo ſuſpenſus ab ansâ :
Is tepidis impletur aquis ; artusque fovendos
Accipit. In medio torus eſt de mollibus ulvis
Impositus lecto , ſpondâ pedibusque ſalignis.
Veſtibus hunc velant , quas non nisi tempore feſto
Sternere conſuerant : ſed & hæc vilisque vetusque
Veſtis erat , lecto non indignanda ſaligno.
Accubuere Dei. Menſam ſuccincta tremensque
Ponit anus : menſæ ſed erat pes tertius impar ;
Teſta parem fecit. Quæ poſt quàm ſubdita clivum
Suſtulit , æquatam mentæ terſere virentes.
Ponitur hic bicolor sinceræ bacca Minervæ ,
Conditaque in liquida corna autumnalia fæce ,
Intubaque , & radix , & lactis maſſa coacti ;

Ovaque, non acri leviter verſata favillâ:
Omnia fictilibus. Poſt hæc celatus eâdem
Siſtitur argillâ crater, fabricataque fago
Pocula; quâ cava ſunt flaventibus illita ceris.
Parva mora eſt; epulasque foci miſere calentes:
Nec longæ rurſus referuntur vina ſenectæ;
Dantque locum menſis paulum ſeducta ſecundis.
Hîc nux, hîc mixta eſt rugosis carica palmis,
Prunaque, & in patulis redolentia mala caniſtris,
Et de purpureis collectæ vitibus uvæ.
Candidus in medio favus eſt. Super omnia vultus
Acceſſere boni, nec iners pauperque voluntas.
Interea quoties, hauſtum cratera repleri
Sponte ſuâ, per ſeque vident ſuccreſcere vina,
Attoniti novitate pavent: manibusque ſupinis,
Concipiunt Baucisque preces, timidusque Philemon;
Et veniam dapibus, nullisque paratibus orant.
Unicus anſer erat, minimæ cuſtodia villæ,
Quem Dîs hoſpitibus domini mactare parabant.
Ille celer pennâ tardos ætate fatigat,
Eluditque diu: tandemque eſt viſus ad ipſos
Confugiſſe Deos. Superi vetuere necari;
Dîque ſumus, meritasque luet vicinia pœnas
Impia, dixerunt. Vobis immunibus hujus
Eſſe mali dabitur: modò veſtra relinquite tecta,
Ac noſtros comitate gradus, & in ardua montis
Ite ſimul. Parent ambo, baculisque levati
Nituntur longo veſtigia ponere clivo.
Tantum aberant ſummo, quantum ſemel ire ſagitta
Miſſa poteſt: flexere oculos, & merſa palude
Cetera proſpiciunt: tantum ſua tecta manere.
Dumque ea mirantur, dum deflent fata ſuorum,
Illa vetus, dominis etiam caſa parva duobus,
Vertitur in templum: furcas ſubiere columnæ:

Stramina flaveſcunt ; adopertaque marmore tellus ,
Cælatæque fores , aurataque tecta videntur ;
Talia cùm placido Saturnius edidit ore.
Dicite , juſte ſenex , & femina conjuge juſto
Digna , quid optetis. Cum Baucide pauca locutus,
Conſilium Superis aperit commune Philemon.
Eſſe ſacerdotes, delubraque veſtra tueri
Poſcimus : & quoniam concordes egimus annos ,
Auferat hora duos eadem : nec conjugis umquam
Buſta meæ videam : neu ſim tumulandus ab illa.
Vota fides ſequitur. Templi tutela fuere ,
Donec vita data eſt. Annis ævoque ſoluti
Ante gradus ſacros cùm ſtarent fortè, locique
Narrarent caſus ; frondere Philemona Baucis,
Baucida conſpexit ſenior frondere Philemon.
Jamque ſuper gelidos creſcente cacumine vultus ,
Mutua , dum licuit , reddebant dicta ; Valeque ,
O ! conjux , dixere ſimul , ſimul abdita texit
Ora frutex. Oſtendit adhuc Tyaneïus illic
Incola de gemino vicinos corpore truncos.
Hæc mihi non vani , neque erat cur fallere vellent ,
Narravere ſenes : equidem pendentia vidi
Serta ſuper ramos ; ponensque recentia , dixi,
Cura pii Dîs ſunt , &, qui coluere , coluntur.

Deſierat : cunctoſque & res & moverat auctor,
Theſea præcipuè : quem facta audire volentem
Mira Deûm , nixus cubito Calydonius amnis
Talibus alloquitur. Sunt , ô ! fortiſſime , quorum
Forma ſemel mota eſt , & in hoc renovamine manſit :
Sunt , quibus in plures jus eſt tranſire figuras :
Ut tibi , complexi terram maris incola , Proteu.
Nam modò te juvenem , modò te videre leonem :
Nunc violentus aper , nunc , quem tetigiſſe timerent,

Anguis eras: modò te faciebant cornua taurum.
Sæpe lapis poteras, arbor quoque ſæpe videri.
Interdum, faciem liquidarum imitatus aquarum,
Flumen eras: interdum undis contrarius ignis.

Nec minus Autolyci conjux, Erisichthone nata,
Juris habet. Pater hujus erat, qui numina Dîvûm
Sperneret, & nullos aris adoleret honores.
Ille etiam Cereale nemus violaſſe ſecuri
Dicitur; & lucos ferro temeraſſe vetuſtos.
Stabat in his ingens annoſo robore quercus,
Una nemus: vittæ mediam, memoresque tabellæ,
Sertaque cingebant, voti argumenta potentis.
Sæpe ſub hac Dryades feſtas duxere choreas;
Sæpe etiam, manibus nexis ex ordine, trunci
Circuiere modum: menſuraque roboris ulnas
Quinque ter implebat: nec non & cetera tanto
Silva ſub hac, silvâ quanto jacet herba ſub omni.
Non tamen idcirco ferrum Triopeïus illâ
Abſtinuit, famulosque jubet ſuccidere ſacrum
Robur: & ut juſſos cunctari vidit, ab uno
Edidit hæc raptâ ſceleratus verba ſecuri.
Non dilecta Deæ ſolùm, ſed & ipſa licebit
Sit Dea, jam tanget frondente cacumine terram.
Dixit: &, obliquos dum telum librat in ictus,
Contremuit, gemitumque dedit Deoïa quercus:
Et pariter frondes, pariter palleſcere glandes
Cœpere; ac longi pallorem ducere rami.
Cujus ut in trunco fecit manus impia vulnus;
Haud aliter fluxit, diſcuſsâ cortice, ſanguis,
Quàm ſolet ante aras, ingens ubi victima taurus
Concidit, abruptâ cruor e cervice profuſus.
Obſtupuere omnes: aliquisque ex omnibus audet
Deterrere nefas, ſævamque inhibere bipennim.

Aſpicit hunc, Mentisque piæ cape præmia, dixit
Theſſalus: inque virum convertit ab arbore ferrum,
Detruncatque caput; repetitaque robora cædit.
Editus e medio ſonus eſt cum robore talis
Nympha ſub hoc ego ſum, Cereri gratissima, ligno:
Quæ tibi factorum pœnas inſtare tuorum
Vaticinor moriens, noſtri ſolatia leti.
Perſequitur ſcelus ille ſuum: labefactaque tandem
Ictibus innumeris, adductaque funibus arbor
Corruit, & multam proſtravit pondere silvam.
Attonitæ Dryades damno nemorisque ſuoque,
Omnes germanæ, Cererem cum veſtibus atris
Mærentes adeunt; pœnamque Erisichthonis orant.
Annuit his: capitisque ſui pulcherrima motu,
Concussit gravidis oneratos messibus agros:
Moliturque genus pœnæ miſerabile, si non
Ille ſuis eſſet nulli miſerabilis actis,
Peſtiferâ lacerare Fame. Quæ quatenus ipsi
Non adeunda Deæ, neque enim Cereremq; Famemq;
Fata coire sinunt, montani numinis unam
Talibus agreſtem compellat, Oreada, dictis.
  Eſt locus extremis Scythiæ glacialis in oris:
Triſte ſolum, ſterilis, sine fruge, sine arbore, tellus.
Frigus iners illic habitant, Pallorque, Tremorque,
Et jejuna Fames. Ea ſe in præcordia condat
Sacrilegi ſcelerata, jube: nec copia rerum
Vincat eam; ſuperetque meas certamine vires.
Neve viæ ſpatium te terreat, accipe curru:
Accipe, quos frenis altè moderere, dracones.
Et dedit. Illa dato ſubvecta per aëra curru
Devenit in Scythiam: rigidique cacumine montis,
Caucaſon appellant, ſerpentûm colla levavit:
Quæsitamque Famem lapidoſo vidit in agro,
Unguibus & raris vellentem dentibus herbas.

Hirtus erat crinis, cava lumina : pallor in ore ;
Labra incana situ, ſcabræ rubigine fauces :
Dura cutis, per quam ſpectari viſcera poſſent.
Oſſa ſub incurvis exſtabant arida lumbis.
Ventris erat pro ventre locus : pendere putares
Pectus, & a ſpinæ tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuumque rigebat
Orbis, & immodico prodibant tubera talo.
Hanc procul ut vidit, neque enim eſt accedere juxta
Auſa, refert mandata Deæ; paulumque morata,
Quamquam aberat longè, quamquam modò venerat illuc,
Viſa tamen ſenſiſſe Famem, retroque dracones
Egit in Hæmoniam, verſis ſublimis habenis.
  Dicta Fames Cereris, quamvis contraria ſemper
Illius eſt operi, peragit; perque aëra vento
Ad juſſam delata domum eſt : & protinus intrat
Sacrilegi thalamos : altoque ſopore ſolutum,
Noctis erat tempus, geminis amplectitur alis :
Seque viro inſpirat, faucesque, & pectus & ora
Afflat, & in vacuis ſpargit jejunia venis.
Functaque mandato, fecundum deſerit orbem ;
Inque domos inopes, aſſueta, revertitur, arva.
  Lenis adhuc ſomnus placidis Eriſichthona pennis
Mulcebat. Petit ille dapes ſub imagine ſomni,
Oraque vana movet, dentemque in dente fatigat :
Exercetque cibo deluſum guttur inani,
Proque epulis tenues nequicquam devorat auras.
Ut verò eſt expulſa quies, furit ardor edendi,
Perque avidas fauces immenſaque viſcera regnat.
Nec mora : quod pontus, quod terra, quod educat aër,
Poſcit; & appoſitis queritur jejunia menſis :
Inque epulis epulas quærit. Quodque urbibus eſſe,
Quodque ſatis populo poterat, non ſufficit uni.
Pluſque cupit, quo plura ſuam demitit in alvum.

Utque

Utque fretum recipit de totâ flumina terrâ,
Nec ſatiatur aquis, peregrinoſque ebibit amnes;
Utque rapax ignis non umquam alimenta recuſat,
Innumerasque fâces cremat; & quo copia major
Eſt data, plura petit; turbâque voracior ipsâ eſt;
Sic epulas omnes Eriſichthonis ora profani
Accipiunt, poſcuntque ſimul. Cibus omnis in illo
Cauſa cibi eſt: ſemperque locus fit inanis edendo.
Jamque fame patrias altique voragine ventris,
Attenuârat opes: ſed inattenuata manebat
Tum quoque, dira fames, implacatæque vigebat
Flamma gulæ. Tandem, demiſſo in viſcera cenſu,
Filia reſtabat, non illo digna parente:
Hanc quoque vendit inops. Dominum generoſa recuſat;
Et vicina ſuas tendens ſuper æquora palmas,
Eripe me domino, qui raptæ præmia nobis
Virginitatis habes, ait. Hæc Neptunus habebat:
Qui, prece non ſpretâ, quamvis modò viſa ſequenti
Eſſet hero, formamque novat, vultumque virilem
Induit, & cultus piſcem capientibus aptos.
Hanc dominus ſpectans, O! qui pendentia parvo
Æra cibo celas, moderator arundinis, inquit,
Sic mare compoſitum, ſic ſit tibi piſcis in unda
Credulus, & nullos, niſi fixus, ſentiat hamos:
Quæ modò, cum vili turbatis veſte capillis,
Litore in hoc ſteterat, nam ſtantem in litore vidi,
Dic ubi ſit: neque enim veſtigia longiùs exſtant.
Illa Dei munus bene cedere ſentit: & a ſe
Se quæri gaudens, his eſt reſecuta rogantem.
Quiſquis es, ignoſcas: in nullam lumina partem
Gurgite ab hoc flexi, ſtudioque operatus inhæsi.
Quòque minus dubites, ſic has Deus æquoris artes
Adjuvet, ut nemo jam dudum litore in iſto,
Me tamen excepto, nec femina conſtitit ulla.

Credidit : & verſo dominus pede preſſit arenam,
Eluſuſque abiit : illi ſua reddita forma eſt.
Aſt ubi habere ſuam tranſformia corpora ſentit,
Sæpe pater dominis Triopeïda vendit : at illa
Nunc equa, nunc ales, modò bos, modò cervus abibat;
Præbebatque avido non juſta alimenta parenti.
Vis tamen illa mali poſt quàm conſumſerat omnem
Materiam, dederatque gravi nova pabula morbo;
Ipſe ſuos artus lacero divellere morſu
Cœpit : & infelix minuendo corpus alebat.
Quid moror externis? etiam mihi ſæpe novandi
Corporis, ô juvenes! numero finita poteſtas.
Nam modò, quod nunc ſum, videor: modò flector in anguem:
Armenti modò dux vires in cornua ſumo:
Cornua, dum potui : nunc pars caret altera telo
Frontis, ut ipſe vides. Gemitus ſunt verba ſecuti.

LIBER IX.

QUÆ gemitûs, truncæque Deo Neptunius heros
Cauſa rogat frontis : cùm ſic Calydonius amnis
Cœpit, inornatos redimitus arundine crines.
Triſte petis munus : quis enim ſua prœlia victus
Commemorare velit? Referam tamen ordine : nec tam
Turpe fuit vinci, quàm contendiſſe decorum eſt :
Magnaque dat nobis tantus ſolatia victor.
Nomine ſi qua ſuo tandem pervenit ad aures
Deïanira tuas; quondam pulcherrima virgo,
Multorumque fuit ſpes invidioſa procorum.
Cum quibus ut ſoceri domus eſt intrata petiti;
Accipe me generum, dixi, Parthaone nate.
Dixit & Alcides : alii ceſſere duobus.

Ille Jovem ſocerum dare ſe, famamque laborum,
Et ſuperata ſuæ referebat juſſa novercæ.
Contra ego: (turpe Deum mortali cedere duxi:
Nondum erat ille Deus) Regem me cernis aquarum,
Curſibus obliquis intra tua regna fluentûm:
Nec gener externis hoſpes tibi miſſus ab oris,
Sed popularis ero, & rerum pars una tuarum.
Tantùm ne noceat, quod me nec regia Juno
Odit, & omnis abeſt juſſorum pœna laborum.
Nam quod te jactas Alcmenâ matre creatum,
Juppiter aut falſus pater eſt, aut crimine verus.
Matris adulterio patrem petis: elige, fictum
Eſſe Jovem malis, an te per dedecus ortum.
Talia dicentem jam dudum lumine torvo
Spectat, & accenſæ non fortiter imperat iræ;
Verbaque tot reddit: Melior mihi dextera linguâ.
Dummodo pugnando ſuperem, tu vince loquendo.
Congrediturque ferox. Puduit modò magna locutum
Cedere. Rejeci viridem de corpore veſtem;
Brachiaque oppoſui: tenuique a pectore varas
In ſtatione manus, & pugnæ membra paravi.
Ille cavis hauſto ſpargit me pulvere palmis,
Inque vicem fulvæ jactu flaveſcit arenæ.
Et modò cervicem, modò crura micantia captat,
Aut captare putes; omnique a parte laceſſit.
Me mea defendit gravitas, fruſtraque petebar.
Haud ſecus ac moles, quam magno murmure fluctus
Oppugnant: manet illa, ſuoque eſt pondere tuta
Digredimur paulum: rurſumque ad bella coïmus,
Inque gradu ſtetimus, certi non cedere; eratque
Cum pede pes junctus: tòtoque ego pectore pronus
Et digitos digitis, & frontem fronte premebam.
Non aliter fortes vidi concurrere tauros,
Cum pretium pugnæ, toto nitidiſſima ſaltu,

Expetitur conjux : ſpectant armenta, paventque
Neſcia quem maneat tanti victoria regni.
Ter ſine profectu voluit nitentia contra
Rejicere Alcides a ſe mea pectora : quartò
Excutit amplexus, adductaque brachia ſolvit;
Impulſumque manu, certum mihi vera fateri,
Protinus avertit : tergoque onerosus inhæsit.
Si qua fides, neque enim fictâ mihi gloria voce
Quæritur, impoſito preſſus mihi monte videbar.
Vix tamen exſerui ſudore fluentia multo
Brachia; vix ſolvi duros a corpore nexus.
Inſtat anhelanti, prohibetque reſumere vires;
Et cervice meâ potitur. Tum denique tellus
Preſſa genu noſtro eſt, & arenas ore momordi.
Inferior virtute, meas devertor ad artes;
Elaborque viro, longum formatus in anguem.
Qui poſt quàm flexos ſinuavi corpus in orbes,
Cùmque fero movi linguam ſtridore biſulcam;
Risit, & illudens noſtras Tirynthius artes;
Cunarum labor eſt angues ſuperare mearum,
Dixit: &, ut vincas alios, Acheloë, dracones;
Pars quota Lernææ ſerpens eris unus Echidnæ?
Vulneribus fecunda ſuis erat illa : nec ullum
De centum numero caput eſt impune reciſum,
Quin gemino cervix herede valentior eſſet.
Hanc ego ramoſam natis e cæde colubris,
Creſcentemque malo, domui; domitamque peremi.
Quid fore te credas, ſolum qui verſus in anguem
Arma aliena moves? quem forma precaria celat?
Dixerat: & ſummo digitorum vincula collo
Injicit. Angebar, ceu guttura forcipe preſſus;
Pollicibusque meas pugnabam evellere fauces.
Sic quoque devicto reſtabat tertia tauri
Forma trucis : tauro mutatus membra, rebello.

Induit ille toris a læva parte lacertos;
Admiſſumque trahens ſequitur : deprenſaque durâ
Cornua figit humo, meque altâ ſternit arenâ.
Nec ſatis id fuerat : rigidum fera dextera cornu
Dum tenet, infregit; truncâque a fronte revellit.
Naides hoc, pomis & odoro flore repletum,
Sacrarunt; divesque meo bona Copia cornu eſt.
Dixerat : at Nymphe, ritu ſuccincta Dianæ,
Una miniſtrarum, fuſis utrimque capillis,
Incessit, totumque tulit prædivite cornu
Autumnum, & menſas, felicia poma, ſecundas.
Lux ſubit : &, primo feriente cacumina Sole,
Diſcedunt juvenes : neque enim dum flumina pacem
Et placidos habeant lapſus, motæque reſidant,
Opperiuntur, aquæ : vultus Acheloüs agreſtes,
Et lacerum cornu mediis caput abdidit undis.
Hunc tamen ablati domuit jactura decoris,
Cetera ſoſpes erat : capitis quoque, fronde ſalignâ,
Aut ſuper impoſitâ celatur arundine, damnum.

At te, Neſſe ferox, ejuſdem virginis ardor
Perdiderat, volucri trajectum terga ſagittâ.
Namque, novâ repetens patrios cum conjuge muros,
Venerat Eveni rapidas Jove natus ad undas.
Uberiùs ſolito nimbis hiemalibus auctus,
Vorticibusque frequens erat, atque impervius, amnis.
Intrepidum pro ſe, curam de conjuge agentem,
Neſſus adit, membrisque valens, ſcitusque vadorum :
Officioque meo ripâ ſiſtetur in illa
Hæc, ait, Alcide : tu viribus utere nando.
Pallentemque metu, fluviumque, ipſumque timentem,
Tradidit Aonius pavidam Calydonida Neſſo.
Mox, ut erat, pharetrâque gravis, ſpolioque leonis,
Nam clavam & curvos trans ripam miſerat arcus,

Quandoquidem çœpi, ſuperentur flumina, dixit.
Nec dubitat; nec, quâ ſit clementiſſimus amnis,
Quærit; & obſequio deferri ſpernit aquarum.
Jamque tenens ripam, miſſos cùm tolleret arcus,
Conjugis agnovit vocem: Neſſoque parante
Fallere depoſitum; Quò te fiducia, clamat,
Vana pedum, violente, rapit? tibi, Neſſe biformis,
Dicimus: exaudi; nec res intercipe noſtras.
Si te nulla mei reverentia movit, at orbes
Concubitus vetitos poterant inhibere paterni.
Haud tamen effugies, quamvis ope fidis equinâ.
Vulnere, non pedibus te conſequar. Ultima dicta
Re probat: & miſsâ fugientia terga ſagittâ
Trajicit. Extabat ferrum de pectore aduncum:
Quod ſimul evulſum eſt, ſanguis per utrumque foramen
Emicuit, mixtus Lernæi tabe veneni.
Excipit hunc Neſſus: Neque enim moriemur inulti,
Secum ait: & calido velamina tincta cruore
Dat munus raptæ, velut irritamen amoris.

Longa fuit medii mora temporis: actaque magni
Herculis implerant terras, odiumque novercæ.
Victor ab Œchalia Cenæo ſacra parabat
Vota Jovi, cum Fama loquax præceſſit ad aures,
Deïanira tuas, (quæ veris addere falſa
Gaudet, & e minima ſua per mendacia creſcit)
Amphitryoniaden Ioles ardore teneri.
Credit amans: Venerisque novæ perterrita famâ
Indulsit primò lacrymis; flendoque dolorem
Diffudit miſeranda ſuum: mox deinde, Quid autem
Flemus, ait? pellex lacrymis lætabitur iſtis: (eſt,
Quæ quoniam adventat, properandum, aliquidq; novandum
Dum licet; & nondum thalamos tenet altera noſtros.
Conquerar, an ſileam? repetam Calydona, morerne?

Excedam tectis ? an, si nihil amplius, obſtem ?
Quid si, me, Meleagre, tuam memor eſſe ſororem,
Forte paro facinus ? quantumque injuria possit,
Femineusque dolor, jugulatâ pellice, teſtor ?
In curſus animus varios abit : omnibus illi
Prætulit imbutam Neſſeo ſanguine veſtem
Mittere, quæ vires defecto reddat amori.
Ignaroque Lichæ, quid tradat neſcia, luctus
Ipſa ſuos tradit : blandisque miſerrima verbis,
Dona det illa viro, mandat. Capit inſcius heros,
Induiturque humeris Lernææ virus Echidnæ.
Tura dabat primis, & verba precantia, flammis ;
Vinaque marmoreas paterâ fundebat in aras ;
Incaluit vis illa mali ; reſolutaque flammis
Herculeos abiit, late diffuſa, per artus.
Dum potuit, ſolitâ gemitum virtute repressit.
Victa malis poſt quàm patientia, repulit aras,
Implevitque ſuis nemoroſam vocibus Œten.
Nec morà : letiferam conatur ſcindere veſtem.
Quâ trahitur, trahit illa cutem : fœdumque relatu,
Aut hæret membris fruſtra tentata revelli ;
Aut laceros artus, & grandia detegit oſſa.
Ipſe cruor, gelido ceu quondam lamina candens
Tincta lacu, ſtridit ; coquiturque ardente veneno.
Nec modus eſt : ſorbent avidæ præcordia flammæ,
Cæruleusque fluit toto de corpore ſudor :
Ambuſtique ſonant nervi : cæcâque medullis
Tabe liquefactis, tendens ad ſidera palmas ;
Cladibus, exclamat, Saturnia, paſcere noſtris.
Paſcere : & hanc peſtem ſpecta, crudelis, ab alto :
Corque ferum ſatia. Vel si miſerandus & hoſti ;
Hoſtis enim tibi ſum, diris cruciatibus ægram,
Inviſamque animam, natamque laboribus, aufer.
Mors mihi munus erit : decet hæc dare dona novercam.

Ergo ego fœdantem peregrino templa cruore
Buſirin domui ? ſævoque alimenta parentis
Antæo eripui ? nec me paſtoris Iberi
Forma triplex ; nec forma triplex tua, Cerbere, movit ?
Vosne, manus, validi pressiſtis cornua tauri ?
Veſtrum opus Elis habet, veſtrum Stymphalides undæ,
Partheniumque nemus ? veſtrâ virtute relatus
Thermodontiaco cælatus baltheus auro,
Pomaque ab inſomni male cuſtodita dracone ?
Nec mihi Centauri potuere reſiſtere, nec mî
Arcadiæ vaſtator aper ? nec profuit Hydræ
Creſcere per damnum, geminasque reſumere vires ?
Quid ? cùm Thracas equos, humano ſanguine pingues,
Plenaque corporibus laceris præſepia vidi,
Viſaque dejeci, dominumque ipſosque peremi ?
His eliſa jacet moles Nemeæa lacertis ?
Hac cœlum cervice tuli ? Defeſſa jubendo eſt
Sæva Jovis conjux : ego ſum indefeſſus agendo.
Sed nova peſtis adeſt, cui nec virtute reſiſti,
Nec telis armisve poteſt : pulmonibus errat
Ignis edax imis, perque omnes paſcitur artus.
At valet Euryſtheus : & ſunt, qui credere poſſint
Eſſe Deos ? Dixit : perque altam ſaucius Œten
Haud aliter graditur, quàm ſi venabula tigris
Corpore fixa gerat, factique refugerit auctor.
Sæpe illum gemitus edentem, ſæpe frementem,
Sæpe retentantem totas infringere veſtes,
Sternentemque trabes, iraſcentemque videres
Montibus, aut patrio tendentem brachia cœlo.
Ecce Lichan trepidum, & latitantem rupe cavatâ
Aſpicit : utque dolor rabiem collegerat omnem ;
Tune, Licha, dixit, feralia dona tuliſti ?
Tune meæ necis auctor eris ? Tremit ille, pavetque
Pallidus ; & timidè verba excuſantia dicit.

Dicentem, genibusque manus adhibere parantem,
Corripit Alcides; & terque quaterque rotatum
Mittit in Euboïcas, tormento fortiùs, undas.
Ille per aërias pendens induruit auras.
Utque ferunt imbres gelidis concreſcere ventis,
Inde nives fieri; nivibus quoque molle rotatis
Aſtringi, & ſpiſsâ glomerari grandine corpus;
Sic illum validis actum per inane lacertis,
Exſanguemque metu, nec quicquam humoris habentem,
In rigidas verſum silices prior edidit ætas.
Nunc quoque in Euboïco ſcopulus brevis emicat altè
Gurgite; & humanæ ſervat veſtigia formæ.
Quem, quasi ſenſurum, nautæ calcare verentur,
Appellantque Lichan. At tu, Jovis inclyta proles,
Arboribus cæsis, quas ardua geſſerat Œte;
Inque pyram ſtructis, arcus, pharetramque capacem,
Regnaque viſuras iterum Trojana ſagittas,
Ferre jubes Pæante ſatum: quo flamma miniſtro
Subdita. Dumque avidis comprenditur ignibus agger,
Congeriem silvæ Nemeæo vellere ſummam
Sternis: &, impositâ clavæ cervice, recumbis,
Haud alio vultu, quàm si conviva jaceres
Inter plena meri redimitus pocula ſertis.
Jamque valens, & in omne latus diffuſa ſonabat,
Securosque artus, contemtoremque petebat
Flamma ſuum: timuere Dei pro vindice terræ.
Quos ita, ſensit enim, læto Saturnius ore
Juppiter alloquitur: Noſtra eſt timor iſte voluptas,
O! Superi: totoque libens mihi pectore grator,
Quod memoris populi dicor rectorque paterque;
Et mea progenies veſtro quoque tuta favore eſt.
Nam, quamquam ipsius datur hoc immanibus actis,
Obligor ipſe tamen: ſed enim, ne pectora vano
Fida metu paveant, Œtæas ſpernite flammas.

Omnia qui vicit, vincet, quos cernitis, ignes;
Nec niſi maternâ Vulcanum parte potentem
Sentiet: æternum eſt, a me quod traxit, & expers
Atque immune necis, nullâque domabile flammâ.
Idque ego, defunctum terrâ, cœleſtibus oris
Accipiam, cunctiſque meum lætabile factum
Dìs fore confido: ſi quis tamen Hercule, ſi quis
Forte Deo doliturus erit, data præmia nolet;
Sed meruiſſe dari ſciet, invituſque probabit.
Aſſenſere Dei: conjux quoque regia viſa eſt
Cetera non duro, duro tamen ultima vultu
Dicta tuliſſe Jovis; ſeque indoluiſſe notatam.
Interea, quodcumque fuit populabile flammæ,
Mulciber abſtulerat; nec cognoſcenda remansit
Herculis effigies; nec quicquam ab imagine ductum
Matris habet. tantumque Jovis veſtigia ſervat.
Utque novus ſerpens, poſitâ cum pelle ſenectâ,
Luxuriare ſolet, ſquamâque virere recenti;
Sic, ubi mortales Tirynthius exuit artus,
Parte ſui meliore viget; majorque videri
Cœpit, & auguſtâ fieri gravitate verendus.
Quem pater omnipotens, inter cava nubila raptum,
Quadrijugo curru radiantibus intulit aſtris.
Senſit Atlas pondus. Neque adhuc Stheneleïus iras
Solverat Euryſtheus, odiumque in prole paternum
Exercebat atrox: at longis anxia curis
Argolis Alcmene, queſtus ubi ponat aniles,
Cui referat nati teſtatos orbe labores,
Cuive ſuos caſus, Iolen habet. Herculis illam
Imperiis, thalamoque animoque receperat Hyllus;
Impleratque uterum generoſo germine. Cui ſic
Incipit Alcmene: Faveant tibi numina ſaltem,
Corripiantque moras, tum cùm matura vocabis
Præpoſitam timidis parientibus Ilithyiam;

Quam mihi difficilem Junonis gratia fecit.
Namque laboriferi cùm jam natalis adeſſet
Herculis, & decimum premeretur sidere signum:
Tendebat gravitas uterum mihi: quodque ferebam,
Tantum erat, ut poſſes auctorem dicere tecti
Ponderis eſſe Jovem. Nec jam tolerare labores
Ulterius poteram: quin nunc quoque frigidus artus,
Dum loquor, horror habet, parsque eſt meminiſſe doloris.
Septem ego per noctes, totidem cruciata diebus,
Feſſa malis, tendensque ad cœlum brachia, magno
Lucinam, Nixosque pares, clamore vocabam.
Illa quidem vênit, ſed præcorrupta, meumque
Quæ donare caput Junoni vellet iniquæ.
Utque meos audit gemitus, ſubſedit in illa
Ante fores arâ: dextroque a poplite lævum
Preſſa genu, digitis inter ſe pectine junctis,
Suſtinuit nixus. Tacitâ quoque carmina voce
Dixit: & inceptos tenuerunt carmina partus.
Nitor, & ingrato facio convicia demens
Vana Jovi: cupioque mori, moturaque duras
Verba queror silices. Matres Cadmeïdes adſunt,
Votaque ſuſcipiunt, exhortanturque dolentem.
   Una miniſtrarum, mediâ de plebe, Galanthis,
Flava comas, aderat, faciendis ſtrenua jussis;
Officiis dilecta ſuis. Ea ſensit iniquâ
Neſcio quid Junone geri: dumque exit, & intrat
Sæpe fores; Divam residentem vidit in ara,
Brachiaque in genibus digitis connexa tenentem;
Et, Quæcumque es, ait, dominæ gratare: levata eſt
Argolis Alcmene, potiturque puerpera voto.
Exsilüit, junctasque manus patefacta remisit
Diva potens uteri: vinclis levor ipſa remissis.
Numine decepto, riſiſſe Galanthida fama eſt.
Ridentem, prenſamque ipsis Dea ſæva capillis

Traxit, & e terra corpus relevare volentem
Arcuit : inque pedes mutavit brachia primos.
Strenuitas antiqua manet : nec terga colorem
Amiſere ſuum : forma eſt diverſa priori.
Quæ, quia mendaci parientem juverat ore,
Ore parit : noſtrasque domos, ut & ante, frequentat.

Dixit : &, admonitu veteris commota miniſtræ,
Ingemuit ; quam sic nurus eſt affata gementem.
Te tamen, ô ! genitrix, alienæ ſanguine veſtro
Rapta movet facies. Quid ? si tibi mira ſororis
Fata meæ referam ? quamquam lacrymæque dolorque
Impediunt, prohibentque loqui. Fuit unica matri,
Me pater ex alia genuit, notiſſima formâ
Œchalidum, Dryope : quam virginitate carentem,
Vimque Dei paſſam, Delphos Delonque tenentis,
Excipit Andræmon ; & habetur conjuge felix.
Eſt lacus, acclivi devexo margine formam
Litoris efficiens : ſummum myrteta coronant.
Venerat huc Dryope fatorum neſcia ; quòque
Indignere magis, Nymphis latura coronas.
Inque sinu puerum, qui nondum impleverat annum,
Dulce ferebat onus ; tepidique ope lactis alebat.
Haud procul a ſtagno, Tyrios imitata colores,
In ſpem baccarum florebat aquatica lotos.
Carpſerat hinc Dryope, quos oblectamina nato
Porrigeret, flores : & idem factura videbar ;
Namque aderam. Vidi guttas e flore cruentas
Decidere ; & tremulo ramos horrore moveri.
Scilicet, ut referunt tardi nunc denique agreſtes,
Lotis in hanc Nymphe, fugiens obſcena Priapi,
Contulerat verſos, ſervato nomine, vultus.
Neſcierat ſoror hoc ; quæ cùm perterrita retro
Ire, & adoratis vellet diſcedere Nymphis ;

Hæſerunt radice pedes. Convellere pugnat :
Nec quicquam, niſi ſumma, movet: ſuccreſcit ab imo,
Totaque paulatim lentus premit inguina cortex.
Ut vidit, conata manu laniare capillos ;
Fronde manum implevit: frondes caput omne tenebant.
At puer Amphiſſos, namque hoc avus Eurytus illi
Addiderat nomen, materna rigeſcere ſentit
Ubera : nec ſequitur ducentem lacteus humor.
Spectatrix aderam fati crudelis ; opemque
Non poteram tibi ferre, ſoror : quantumque valebam,
Creſcentem truncum ramoſque amplexa, morabar :
Et, fateor, volui ſub eodem cortice condi.
Ecce vir Andræmon, genitorque miſerrimus, adſunt;
Et quærunt Dryopen : Dryopen quærentibus illis
Oſtendi loton. Tepido dant oſcula ligno ;
Affuſique ſuæ radicibus arboris hærent.
Nil, niſi jam faciem, quod non foret arbor, habebas,
Cara ſoror. Lacrymæ miſero de corpore factis
Irrorant foliis: ac, dum licet, oraque præſtant
Vocis iter, tales effundit in aëra queſtus.
Si qua fides miſeris, hoc me per numina juro
Non meruiſſe nefas : patior ſine crimine pœnam.
Viximus innocuæ : ſi mentior, arida perdam,
Quas habeo, frondes ; & cæſa ſecuribus urar.
Hunc tamen infantem maternis demite ramis,
Et date nutrici : noſtrâque ſub arbore ſæpe
Lac facitote bibat, noſtrâque ſub arbore ludat.
Cùmque loqui poterit, matrem facitote ſalutet.
Et triſtis dicat ; Latet hoc ſub ſtipite mater.
Stagna tamen timeat, nec carpat ab arbore flores,
Et frutices omnes corpus putet eſſe Dearum.
Care, vale, conjux, & tu germana, paterque.
Quîs ſi qua eſt pietas, ab acutæ vulnere falcis,
A pecoris morſu, frondes defendite noſtras.

Et quoniam mihi fas ad vos incumbere non eſt,
Erigite huc artus, & ad oſcula noſtra venite,
Dum tangi poſſum, parvumque attollite natum.
Plura loqui nequeo : nam jam per candida mollis
Colla liber ſerpit, ſummoque cacumine condor.
Ex oculis removete manus : sine munere veſtro
Contegat inductus morientia lumina cortex.
Desierant simul ora loqui, simul eſſe: diuque,
Corpore mutato, rami caluere recentes.
Dumque refert Iole fatum miſerabile, dumque
Eurytidos lacrymas admoto pollice siccat
Alcmene, flet & ipſa tamen. Compeſcuit omnem
Res nova triſtitiam : nam limine conſtitit alto
Pæne puer, dubiâque tegens lanugine malas,
Ora reformatus primos Iolâus in annos.

Hoc illi dederat Junonia muneris Hebe,
Victa viri precibus. Quæ cùm jurare pararet
Dona tributuram poſt hac ſe talia nulli,
Non eſt paſſa Themis. Nam jam diſcordia Thebæ
Bella movent, dixit, Capaneusque nisi ab Jove vinci
Haud poterit : ibuntque pares in vulnera fratres :
Seductâque, ſuos manes, tellure, videbit
Vivus adhuc vates : ultusque parente parentem
Natus, erit facto pius & ſceleratus eodem :
Attonitusque malis, exſul mentisque domûsque
Vultibus Eumenidum, matrisque agitabitur umbris ;
Donec eum conjux fatale popoſcerit aurum,
Cognatumque latus Phegeïus hauſerit ensis.
Tum demum magno petet hos Acheloïa ſupplex
Ab Jove Callirhoë natis infantibus annos.
Juppiter his motus, privignæ dona nurûsque
Præcipiet, facietque viros impubibus annis.

Hæc ubi faticano venturi præſcia dixit
Ore Themis; vario Superi ſermone fremebant:
Et, cur non aliis eadem dare dona liceret,
Murmur erat. Queritur veteres Pallantias annos
Conjugis eſſe ſui: queritur caneſcere mitis
Iaſiona Ceres: repetitum Mulciber ævum
Poſcit Erichthonio. Venerem quoque cura futuri
Tangit, & Anchiſæ renovare paciſcitur annos.
Cui ſtudeat, Deus omnis habet: creſcitque favore
Turbida ſeditio; donec ſua Juppiter ora
Solvit: &, O! noſtri si qua eſt reverentia, dixit,
Quò ruitis? tantumne ſibi quis poſſe videtur,
Fata quoque ut ſuperet? Fatis Iolâus in annos,
Quos egit, rediit: fatis revireſcere debent
Callirhoë geniti, non ambitione, nec armis.
Vos etiam, quòque hoc animo meliore feratis,
Me quoque, fata regunt: quæ si mutare valerem,
Nec noſtrum ſeri curvarent Æacon anni;
Perpetuumque ævi florem Rhadamanthus haberet
Cum Minoë meo: qui propter amara ſenectæ
Pondera deſpicitur, nec, quò priùs, ordine regnat.
Dicta Jovis movêre Deos: nec ſuſtinet ullus,
Cum videant feſſos Rhadamanthon & Æacon annis,
Et Minoa, queri. Qui, dum fuit integer ævi,
Terruerat magnas, ipſo quoque nomine, gentes:
Tunc erat invalidus: Deïonidenque juventæ
Robore Miletum, Phœboque parente ſuperbum,
Pertimuit: credensque ſuis inſurgere regnis,
Haud tamen eſt patriis arcere penatibus auſus.
Sponte fugis, Milete, tuâ: celerique carinâ
Ægæas metiris aquas; & in Aside terrâ
Mœnia conſtituis, positoris habentia nomen.
Hîc tibi, dum ſequitur patriæ curvamina ripæ,
Filia Mæandri, toties redeuntis eòdem,

Cognita Cyanee : præſtanti corpora formâ,
Byblida cum Cauno, prolem eſt enixa gemellam.
Byblis in exemplo eſt, ut ament conceſſa puellæ.
Byblis Apollinei correpta cupidine fratris,
Non, ſoror ut fratrem, nec quâ debebat, amavit.
Illa quidem primò nullos intelligit ignes,
Nec peccare putat, quod ſæpius oſcula jungat,
Quod ſua fraterno circumdet brachia collo;
Mendacique diu pietatis fallitur umbrâ.
Paulatim declinat amor, viſuraque fratrem
Culta venit; nimiumque cupit formoſa videri :
Et, si qua eſt illic formosior, invidet illi.
Sed nondum manifeſta sibi eſt, nullumque ſub illo
Igne facit votum; verùm tamen æſtuat intus.
Jam dominum appellat : jam nomina ſanguinis odit :
Byblida jam mavult, quàm ſe vocet ille ſororem.
Spes tamen obſcenas animo demittere non eſt
Auſa ſuo vigilans. Placidâ reſoluta quiete.
Sæpe videt, quod amat : viſa eſt quoque jungere fratri
Corpus; & erubuit, quamvis ſopita jacebat.
Somnus abit : silet illa diu, repetitque quietis
Ipſa ſuæ ſpeciem, dubiâque ita mente profatur.
Me miſeram ! tacitæ quid vult sibi noctis imago,
Quàm nolim rata sit ? Cur hæc ego ſomnia vidi ?
Ille quidem eſt oculis quamvis formoſus iniquis :
Et placet, & poſſum, si non sit frater, amare :
Et me dignus erat. Verùm nocet eſſe ſororem.
Dummodo tale nihil vigilans committere tentem,
Sæpe licet simili redeat ſub imagine ſomnus.
Teſtis abeſt ſomno, nec abeſt imitata voluptas.
Prô Venus ! & tenerâ volucer cum matre Cupido !
Gaudia quanta tuli ! quàm me manifeſta libido
Contigit ! ut jacui totis reſoluta medullis !
Ut meminiſſe juvat ! quamvis brevis illa voluptas,

Noxque fuit præceps, & cœptis invida noſtris.
O! ego, si liceat mutato nomine jungi,
Quàm bene, Caune, tuo poteram nurus eſſe parenti!
Quàm bene, Caune, meo poteras gener eſſe parenti!
Omnia, Dî facerent, eſſent communia nobis,
Præter avos! Tu me vellem generoſior eſſes.
Neſcio quam facies igitur, pulcherrime, matrem!
At mihi, quæ malè ſum, quos tu, ſortita parentes,
Nil nisi frater eris: quod obeſt, id habebimus unum.
Quid mihi significant ergo mea viſa? quod autem
Somnia pondus habent? an habent & ſomnia pondus?
Dî melius! Dî nempe ſuas habuere ſorores.
Sic Saturnus Opim, junctam sibi ſanguine, duxit,
Oceanus Tethyn, Junonem rector Olympi.
Sunt Superis ſua jura: quid ad cœleſtiá ritus
Exigere humanos, diverſaque fœdera tento?
Aut noſtro vetitus de corde fugabitur ardor;
Aut, hoc si nequeo, peream precor ante, toroque
Mortua componar, poſitæque det oſcula frater.
Et tamen arbitrium quærit res iſta duorum.
Finge placere mihi, ſcelus eſſe videbitur illi.
At non Æolidæ thalamos timuere ſororum.
Unde ſed hos novi? cur hæc exempla paravi?
Quò feror? obſcenæ procul hinc diſcedite flammæ:
Nec, nisi quâ fas eſt germanæ, frater ametur.
Si tamen ipſe mei captus prior eſſet amore,
Forsitan illius poſſem indulgere furori.
Ergo ego, quem fueram non rejectura petentem,
Ipſa petam? poterisne loqui? poterisne fateri?
Coget amor: potero. Vel, si pudor ora tenebit,
Litera celatos arcana fatebitur ignes.
Hæc placet, hæc dubiam vincit ſententia mentem.
In latus erigitur, cubitoque innixa siniſtro,
Viderit: inſanos, inquit, fateamur amores.

Hei mihi! quò labor? quem mens mea concipit ignem?
Et meditata manu componit verba trementi.
Dextra tenet ferrum, vacuam tenet altera ceram.
Incipit, & dubitat: ſcribit, damnatque tabellas;
Et notat, & delet: mutat, culpatque, probatque:
Inque vicem ſumtas ponit, poſitasque reſumit.
Quid velit, ignorat: quicquid factura videtur,
Diſplicet: in vultu eſt audacia mixta pudori.
Scripta Soror fuerat: viſum eſt delere Sororem,
Verbaque correctis incidere talia ceris.
  Quam, niſi tu dederis, non eſt habitura ſalutem,
Hanc tibi mittit amans: pudet, ah! pudet edere nomen!
Et, ſi quid cupiam, quæris; ſine nomine vellem
Poſſet agi mea cauſa meo: nec cognita Byblis
Ante forem, quàm ſpes votorum certa fuiſſet.
Eſſe quidem læſi poterant tibi pectoris index,
Et color, & macies, & vultus, & humida ſæpe
Lumina, nec cauſâ ſuſpiria mota patenti,
Et crebri amplexus; & quæ, ſi forte notaſti,
Oſcula ſentiri non eſſe ſororia poſſent.
Ipſa tamen, quamvis animo grave vulnus habebam,
Quamvis intus erat furor igneus, omnia feci,
Sunt mihi Dî teſtes, ut tandem ſanior eſſem:
Pugnavique diu violenta Cupidinis arma
Effugere infelix; & plus, quàm ferre puellam
Poſſe putes, ego dura tuli. Superata fateri
Cogor, opemque tuam timidis expoſcere votis.
Tu ſervare potes, tu perdere ſolus amantem.
Elige utrum facias. Non hoc inimica precatur:
Sed quæ cùm tibi ſit junctiſſima, junctior eſſe
Expetit; & vinclo tecum propiore ligari.
Jura ſenes norint: & quid liceatque, nefasque,
Fasque ſit, inquirant; legumque examina ſervent:
Conveniens Venus eſt annis temeraria noſtris.

Quid liceat, neſcimus adhuc: & cuncta licere
Credimus: & ſequimur magnorum exempla Deorum.
Nec nos aut durus pater, aut reverentia famæ,
Aut timor impedient: tantum absit cauſa timendi.
Dulcia fraterno ſub nomine furta tegemus.
Eſt mihi libertas tecum ſecreta loquendi:
Et damus amplexus, & jungimus oſcula coram.
Quantum eſt, quod desit! miſerere fatentis amorem,
Et non faſſuræ, nisi cogeret ultimus ardor:
Neve merere, meo ſubſcribi cauſa ſepulcro.
Talia nequicquam perarantem plena reliquit
Cera manum: ſummusque in margine verſus adhæsit.
Protinus impreſsâ signat ſua crimina gemmâ,
Quam tinxit lacrymis: linguam defecerat humor.
Deque ſuis unum famulis pudibunda vocavit:
Et pavidum blandita, Fer has, fidissime, noſtro,
Dixit, & adjecit poſt longo tempore, fratri.
Cùm daret, elapſæ manibus cecidere tabellæ.
Omine turbata eſt: misit tamen. Apta miniſter
Tempora nactus, adit, traditque latentia verba.
Attonitus ſubitâ juvenis Mæandrius irâ,
Projicit acceptas, lectâ sibi parte, tabellas:
Vixque manus retinens trepidantis ab ore miniſtri,
Dum licet, ô! vetitæ ſcelerate libidinis auctor,
Effuge, ait: qui, si noſtrum tua fata pudorem
Non traherent ſecum, pœnas mihi morte dediſſes.
Ille fugit pavidus: dominæque ferocia Cauni
Dicta refert. Palles auditâ, Bybli, repulsâ:
Et pavet obſeſſum glaciali frigore pectus.
Mens tamen ut rediit, pariter rediere furores:
Linguaque vix tales icto dedit aëre voces.
Et meritò! quid enim temeraria vulneris hujus
Indicium feci? quid, quæ celanda fuerunt,
Tam citò commisi properatis verba tabellis?

Ante erat ambiguis animi ſententia dictis
Prætentanda mihi. Ne non ſequeretur euntem,
Parte aliquâ veli, qualis foret aura, notare
Debueram; tutòque mari decurrere: quæ nunc
Non exploratis implevi lintea ventis.
Auferor in ſcopulos igitur, ſubmerſaque toto
Obruor Oceano: neque habent mea vela recurſus.
Quid? quod & ominibus certis prohibebar amori
Indulgere meo, tum cùm mihi ferre jubenti
Excidit, & fecit ſpes noſtras cera caducas?
Nonne vel illa dies fuerat, vel tota voluntas,
Sed potiùs mutanda dies? Deus ipſe monebat,
Signaque certa dabat, ſi non malè ſana fuiſſem.
Et tamen ipſa loqui, nec me committere ceræ
Debueram, præſensque meos aperire furores.
Vidiſſet lacrymas: vultus vidiſſet amantis.
Plura loqui poteram, quàm quæ cepere tabellæ.
Invito potui circumdare brachia collo;
Amplectique pedes: affuſaque poſcere vitam:
Et, ſi rejicerer, potui moritura videri.
Omnia feciſſem, quorum si ſingula duram
Flectere non poterant, potuiſſent omnia, mentem.
Forſitan & missi ſit quædam culpa miniſtri.
Non adiit cautè: non legit ideonea, credo,
Tempora: nec petiit horamque animumque vacantem.
Hæc nocuere mihi: neque enim de tigride natus;
Nec rigidas ſilices, ſolidumve in pectore ferrum,
Aut adamanta, gerit: nec lac bibit illæ leænæ.
Vincetur. Repetendus erit: nec tædia cœpti
Ulla mei capiam, dum ſpiritus iſte manebit.
Nam primum, si fata mihi revocare liceret,
Non cœpiſſe fuit: cœpta expugnare ſecundum eſt.
Quippe nec ille poteſt, ut jam mea vota relinquam,
Non tamen auſorum ſemper memor eſſe meorum.

Et, quia desierim, leviter voluiſſe videbor;
Aut etiam tentaſſe illum, insidiisque petîſſe.
Vel certè non hoc, qui plurimus urit, & ussit
Pectora noſtra, Deo, ſed victa libidine credar.
Denique jam nequeo nil commisiſſe nefandum.
Et ſcripsi, & petii: temerata eſt noſtra voluntas:
Ut nihil adjiciam, non poſſum innoxia dici.
Quod ſupereſt, multum eſt in vota, in crimina parvum.
  Dixit: &, incertæ tanta eſt diſcordia mentis!
Cùm pigeat tentaſſe, libet tentare: modumque
Exit; & infelix committit ſæpe repelli.
Mox ubi finis abeſt, patriam fugit ille, nefasque;
Inque peregrinâ ponit nova mœnia terrâ.
Tum verò mæſtam totâ Miletida mente
Defeciſſe ferunt: tum verò a pectore veſtem
Deripuit, planxitque ſuos furibunda lacertos:
Jamque palam eſt demens; inconceſſamque fatetur
Spem Veneris: sine quâ patriam, inviſosque penates,
Deſerit, & profugi ſequitur veſtigia fratris.
Utque tuo motæ, proles Semeleïa, thyrſo
Iſmariæ celebrant repetita triennia Bacchæ;
Byblida non aliter latos ululaſſe per agros
Bubasides vidêre nurus: quibus, illa relictis,
Caras, & armiferos Lelegas, Lyciamque pererrat.
Jam Cragon, & Lymiren, Xanthique reliquerat undas,
Quoque Chimæra jugo mediis in partibus ignem,
Pectus & ora leæ, caudam ſerpentis habebat.
Deficiunt silvæ: cùm tu laſſata ſequendo
Procidis; &, durâ positis tellure capillis,
Bybli, taces; frondesque tuo premis ore caducas.
Sæpe etiam Nymphæ teneris Lelegeïdes ulnis
Tollere conantur: ſæpe, ut moderetur amori,
Præcipiunt; ſurdæque adhibent ſolatia menti.
Muta jacet: viridesque ſuis terit unguibus herbas

Byblis, & humectat lacrymarum gramina rivo.
Naïdas his venam, quæ numquam areſcere poſſet,
Suppoſuiſſe ferunt: quid enim dare majus habebant?
Protinus, ut ſecto piceæ de cortice guttæ,
Utve tenax gravidâ manat tellure bitumen;
Utve, ſub adventum ſpirantis lene Favonî,
Sole remolleſcit, quæ frigore conſtitit, unda,
Sic lacrymis conſumta ſuis Phœbeïa Byblis
Vertitur in fontem, qui nunc quoque vallibus illis
Nomen habet dominæ; nigrâque ſub ilice manat.

Fama novi centum Cretæas forſitan urbes
Implêſſet monſtri; si non miracula nuper,
Iphide mutatâ, Crete propiora tuliſſet.
Proxima Gnossiaco nam quondam Phæſtia regno
Progenuit tellus, ignoto nomine Ligdum,
Ingenuâ de plebe virum. Nec cenſus in illo
Nobilitate ſuâ major: ſed vita fideſque
Inculpata fuit: gravidæ qui conjugis aures
Vocibus his movit, cùm jam prope partus adeſſet.
Quæ voveam, duo ſunt: minimo ut relevere labore,
Utque marem parias. Oneroſior altera ſors eſt:
Et vires fortuna negat. Quod abominor, ergo
Edita fortè tuo fuerit si femina partu,
(Invitus mando: Pietas, ignoſce,) necetur.
Dixerat: & lacrymis vultum lavere profusis,
Tam qui mandabat, quàm cui mandata dabantur.
Sed tamen usque ſuum vanis Telethuſa maritum
Solicitat precibus, ne ſpem ſibi ponat in arcto.
Certa ſua eſt Ligdo ſententia: jamque ferendo
Vix erat illa gravem maturo pondere ventrem;
Cùm medio noctis ſpatio, ſub imagine ſomni,
Inachis ante torum, pompâ comitata ſuorum,
Aut ſtetit, aut viſa eſt. Inerant lunaria fronti

Cornua, cum ſpicis nitido flaventibus auro,
Et regale decus: cum quâ latrator Anubis,
Sanctaque Bubaſtis, variusque coloribus Apis:
Quique premit vocem, digitoque silentia ſuadet;
Siſtraque erant, numquamque ſatis quæsitus Osiris,
Plenaque ſomniferi ſerpens peregrina veneni.
Cùm, velut excuſſam ſomno, & manifeſta videntem,
Sic affata Dea eſt. Pars, ô! Telethuſa, mearum,
Pone graves curas; mandataque falle mariti.
Nec dubita, cùm te partu Lucina levârit,
Tollere quidquid erit. Dea ſum auxiliaris, opemque
Exorata fero: nec te coluiſſe querêris
Ingratum numen. Monuit, thalamoque recessit.
Læta thoro ſurgit, purasque ad sidera ſupplex
Creſſa manus tollens, rata sint ſua viſa, precatur.
Ut dolor increvit, ſeque ipſum pondus in auras
Expulit, & nata eſt ignaro femina patri;
Jussit ali mater, puerum mentita; fidemque
Res habuit: neque erat facti nisi conſcia nutrix.
Vota pater ſolvit, nomenque imponit avitum:
Iphis avus fuerat. Gaviſa eſt nomine mater,
Quod commune foret, nec quemquam falleret illo.
Impercepta piâ mendacia fraude latebant.
Cultus erat pueri: facies, quam sive puellæ,
Sive dares puero, fieret formoſus uterque.
Tertius interea decimo ſucceſſerat annus,
Cùm pater, Iphi, tibi flavam deſpondet Ianthen;
Inter Phæſtiadas quæ laudatissima formæ
Dote fuit virgo, Dictæo nata Teleſte.
Par ætas, par forma fuit: primasque magiſtris
Accepere artes, elementa ætatis, ab îsdem.
Hinc amor ambarum tetigit rude pectus, & æquum
Vulnus utrique tulit: ſed erat fiducia diſpar.
Conjugii pactæque exſpectat tempora tædæ,

Quamque virum putat eſſe, ſuum fore credit, Ianthe.
Iphis amat, quâ poſſe frui deſperat; & auget
Hoc ipſum flammas: ardetque in virgine virgo.
Vixque tenens lacrymas, Quis me manet exitus, inquit,
Cognita quam nulli, quam prodigioſa, novæque
Cura tenet Veneris? si Dî mihi parcere vellent,
Perdere debuerant: si non & perdere vellent,
Naturale malum ſaltem, & de more, dediſſent.
Nec vaccam vaccæ, nec equas amor urit equarum.
Urit oves aries: ſequitur ſua femina cervum.
Sic & aves coëunt; interque animalia cuncta
Femina femineo correpta cupidine nulla eſt.
Vellem nulla forem. Ne non tamen omnia Crete
Monſtra ferat, taurum dilexit filia Solis:
Femina nempe marem. Meus eſt furiosior illo,
Si verum profitemur, amor. Tamen illa ſecuta eſt
Spem Veneris: tamen illa dolis, & imagine vaccæ,
Paſſa bovem eſt: & erat, qui deciperetur, adulter.
Huc licet e toto ſollertia confluat orbe,
Ipſe licet revolet ceratis Dædalus alis;
Quid faciet? Num me puerum de virgine doctis
Artibus efficiet? num te mutabit, Ianthe?
Quin animum firmas? teque ipſa recolligis, Iphi?
Conſiliique inopes & ſtultos excutis ignes?
Quid ſis nata, vide: niſi te quoque decipis ipſam,
Et pete quod fas eſt: & ama, quod femina debes.
Spes eſt quæ capiat: ſpes eſt quæ paſcat amorem.
Hanc tibi res adimit. Non te cuſtodia caro
Arcet ab amplexu, nec cauti cura magiſtri,
Non patris aſperitas. Non ſe negat ipſa roganti,
Nec tamen eſt potiunda tibi: nec, ut omnia fiant,
Eſſe potes felix; ut Dîque homineſque laborent.
Nunc quoque votorum pars una eſt vana meorum:
Dîque mihi faciles, quidquid valuere, dederunt.

Quodque

Quodque ego, vult genitor, vult ipſa, ſocerque futurus:
At non vult Natura, potentior omnibus iſtis,
Quæ mihi ſola nocet. Venit ecce optabile tempus,
Luxque jugalis adeſt, ut jam mea fiat Ianthe;
Nec mihi continget: mediis ſitiemus in undis.
Pronuba quid Juno, quid ad hæc, Hymenæe, venitis
Sacra? quibus qui ducat abeſt, ubi nubimus ambæ.
  Preſſit ab his vocem: nec leniùs altera virgo
Æſtuat: utque celer venias, Hymenæe, precatur.
Quod petit hæc, Telethuſa timens, modò tempora differt:
Nunc, ficto languore, moram trahit. Omnia ſæpe,
Viſaque cauſatur. Sed jam conſumſerat omnem
Materiam ficti: dilataque tempora tædæ
Inſtiterant, unusque dies reſtabat: at illa
Crinalem capiti vittam natæque ſibique
Detrahit: &, paſſis aram complexa capillis,
Iſi, Paratonium, Mareoticaque arva, Pharonque,
Quæ colis, & ſeptem digeſtum in cornua Nilum,
Fer, precor, inquit, opem: noſtroque medere timori.
Te, Dea, te quondam, tuaque hæc inſignia vidi:
Cunctaque cognovi, comitesque, facesque, ſonumque
Siſtrorum: memorique animo tua juſſa notavi.
Quod videt hæc lucem, quod non ego punior ipſa,
Conſilium monitumque tuum eſt: miſerere duarum,
Auxilioque juva. Lacrymæ ſunt verba ſecutæ.
Viſa Dea eſt moviſſe ſuas, & moverat, aras.
Et templi tremuere fores, imitataque Lunam
Cornua fulſerunt; crepuitque ſonabile ſiſtrum.
Non ſecura quidem, fauſto tamen omine læta,
Mater abit templo. Sequitur comes Iphis euntem,
Quàm ſolita eſt, majore gradu: nec candor in ore
Permanet, & vires augentur, & acrior ipſe eſt
Vultus: & incomtis brevior menſura capillis.
Plusque vigoris adeſt, habuit quàm femina. Jam, quæ

Femina nuper eras, puer es. Date munera templis:
Nec timidâ gaudete fide. Dant munera templis.
Addunt & titulum : titulus breve carmen habebat :
Dona puer ſolvit, quæ femina voverat, Iphis.
Poſtera lux radiis latum patefecerat orbem,
Cùm Venus & Juno, ſociosque Hymenæus ad ignes
Conveniunt; potiturque ſuâ puer Iphis Ianthe.

LIBER X.

INDE per immenſum, croceo velatus amictu,
Aëra digreditur, Ciconumque Hymenæus ad oras
Tendit; & Orpheâ nequicquam voce rogatur.
Adfuit ille quidem : ſed nec ſollemnia verba,
Nec lætos vultus, nec felix attulit omen.
Fax quoque, quam tenuit, lacrymoſo ſtridula fumo
Usque fuit, nullosque invênit motibus ignes.
Exitus auſpicio gravior : nam nupta per herbas
Dum nova, Naïadum turbâ comitata, vagatur,
Decidit, in talum ſerpentis dente recepto.
Quam ſatis ad ſuperas poſt quàm Rhodopeïus auras
Deflevit vates; ne non tentaret & umbras,
Ad Styga Tænariâ eſt auſus deſcendere portâ.
Perque leves populos, ſimulacraque functa ſepulcris,
Perſephonen adiit, inamœnaque regna tenentem
Umbrarum dominum : pulsisque ad carmina nervis,
Sic ait. O! positi ſub terrâ numina mundi,
In quem recidimus quicquid mortale creamur;
Si licet, &, falſi positis ambagibus oris,
Vera loqui ſinitis; non huc, ut opaca viderem
Tartara, deſcendi; nec uti villoſa colubris
Terna Meduſæi vincirem guttura monſtri.

Cauſa viæ conjux : in quam calcata venenum
Vipera diffudit, creſcentesque abſtulit annos.
Poſſe pati voluî : nec me tentaſſe negabo.
Vicit Amor. Superâ Deus hic bene notus in ora eſt:
An sit & hîc, dubito. Sed & hîc tamen auguror eſſe:
Famaque si veterem non eſt mentita rapinam,
Vos quoque junxit Amor. Per ego hæc loca plena timoris,
Per Chaos hoc ingens, vaſtique silentia regni,
Eurydices, oro, properata retexite fila.
Omnia debemur vobis : paulumque morati,
Serius aut citius ſedem properamus ad unam.
Tendimus huc omnes : hæc eſt domus ultima : vosque
Humani generis longissima regna tenetis.
Hæc quoque, cùm juſtos matura peregerit annos,
Juris erit veſtri : pro munere poſcimus uſum.
Quod si fata negant veniam pro conjuge, certum eſt
Nolle redire mihi : leto gaudete duorum.
Talia dicentem, nervosque ad verba moventem,
Exſangues flebant animæ : nec Tantalus undam
Captavit refugam : ſtupuitque Ixionis orbis.
Nec carpſere jecur volucres : urnisque vacarunt
Belides, inque tuo ſediſti, Siſyphe, ſaxo.
Tum primùm lacrymis, victarum carmine, fama eſt
Eumenidum maduiſſe genas. Nec regia conjux
Suſtinet oranti, nec qui regit ima, negare:
Eurydicenque vocant. Umbras erat illa recentes
Inter, & inceſſit paſſu de vulnere tardo.
Hanc, simul & legem, Rhodopeïus accipit heros;
Ne flectat retro ſua lumina; donec Avernas
Exierit valles : aut irrita dona futura.
Carpitur acclivus per muta silentia trames,
Arduus, obſcurus, caligine denſus opacâ.
Nec procul abfuerunt telluris margine ſummæ:
Hîc, ne deficeret, metuens, avidusque videndi,

Flexit amans oculos: & protinus illa relapſa eſt.
Brachiaque intendens, prendique, & prendere certans,
Nil nisi cedentes infelix arripit auras.
Jamque iterum moriens non eſt de conjuge quicquam
Queſta ſuo: quid enim nisi ſe quereretur amatam?
Supremumque vale, quod jam vix auribus ille
Acciperet, dixit: revolutaque rurſus eodem eſt.
Non aliter ſtupuit geminâ nece conjugis Orpheus,
Quàm tria qui timidus, medio portante catenas,
Colla canis vidit; quem non pavor ante reliquit,
Quàm natura prior, ſaxo per corpus oborto:
Quique in ſe crimen traxit, voluitque videri
Olenos eſſe nocens: tuque ô! confiſa figuræ,
Infelix Lethæa, tuæ; junctiſſima quondam
Pectora, nunc lapides, quos humida ſuſtinet Ide.
Orantem, fruſtraque iterum transire volentem,
Portitor arcuerat: ſeptem tamen ille diebus
Squalidus in ripa, Cereris sine munere, ſedit.
Cura, dolorque animi, lacrymæque alimenta fuere.
Eſſe Deos Erebi crudeles queſtus, in altam
Se recipit Rhodopen, pulſumque Aquilonibus Hæmon.
Tertius æquoreis incluſum Piſcibus annum
Finierat Titan; omnemque refugerat Orpheus
Femineam Venerem: ſeu quod malè ceſſerat illi;
Sive fidem dederat. Multas tamen ardor habebat
Jungere ſe vati: multæ doluere repulſæ.
Ille etiam Thracum populis fuit auctor, amorem
In teneros transferre mares: citraque juventam
Ætatis breve ver, & primos carpere flores.

Collis erat, collemque ſuper planissima campi
Area; quam viridem faciebant graminis herbæ.
Umbra loco deerat: quâ poſt quàm parte reſedit
Dîs genitus vates, & fila ſonantia movit,

Umbra loco venit. Non Chaonis abſuit arbos,
Non nemus Heliadum, non frondibus eſculus altis,
Nec tiliæ molles, nec fagus, & innuba laurus.
Et coryli fragiles, & fraxinus utilis haſtis,
Enodisque abies, curvataque glandibus ilex,
Et platanus genialis, acerque coloribus impar,
Amnicolæque simul ſalices, & aquatica lotos,
Perpetuòque virens buxus, tenuesque myricæ,
Et bicolor myrtus, & baccis cærula tinus.
Vos quoque, flexipedes hederæ, veniſtis, & unà
Pampineæ vites, & amictæ vitibus ulmi:
Ornique, & piceæ, pomoque onerata rubenti
Arbutus, & lentæ, victoris præmia, palmæ:
Et ſuccincta comas, hirſutaque vertice pinus,
Grata Deûm matri: siquidem Cybeleïus Attis
Exuit hac hominem, truncoque induruit illo.
  Adfuit huic turbæ, metas imitata, cupreſſus:
Nunc arbor, puer ante Deo dilectus ab illo,
Qui citharam nervis, & nervis temperat arcus.
Namque ſacer Nymphis, Carthæa tenentibus arva,
Ingens cervus erat: latèque patentibus altas
Ipſe ſuo capiti præbebat cornibus umbras.
Cornua fulgebant auro, demiſſaque in armos
Pendebant tereti gemmata monilia collo
Bulla ſuper frontem, parvis argentea loris
Vincta, movebatur: parilesque ex ære nitebant,
Auribus in geminis, circum cava tempora, baccæ.
Isque metu vacuus, naturalique pavore
Depoſito, celebrare domos, mulcendaque colla
Quamlibet ignotis manibus præbere ſolebat.
Sed tamen ante alios, Ceæ pulcherrime gentis,
Gratus erat, Cypariſſe, tibi. Tu pabula cervum
Ad nova, tu liquidi ducebas fontis ad undam:
Tu modò texebas varios per cornua flores:

Nunc, eques in tergo residens, huc latus & illuc,
Mollia purpureis frenabas ora capiſtris.
Æſtus erat, mediusque dies; Solisque vapore
Concava litorei fervebant brachia Cancri.
Feſſus in herboſâ poſuit ſua corpora terrâ
Cervus, & arboreâ ducebat frigus ab umbra.
Hunc puer imprudens jaculo Cypariſſus acuto
Fixit: &, ut ſævo morientem vulnere vidit,
Velle mori ſtatuit. Quæ non ſolatia Phœbus
Dixit: &, ut leviter, pro materiâque doleret,
Admonuit: gemit ille tamen: munusque ſupremum
Hoc petit a Superis, ut tempore lugeat omni.
Jamque, per immenſos egeſto ſanguine fletus,
In viridem verti cœperunt membra colorem;
Et modò, qui niveâ pendebant fronte capilli,
Horrida cæſaries fieri: ſumtoque rigore,
Sidereum gracili ſpectare cacumine cœlum.
Ingemuit, triſtisque Deus, Lugebere nobis,
Lugebisque alios, aderisque dolentibus, inquit.

Tale nemus vates contraxerat: inque ferarum
Concilio, medius turbæ, volucrumque ſedebat.
Ut ſatis impulſas tentavit pollice chordas;
Et ſenſit varios, quamvis diverſa ſonarent,
Concordare modos, hoc vocem carmine rupit.
Ab Jove, Muſa parens, cedunt Jovis omnia regno,
Carmina noſtra move. Jovis eſt mihi ſæpe poteſtas
Dicta prius: cecini plectro graviore Gigantas,
Sparſaque Phlegræis victricia fulmina campis.
Nunc opus eſt leviore lyrâ: pueroſque canamus
Dilectos Superis; inconceſſiſque puellas
Ignibus attonitas meruiſſe libidine pœnam.
Rex Superûm Phrygii quondam Ganymedis amore
Arſit: & inventum eſt aliquid, quod Juppiter eſſe,

Quàm quod erat, mallet : nullâ tamen alite verti
Dignatur, nisi quæ possit ſua fulmina ferre.
Nec mora : percuſſo mendacibus aëre pennis,
Abripit Iliaden : qui nunc quoque pocula miſcet,
Invitâque Jovi nectar Junone miniſtrat.

Te quoque, Amyclide, poſuiſſet in æthere Phœbus,
Triſtia si ſpatium ponendi fata dediſſent.
Quà licet, æternus tamen es : quotiesque repellit
Ver hiemem, Piſcique Aries ſuccedit aquoſo ;
Tu toties oreris, viridique in ceſpite vernas.
Te meus ante alios genitor dilexit : & orbe
In medio positi caruerunt præside Delphi.
Dum Deus Eurotan, immunitamque frequentat
Sparten ; nec citharæ, nec ſunt in honore ſagittæ ;
Immemor ipſe ſui non retia ferre recuſat,
Non tenuiſſe canes ; non per juga montis iniqui
Iſſe comes : longâque alit aſſuetudine flammas.
Jamque ferè medius Titan venientis & actæ
Noctis erat, ſpatioque pari diſtabat utrimque ;
Corpora veſte levant, & ſucco pinguis olivi
Splendeſcunt, latique ineunt certamina diſci :
Quem prius aërias libratum Phœbus in auras
Misit, & oppositas disjecit pondere nubes.
Recidit in ſolidam longo poſt tempore terram
Pondus, & exhibuit junctam cum viribus artem.
Protinus imprudens, actusque cupidine ludi,
Tollere Tænarides orbem properabat : at illum
Dura repercuſſo ſubjecit ab aëre tellus
In vultus, Hyacinthe, tuos. Expalluit æquè,
Ac puer, ipſe Deus : collapſosque excipit artus.
Et modò te refovet : modò triſtia vulnera siccat :
Nunc animam admotis fugientem ſuſtinet herbis.
Nil proſunt artes : erat immedicabile vulnus.

Ut ſi quis violas, riguove papaver in horto,
Liliaque infringat, fulvis hærentia virgis;
Marcida demittant ſubito caput illa gravatum,
Nec ſe ſuſtineant, ſpectentque cacumine terram:
Sic vultus moriens jacet; & defecta vigore
Ipſa ſibi eſt oneri cervix; humeroque recumbit.
Laberis, Œbalide, primâ fraudate juventâ,
Phœbus ait: videoque tuum, mea crimina vulnus.
Tu dolor es facinuſque meum. Mea dextera leto
Inſcribenda tuo eſt: ego ſum tibi funeris auctor.
Quæ mea culpa tamen? nisi si luſiſſe, vocari
Culpa poteſt: nisi culpa poteſt, & amaſſe, vocari.
Atque utinam pro te vitam, tecumve liceret
Reddere! Sed quoniam fatali lege tenemur,
Semper eris mecum, memorique hærebis in ore.
Te lyra pulſa manu, te carmina noſtra ſonabunt:
Floſque novus ſcripto gemitus imitabere noſtros.
Tempus & illud erit, quo ſe fortissimus heros
Addat in hunc florem; folioque legatur eodem.
Talia dum vero memorantur Apollinis ore,
Ecce cruor, qui fuſus humi ſignaverat herbam,
Deſinit eſſe cruor: Tyrioque nitentior oſtro
Flos oritur; formamque capit, quam lilia: si non
Purpureus color huic, argenteus eſſet in illis.
Non ſatis hoc Phœbo eſt, is enim fuit auctor honoris.
Ipſe ſuos gemitus foliis inſcribit, & ai ai
Flos habet inſcriptum: funeſtaque litera ducta eſt.
Nec genuiſſe pudet Sparten Hyacinthon: honorque
Durat in hoc ævi, celebrandaque, more priorum,
Annua prælatâ redeunt Hyacinthia pompâ.

At si fortè roges fecundam Amathunta metalli,
An genuiſſe velit Propœtidas, abnuat æquè,
Atque illos, gemino quondam quibus aſpera cornu

Frons erat; unde etiam nomen traxere Ceraſtæ.
Ante fores horum ſtabat Jovis Hoſpitis ara,
Lugubris ſceleris: quam si quis ſanguine tinctam
Advena vidiſſet, mactatos crederet illic
Lactentes vitulos, Amathusiacasve bidentes:
Hoſpes erat cæſus. Sacris offenſa nefandis,
Ipſa ſuas urbes, Ophiusiaque arva parabat
Deſerere alma Venus. Sed quid loca grata, quid urbes
Peccavere meæ? quod crimen, dixit, in illis?
Exsilio pœnam potius gens impia pendat,
Vel nece; vel si quid medium mortisque fugæque.
Idque quid eſſe poteſt, nisi verſæ pœna figuræ?
Dum dubitat, quo mutet eos; ad cornua vultum
Flexit: & admonita eſt hæc illis poſſe relinqui:
Grandiaque in torvos transformat membra juvencos.

Sunt tamen obſcenæ Venerem Propœtides auſæ
Eſſe negare Deam: pro quo ſua, numinis irâ,
Corpora cum formâ primæ vulgaſſe feruntur.
Utque pudor cessit, ſanguisque induruit oris,
In rigidum parvo silicem diſcrimine verſæ.

Quas quia Pygmalion ævum per crimen agentes
Viderat, offenſus vitiis, quæ plurima menti
Femineæ Natura dedit, sine conjuge cælebs
Vivebat: thalamique diu conſorte carebat.
Interea niveum mirâ feliciter arte
Sculpit ebur; formamque dedit, quâ femina naſci
Nulla poteſt: operisque ſui concepit amorem.
Virginis eſt veræ facies, quam vivere credas:
Et, si non obſtet reverentia, velle moveri.
Ars adeo latet arte ſuâ! Miratur, & haurit
Pectore Pygmalion simulati corporis ignes.
Sæpe manus operi tentantes admovet, an sit

Corpus, an illud ebur: nec ebur tamen eſſe fatetur.
Oſcula dat, reddique putat: loquiturque, tenetque:
Et credit tactis digitos insidere membris:
Et metuit, preſſos veniat ne livor in artus.
Et modò blanditias adhibet, modò, grata puellis
Munera, fert illi conchas, teretesque lapillos,
Et parvas volucres, & flores mille colorum,
Liliaque, pictasque pilas, & ab arbore lapſas
Heliadum lacrymas. Ornat quoque veſtibus artus:
Dat digitis gemmas, longoque monilia collo:
Aure leves baccæ, redimicula pectore pendent.
Cuncta decent: nec nuda minus formoſa videtur.
Collocat hanc ſtratis, conchâ Sidonide tinctis:
Appellatque tori ſociam: acclinataque colla
Mollibus in plumis, tamquam ſenſura, reponit.
Feſta dies Veneri, totâ celeberrima Cypro,
Venerat: &, pandis inductæ cornibus aurum,
Conciderant ictæ niveâ cervice juvencæ;
Turaque fumabant: cùm munere functus ad aras
Conſtitit; & timidè, si Dî dare cuncta poteſtis,
Sit conjux opto, (non auſus, eburnea virgo,
Dicere Pygmalion) similis mea, dixit, eburneæ.
Senſit, ut ipſa ſuis aderat Venus aurea feſtis,
Vota quid illa velint: &, amici numinis omen,
Flamma ter accenſa eſt; apicemque per aëra duxit.
Ut rediit, simulacra ſuæ petit ille puellæ:
Incumbensque toro, dedit oſcula. Viſa tepere eſt.
Admovet os iterum: manibus quoque pectora tentat:
Tentatum molleſcit ebur: poſitoque rigore,
Subsidit digitis, ceditque: ut Hymettia ſole
Cera remolleſcit, tractataque pollice multas
Flectitur in facies, ipſoque fit utilis uſu.
Dum ſtupet, & timidè gaudet, fallique veretur;
Rurſus amans rurſusque manu ſua vota retractat:

Corpus erat : ſaliunt tentatæ pollice venæ.
Tum verò Paphius plenissima concipit heros
Verba, quibus Veneri grates agat : oraque tandem
Ore ſuo non falſa premit : dataque oſcula virgo
Sensit, & erubuit : timidumque ad lumina lumen
Attollens, pariter cum cœlo vidit amantem.
Conjugio, quod fecit, adeſt dea. Jamque coactis
Cornibus in plenum novies lunaribus orbem,
Illa paphon genuit : de quo tenet inſula nomen.

Editus hac ille eſt, qui, si sine prole fuiſſet,
Inter felices Cinyras potuiſſet haberi.
Dira canam. Natæ procul hinc, procul eſte parentes :
Aut, mea si veſtras mulcebunt carmina mentes,
Desit in hac mihi parte fides ; nec credite factum :
Vel, si credetis, facti quoque credite pœnam.
Si tamen admiſſum sinit hoc Natura videri,
Gentibus Iſmariis, & noſtro gratulor orbi ;
Gratulor huic terræ, quod abeſt regionibus illis,
Quæ tantum genuere nefas. Sit dives amomo ;
Cinnamaque, coſtumque ſuam, ſudataque ligno
Tura ferat, floresque alios Panchaïa tellus ;
Dum ferat & Myrrham. Tanti nova non fuit arbos.
Ipſe negat nocuiſſe tibi ſua tela Cupido,
Myrrha : faceſque ſuas a crimine vindicat iſto.
Stipite te Stygio, tumidiſque afflavit Echidnis,
E tribus una ſoror. Scelus eſt odiſſe parentem :
Hic amor eſt odio majus ſcelus. Undique lecti
Te cupiunt proceres ; totoque Oriente juventus
Ad thalami certamen adeſt. Ex omnibus unum
Elige, Myrrha, tibi : dum ne sit in omnibus unus.
Illa quidem ſentit ; fœdoque repugnat amori :
Et ſecum, Quò mente feror ? quid molior ? inquit.
Dî, precor, & Pietas, ſacrataque Jura parentûm,

Hoc prohibete nefas, ſcelerique reſiſtite tanto:
Si tamen hoc ſcelus eſt. Sed enim damnare negatur
Hanc Venerem Pietas: coëuntque animalia nullo
Cetera delectu. Nec habetur turpe juvencæ
Ferre patrem tergo: fit equo ſua filia conjux;
Quasque creavit, init pecudes, caper: ipſaque cujus
Semine concepta eſt, ex illo concipit ales.
Felices, quibus iſta licent! Humana malignas
Cura dedit leges: & quod Natura remittit,
Invida jura negant. Gentes tamen eſſe feruntur,
In quibus & nato genitrix, & nata parenti
Jungitur; & pietas geminato creſcit amore.
Me miſeram! quod non naſci mihi contigit illic,
Fortunâque loci lædor: quid in iſta revolvor?
Spes interdictæ, diſcedite. Dignus amari
Ille, ſed ut pater, eſt. Ergo ſi filia magni
Non eſſem Cinyræ, Cinyræ concumbere poſſem?
Nunc quia tam meus eſt, non eſt meus; ipſaque damno
Eſt mihi proximitas: aliena potentior eſſem.
Ire libet procul hinc, patriosque relinquere fines,
Dum ſcelus effugiam. Retinet malus error amantem,
Ut præſens ſpectem Cinyran, tangamque, loquarque,
Oſculaque admoveam, si nil conceditur ultra.
Ultra autem ſperare aliquid potes, impia virgo?
Nec, quot confundas & jura & nomina, ſentis?
Tune eris, & matris pellex, & adultera patris?
Tune ſoror gnati, genitrixque vocabere fratris?
Nec metues atro crinitas angue Sorores,
Quæ, facibus ſævis oculos atque ora petentes,
Noxia corda vident? At tu, dum corpore non es
Paſſa nefas, animo ne concipe: neve potentis
Concubitu vetito, Naturæ pollue fœdus.
Velle puta: res ipſa vetat: pius ille, memorque
Juris: & ô! vellem ſimilis furor eſſet in illo!

Dixerat. At Cinyras, quem copia digna procorum,
Quid faciat, dubitare facit, ſcitatur ab ipſa,
Nominibus dictis, cujus velit eſſe mariti.
Illa ſilet primò: patriisque in vultibus hærens,
Æſtuat, & tepido ſuffundit lumina rore.
Virginei Cinyras hæc credens eſſe timoris,
Flere vetat; ſiccatque genas, atque oſcula jungit.
Myrrha datis nimium gaudet: conſultaque, qualem
Optet habere virum, Similem tibi, dixit. At ille
Non intellectam vocem collaudat; &, Eſto
Tam pia ſemper, ait. Pietatis nomine dicto,
Demiſit vultus, ſceleris ſibi conſcia, virgo.
Noctis erat medium, curasque & pectora ſomnus
Solverat: at virgo Cinyreïa pervigil igni
Carpitur indomito, furioſaque vota retractat.
Et modò deſperat, modò vult tentare: pudetque,
Et cupit; &, quod agat, non invenit. Utque ſecuri
Saucia trabs ingens, ubi plaga novissima reſtat,
Quò cadat, in dubio eſt; omnique a parte timetur;
Sic animus vario labefactus vulnere nutat
Huc levis, atque illuc; momentaque ſumit utroque.
Nec modus, aut requies, niſi mors, reperitur amoris.
Mors placet. Erigitur: laqueoque innectere fauces
Deſtinat: &, zonâ ſummo de poſte revinctâ,
Care, vale, Cinyra, cauſamque intellige mortis,
Dixit: & aptabat pallenti vincula collo.
Murmura verborum fidas nutricis ad aures
Perveniſſe ferunt, limen ſervantis alumnæ.
Surgit anus, reſeratque fores: mortisque paratæ
Inſtumenta videns, ſpatio conclamat eodem,
Seque ferit, ſcinditque ſinus, ereptaque collo
Vincula dilaniat. Tum denique flere vacavit;
Tum dare complexus, laqueique requirere cauſam.
Muta ſilet virgo, terramque immota tuetur;

Et deprenſa dolet tardæ conamina mortis.
Inſtat anus; canosque ſuos, & inania nudans
Ubera, per cunas alimentaque prima precatur,
Ut sibi committat, quicquid dolet. Illa rogantem
Averſata gemit: certa eſt exquirere nutrix;
Nec ſolam ſpondere fidem. Dic, inquit, opemque
Me sine ferre tibi: non eſt mea pigra ſenectus.
Seu furor eſt, habeo quæ carmine ſanet & herbis.
Sive aliquis nocuit, magico luſtrabere ritu.
Sive eſt ira Deûm, ſacris placabilis ira.
Quid rear ulterius? Certè fortuna domusque
Soſpes, & in curſu eſt: vivunt genitrixque paterque.
Myrrha, patre audito, ſuſpiria duxit ab imo
Pectore. Nec nutrix etiamnum concipit ullum
Mente nefas; aliquemque tamen præſentit amorem:
Propositique tenax, quodcumque sit, orat, ut ipsi
Indicet: & gremio lacrymantem tollit anili:
Atque ita complectens infirmis colla lacertis,
Sensimus, inquit: amas: & in hoc mea, pone timorem,
Sedulitas erit apta tibi: nec ſentiet umquam
Hoc pater. Exsiluit gremio furibunda, torumque
Ore premens, Diſcede, precor; miſeroque pudori
Parce, ait. Inſtanti, Diſcede, aut desine, dixit,
Quærere quid doleam. Scelus eſt, quod ſcire laboras.
Horret anus, tremulasque manus annisque metuque
Tendit, & ante pedes ſupplex procumbit alumnæ.
Et modò blanditur, modò, si non conſcia fiat,
Terret: & indicium laquei cœptæque minatur
Mortis: & officium commiſſo ſpondet amori.
Extulit illa caput, lacrymisque implevit obortis
Pectora nutricis: conataque ſæpe fateri,
Sæpe tenet vocem: pudibundaque veſtibus ora
Texit: &, O! dixit, felicem conjuge matrem!
Hactenus: & gemuit. Gelidos nutricis in artus

Oſſaque, ſenſit enim, penetrat tremor: albaque toto
Vertice canities rigidis ſtetit hirta capillis:
Multaque, ut excuteret diros, si poſſet, amores,
Addidit. At virgo ſcit ſe non falſa moneri:
Certa mori tamen eſt, si non potiatur amato.
Vive, ait hæc; potiere tuo, non auſa, parente,
Dicere, conticuit: promiſſaque numine firmat.
Feſta piæ Cereris celebrabant annua matres
Illa, quibus niveâ velatæ corpora veſte
Primitias frugum dant, ſpicea ſerta, ſuarum:
Perque novem noctes Venerem, tactusque viriles,
In vetitis numerant. Turbâ Cenchrêis in illa
Regis adeſt conjux, arcanaque ſacra frequentat.
Ergo, legitimâ vacuus dum conjuge lectus,
Nacta gravem vino Cyniran malè ſedula nutrix,
Nomine mentito, veros exponit amores:
Et faciem laudat. Quæsitis virginis annis;
Par, ait, eſt Myrrhæ. Quam poſt quàm adducere juſſa eſt,
Utque domum rediit, Gaude mea, dixit, alumna:
Vicimus! infelix non toto corpore ſentit
Lætitiam virgo; præſagaque pectora mærent.
Sed tamen & gaudet: tanta eſt diſcordia mentis!
Tempus erat, quo cuncta silent; interque Triones
Flexerat obliquo plauſtrum temone Bootes:
Ad facinus venit illa ſuum. Fugit aurea cœlo
Luna: tegunt nigræ latitantia sidera nubes;
Nox caret igne ſuo. Primos tegis, Icare, vultus;
Erigoneque pio ſacrata parentis amore.
Ter pedis offenſi signo eſt revocata: ter omen
Funereus bubo letali carmine fecit.
It tamen: & tenebræ minuunt, noxque atra, pudorem.
Nutricisque manum lævâ tenet; altera motu
Cæcum iter explorat. Thalami jam limina tangit,
Jamque fores aperit, jam ducitur intus: at illi

Poplite ſucciduo genua intremuere, fugitque
Et color, & ſanguis, animusque relinquit euntem.
Quòque ſuo propior ſceleri, magis horret, & ausi
Pœnitet; & vellet non cognita poſſe reverti.
Cunctantem longæva manu deducit: & alto
Admotam lecto cùm traderet; Accipe, dixit;
Iſta tua eſt, Cinyra: devotaque corpora junxit.
Accipit obſceno genitor ſua viſcera lecto,
Virgineosque metus levat, hortaturque timentem.
Forsitan ætatis quoque nomine, Filia, dicat:
Dicat & illa, Pater; ſceleri ne nomina desint.
Plena patris thalamis excedit: & impia diro
Semina fert utero; conceptaque crimina portat.
Poſtera nox facinus geminat: nec finis in illa eſt.
Cùm tandem Cinyras, avidus cognoſcere amantem
Poſt tot concubitus, illato lumine, vidit
Et ſcelus, & natam: verbisque dolore retentis,
Pendenti nitidum vaginâ deripit enſem.
Myrrha fugit, tenebris & cæcæ munere noctis
Intercepta neci: latosque vagata per agros,
Palmiferos Arabas, Panchæaque rura relinquit:
Perque novem erravit redeuntis cornua Lunæ;
Cùm tandem terrâ requievit feſſa Sabæâ;
Vixque uteri portabat onus. Tum neſcia voti,
Atque inter mortisque metus, & tædia vitæ;
Eſt tales exorſa preces. O! ſi qua patetis
Numina confessis; merui; nec triſte recuſo
Supplicium: ſed, ne violem vivosque ſuperſtes,
Mortuaque extinctos, ambobus pellite regnis;
Mutatæque mihi vitamque necemque negate.
Numen confessis aliquod patet. Ultima certè
Vota ſuos habuere Deos: nam crura loquentis
Terra ſupervenit; ruptosque obliqua per ungues
Porrigitur radix, longi firmamina trunci;

Oſſaque robur agunt: mediâque manente medullâ,
Sanguis it in ſuccos, in magnos brachia ramos,
In parvos digiti: duratur cortice pellis.
Jamque gravem creſcens uterum perſtinxerat arbor,
Pectoraque obruerat, collumque operire parabat:
Non tulit illa moram; venientique obvia ligno
Subſedit, merſitque ſuos in cortice vultus.
Quæ, quamquam amisit veteres cum corpore ſenſus,
Flet tamen: & tepidæ manant ex arbore guttæ.
Eſt honor & lacrymis: ſtillataque cortice Myrrha
Nomen herile tenet, nullique tacebitur ævo.

At malè conceptus ſub robore creverat infans;
Quærebatque viam, quâ ſe, genitrice relictâ,
Exſereret. Mediâ gravidus tumet arbore venter.
Tendit onus matrem, nec habent ſua verba dolores;
Nec Lucina poteſt parientis voce vocari.
Nitenti tamen eſt ſimilis, curvataque crebros
Dat gemitus arbor: lacrymisque cadentibus humet.
Conſtitit ad ramos mitis Lucina dolentes,
Admovitque manus, & verba puerpera dixit.
Arbor agit rimas; &, fiſsâ cortice, vivum
Reddit onus, vagitque puer: quem mollibus herbis
Naïdes impoſitum lacrymis unxere parentis.
Laudaret faciem Livor quoque. Qualia namque
Corpora nudorum tabulâ pinguntur Amorum,
Talis erat: ſed, ne faciat diſcrimina cultus,
Aut huic adde leves, aut illis deme pharetras.
Labitur occultè, fallitque volatilis ætas;
Et nihil eſt annis velocius. Ille ſorore
Natus avoque ſuo, qui conditus arbore nuper,
Nuper erat genitus; modò formosissimus infans;
Jam juvenis, jam vir, jam ſe formosior ipſo eſt:
Jam placet & Veneri, matriſque ulciſcitur ignes.

Namque Pharetratus dum dat puer oſcula matri,
Inſcius exſtanti deſtrinxit arundine pectus.
Læſa manu natum Dea repulit: altiùs actum
Vulnus erat ſpecie: primòque fefellerat ipſam.
Capta viri formâ, non jam Cythereïa curat
Litora: non alto repetit Paphon æquore cinctam,
Piſcoſamque Cnidon, gravidamve Amathunta metalli.
Abſtinet & cœlo: cœlo præfertur Adonis.
Hunc tenet: huic comes eſt: aſſuetaq; ſemper in umbrâ
Indulgere sibi, formamque augere colendo,
Per juga, per silvas, dumoſaque ſaxa vagatur,
Nuda genu, veſtem ritu ſuccincta Dianæ.
Hortaturque canes, tutæque animalia prædæ,
Aut pronos lepores, aut celſum in cornua cervum.
Aut agitat damas: a fortibus abſtinet apris
Raptoresque lupos, armatosque unguibus urſos
Vitat, & armenti ſaturatos cæde leones.
Te quoque, ut hos timeas, si quid prodeſſe monendo
Poſſit, Adoni, monet: Fortiſque fugacibus eſto,
Inquit; in audaces non eſt audacia tuta.
Parce meo, juvenis, temerarius eſſe periclo;
Neve feras, quibus arma dedit Natura, laceſſe;
Stet mihi ne magno tua gloria. Non movet ætas,
Nec facies, nec quæ Venerem movêre, leones,
Setigerosque ſues, oculosque, animosque ferarum.
Fulmen habent acres in aduncis dentibus apri:
Impetus eſt fulvis, & vaſta leonibus ira;
Inviſumque mihi genus eſt. Quæ cauſa, roganti,
Dicam, ait: & veteris monſtrum mirabere culpæ.
Sed labor inſolitus jam me laſſavit: & ecce
Opportuna ſuâ blanditur populus umbrâ;
Datque torum ceſpes. Libet hac requieſcere tecum,
Et requievit, humo: preſſitque & gramen, & ipſum.
Inque sinu juvenis poſitâ cervice, renidens

Sic ait: ac mediis interſerit oſcula verbis.

Forſitan audieris aliquam certamine curſûs
Veloces ſuperaſſe viros. Non fabula rumor
Ille fuit: ſuperabat enim: nec dicere poſſes,
Laude pedum, formæne bono præſtantior eſſet.
Scitanti Deus huic de conjuge; Conjuge, dixit,
Nil opus eſt, Atalanta, tibi, fuge conjugis uſum.
Nec tamen effugies, teque ipsâ viva carebis.
Territa ſorte Dei per opacas innuba silvas
Vivit, & inſtantem turbam violenta procorum
Conditione fugat: Nec ſum potiunda, nisi, inquit,
Victa priùs curſu: pedibus contendite mecum.
Præmia veloci conjux thalamique dabuntur,
Mors pretium tardis. Ea lex certaminis eſto.
Illa quidem immitis: ſed, tanta potentia formæ eſt!
Venit ad hanc legem temeraria turba procorum.
Sederat Hippomenes curſûs ſpectator iniqui;
Et, Petitur cuiquam per tanta pericula conjux!
Dixerat: ac nimios juvenum damnârat amores.
Ut faciem, & poſito corpus velamine vidit,
Quale meum, vel quale tuum, si femina fias;
Obſtupuit: tollensque manus; Ignoſcite, dixit,
Quos modò culpavi: nondum mihi præmia nota,
Quæ peteretis, erant. Laudando concipit ignem;
Et, ne quis juvenum currat velociùs, optat;
Invidiâque timet. Sed cur certaminis hujus
Intentata mihi fortuna relinquitur? inquit.
Audentes Deus ipſe juvat. Dum talia ſecum
Exigit Hippomenes, paſſu volat alite virgo.
Quæ quamquam Scythicâ non ſecius ire ſagittâ
Aonio viſa eſt juveni, tamen ille decorem
Miratur magis: & curſus facit ipſe decorem.
Aura refert ablata citis talaria plantis;

Tergàque jactantur crines per eburnea, quæque
Poplitibus ſuberant picto genualia limbo;
Inque puellari corpus candore ruborem
Traxerat. Haud aliter, quàm cùm ſuper atria velum
Candida purpureum ſimulatas inficit umbras.
Dum notat hæc hoſpes, decurſa noviſſima meta eſt:
Et tegitur feſtâ victrix Atalanta coronâ.
Dant gemitum victi, penduntque ex fœdere pœnas.
Non tamen eventu juvenum deterritus horum,
Conſtitit in medio; vultuque in virgine fixo,
Quid facilem titulum ſuperando quæris inertes?
Mecum confer, ait: ſeu me fortuna potentem
Fecerit, a tanto non indignabere vinci.
Namque mihi genitor Megareus, Oncheſtius illi;
Eſt Neptunus avus: pronepos ego regis aquarum.
Nec virtus citra genus eſt: ſeu vincar, habebis,
Hippomene victo, magnum & memorabile nomen.
Talia dicentem molli Schœneïa vultu
Aſpicit: & dubitat, ſuperari an vincere malit.
Atque ita, Quis Deus hunc formoſis, inquit, iniquus
Perdere vult? caræque jubet diſcrimine vitæ
Conjugium petere hoc? Non ſum, me judice, tanti.
Nec formâ tangor: poteram tamen hac quoque tangi.
Quid? quod adhuc puer eſt: non me movet ipſe, ſed ætas.
Quid? quod ineſt virtus, & mens interrita leti.
Quid? quod ab æquoreâ numeratur origine quartus.
Quid? quod amat, tantique putat connubia noſtra,
Ut pereat, ſi me Fors illi dura negârit.
Dum licet, hoſpes, abi; thalamoſque relinque cruentos.
Conjugium crudele meum eſt: tibi nubere nulla
Nolet: & optari potes a ſapiente puellâ.
Cur tamen eſt mihi cura tui, tot jam ante peremtis?
Viderit: intereat: quoniam tot cæde procorum
Admonitus non eſt; agiturque in tædia vitæ.

Occidet hic igitur, voluit quia vivere mecum?
Indignamque necem pretium patietur amoris?
Non erit invidiæ victoria noſtra ferendæ.
Sed non culpa mea eſt. Utinam deſiſtere velles!
Aut, quoniam es demens, utinam velocior eſſes!
At quàm virgineus puerili vultus in ore eſt!
Ah! miſer Hippomene, nollem tibi viſa fuiſſem!
Vivere dignus eras. Quod si felicior eſſem,
Nec mihi conjugium fata importuna negarent;
Unus eras, cum quo ſociare cubilia poſſem.
Dixerat: utque rudis, primoque Cupidine tacta,
Quid facit ignorans, amat, & non ſentit amorem.
Jam ſolitos poſcunt curſus populusque paterque;
Cùm me ſolicitâ proles Neptunia voce
Invocat Hippomenes. Cythereïa, comprecor, ausis
Adsit, ait, noſtris? &, quos dedit, adjuvet ignes.
Detulit aura preces ad me non invida blandas;
Motaque ſum, fateor: nec opis mora longa dabatur.
Eſt ager, indigenæ Tamaſeum nomine dicunt,
Telluris Cypriæ pars optima: quem mihi priſci
Sacravere ſenes, templisque accedere dotem
Hanc juſſere meis. Medio nitet arbor in arvo,
Fulva comam, fulvo ramis crepitantibus auro.
Hinc tria fortè meâ veniens decerpta ferebam
Aurea poma manu: nullique videnda, nisi ipsi,
Hippomenen adii; docuique, quis uſus in illis.
Signa tubæ dederant; cùm carcere pronus uterque
Emicat, & ſummam celeri pede libat arenam.
Poſſe putes illos sicco freta radere paſſu,
Et ſegetis canæ ſtantes percurrere ariſtas.
Adjiciunt animos juveni clamorque, favorque,
Verbaque dicentûm, Nunc, nunc incumbere tempus,
Hippomene: propera. Nunc viribus utere totis.
Pelle moram: vinces. Dubium Megareïus heros

Gaudeat, an virgo magis his Schœneïa dictis.
O! quoties, cùm jam poſſet transire, morata eſt!
Spectatosque diu vultus invita reliquit!
Aridus e laſſo veniebat anhelitus ore:
Metaque erat longè. Tum denique de tribus unum
Fetibus arboreis proles Neptunia misit.
Obſtupuit virgo, nitidique cupidine pomi
Declinat curſus, aurumque volubile tollit.
Præterit Hippomenes: reſonant ſpectacula plauſu.
Illa moram celeri, ceſſataque tempora, curſu
Corrigit: atque iterum juvenem poſt terga relinquit.
Et rurſus pomi jactu remorata ſecundi,
Conſequitur, transitque virum. Pars ultima cursûs
Reſtabat: Nunc, inquit, ades, Dea muneris auctor:
Inque latus campi, quo tardiùs illa rediret,
Jecit ab obliquo nitidum juveniliter aurum.
An peteret, virgo viſa eſt dubitare: coëgi
Tollere, & adjeci ſublato pondera malo:
Impediique oneris pariter gravitate moràque.
Neve meus ſermo curſu ſit tardior illo,
Præterita eſt virgo: duxit ſua præmia victor.
Dignane, cui grates ageret, cui turis honorem
Ferret, Adoni, fui? nec grates immemor egit,
Nec mihi tura dedit. Subitam convertor in iram;
Contemnique dolens, ne ſim ſpernenda futuris,
Exemplo caveo: meque ipſam exhortor in ambos.
Templa Deûm Matri, quæ quondam clarus Echion
Fecerat ex voto, nemoroſis abdita ſilvis,
Transibant: & iter longum requieſcere ſuasit.
Illic concubitûs intempeſtiva cupido
Occupat Hippomenen, a numine concita noſtro.
Luminis exigui fuerat prope templa receſſus,
Speluncæ ſimilis, nativo pumice tectus;
Relligione ſacer priſcâ: quò multa ſacerdos

Lignea contulerat veterum ſimulacra Deorum.
Hunc init; & vetito temerat ſacraria probro.
Sacra retorſerunt oculos: turritaque Mater,
An Stygiâ fontes, dubitavit, mergeret undâ.
Pœna levis viſa eſt. Ergo modò lævia fulvæ
Colla jubæ velant: digiti curvantur in ungues.
Ex humeris armi fiunt: in pectora totum
Pondus abit: ſummæ caudâ verruntur arenæ.
Iram vultus habet: pro verbis murmura reddunt;
Pro thalamis celebrant silvas: aliisque timendi,
Dente premunt domito Cybeleïa frena leones.
Hos tu, care mihi, cumque his genus omne ferarum,
Quæ non terga fugæ, ſed pugnæ pectora præbent,
Effuge: ne virtus tua ſit damnoſa duobus.

Illa quidem monuit, junctisque per aëra cygnis
Carpit iter: ſed ſtat monitis contraria virtus.
Forte ſuem latebris, veſtigia certa ſecuti,
Excivere canes; silvisque exire parantem
Fixerat obliquo juvenis Cinyreïus ictu.
Protinus excussit pando venabula roſtro,
Sanguine tincta ſuo: trepidumque, & tuta petentem
Trux aper inſequitur: totoſque ſub inguine dentes
Abdidit, & fulvâ moribundum ſtravit arenâ.
Vecta levi curru medias Cytherêa per auras
Cypron olorinis nondum pervenerat alis.
Agnovit longè gemitum morientis, & albas
Flexit aves illuc. Utque æthere vidit ab alto
Exanimem, inque ſuo jactantem ſanguine corpus,
Desiluit: pariterque ſinus, pariterque capillos
Rupit; & indignis percussit pectora palmis.
Queſtaque cum fatis; At non tamen omnia veſtri
Juris erunt, inquit. Luctûs monumenta manebunt
Semper, Adoni, mei: repetitaque mortis imago

Annua plangoris peraget ſimulamina noſtri.
At cruor in florem mutabitur. An tibi quondam
Femineos artus in olentes vertere menthas,
Perſephone, licuit? nobis Cinyreïus heros
Invidiæ mutatus erit? Sic fata, cruorem
Nectare odorato ſpargit: qui tactus ab illo
Intumuit; ſic, ut pluvio perlucida cœlo
Surgere bulla ſolet. Nec plenâ longior horâ
Facta mora eſt; cùm flos e ſanguine concolor ortus,
Qualem, quæ lento celant ſub cortice granum,
Punica ferre ſolent: brevis eſt tamen uſus in illo.
Namque malè hærentem, & nimiâ levitate caducum,
Excutiunt îdem, qui præſtant nomina, venti.

LIBER XI.

CARMINE dum tali ſilvas, animoſque ferarum
Threïcius vates, & ſaxa ſequentia ducit;
Ecce nurus Ciconum, tectæ lymphata ferinis
Pectora velleribus, tumuli de vertice cernunt
Orphea, percussis ſociantem carmina nervis.
E quibus una, levem jactato crine per auram,
En, ait, en hic eſt noſtri contemtor: & haſtam
Vatis Apollinei vocalia miſit in ora.
Quæ foliis præſuta notam ſine vulnere fecit.
Alterius telum lapis eſt: qui miſſus, in ipſo
Aëre concentu victus vocisque lyræque eſt;
Ac veluti ſupplex pro tam furialibus ausis,
Ante pedes jacuit. Sed enim temeraria creſcunt
Bella: modusque abiit, inſanaque regnat Erynnis.
Cunctaque tela forent cantu mollita: ſed ingens
Clamor, & inflato Berecynthia tibia cornu,

Tympanaque,

Tympanaque, plauſusque, & Bacchêi ululatus
Obſtrepuere ſono citharæ. Tum denique ſaxa
Non exauditi rubuerunt ſanguine vatis.
Ac primùm, attonitas etiamnum voce canentis,
Innumeras volucres, anguesque, agmenque ferarum,
Mænades Orphêi titulum rapuere theatri.
Inde cruentatis vertuntur in Orphea dextris;
Et coëunt, ut aves, si quando luce vagantem
Noctis avem cernunt: ſtructoque utrimque theatro,
Ceu matutinâ cervus periturus arenâ,
Præda canum eſt: vatemque petunt, & fronde virenti
Conjiciunt thyrſos, non hæc in munera factos.
Hæ glebas, illæ dereptos arbore ramos,
Pars torquent silices. Neu desint tela furori,
Forte boves preſſo ſubigebant vomere terram;
Nec procul hinc, multo fructum ſudore parantes,
Dura lacertosi fodiebant arva coloni;
Agmine qui viſo fugiunt, operisque relinquunt
Arma ſui: vacuosque jacent diſperſa per agros
Sarculaque, raſtrique graves, longique ligones.
Quæ poſt quàm rapuere feræ, cornuque minaci
Divellêre boves, ad vatis fata recurrunt.
Tendentemque manus, & in illo tempore primùm
Irrita dicentem, nec quicquam voce moventem,
Sacrilegæ perimunt. Perque os, pro Juppiter! illud,
Auditum ſaxis, intellectumque ferarum
Sensibus, in ventos anima exhalata recessit.
Te mæſtæ volucres, Orpheu, te turba ferarum
Te rigidi silices, tua carmina ſæpe ſecutæ
Fleverunt silvæ: positis te frondibus arbos,
Tonſa comam, luxit: lacrymis quoque flumina dicunt
Increviſſe ſuis: obſcuraque carbaſa pullo
Naïdes & Dryades, paſſosque habuere capillos.
Membra jacent diverſa locis. Caput, Hebre, lyramque

Excipis; & , mirum! medio dum labitur amne,
Flebile neſcio quid queritur lyra, flebile lingua
Murmurat exanimis: reſpondent flebile ripæ.
Jamque mare invectæ flumen populare relinquunt,
Et Methymnææ potiuntur litore Lesbi.
Hic ferus expoſitum peregrinis anguis arenis
Os petit, & ſparſos ſtillanti rore capillos.
Tandem Phœbus adeſt, morſusque inferre parantem
Arcet: & in lapidem rictus ſerpentis apertos
Congelat; & patulos, ut erant, indurat hiatus.
Umbra ſubit terras: &, quæ loca viderat ante,
Cuncta recognoſcit: quærensque per arva piorum
Invenit Eurydicen, cupidisque amplectitur ulnis.
Hîc, modò conjunctis ſpatiantur passibus ambo,
Nunc præcedentem ſequitur: nunc prævius anteit,
Eurydicenque ſuam jam tutò reſpicit Orpheus.

Non impune tamen ſcelus hoc ſinit eſſe Lyæus:
Amiſſoque dolens ſacrorum vate ſuorum,
Protinus in silvis matres Edonidas omnes,
Quæ fecere nefas, tortâ radice ligavit.
Quippe pedum digitos, in quantum quæque ſecuta eſt,
Traxit; & in ſolidam detrusit acumine terram.
Utque ſuum laqueis, quos callidus abdidit auceps,
Crus ubi commisit volucris, ſensitque teneri;
Plangitur, ac trepidans aſtringit vincula motu;
Sic, ut quæque ſolo defixa cohæſerat harum,
Exſternata fugam fruſtra tentabat: at illam
Lenta tenet radix, exſultantemque coërcet.
Dumque ubi ſint digiti, dum pes ubi quærit, & ungues,
Aſpicit in teretes lignum ſuccedere ſuras.
Et conata femur mærenti plangere dextrâ,
Robora percussit: pectus quoque robora fiunt.
Robora ſunt humeri: porrectaque brachia veros

Eſſe putes ramos, & non fallare putando.
Nec ſatis hoc Baccho eſt, ipſos quoque deſerit agros:
Cumque choro meliore, ſui vineta Tymoli
Pactolonque petit: quamvis non aureus illo
Tempore, nec caris erat invidioſus arenis.
Hunc, aſſueta cohors, Satyri Bacchæque frequentant:
At Silenus abeſt. Titubantem annisque meroque
Ruricolæ cepere Phryges: vinctumque coronis
Ad regem traxere Midan, cui Thracius Orpheus
Orgia tradiderat, cum Cecropio Eumolpo.
Qui ſimul agnovit ſocium comitemque ſacrorum,
Hoſpitis adventu feſtum genialiter egit
Per bis quinque dies, & junctas ordine noctes.
Et jam ſtellarum ſublime coëgerat agmen
Lucifer undecimus, Lydos cùm lætus in agros
Rex venit; & juveni Silenum reddit alumno.
Huic Deus optandi gratum, ſed inutile, fecit
Muneris arbitrium, gaudens altore recepto.
Ille malè uſurus donis, ait, Effice, quicquid
Corpore contigero, fulvum vertatur in aurum.
Annuit optatis, nocituraque munera ſolvit
Liber; at indoluit, quod non meliora petiſſet.
Lætus abit, gaudetque malo Berecynthius heros;
Pollicitamque fidem tangendo ſingula tentat.
Vixque ſibi credens, non altâ fronde virentem
Ilice detraxit virgam: virga aurea facta eſt.
Tollit humo ſaxum: ſaxum quoque palluit auro.
Contigit & glebam: contactu gleba potenti
Maſſa fit. Arentes Cereris decerpſit ariſtas;
Aurea meſſis erat. Demtum tenet arbore pomum;
Heſperidas donaſſe putes. Si poſtibus altis
Admovit digitos; poſtes radiare videntur.
Ille etiam liquidis palmas ubi laverat undis,
Unda fluens palmis Danaën eludere poſſet.

Vix ſpes ipſe ſuas animo capit, aurea fingens
Omnia. Gaudenti menſas poſuere miniſtri,
Exſtructas dapibus, nec toſtæ frugis egentes:
Tum verô, sive ille ſuâ Cerealia dextrâ
Munera contigerat, Cerealia dona rigebant:
Sive dapes avido convellere dente parabat,
Lamina fulva dapes admoto dente nitebant.
Miſcuerat puris auctorem muneris undis?
Fusile per rictus aurum fluitare videres.
Attonitus novitate mali, divesque, miſerque
Effugere optat opes: &, quæ modò voverat, odit.
Copia nulla famem relevat: sitis arida guttur
Urit, & inviſo meritus torquetur ab auro.
Ad cœlumque manus, & ſplendida brachia tollens,
Da veniam, Lenæe pater: peccavimus, inquit;
Sed miſerere, precor, ſpecioſoque eripe damno.
Mite Deûm numen: Bacchus peccaſſe fatentem
Reſtituit, pactamque fidem, data munera, ſolvit.
Neve malè optato maneas circumlitus auro,
Vade, ait, ad magnis vicinum Sardibus amnem;
Perque jugum montis labentibus obvius undis
Carpe viam, donec venias ad fluminis ortus.
Spumiferoque tuum fonti, quâ plurimus exit,
Subde caput: corpusque simul, simul elue crimen.
Rex juſſæ ſuccedit aquæ. Vis aurea tinxit
Flumen, & humano de corpore cessit in amnem.
Nunc quoque jam, veteris percepto ſemine venæ,
Arva rigent, auro madidis pallentia glebis.

Ille, peroſus opes, silvas & rura colebat,
Panaque montanis habitantem ſemper in antris.
Pingue ſed ingenium mansit: nocituraque, ut ante,
Rurſus erant domino ſtolidæ præcordia mentis.
Nam, freta proſpiciens, latè riget arduus alto

Tmolus in aſcenſu : clivoque extentus utroque,
Sardibus hinc, illinc parvis finitur Hypæpis.
Pan ibi dum teneris jactat ſua carmina Nymphis,
Et leve ceratâ modulatur arundine carmen;
Auſus Apollineos præ ſe contemnere cantus,
Judice ſub Tmolo, certamen venit ad impar.
Monte ſuo ſenior judex conſedit, & aures
Liberat arboribus : quercu coma cærula tantùm
Cingitur; & pendent circum cava tempora glandes.
Iſque Deum pecoris ſpectans, In judice, dixit
Nulla mora eſt. Calamis agreſtibus inſonat ille;
Barbaricoque Midan, aderat nam forte canenti,
Carmine delinit. Poſt hunc ſacer ora retorsit
Tmolus ad os Phœbi : vultum ſua silva ſecuta eſt.
Ille, caput flavum lauro Parnaside vinctus,
Verrit humum Tyrio ſaturatâ murice pallâ;
Inſtructamque fidem gemmis & dentibus Indis
Suſtinet a læva : tenuit manus altera plectrum.
Artificis ſtatus ipſe fuit. Tum ſtamina docto
Pollice ſolicitat : quorum dulcedine captus
Pana jubet Tmolus citharæ ſubmittere cannas.
Judicium ſanctique placet ſententia montis
Omnibus : arguitur tamen, atque injuſta vocatur
Unius ſermone Midæ. Nec Delius aures
Humanam ſtolidas patitur retinere figuram;
Sed trahit in ſpatium, villisque albentibus implet;
Inſtabilesque imo facit, & dat poſſe moveri.
Cetera ſunt hominis : partem damnatur in unam,
Induiturque aures lentè gradientis aſelli.
Ille quidem celat, turpique onerata pudore
Tempora purpureis tentat velare tiaris.
Sed ſolitus longos ferro reſecare capillos
Viderat hoc famulus : qui, cùm nec prodere viſum
Dedecus auderet, cupiens efferre ſub auras,

Nec poſſet reticere tamen, ſecedit; humumque
Effodit: &, domini quales aſpexerit aures,
Voce refert parvâ; terræque immurmurat hauſtæ.
Indiciumque ſuæ vocis tellure regeſtâ
Obruit, & ſcrobibus tacitus diſcedit opertis.
Creber arundinibus tremulis ibi ſurgere lucus
Cœpit: &, ut primùm pleno maturuit anno,
Prodidit agricolam: leni nam motus ab Auſtro
Obruta verba refert, dominique coarguit aures.

Ultus abit Tmolo, liquidumque per aëra vectus
Anguſtum citra pontum Nepheleïdos Helles
Laomedontëis Latoïus aſtitit arvis.
Dextera Sigæi, Rhœtæi læva profundi,
Ara Panomphæo vetus eſt ſacrata Tonanti.
Inde novæ primùm moliri mœnia Trojæ
Laomedonta videt: ſuſceptaque magna labore
Creſcere difficili, nec opes expoſcere parvas.
Cumque tridentigero tumidi genitore profundi
Mortalem induitur formam; Phrygioque tyranno
Ædificant muros, pacto pro mœnibus auro.
Stabat opus: pretium rex inficiatur, & addit,
Perfidiæ cumulum, falsis perjuria verbis.
Non impune feres, rector maris inquit: & omnes
Inclinavit aquas ad avaræ litora Trojæ,
Inque freti formam terras convertit; opesque
Abſtulit agricolis, & fluctibus obruit arva.
Pœna neque hæc ſatis eſt: Regis quoque filia monſtro
Poſcitur æquoreo: quam dura ad ſaxa revinctam
Vindicat Alcides: promiſſaque munera, dictos
Poſcit equos: tantique operis mercede negatâ,
Bis perjura capit ſuperatæ mœnia Trojæ.
Nec, pars militiæ, Telamon ſine honore receſſit;
Heſioneque datâ potitur. Nam Conjuge Peleus

Clarus erat Divâ : nec avi magis ille ſuperbit
Nomine, quâm ſoceri : ſiquidem Jovis eſſe nepoti
Contigit haud uni, conjux Dea contigit uni.
Namque ſenex Thetidi Proteus ; Dea, dixerat, undæ,
Concipe : mater eris juveni, qui fortibus actis
Acta patris vincet ; majorque vocabitur illo.
Ergo, ne quicquam mundus Jove majus haberet,
Quamvis haud tepidos ſub pectore ſenſerat ignes
Juppiter, æquoreæ Thetidis connubia vitat ;
In ſuaque Æaciden ſuccedere vota nepotem
Juſſit, & amplexus in virginis ire marinæ.
   Eſt ſinus Hæmoniæ curvos falcatus in arcus :
Brachia procurrunt ; ubi, ſi foret altior unda,
Portus erat : ſummis inductum eſt æquor arenis.
Litus habet ſolidum, quod nec veſtigia ſervet,
Nec remoretur iter, nec opertum pendeat algâ.
Myrtea ſilva ſubeſt, bicoloribus obſita baccis.
Eſt ſpecus in medio : naturâ factus, an arte,
Ambiguum ; magis arte tamen : quò ſæpe venire
Frenato delphine ſedens, Theti nuda, ſolebas.
Illic te Peleus, ut ſomno vincta jacebas,
Occupat : &, quoniam precibus tentata repugnas,
Vim parat, innectens ambobus colla lacertis.
Quod niſi veniſſes, variatis ſæpe figuris,
Ad ſolitas artes, auſo foret ille potitus.
Sed modò tu volucris, volucrem tamen ille tenebat ;
Nunc gravis arbor eras, hærebat in arbore Peleus.
Tertia forma fuit maculoſæ tigridis : illâ
Territus Æacides a corpore brachia ſolvit.
Inde Deos pelagi, vino ſuper æquora fuſo,
Et pecoris fibris, & fumo turis adorat.
Donec Carpathius medio de gurgite vates,
Æacida, dixit, thalamis potiere petitis.
Tu modò, cùm gelido ſopita quieſcet in antro,

Ignaram laqueis vincloque innecte tenaci.
Nec te decipiat centum mentita figuras;
Sed preme quicquid erit, dum, quod fuit ante, reformet.
Dixerat hæc Proteus: & condidit æquore vultum,
Admisitque ſuos in verba novissima fluctus.
Pronus erat Titan, inclinatoque tenebat
Heſperium temone fretum: cùm pulchra, relicto,
Nereïs ingreditur conſueta cubilia, ponto.
Vix bene virgineos Peleus invaſerat artus;
Illa novat formas, donec ſua membra teneri
Sentit, & in partes diverſas brachia tendit.
Tum demum ingemuit; Neque, ait, sine numine vincis:
Exhibita eſtque Thetis. Confeſſam amplectitur heros,
Et potitur votis; ingentique implet Achille.

Felix & nato, felix & conjuge Peleus;
Et cui, si demas jugulati crimina Phoci,
Omnia contigerant. Fraterno ſanguine ſontem,
Expulſumque domo patriâ Trachinia tellus
Accipit. Hîc regnum sine vi, sine cæde, tenebat
Lucifero genitore ſatus, patriumque nitorem
Ore ferens Ceyx: illo qui tempore mæſtus,
Diſſimilisque ſui, fratrem lugebat ademtum.
Quò poſt quàm Æacides, feſſus curâque viâque,
Venit; & intravit, paucis comitantibus, urbem;
Quosq; greges pecorum, quæ ſecum armenta trahebat,
Haud procul a muris ſub opacâ valle reliquit.
Copia cùm facta eſt adeundi prima tyranni,
Velamenta manu prætendens ſupplice, qui sit,
Quòque ſatus, memorat: tantùm ſua crimina celat.
Mentitusque fugæ cauſam, petit urbe, vel agro,
Se juvet. Hunc contra placido Trachinius ore
Talibus alloquitur. Mediæ quoque commoda plebi
Noſtra patent, Peleu; nec inhoſpita regna tenemus.

Adjicis huic animo momenta potentia, clarum
Nomen, avumq; jovem : nec tempora perde precando.
Quod petis, omne feres : tuaque hæc pro parte videto,
Qualiacumque vides. Utinam meliora videres!
Et flebat. Moveat quæ tantos cauſa dolores,
Peleusque comitesque rogant : quibus ille profatur.
  Forsitan hanc volucrem, rapto quæ vivit, & omnes
Terret aves, ſemper pennas habuiſſe putetis.
Vir fuit : & tanta eſt animi conſtantia, quantum
Acer erat, belloque ferox, ad vimque paratus :
Nomine Dædalion, illo genitore creatus
Qui vocat Auroram, cœloque novissimus exit.
Culta mihi pax eſt ; pacis mihi cura tenendæ,
Conjugiique, fuit : fratri fera bella placebant :
Illius virtus reges, gentesque ſubegit.
Quæ nunc Thisbêas agitat mutata columbas,
Nata erat huic Chione : quæ dotatissima formâ
Mille procis placuit, bis ſeptem nubilis annis.
Fortè revertentes, Phœbus Maiâque creatus,
Ille ſuis Delphis, hic vertice Cyllenæo,
Vidêre hanc pariter, pariter traxere calorem.
Spem Veneris differt in tempora noctis Apollo;
Non tulit ille moras : virgâque movente ſoporem
Virginis os tangit. Tactu jacet illa potenti,
Vimque Dei patitur. Nox cœlum ſparſerat aſtris :
Phœbus anum simulat, præceptaque gaudia ſumit.
Ut ſua maturus complevit tempora venter;
Alipedis de ſtirpe Dei, verſuta propago,
Naſcitur Autolycus, furtum ingeniosus ad omne;
Qui facere aſſuerat, patriæ non degener artis,
Candida de nigris, & de candentibus atra.
Naſcitur e Phœbo, namque eſt enixa gemellos,
Carmine vocali clarus citharâque Philammon.
Quid peperiſſe duos, & Dîs placuiſſe duobus?

Et forti genitore, & progenitore Tonanti
Eſſe ſatam prodeſt? an obeſt quoque gloria multis?
Obfuit huic certè, quæ ſe præferre Dianæ
Suſtinuit; faciemque Deæ culpavit. At illi
Ira ferox mota eſt; Factisque placebimus, inquit.
Nec mora: curvavit cornu, nervoque ſagittam
Impulit; & meritam trajecit arundine linguam.
Lingua tacet: nec vox tentataque verba ſequuntur;
Conantemque loqui cum ſanguine vita reliquit.
Quem, miſera ô pietas! ego tum patruoque dolorem
Corde tuli! fratrique pio ſolatia dixi!
Quæ pater haud aliter, quàm cautes murmura ponti,
Accipit: & natam delamentatur ademtam.
Ut verò ardentem vidit, quater impetus illi
In medios fuit ire rogos: quater inde repulſus
Concita membra fugæ mandat: ſimilisque juvenco,
Spicula crabronum preſsâ cervice gerenti,
Quà via nulla, ruit. Jam tum mihi currere viſus
Plus homine eſt: alasque pedes ſumsiſſe putares.
Effugit ergo omnes; veloxque cupidine leti
Vertice Parnasi potitur. Miſeratus Apollo:
Cùm ſe Dædalion ſaxo misiſſet ab alto,
Fecit avem, & ſubitis pendentem ſuſtulit alis;
Oraque adunca dedit, curvos dedit unguibus hamos,
Virtutem antiquam, majores corpore vires.
Et nunc accipiter, nullis ſatis æquus, in omnes
Sævit aves; aliisque dolens fit cauſa dolendi.

Quæ dum Lucifero genitus miracula narrat
De conſorte ſuo; curſu feſtinus anhelo
Advolat armenti cuſtos Phocêus Anetor.
Heu Peleu! Peleu! magnæ tibi nuncius adſum
Cladis, ait. Quodcumque ferat, jubet edere Peleus.
Pendet, & ipſe metu trepidat Trachinius heros.

Ille refert. Feſſos ad litora curva juvencos
Appuleram, medio cùm Sol altissimus orbe
Tantum reſpiceret, quantum ſupereſſe videret.
Parſque boum fulvis genua inclinârat arenis,
Latarumque jacens campum ſpectabat aquarum:
Pars gradibus tardis illuc errabat, & illuc;
Nant alii, celſoque exſtant ſuper æquora collo.
Templa mari ſubſunt, nec marmore clara, nec auro;
Sed trabibus denſis, lucoque umbroſa vetuſto.
Nereïdes Nereuſque tenent: hos navita templi
Edidit eſſe Deos, dum retia litore ſiccat.
Juncta palus huic eſt, denſis obſeſſa ſalictis,
Quam reſtagnantis fecit maris unda paludem.
Inde, fragore gravi ſtrepitans, loca proxima terret,
Bellua vaſta, lupus: ulviſque paluſtribus exit,
Oblitus & ſpumis, & ſpiſſo ſanguine rictus
Fulmineos; rubrâ ſuffuſus lumina flammâ.
Qui, quamquam ſævit pariter rabieque fameque,
Acrior eſt rabie. Neque enim jejunia curat
Cæde boum, diramque famem, ſatiare; ſed omne
Vulnerat armentum, ſternitque hoſtiliter omne.
Pars quoque de nobis funeſto ſaucia morſu,
Dum defenſamus, leto eſt data: ſanguine litus
Undaque prima rubent, demugitæque paludes.
Sed mora damnoſa eſt, nec res dubitare remittit.
Dum ſupereſt aliquid, cuncti coëamus, & arma,
Arma capeſſamus, conjunctaque tela feramus,
Dixerat agreſtis. Nec Pelea damna movebant;
Sed, memor admissi, Nereïda colligit orbam
Damna ſui inferias extincto mittere Phoco.
Induere arma viros, violentaque ſumere tela
Rex jubet Œtæus: cúm quîs ſimul ipſe parabat
Ire: ſed Halcyone conjux excita tumultu
Proſilit, &, nondum totos ornata capillos,

Disjicit hos ipſos : colloque infuſa mariti,
Mittat ut auxilium sine ſe, verbisque precatur
Et lacrymis; animasque duas ut ſervet in una.
Æacides illi; Pulchros, Regina, piosque
Pone metus : plena eſt promissi gratia veſtri.
Non placet arma mihi contra nova monſtra moveri :
Numen adorandum pelagi eſt. Erat ardua turris;
Arce focus ſummâ : fessis loca grata carinis.
Aſcendunt illuc, ſtratosque in litore tauros
Cum gemitu aſpiciunt, vaſtatoremque cruento
Ore ferum, longos infectum ſanguine villos.
Inde manus tendens in aperti litora ponti,
Cæruleam Peleus Pſamathen, ut finiat iram,
Orat; opemque ferat : nec vocibus illa rogantis
Flectitur Æacidæ. Thetis hanc pro conjuge ſupplex
Accepit veniam : ſed enim irrevocatus ab acri
Cæde lupus perſtat, dulcedine ſanguinis aſper;
Donec inhærentem laceræ cervice juvencæ
Marmore mutavit. Corpus, præterque colorem,
Omnia ſervavit : lapidis color indicat, illum
Jam non eſſe lupum, jam non debere timeri.
Nec tamen hac profugum consiſtere Pelea terrâ
Fata sinunt : Magnetas adit vagus exſul, & illic
Sumit ab Hæmonio purgamina cædis Acaſto.

Interea fratrisque ſui, fratremque ſecutis
Anxia prodigiis turbatus pectora Cêyx,
Conſulat ut ſacras, hominum oblectamina, ſortes,
Ad Clarium parat ire Deum : nam templa profanus
Invia cum Phlegyis faciebat Delphica Phorbas.
Consilii tamen ante ſui, fidissima, certam
Te facit, Halcyone : cui protinus intima frigus
Oſſa receperunt; buxoque simillimus ora
Pallor obit : lacrymisque genæ maduere profusis.

Ter conata loqui, ter fletibus ora rigavit;
Singultuque pias interrumpente querelas,
Quæ mea culpa tuam, dixit, cariſſime, mentem
Vertit? ubi eſt, quæ cura mei prius eſſe ſolebat?
Jam potes Halcyone ſecurus abeſſe relictâ.
Jam via longa placet: jam ſum tibi carior abſens.
At, puto, per terras iter eſt; tantumque dolebo,
Non etiam metuam, curæque timore carebunt.
Æquora me terrent, & ponti triſtis imago.
Et laceras nuper tabulas in litore vidi;
Et ſæpe in tumulis ſine corpore nomina legi.
Neve tuum fallax animum fiducia tangat,
Quod ſocer Hippotades tibi ſit, qui carcere fortes
Contineat ventos; &, cùm velit, æquora placet.
Cùm ſemel emiſſi tenuerunt æquora venti,
Nil illis vetitum eſt; incommendataque tellus
Omnis, & omne fretum. Cœli quoque nubila vexant;
Excutiuntque feris rutilos concurſibus ignes.
Quo magis hos novi, nam novi, & ſæpe paternâ
Parva domo vidi, magis hoc reor eſſe timendos.
Quod tua ſi flecti precibus ſententia nullis,
Care, poteſt, conjux, nimiumque es certus eundi;
Me quoque tolle ſimul: certè jactabimur unà;
Nec, niſi quæ patiar, metuam: pariterque feremus
Quicquid erit: pariter ſuper æquora lata feremur.
Talibus Æolidos dictis lacrymiſque movetur
Sidereus conjux: neque enim minor ignis in ipſo eſt.
Sed neque propoſitos pelagi dimittere curſus,
Nec vult Halcyonen in partem adhibere pericli;
Multaque reſpondit, timidum ſonantia pectus:
Nec tamen idcirco cauſam probat. Addidit illis
Hoc quoque lenimen, quo ſolo flexit amantem.
Longa quidem nobis omnis mora; ſed tibi juro
Per patrios ignes, ſi me modò fata remittent,

Ante reverſurum, quàm Luna bis impleat orbem.
His ubi promissis ſpes eſt admota recursûs,
Protinus eductam navalibus æquore tingi,
Aptarique ſuis pinum jubet armamentis.
Quâ rurſus visâ, veluti præſaga futuri,
Horruit Halcyone: lacrymasque emisit obortas,
Amplexusque dedit: triſtique miſerrima tandem
Ore, Vale, dixit: collapſaque corpore tota eſt.
Aſt juvenes, quærente moras Cêyce, reducunt
Ordinibus geminis ad fortia pectora remos;
Æqualique ictu ſcindunt freta. Suſtulit illa
Humentes oculos; ſtantemque in puppe recurvâ,
Concuſsâque manu dantem sibi signa, maritum
Prima videt: redditque notas. Ubi terra recessit
Longiùs, atque oculi nequeunt cognoſcere vultus;
Dum licet, inſequitur fugientem lumine pinum.
Hæc quoque ut haud poterat, ſpatio ſubmota, videri;
Vela tamen ſpectat ſummo fluitantia malo.
Ut nec vela videt, vacuum petit anxia lectum;
Seque toro ponit. Renovat lectusque locusque
Halcyonæ lacrymas: & quæ pars, admonet, absit.
Portubus exierant; & moverat aura rudentes:
Obvertit lateri pendentes navita remos;
Cornuaque in ſumma locat arbore, totaque malo
Carbaſa deducit; venientesque accipit auras.
Aut minus, aut certè medium, non amplius, æquor
Puppe ſecabatur, longèque erat utraque tellus;
Cùm mare ſub noctem tumidis albeſcere cœpit
Fluctibus, & præceps ſpirare valentiùs Eurus.
Ardua, jamdudum, demittite cornua, rector
Clamat, & antennis totum ſubnectite velum.
Hic jubet: impediunt adverſæ juſſa procellæ;
Nec sinit audiri vocem fragor æquoris ullam.
Sponte tamen properant alii ſubducere remos,

Pars munire latus, pars ventis vela negare.
Egerit hic fluctus, æquorque refundit in æquor;
Hic rapit antennas. Quæ dum ſine lege geruntur,
Aſpera creſcit hiems; omnique e parte feroces
Bella gerunt venti, fretaque indignantia miſcent.
Ipſe pavet: nec ſe, qui ſit ſtatus, ipſe fatetur
Scire ratis rector; nec quid jubeatve vetetve:
Tanta mali moles! totâque potentior arte eſt!
Quippe ſonant clamore viri, ſtridore rudentes,
Undarum incurſu gravis unda, tonitribus æther.
Fluctibus erigitur, cœlumque æquare videtur,
Pontus; & inductas aſpergine tingere nubes.
Et modò, cùm fulvas ex imo vertit arenas,
Concolor eſt illis; Stygiâ modò nigrior undâ:
Sternitur interdum, ſpumiſque ſonantibus albet.
Ipſa quoque his agitur vicibus Trachinia puppis;
Et modò ſublimis, veluti de vertice montis,
Deſpicere in valles, imumque Acheronta, videtur;
Nunc, ubi demiſſam curvum circumſtetit æquor,
Suſpicere inferno ſummum de gurgite cœlum.
Sæpe dat ingentem, fluctu latus icta, fragorem;
Nec leviùs pulſata ſonat, quàm ferreus olim
Cùm laceras aries balliſtave concutit arces.
Utque ſolent, ſumtis in curſu viribus, ire
Pectore in arma feri, prætentaque tela, leones;
Sic ubi ſe, ventis, admiſerat unda, coortis,
Ibat in arma ratis; multoque erat altior illis.
Jamque labant cunei, ſpoliataque tegmine ceræ
Rima patet; præbetque viam letalibus undis.
Ecce cadunt largi reſolutis nubibus imbres,
Inque fretum credas totum deſcendere cœlum;
Inque plagas cœli tumefactum aſcendere pontum.
Vela madent nimbis; & cum cœleſtibus undis
Æquoreæ miſcentur aquæ. Caret ignibus æther;

Cæcaque nox premitur tenebris hiemisque ſuisque.
Diſcutiunt tamen has, præbentque micantia lumen
Fulmina : fulmineis ardeſcunt ignibus undæ.
Dat quoque jam ſaltus intra cava texta carinæ
Fluctus : &, ut miles, numero præſtantior omni,
Cùm ſæpe aſſiluit defenſæ mœnibus urbis,
Spe potitur tandem ; laudisque accenſus amore,
Inter mille viros murum tandem occupat unus.
Sic ubi pulſarunt acres latera ardua fluctus,
Vaſtiùs inſurgens decimæ ruit impetus undæ ;
Nec priùs absiſtit feſſam oppugnare carinam,
Quàm velut in captæ deſcendat mœnia navis.
Pars igitur tentabat adhuc invadere pinum ;
Pars maris intus erat. Trepidant haud ſegniùs omnes,
Quàm ſolet urbs, aliis murum fodientibus extra,
Atque aliis murum, trepidare, tenentibus intus.
Deficit ars, animique cadunt : totidemque videntur,
Quot veniunt fluctus, ruere atque irrumpere mortes.
Non tenet hic lacrymas, ſtupet hic : vocat ille beatos,
Funera quos maneant : hic votis numen adorat,
Brachiaque ad cœlum, quod non videt, irrita tollens
Poſcit opem : ſubeunt illi fratresque parensque ;
Huic cum pignoribus domus, & quod cuiq; relictum
Halcyone Cêyca movet : Cêycis in ore
Nulla nisi Halcyone eſt : &, cùm desideret unam,
Gaudet abeſſe tamen. Patriæ quoque vellet ad oras
Reſpicere, inque domum ſupremos vertere vultus.
Verùm ubi sit, neſcit : tantâ vertigine pontus
Fervet ! &, inductâ piceis e nubibus umbrâ,
Omne latet cœlum, duplicataque noctis imago eſt.
Frangitur incurſu nimbosi turbinis arbos ;
Frangitur & regimen ; ſpoliisque animoſa ſuperſtans
Unda, velut victrix, ſinuatas deſpicit undas.
Nec leviùs, quàm si quis Athon Pindumve, revulſos

Sede ſuâ, totos in apertum everterit æquor,
Præcipitata ruit; pariterque & pondere & ictu
Mergit in ima ratem: cum quâ pars magna virorum
Gurgite preſſa gravi, neque in aëra reddita, fato
Functa ſuo eſt. Alii partes & membra carinæ
Trunca tenent. Tenet ipſe manu, quâ ſceptra ſolebat,
Fragmina navigii Cêyx; ſocerumque patremque
Invocat, heu! fruſtra: ſed plurima nantis in ore
Halcyone conjux. Illam meminitque refertque:
Illius ante oculos ut agant ſua corpora fluctus,
Optat; & exanimis manibus tumuletur amicis.
Dum natat, abſentem, quoties ſinit hiſcere fluctus,
Nominat Halcyonen, ipsisque immurmurat undis.
Ecce, ſuper medios fluctus, niger arcus aquarum
Frangitur: & ruptâ merſum caput obruit undâ.
Lucifer obſcurus, nec quem cognoſcere poſſes,
Illâ nocte fuit: quoniamque excedere Olympo
Non licuit, denſis texit ſua nubibus ora.
  Æolis interea tantorum ignara malorum
Dinumerat noctes: & jam, quas induat ille,
Feſtinat veſtes; jam quas, ubi venerit ille,
Ipſa gerat: reditusque ſibi promittit inanes.
Omnibus illa quidem Superis pia tura ferebat,
Ante tamen cunctos Junonis templa colebat;
Proque viro, qui nullus erat, veniebat ad aras.
Utque foret ſoſpes conjux ſuus, utque rediret,
Optabat; nullamque ſibi præferret. At illi
Hoc de tot votis poterat contingere ſolum.
At Dea non ultra, pro functo morte, rogari
Suſtinet: utque manus funeſtas arceat aris,
Iri, meæ, dixit, fidiſſima nuncia vocis,
Viſe ſoporiferam Somni velociter aulam;
Exſtinctique jube Cêycis imagine mittat
Somnia ad Halcyonen, veros narrantia caſus.

Dixerat. Induitur velamina mille colorum
Iris; &, arquato cælum curvamine signans,
Tecta petit jussi ſub rupe latentia regis.
Eſt prope Cimmerios longo ſpelunca receſſu,
Mons cavus, ignavi domus & penetralia Somni;
Quò numquam radiis oriens, mediusve, cadensve
Phœbus adire poteſt. Nebulæ caligine mixtæ
Exhalantur humo, dubiæque crepuſcula lucis.
Non vigil ales ibi, criſtati cantibus oris,
Evocat Auroram: nec voce ſilentia rumpunt
Solicitive canes, canibusve ſagacior anſer;
Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,
Humanæve ſonum reddunt convicia linguæ.
Muta Quies habitat: ſaxo tamen exit ab imo
Rivus aquæ Lethes: per quem, cum murmure labens,
Invitat ſomnos crepitantibus unda lapillis.
Ante fores antri fecunda papavera florent,
Innumeræque herbæ: quarum de lacte ſoporem
Nox legit, & ſpargit per opacas humida terras.
Janua, quæ verſo ſtridorem cardine reddat,
Nulla domo totâ: cuſtos in limine nullus.
At medio torus eſt, ebeno ſublimis in atra,
Plumeus, atricolor, pullo velamine tectus;
Quo cubat ipſe Deus, membris languore ſolutis.
Hunc circa passim, varias imitantia formas,
Somnia vana jacent totidem, quot meſſis ariſtas,
Silva gerit frondes, ejectas litus arenas.
Quò simul intravit, manibusque obſtantia virgo
Somnia dimovit; veſtis fulgore reluxit
Sacra domus: tardâque Deus gravitate jacentes
Vix oculos tollens, iterumque iterumque relabens,
Summaque percutiens nutanti pectora mento,
Excussit tandem sibi ſe: cubitoque levatus,
Quid veniat, cognôrat enim, ſcitatur. At illa;

Somne, quies rerum, placidissime Somne Deorum,
Pax animi, quem cura fugit; qui corda diurnis
Feſſa miniſteriis mulces, reparasque labori;
Somnia, quæ veras æquent imitamine formas,
Herculeâ Trachine jube, ſub imagine regis,
Halcyonen adeant; ſimulacraque naufraga fingant.
Imperat hoc Juno. Poſt quàm mandata peregit
Iris, abit. Neque enim ulteriùs tolerare vaporis
Vim poterat: labique ut Somnum ſenſit in artus,
Effugit; & remeat per, quos modò venerat, arcus.
At pater, e populo natorum mille ſuorum,
Excitat artificem, ſimulatoremque figuræ,
Morphea. Non illo juſſos ſollertiùs alter
Exprimit inceſſus, vultumque ſonumque loquendi.
Adjicit & veſtes, & conſuetissima cuique
Verba. Sed hic ſolos homines imitatur: at alter
Fit fera, fit volucris, fit longo corpore ſerpens.
Hunc Icelon Superi, mortale Phobetora vulgus
Nominat. Eſt etiam diverſæ tertius artis
Phantaſos: ille in humum, ſaxumq; undamq; trabemque,
Quæque vacant animâ, feliciter omnia transit.
Regibus hi ducibusque ſuos oſtendere vultus
Nocte ſolent: populos alii plebemque pererrant.
Præterit hos ſenior: cunctisque e fratribus unum
Morphea, qui peragat Thaumantidos edita, Somnus
Eligit: & rurſus molli languore ſolutum
Depoſuitque caput, ſtratoque recondidit alto.
Ille volat, nullos ſtrepitus facientibus alis,
Per tenebras: intraque moræ breve tempus, in urbem
Pervenit Hæmoniam: poſitisque e corpore pennis,
In faciem Cêycis abit: formâque ſub illa
Luridus, exſangui ſimilis, ſine veſtibus ullis,
Conjugis ante torum miſeræ ſtetit. Uda videtur
Barba viri, madidisque gravis fluere unda capillis.

Tum lecto incumbens, fletu ſuper ora refuſo,
Hæc ait. Agnoſcis Cêyca, miſerrima conjux?
An mea mutata eſt facies nece? Reſpice: noſces,
Inveniesque, tuo pro conjuge, conjugis umbram.
Nil opis, Halcyone, nobis tua vota tulerunt:
Occidimus: falſæ tibi me promittere noli.
Nubilus Ægæo deprendit in æquore navim
Auſter, & ingenti jactatam flamine ſolvit;
Oraque noſtra, tuum clamantia nomen,
Implerunt fluctus. Non hæc tibi nunciat auctor
Ambiguus: non iſta vagis rumoribus audis:
Ipſe ego fata tibi præſens mea naufragus edo.
Surge, age: da lacrymas, lugubriaque indue: nec me
Indeploratum ſub inania Tartara mitte.
Adjicit his vocem Morpheus, quam conjugis illa
Crederet eſſe ſui. Fletus quoque fundere veros
Viſus erat: geſtumque manus Cêycis habebant.
Ingemit Halcyone lacrymans, motatque lacertos
Per ſomnum: corpusque petens, amplectitur auras;
Exclamatque, Mane: quò te rapis? ibimus unà.
Voce ſui ſpecieque viri turbata, ſoporem
Excutit: & primò, si ſit, circumſpicit illic,
Qui modò viſus erat: nam, moti voce, miniſtri
Intulerant lumen. Poſt quàm non invenit usquam,
Percutit ora manu: laniatque a pectore veſtes,
Pectoraque ipſa ferit: nec crinem ſolvere curat;
Scindit: & altrici, quæ luctûs cauſa, roganti;
Nulla eſt Halcyone: nulla eſt, ait: occidit unà
Cum Cêyce ſuo. Solantia tollite verba;
Naufragus interiit. Vidi, agnovique; manusque
Ad diſcedentem, cupiens retinere, tetendi.
Umbra fugit: ſed & umbra tamen manifeſta virique
Vera mei. Non ille quidem, si quæris, habebat
Aſſuetos vultus: nec, quo prius ore, nitebat.

Pallentem, nudumque, & adhuc humente capillo,
Infelix vidi. Stetit hoc miſerabilis ipſo
Ecce loco: & quærit, veſtigia si qua ſupersint.
Hoc erat, hoc animo quod divinante timebam;
Et ne, me fugiens, ventos ſequerere, rogabam.
At certè vellem, quoniam periturus abibas,
Me quoque duxiſſes! Tecum fuit utile, tecum
Ire mihi: neque enim de vitæ tempore quicquam
Non simul egiſſem: nec mors diſcreta fuiſſet.
Nunc abſens pereo, jactor nunc fluctibus abſens;
Et, sine me, me pontus habet. Crudelior ipſo
Sit mihi mens pelago, si vitam ducere nitar
Longiùs; & tanto pugnem ſupereſſe dolori.
Sed neque pugnabo, nec te, miſerande, relinquam;
Et tibi nunc ſaltem veniam comes: inque ſepulcro,
Si non urna, tamen junget nos litera: si non
Ossibus oſſa meis, at nomen nomine tangam.

Plura dolor prohibet: verboque intervenit omni
Plangor, & attonito gemitus e corde trahuntur.
Mane erat: egreditur tectis ad litus: & illum
Mæſta locum repetit, de quo ſpectârat euntem.
Dumque, Moratus ibi: dumque, Hîc retinacula ſolvit,
Hoc mihi diſcedens dedit oſcula litore, dicit,
Dumque notata oculis reminiſcitur acta, fretumque
Proſpicit; in liquida, ſpatio diſtante, tuetur
Neſcio quid, quasi corpus, aquâ. Primòque, quid illud
Eſſet, erat dubium. Poſt quâm paulùm appulit unda,
Et, quamvis aberat, corpus tamen eſſe liquebat;
Qui foret, ignorans, quia naufragus, omine mota eſt;
Et tamquam ignoto lacrymam daret, Heu! miſer, inquit,
Quisquis es, & si qua eſt conjux tibi! Fluctibus actum
Fit propius corpus: quod quo magis illa tuetur,
Hoc minus & minus eſt amens ſua. Jamque propinquæ
Admotum terræ, jam quod cognoſcere poſſet:

Cernit: erat conjux. Ille eſt, exclamat: & unà
Ora, comas, veſtem lacerat: tendensque trementes
Ad Cêyca manus, Sic, ô carissime conjux?
Sic ad me, miſerande, redis? ait. Adjacet undis
Facta manu moles, quæ primas æquoris iras
Frangit; & incurſus quæ prædelaſſat aquarum.
Insilit huc; mirumque fuit potuiſſe: volabat;
Percutiensque levem modò natis aëra pennis,
Stringebat ſummas ales miſerabilis undas.
Dumque volat, mæſto similem, plenumque querelæ,
Ora dedêre ſonum, tenui crepitantia roſtro.
Ut verò tetigit mutum & sine ſanguine corpus,
Dilectos artus amplexa recentibus alis,
Frigida nequicquam duro dedit oſcula roſtro.
Senſerit hoc Cêyx, an vultum motibus undæ
Tollere sit viſus, populus dubitabat: at ille
Senſerat. Et tandem, Superis miſerantibus, ambo
Alite mutantur. Fatis obnoxius ìsdem
Tunc quoque mansit amor, nec conjugiale ſolutum
Fœdus in alitibus: coëunt, fiuntque parentes;
Perque dies placidos, hiberno tempore, ſeptem,
Incubat Halcyone pendentibus æquore nidis.
Tum via tuta maris: ventos cuſtodit, & arcet
Æolus egreſſu; præſtatque nepotibus æquor.

Hos aliquis ſenior, circum freta lata volantes,
Spectat: & ad finem ſervatos laudat amores.
Proximus, aut idem, si ſors tulit, Hic quoque, dixit,
Quem mare carpentem, ſubſtrictaque crura gerentem,
Aſpicis, (oſtendens ſpatioſum guttura mergum,)
Regia progenies: &, si deſcendere ad ipſum
Ordine perpetuo quæris, ſunt hujus origo
Ilus & Aſſaracus, raptusque Jovi Ganymedes,
Laomedonque ſenex, Priamusque novissima Trojæ

Tempora ſortitus. Frater fuit Hectoris iſte ;
Qui, nisi ſenſiſſet primâ nova fata juventâ,
Forſitan inferius non Hectore nomen haberet ;
Quamvis eſt illum proles enixa Dymantis.
Æſacon umbroſâ furtim peperiſſe ſub Ida
Fertur Alexirhoë, Granico nata bicorni.
Oderat hic urbes : nitidâque remotus ab aula
Secretos montes, & inambitioſa colebat
Rura : nec Iliacos cœtus, nisi rarus, adibat.
Non agreſte tamen, nec inexpugnabile Amori
Pectus habens, silvas captatam ſæpe per omnes,
Aſpicit Heſperien patriâ Cebrenida ripâ,
Injectos humeris siccantem ſole capillos.
Viſa fugit Nymphe, veluti perterrita fulvum
Cerva lupum, longèque lacu deprenſa relicto
Accipitrem fluvialis anas. Quam Troïus heros
Inſequitur : celeremque metu celer urget amore.
Ecce, latens herbâ coluber, fugientis adunco
Dente pedem ſtringit, viruſque in corpore linquit,
Cum vitâ ſuppreſſa fuga eſt : amplectitur amens
Exanimem ; clamatque, Piget, piget eſſe ſecutum ;
Sed non hoc timui : nec erat mihi vincere tanti.
Perdidimus miſeram nos te duo : vulnus ab angue,
A me cauſa data eſt. Ego ſim ſceleratior illo,
Ni tibi, morte meâ, mortis ſolatia mittam.
Dixit : & e ſcopulo, quem rauca ſubederat unda,
Se dedit in pontum. Tethys miſerata cadentem
Molliter excepit : nantemque per æquora pennis
Texit, & optatæ non eſt data copia mortis.
Indignatur amans invitum vivere cogi,
Obſtarique animæ, miſerâ de ſede volenti
Exire. Utque novas humeris aſſumſerat alas,
Subvolat : atque iterum corpus ſuper æquora mittit.
Pluma levat caſus. Furit Æſacos : inque profundum

Pronus abit, letique viam sine fine retentat.
Fecit amor maciem: longa internodia crurum;
Longa manet cervix: caput eſt a corpore longè.
Æquor amat: nomenque manet, quia mergitur, illi.

LIBER XII.

Neſcius aſſumtis Priamus pater Æſacon alis
Vivere, lugebat: tumulo quoque nomen habenti
Inferias dederat cum fratribus Hector inanes.
Defuit officio Paridis præſentia triſti;
Poſtmodo qui raptâ longum cum conjuge bellum
Attulit in patriam: conjuratæque ſequuntur
Mille rates, gentisque ſimul commune Pelasgæ.
Nec dilata foret vindicta; nisi æquora ſævi
Invia feciſſent venti, Bœotaque tellus
Aulide piſcosâ puppes tenuiſſet ituras.
Hic, patrio de more, Jovi cùm ſacra paraſſent;
Ut vetus accensis incanduit ignibus ara,
Serpere cæruleum Danaï vidêre draconem
In platanum, cœptis quæ ſtabat proxima ſacris.
Nidus erat volucrum bis quatuor arbore ſummâ;
Quas ſimul, & matrem circum ſua damna volantem,
Corripuit ſerpens; avidâque recondidit alvo.
Obſtupuere omnes: at veri providus augur
Theſtorides, Vincemus, ait: gaudete, Pelasgi.
Troja cadet; ſed erit noſtri mora longa laboris.
Atque novem volucres in belli digerit annos.
Ille, ut erat, virides amplexus in arbore ramos,
Fit lapis, & ſervat ſerpentis imagine ſaxum.
Permanet Aoniis Nereus violentus in undis,

Bellaque

Bellaque non transfert : & ſunt, qui parcere Trojæ
Neptunum credant, quia mœnia fecerit urbi.
At non Theſtorides : nec enim neſcitve, tacetve
Sanguine virgineo placandam virginis iram
Eſſe Deæ. Poſt quàm pietatem publica cauſa,
Rexque patrem vicit ; caſtumque datura cruorem,
Flentibus, ante aram ſtetit Iphigenîa, miniſtris,
Victa Dea eſt : nubemque oculis objecit ; & inter
Officium turbamque ſacri, vocesque precantûm,
Suppoſitâ fertur mutaſſe Mycenida cervâ.
Ergo ubi, quâ decuit, lenita eſt cæde Diana,
Et pariter Phœbes, pariter maris ira recessit ;
Accipiunt ventos a tergo mille carinæ,
Multaque perpeſſæ Phrygiâ potiuntur arenâ.

Orbe locus medio eſt, inter terrasque, fretumque,
Cœleſtesque plagas, triplicis confinia mundi ;
Unde, quod eſt usquam, quamvis regionibus absit,
Inſpicitur ; penetratque cavas vox omnis ad aures.
Fama tenet, ſummâque domum sibi legit in arce :
Innumerosque aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, & nullis inclusit limina portis :
Nocte dieque patent. Tota eſt ex ære ſonanti ;
Tota fremit : vocesque refert, iteratque quod audit.
Nulla quies intus, nullâque silentia parte.
Nec tamen eſt clamor, ſed parvæ murmura vocis ;
Qualia de pelagi, si quis procul audiat, undis
Eſſe ſolent : qualemve ſonum, cùm Juppiter atras
Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
Atria turba tenent : veniunt leve vulgus, euntque.
Mixtaque cum veris passim commenta vagantur
Millia Rumorum, confuſaque verba volutant.
E quibus hi vacuas implent ſermonibus aures ;
Hi narrata ferunt aliò : menſuraque ficti

Creſcit, & auditis aliquid novus adjicit auctor.
Illic Credulitas, illic temerarius Error,
Vanaque Lætitia eſt, conſternatique Timores,
Seditioque recens, dubioque auctore Suſurri.
Ipſa quid in cœlo rerum, pelagoque geratur,
Et tellure, videt, totumque inquirit in orbem.

Fecerat hæc notum, Grajas cum milite forti
Adventare rates: neque inexſpectatus in armis
Hoſtis adeſt: prohibent aditu, litusque tuentur
Troës: & Hectoreâ primus fataliter haſtâ,
Proteſilaë, cadis: commiſſaque prœlia magno
Stant Danaïs: fortisque animæ nece cognitus Hector.
Nec Phryges exiguo, quid Achaïa dextera poſſet,
Sanguine ſenſerunt. Et jam Sigæa rubebant
Litora: jam leto, proles Neptunia, Cygnus
Mille viros dederat: jam curru inſtabat Achilles,
Troaque Peliacæ ſternebat cuſpidis ictu
Agmina: perq; acies aut Cygnum aut Hectora quærens,
Congreditur Cygno: decimum dilatus in annum
Hector erat. Tum colla jugo candentia preſſos
Exhortatus equos, currum direxit in hoſtem;
Concutiensque ſuis vibrantia tela lacertis,
Quisquis es, ô! juvenis, ſolatia mortis habeto,
Dixit, ab Hæmonio quod ſis jugulatus Achille.
Hactenus Æacides: vocem gravis haſta ſecuta eſt.
Sed, quamquam certâ nullus fuit error in haſta,
Nil tamen emissi profecit acumine ferri.
Utque hebeti pectus tantummodo contudit ictu;
Nate Deâ, nam te famâ prænovimus, inquit
Ille, quid a nobis vulnus miraris abeſſe?
Mirabatur enim. Non hæc, quam cernis, equinis
Fulva jubis cassis, neque onus cava parma siniſtræ
Auxilio mihi ſunt: decor eſt quæſitus ab iſtis.

Mars quoq; ob hoc capere arma ſolet: removebitur omne
Tegminis officium; tamen indeſtrictus abibo.
Eſt aliquid, non eſſe ſatum Nereïde, ſed qui
Nereaque, & natas & totum temperet æquor.
Dixit: & hæſurum clypei curvamine telum
Misit in Æaciden: quod & æs, & proxima rupit
Terga novena boum: decimo tamen orbe moratum.
Excutit hoc heros: rurſusque trementia forti
Tela manu torsit: rurſus sine vulnere corpus,
Sincerumque, fuit. Nec tertia cuſpis apertum,
Et ſe præbentem valuit deſtringere Cygnum.
Haud ſecus exarsit, quàm Circo taurus aperto,
Cùm ſua terribili petit irritamina cornu,
Pœniceas veſtes, eluſaque vulnera ſentit.
Nunc tamen exciderit ferrum, conſiderat, haſtæ;
Hærebat ligno. Manus eſt mea debilis ergo;
Quasque, ait, ante habuit vires, effudit in uno.
Nam certè valuit, vel cùm Lyrnesia primus
Mœnia disjeci; vel cùm Tenedonque, ſuoque
Eëtionêas implevi ſanguine Thebas.
Vel cùm purpureus populari cæde Caycus
Fluxit; opusque meæ bis ſensit Telephus haſtæ.
Hîc quoque tot cæsis, quorum per litus acervos
Et feci, & video, valuit mea dextra, valetque.
Dixit: & ante actis veluti malè crederet, haſtam
Misit in adverſum Lyciâ de plebe Menœten;
Loricamque simul, ſubjectaque pectora rupit.
Quo plangente gravem moribundo vertice terram,
Extrahit illud idem calido de vulnere telum;
Atq; ait, Hæc manus eſt: hæc, quâ modò vicimus, haſta:
Utar in hunc îsdem: sit in hoc precor exitus idem.
Sic fatus, Cygnumque petit, nec fraxinus errat;
Inque humero ſonuit non evitata siniſtro:
Inde, velut muro ſolidâve a caute, repulſa eſt.

Quâ tamen ictus erat ſignatum, ſanguine Cygnum
Viderat, & fruſtra fuerat gaviſus, Achilles.
Vulnus erat nullum: ſanguis fuit ille Menœtæ.
Tum verò præceps, curru fremebundus ab alto,
Deſilit: & nitido ſecurum cominus hoſtem
Enſe petens, parmam gladio galeamque cavari
Cernit, & in duro lædi quoque corpore ferrum.
Haud tulit ulterius: clypeoque adverſa reducto
Ter quater ora viri, capulo cava tempora pulſat.
Cedentique ſequens inſtat: turbatque, ruitque;
Attonitoque negat requiem. Pavor occupat illum,
Ante oculosque natant tenebræ: retroque ferenti
Averſos paſſus medio lapis obſtitit arvo.
Quem ſuper impulſum reſupino pectore Cygnum
Vi multâ vertit, terræque afflixit Achilles.
Tum, clypeo genibusque premens præcordia duris,
Vincla trahit galeæ: quæ preſſo ſubdita mento
Elidunt fauces; & reſpiramen iterque
Eripiunt animæ. Victum ſpoliare parabat;
Arma relicta videt. Corpus Deus æquoris albam
Contulit in volucrem, cujus modò nomen habebat.

Hic labor, hæc requiem multorum pugna dierum
Attulit: &, poſitis, pars utraque ſubſtitit, armis.
Dumque vigil Phrygios ſervat cuſtodia muros,
Et vigil Argolicas ſervat cuſtodia foſſas;
Feſta dies aderat, quâ Cygni victor Achilles
Pallada vittatæ placabat ſanguine vaccæ.
Cujus ut impoſuit proſecta calentibus aris,
Et Dîs acceptus penetravit in æthera nidor,
Sacra tulere ſuam; pars eſt data cetera menſis.
Diſcubuere toris proceres, & corpora toſtâ
Carne replent: vinoque levant curasque ſitimque.
Non illos citharæ, non illos carmina vocum,

Longave multifori delectat tibia buxi;
Sed noctem ſermone trahunt: virtusque loquendi
Materia eſt. Pugnam referunt hoſtisque ſuamque;
Inque vices adita atque exhauſta pericula ſæpe
Commemorare juvat: quid enim loqueretur Achilles?
Aut quid apud magnum potiùs loquerentur Achillem?
Proxima præcipuè, domito, victoriâ, Cygno,
In ſermone fuit. Viſum mirabile cunctis,
Quod juveni corpus nullo penetrabile telo,
Invictumque ad vulnera erat, ferrumque terebat.
Hoc ipſum Æacides, hoc mirabantur Achivi.
Cùm sic Neſtor ait. Veſtro fuit unicus ævo
Contemtor ferri, nulloque forabilis ictu,
Cygnus: at ipſe olim patientem vulnera mille,
Corpore non læſo, Perrhæbum Cænea vidi;
Cænea Perrhæbum, qui, factis inclytus, Othryn
Incoluit: quòque id mirum magis eſſet in illo,
Femina natus erat. Monſtri novitate moventur,
Quisquis adeſt: narretque, rogant: quos inter Achilles,
Dic, age, nam cunctis eadem eſt audire voluntas,
O! facunde ſenex, ævi prudentia noſtri;
Quis fuerit Cæneus, cur in contraria verſus;
Quâ tibi militiâ, cujus certamine pugnæ
Cognitus; a quo ſit victus, ſi victus ab ullo eſt.
Tum ſenior: quamvis obſtet mihi tarda vetuſtas,
Multaque me fugiant, primis ſpectata ſub annis;
Plura tamen memini: nec, quæ magis hæreat illâ,
Pectore res noſtro eſt, inter bellique domique
Acta tot: ac, ſi quem potuit ſpatioſa ſenectus
Spectatorem operum multorum reddere, vixi
Annos bis centum: nunc tertia vivitur ætas.

Clara decore fuit, proles Elateïa, Cænis,
Theſſalidum virgo pulcherrima; perque propinquas,
Perque tuas, urbes, tibi enim popularis, Achille,

Multorum fruſtra votis optata procorum.
Tentaſſet Peleus thalamos quoque forſitan illos;
Sed jam aut contigerant illi connubia matris,
Aut fuerant promiſſa, tuæ. Nec Cænis in ullos
Denupsit thalamos: ſecretaque litora carpens,
Æquorei vim paſſa Dei eſt: ita Fama ferebat.
Utque novæ Veneris Neptunus gaudia cepit;
Sint tua vota licet, dixit, ſecura repulſæ:
Elige quid voveas. Eadem hoc quoque Fama ferebat.
Magnum, Cænis ait, facit hæc injuria votum:
Tale pati nil poſſe mihi da, femina ne sim:
Omnia præſtiteris. Graviore novissima dixit
Verba ſono: poteratque viri vox illa videri,
Sicut erat. Nam jam voto Deus æquoris alti
Annuerat: dederatque ſuper, ne ſaucius ullis
Vulneribus fieri, ferrove occumbere poſſet.
Munere lætus abit: ſtudiiſque virilibus ævum
Exigit Atracides, Peneïaque arva pererrat.
Duxerat Hippodamen audaci Ixione natus;
Nubigenasque feros, poſitis ex ordine mensis,
Arboribus tecto diſcumbere juſſerat antro.
Hæmonii proceres aderant, aderamus & ipsi;
Feſtaque confusâ reſonabat regia turbâ.
Ecce canunt Hymenæon: & ignibus atria fumant;
Cinctaque adeſt virgo matrum nuruumque catervâ,
Præsignis facie. Felicem diximus illâ
Conjuge Pirithoum: quod pæne fefellimus omen.
Nam tibi, ſævorum ſævissime Centaurorum
Euryte, quàm vino pectus, tam virgine visâ,
Ardet: & ebrietas geminata libidine regnat.
Protinus everſæ turbant convivia menſæ,
Raptaturque comis per vim nova nupta prehensis.
Eurytus Hyppodamen, alii, quam quisque probarant,
Aut poterant, rapiunt: captæque erat urbis imago.

Femineo clamore ſonat domus. Ocius omnes
Surgimus: & primus, Quæ te vecordia, Theſeus,
Euryte, pulſat, ait? qui, me vivente, laceſſas
Pirithoum, violesque duos ignarus in uno.
Neve ea magnanimus fruſtra memoraverit heros,
Submovet inſtantes; raptamque furentibus aufert.
Ille nihil contra; neque enim defendere verbis
Talia facta poteſt: ſed vindicis ora protervis
Inſequitur manibus, generoſaque pectora pulſat.
Forte fuit juxta, ſignis exſtantibus aſper,
Antiquus crater, quem vaſtum vaſtior ipſe
Suſtulit Ægides; adverſaque miſit in ora.
Sanguinis ille globos pariter, cerebrumque, merumque,
Vulnere & ore vomens, madidâ reſupinus arenâ
Calcitrat. Ardeſcunt germanâ cæde bimembres;
Certatimque omnes uno ore, Arma, arma, loquuntur.
Vina dabant animos: & primâ pocula pugnâ
Miſſa volant, fragilesque cadi, curvique lebetes;
Res epulis quondam, nunc bello & cædibus, aptæ.
Primus Ophionides Amycus penetralia donis
Haud timuit ſpoliare ſuis; & primus ab æde
Lampadibus denſum rapuit funale coruſcis;
Elatumque altè, veluti qui candida tauri
Rumpere ſacrificâ molitur colla ſecuri;
Illiſit fronti Lapithæ Celadontis: & oſſa
Non agnoſcendo confuſa reliquit in ore.
Exſiluere oculi; disjectisque oſſibus oris,
Acta retro naris, medioque infixa palato eſt.
Hunc pede convulſo menſæ Pellæus acernæ
Stravit humi Belates, disjecto in pectora mento;
Cumque atro mixtos ſputantem ſanguine dentes,
Vulnere Tartareas geminato mittit ad umbras.
Proximus ut ſteterat, ſpectans altaria vultu
Fumida terribili, Cur non, ait, utimur iſtis?

Cumque ſuis Gryneus immanem ſuſtulit aram
Ignibus, & medium Lapitharum jecit in agmen;
Depreſſitque duos, Brotean & Orion. Orio
Mater erat Mycale, quam deduxiſſe canendo
Sæpe reluctanti conſtabat cornua Lunæ.
Non impunè feres, teli modò copia detur,
Dixerat Exadius: telique habet inſtar, in alta
Quæ fuerant pinu, votivi cornua cervi.
Figitur huic duplici Gryneus in lumina ramo,
Eruiturque oculos: quorum pars cornibus hæret,
Pars fluit in barbam; concretaque ſanguine pendet.
Ecce rapit mediis flagrantem Rhœtus ab aris
Primitium torrem: dextrâque a parte, Charaxi
Tempora perfringit, fulvo protecta capillo.
Correpti rapidâ, veluti ſeges arida, flammâ
Arſerunt crines: & vulnere ſanguis inuſtus
Terribilem ſtridore ſonum dedit; ut dare ferrum
Igne rubens plerumque ſolet, quod forcipe curvâ
Cum faber eduxit, lacubus demittit: at illud
Stridet, & in trepida ſubmerſum ſibilat undâ.
Saucius hirſutis avidum de crinibus ignem
Excutit: inque humeros limen, tellure revulſum,
Tollit, onus plauſtri: quod ne permittat in hoſtem,
Ipſa facit gravitas. Socium quoque ſaxea moles
Oppreſſit ſpatio ſtantem propiore Cometem,
Gaudia nec retinet, Rhætus. Sic comprecor, inquit,
Cetera ſit fortis caſtrorum turba tuorum;
Semicremoque novat repetitum ſtipite vulnus;
Terque quaterque gravi juncturas verticis ictu
Rupit: & in liquido ſederunt oſſa cerebro.
Victor ad Evagrum, Corythumq; Dryantaque tranſit.
E quibus ut, primâ tectus lanugine malas,
Procubuit Corythus; Puero quæ gloria fuſo
Parta tibi eſt? Evagros ait. Nec dicere Rhœtus

Plura ſinit : rutilasque ferox in aperta loquentis
Condidit ora viri, perque os, in pectora, flammas.
Te quoque, ſæve Drya, circum caput igne rotato
Inſequitur; ſed non in te quoque conſtitit idem
Exitus : aſſiduæ ſucceſſu cædis ovantem,
Quà juncta eſt humero cervix, ſude figis obuſtâ.
Ingemuit, duroque ſudem vix oſſe revellit
Rhœtus; & ipſe ſuo madefactus ſanguine fugit.
Fugit & Ornêus, Lycabasque, & ſaucius armo
Dexteriore Medon, & cum Piſenore Thaumas;
Quique pedum nuper certamine vicerat omnes
Mermeros, accepto nunc vulnere tardiùs ibat;
Et Pholus, & Melaneus, & Abas prædator aprorum;
Quique ſuis fruſtra bellum diſſuaſerat augur
Aſtylos. Ille etiam metuenti vulnera Neſſo,
Ne fuge; ad Herculeos, inquit, ſervaberis arcus.
At non Eurynomus Lycidasque, & Arêos & Imbreus
Effugêre necem : quos omnes dextra Dryantis
Perculit adverſos. Adverſum tu quoque, quamvis
Terga fugæ dederas, vulnus, Crenæe, tuliſti.
Nam grave, reſpiciens, inter duo lumina ferrum,
Quà naris fronti committitur, accipis, imæ.
  In tanto fremitu, ductis sine fine, jacebat,
Sopîtus vinis, & inexperrectus, Aphidas;
Languentique manu carchesia mixta tenebat,
Fuſus in Oſſææ villosis pellibus urſæ.
Quem procul ut vidit fruſtra nulla arma moventem,
Inſerit amento digitos, Miſcendaque, dixit,
Cum Styge vina bibes, Phorbas. Nec plura moratus,
In juvenem torsit jaculum : ferrataque collo
Fraxinus, ut caſu jacuit reſupinus, adacta eſt.
Mors caruit ſenſu : plenoque e gutture fluxit
Inque toros, inque ipſa niger carchesia ſanguis.
  Vidi ego Petræum, conantem evellere terrâ

Glandiferam quercum : quam dum complexibus ambit,
Et quatit huc illuc, labefactaque robora jactat,
Lancea Pirithoï, coſtis immiſſa Petræi,
Pectora cum duro luctantia robore fixit.
Pirithoï virtute Lycum cecidiſſe ferebant;
Pirithoï cecidiſſe Chromin : ſed uterque minorem
Victori titulum, quàm Dictys Helopsque, dederunt.
Fixus Helops jaculo, quod pervia tempora fecit;
Et miſſum a dextra lævam penetravit in aurem.
Dictys, ab ancipiti delapſus acumine montis,
Dum fugit inſtantem trepidans Ixione natum,
Decidit in præceps : & pondere corporis ornum
Ingentem fregit, ſuaque induit ilia fractæ.
Ultor adeſt Aphareus; ſaxumque e monte revulſum
Mittere conatur : conantem ſtipite querno
Occupat Ægides, cubitique ingentia frangit
Oſſa. Nec ulteriùs dare corpus inutile leto
Aut vacat, aut curat : tergoque Bianoris alti
Inſilit, haud ſolito quemquam portare, nisi ipſum;
Oppoſuitque genu coſtis : prenſamque ſiniſtrâ
Cæſariem retinens, vultum minitantiaque ora
Robore nodoſo, præduraque tempora, fregit.
Robore Nedymnum, jaculatoremque Lycotan
Sternit, & immiſsâ protectum pectora barbâ
Hippaſon, & ſummis exſtantem Riphea silvis;
Tereaque, Hæmoniis qui, prenſos montibus, urſos
Ferre domum vivos indignantesque ſolebat.
Haud tulit utentem pugnæ ſucceſſibus ultra
Theſea Demoleon : ſolidoque revellere dumo
Annoſam pinum magno molimine tentat :
Quod quia non potuit, præfractam misit in hoſtem.
Sed procul a telo Theſeus veniente receſsit,
Pallados admonitu : credi sic ipſe volebat.
Non tamen arbor iners cecidit : nam Crantoris alti

Abſcidit jugulo pectuſque, humerumque ſiniſtrum.
Armiger ille tui fuerat genitoris, Achille;
Quem Dolopum rector, bello ſuperatus, Amyntor
Æacidæ dederat, pacis pignuſque, fidemque.
Hunc procul ut fœdo disjectum vulnere Peleus
Vidit, At inferias, juvenum gratissime Crantor,
Accipe, ait: validoque in Demoleonta lacerto
Fraxineam misit, mentis quoque viribus, haſtam.
Quæ laterum cratem perrumpit, & oſſibus hærens
Intremuit: trahit ille manu ſine cuſpide lignum;
Id quoque vix ſequitur: cuſpis pulmone retenta eſt.
Ipſe dolor vires animo dabat. Æger in hoſtem
Erigitur, pedibuſque virum proculcat equinis.
Excipit ille ictus galeâ clypeoque ſonantes,
Defenſatque humeros, prætentaque ſuſtinet arma;
Perque armos uno duo pectora perforat ictu.
Ante tamen leto dederat Phlegræon & Hylen
Eminus: Hiphinoum, collato Marte, Claninque.
Additur his Dorylas: qui tempora tecta gerebat
Pelle lupi, ſævique vicem præſtantia teli,
Cornua vara boum, multo rubefacta cruore.
Huic ego, nam vires animus dabat, Aſpice, dixi,
Quantum concedant noſtro tua cornua ferro;
Et jaculum torsi. Quod cùm vitare nequiret,
Oppoſuit dextram paſſuræ vulnera fronti;
Affixa eſt cum fronte manus. Fit clamor: at illum
Hærentem Peleus, & acerbo vulnere victum,
Stabat enim propior, mediam ferit enſe ſub alvum.
Prosiluit, terrâque ferox ſua viſcera traxit;
Tractaque calcavit, calcataque rupit; & illis
Crura quoque impediit, & inani concidit alvo.
   Nec te pugnantem tua, Cyllare, forma redemit;
Si modò naturæ formam concedimus illi.
Barba erat incipiens: barbæ color aureus: aureaque

Ex humeris medios coma deſcendebat in armos.
Gratus in ore vigor: cervix, humerique, manusque,
Pectoraque artificum laudatis proxima signis;
Et quâ parte viri eſt: nec equi mendoſa ſub illa
Deteriorque viro facies. Da colla, caputque;
Caſtore dignus erit. Sic tergum feſſile, sic ſtant
Pectora celſa toris: totus pice nigrior atrâ.
Candida cauda tamen: color eſt quoque cruribus albus.
Multæ illum petiere ſuâ de gente; ſed una
Abſtulit Hylonome: quâ nulla nitentior inter
Semiferos altis habitavit femina silvis.
Hæc & blanditiis, & amando, & amare fatendo,
Cyllaron una tenet: cultus quoque, quantus in illis
Eſſe poteſt membris: ut sit coma pectine lævis;
Ut modò rore maris, modò ſe violâve roſâve
Implicet; interdum candentia lilia geſtet:
Bisque die lapsis Pegaſææ vertice silvæ
Fontibus ora lavet: bis flumine corpora tingat.
Nec, nisi quæ deceant, electarumque ferarum,
Aut humero, aut lateri prætendat vellera lævo.
Par amor eſt illis: errant in montibus unà;
Antra simul ſubeunt: & tum Lapitheïa tecta
Intrarant pariter, pariter fera bella gerebant.
Auctor in incerto eſt: jaculum de parte siniſtrâ
Venit; & inferius, quàm collo pectora ſubſunt,
Cyllare, te fixit: parvo cor vulnere læſum
Corpore cum toto, poſt tela educta, refrixit.
Protinus Hylonome morientes excipit artus,
Impositâque manu vulnus fovet; oraque ad ora
Admovet: atque animæ fugienti obsiſtere tentat.
Ut videt extinctum: dictis, quæ clamor ad aures
Arcuit ire meas, telo, quod inhæſerat illi,
Incubuit: moriensque ſuum complexa maritum eſt.
Ante oculos ſtas & ille meos, qui ſena leonum

Vinxerat inter ſe connexis vellera nodis,
Phæocomes, hominemque ſimul protectus equumque.
Codice qui miſſo, quem vix juga bina moverent
Juncta, Phonoleniden a ſummo vertice fregit.
Fracta volubilitas capitis latissima: perque os,
Perque cavas nares, oculosque, auresque, cerebrum
Molle fluit: veluti concretum vimine querno
Lac ſolet; utve liquor rari ſub pondere cribri
Manat; & exprimitur per denſa foramina ſpiſſus.
Aſt ego, dum parat hunc armis nudare jacentem,
Scit tuus hoc genitor, gladium ſpoliantis in ima
Ilia demisi. Chthonius quoque Teleboasque
Enſe jacent noſtro. Ramum prior ille bifurcum
Geſſerat, hic jaculum: jaculo mihi vulnera fecit.
Signa vides: apparet adhuc vetus, ecce, cicatrix.
Tunc ego debueram capienda ad Pergama mitti;
Tunc poteram magni, si non ſuperare, morari
Hectoris arma meis: illo ſed tempore nullus,
Aut puer, Hector erat; nunc me mea deficit ætas.
Quid tibi victorem gemini Periphanta Pyreti,
Ampyca quid referam? qui quadrupedantis Oëcli
Fixit in adverſo cornum sine cuſpide vultu.
Vecte Pelethronium Macareus in pectus adacto
Stravit Erygdupum. Memini & venabula condi
Inguine, Neſſëis manibus conjecta, Cymeli.
Nec tu credideris tantum ceciniſſe futura
Ampyciden Mopſum. Mopſo jaculante, biformis
Occubuit, fruſtraque loqui tentavit, Odites,
Ad mentum linguâ, mentoque ad guttura fixo.
Quinq; neci Cæneus dederat, Stiphelumq; Bromumq;
Antimachumq; Helimumq; ſecuriferumq; Pyracmon.
Vulnera non memini: numerum nomenque notavi.
   Provolat Emathii ſpoliis armatus Halesi,
Quem dederat leto, membris & corpore Latreus

Maximus : huic ætas inter juvenemque ſenemque,
Vis juvenilis, erat : variabant tempora cani.
Qui clypeo, galeâque, Macedoniâque ſariſsâ
Conſpicuus, faciemque obverſus in agmen utrumque,
Armaque concussit, certumque equitavit in orbem ;
Verbaque tot fudit vacuas animoſus in auras.
Et te, Cæni, feram ? nam tu mihi femina ſemper,
Tu mihi Cænis eris. Nec te natalis origo
Comminuit ? mentemque ſubit, quo præmia facto,
Quâque viri falſam ſpeciem mercede parâris ?
Vel, quid nata, vide, vel quid sis paſſa : columque,
I, cape cum calathis ; & ſtamina pollice torque ;
Bella relinque viris. Jactanti talia Cæneus
Extentum curſu miſsâ latus eruit haſtâ,
Quà vir equo commiſſus erat. Furit ille dolore,
Nudaque Phyllêi juvenis ferit ora ſariſsâ.
Non ſecus hæc resilit, quàm tecti a culmine grando,
Aut si quis parvo feriat cava tympana ſaxo.
Cominus aggreditur, laterique recondere duro
Luctatur gladium : gladio loca pervia non ſunt.
Haud tamen effugies : medio jugulaberis enſe,
Quandoquidem mucro eſt hebes, inquit ; & in latus enſem
Obliquat, longâque amplectitur ilia dextrâ.
Plaga facit gemitus, ceu corpore marmoris icti ;
Fractaque dissiluit percuſſo lamina collo.
Ut ſatis illæſos miranti præbuit artus ;
Nunc age, ait Cæneus, noſtro tua corpora ferro
Tentemus : capuloque tenus demisit in armos
Enſem fatiferum : cæcamque in viſcera movit
Verſavitque manum, vulnusque in vulnere fecit.
Ecce ruunt vaſto rabidi de more bimembres,
Telaque in hunc omnes unum mittuntque, feruntque :
Tela retuſa cadunt : manet imperfoſſus ab omni,
Inque cruentatus Cæneus Elateïus, ictu.

Fecerat attonitos nova res. Heu! dedecus ingens!
Monychus exclamat: populus ſuperamur ab uno,
Vixque viro! quamquam ille vir eſt; nos ſegnibus actis,
Quod fuit ille, ſumus. Quid membra immania proſunt?
Quid geminæ vires? quid, quod fortissima rerum
In nobis natura duplex animalia junxit?
Nec nos matre Deâ, nec nos Ixione natos
Eſſe reor; qui tantus erat, Junonis ut altæ
Spem caperet: nos ſemimari ſuperamur ab hoſte.
Saxa, trabesque ſuper, totosque involvite montes;
Vivacemque animam missis elidite silvis.
Silva premat fauces; & erit pro vulnere pondus.
Dixit: & inſani dejectam viribus Auſtri
Forte trabem nactus, validum conjecit in hoſtem;
Exemplumque fuit: parvoque in tempore nudus
Arboris Othrys erat, nec habebat Pelion umbras.
Obrutus immani cumulo, ſub pondere Cæneus
Æſtuat arboreo: congeſtaque robora duris
Fert humeris. Sed enim poſt quàm ſuper ora caputque
Crevit onus; neque habet, quas ducat, ſpiritus auras,
Deficit interdum; modò ſe ſuper aëra fruſtra
Tollere conatur, jactasque evolvere silvas;
Interdumque movet: veluti, quam cernimus, ecce,
Ardua si terræ quatiatur motibus Ide,
Exitus in dubio eſt: alii ſub inania corpus
Tartara detruſum silvarum mole ferebant.
Annuit Ampycides: medioque ex aggere fulvis
Vidit avem pennis liquidas exire ſub auras;
Quæ mihi tunc primum, tunc eſt conſpecta ſupremum.
Hanc ubi luſtrantem leni ſua caſtra volatu
Mopſus, & ingenti circum clangore ſonantem
Aſpexit, pariterque oculis animoque ſecutus;
O! ſalve, dixit, Lapithææ gloria gentis
Maxima, vir quondam, ſed nunc avis unica, Cæneu.

Credita res auctore ſuo eſt. Dolor addidit iram;
Oppreſſumque ægrè tulimus tot ab hoſtibus unum.
Nec priùs abſtitimus ferrum exercere cruore,
Quâm data pars leto, partem fuga noxque removit.

Hæc, inter Lapithas & ſemihomines Centauros,
Prœlia, Tlepolemus, Pylio referente, dolorem
Præteriti Alcidæ tacito non pertulit ore;
Atque ait; Herculeæ mirum eſt oblivia laudis
Acta tibi, ſenior: certè mihi ſæpe referre
Nubigenas domitos a ſe pater ipſe ſolebat.
Triſtis ad hæc Pylius: Quid me meminiſſe malorum
Cogis? & obductos annis reſcindere luctus?
Inque tuum genitorem odium offenſasque fateri?
Ille quidem majora fide (Dî!) gessit; & orbem
Implevit meritis; quod mallem poſſe negari.
Sed neque Deïphobum, nec Polydamanta, nec ipſum
Hectora laudamus: quis enim laudaverit hoſtem?
Ille tuus genitor Meſſenia mœnia quondam
Stravit: & immeritas urbes, Elinque Pylonque,
Diruit: inque meos ferrum flammamque penates
Impulit. Utque alios taceam, quos ille peremit;
Bis ſex Nelidæ fuimus, conſpecta juventus:
Bis ſex Herculeis ceciderunt, me minus uno,
Viribus. Atque alios vinci potuiſſe ferendum eſt;
Mira Periclymeni mors eſt: cui poſſe figuras
Sumere quas vellet, rurſusque reponere ſumtas
Neptunus dederat, Nelêi ſanguinis auctor.
Hic, ubi nequicquam eſt formas variatus in omnes,
Vertitur in faciem volucris, quæ fulmina curvis
Ferre ſolet pedibus, divûm gratissima Regi.
Viribus uſus avis, pennis roſtroque redunco,
Hamatisque viri laniaverat unguibus ora.
Tendit in hunc nimiùm certos Tirynthius arcus;

Atque inter nubes ſublimia membra ferentem,
Pendentemque ferit, lateri quà jungitur ala.
Nec grave vulnus erat: ſed rupti vulnere nervi
Deficiunt, motumque negant viresque volandi.
Decidit in terram, non concipientibus auras
Infirmis pennis: & quà levis hæſerat alæ,
Corporis affixi preſſa eſt gravitate, ſagitta;
Perque latus ſummum jugulo eſt exacta ſiniſtro.
Num videor debere tui præconia rebus
Herculis, ô! Rhodiæ ductor pulcherrime claſsis?
Ne tamen ulteriùs, quàm fortia facta ſilendo,
Ulciſcar fratres, ſolida eſt mihi gratia tecum.
  Hæc poſt quàm dulci Neleïus edidit ore;
A ſermone ſenis, repetito munere Bacchi,
Surrexere toris: nox eſt data cetera ſomno.

  At Deus, æquoreas qui cuſpide temperat undas,
In volucrem corpus nati Stheneleïda verſum
Mente dolet patriâ: ſævumque peroſus Achillen
Exercet memores, plus quàm civiliter, iras.
Jamque ferè tracto duo per quinquennia bello,
Talibus intonſum compellat Smynthea dictis;
O! mihi de fratris longè gratiſsime natis,
Irrita qui mecum poſuiſti mœnia Trojæ;
Ecquid, ut has jam jam caſuras aſpicis arces,
Ingemis? aut ecquid tot defendentia muros
Millia cæſa doles? ecquid, ne perſequar omnes,
Hectoris umbra ſubit, circum ſua Pergama tracti?
Cùm tamen ille ferox, belloque cruentior ipſo,
Vivit adhuc, operis noſtri populator, Achilles.
Det mihi ſe: faxo, triplici quid cuſpide poſſim,
Sentiat. At quoniam concurrere cominus hoſti
Non datur, occultâ necopinum perde ſagittâ.
Annuit: atque animo pariter patruoque ſuoque

Delius indulgens, nebulâ velatus in agmen
Pervenit Iliacum; mediâque in cæde virorum
Rara per ignotos ſpargentem cernit Achivos
Tela Parin: faſſusque Deum, Quid ſpicula perdis
Sanguine plebis? ait: si qua eſt tibi cura tuorum,
Vertere in Æaciden, cæſoſque ulciſcere fratres.
Dixit: & oſtendens ſternentem Troïa ferro
Corpora Peliden, arcus obvertit in illum;
Certaque letiferâ direxit ſpicula dextrâ.
Quod Priamus gaudere ſenex poſt Hectora poſſet,
Hoc fuit. Ille igitur tantorum victor, Achille,
Vinceris a timido Grajæ raptore maritæ?
At si femineo fuerat tibi Marte cadendum,
Thermodontiacâ malles cecidiſſe bipenni.
Jam timor ille Phrygum, decus & tutela Pelasgi
Nominis, Æacides, caput inſuperabile bello,
Arſerat; armârat Deus idem, idemque cremârat.
Jam cinis eſt; & de tam magno reſtat Achille
Neſcio quid, parvam quod non bene compleat urnam.
At vivit, totum quæ, gloria, compleat orbem.
Hæc illi menſura viro reſpondet: & hac eſt
Par sibi Pelides, nec inania Tartara ſentit.
Ipſe etiam, ut cujus fuerit cognoſcere possis,
Bella movet clypeus: deque armis arma feruntur.
Non ea Tydides, non audet Oïleos Ajax,
Non minor Atrides, non regno major & ævo
Poſcere, non alii: ſoli Telamone creato
Laërtâque, fuit tantæ fiducia laudis.
A ſe Tantalides onus invidiamque removit;
Argolicosque duces mediis conſidere caſtris
Jussit, & arbitrium litis trajecit in omnes.

LIBER XIII.

Consedere duces; &, vulgi ſtante coronâ,
Surgit ad hos clypei dominus ſeptemplicis Ajax:
Utque erat impatiens iræ, Sigeïa torvo
Litora reſpexit, claſſemque in litore, vultu;
Intendensque manus, Agimus, pro Juppiter! inquit,
Ante rates cauſam! & mecum confertur Ulyſſes!
At non Hectoreis dubitavit cedere flammis,
Quas ego ſuſtinui, quas hac a claſſe fugavi.
Tutius eſt fictis igitur contendere verbis,
Quàm pugnare manu. Sed nec mihi dicere promptum,
Nec facere eſt iſti: quantumque ego marte feroci,
Quantum acie valeo, tantum valet iſte loquendo.
Nec memoranda tamen vobis mea facta, Pelasgi,
Eſſe reor; vidiſtis enim: ſua narret Ulyſſes,
Quæ ſine teſte gerit, quorum nox conſcia ſola eſt.
Præmia magna peti fateor; ſed demit honorem
Æmulus Ajaci. Non eſt tenuiſſe ſuperbum,
Sit licet hoc ingens, quicquid ſperavit Ulyſſes.
Iſte tulit pretium jam nunc certaminis hujus,
Quo, cùm victus erit, mecum certaſſe feretur.
Atque ego, si virtus in me dubitabilis eſſet,
Nobilitate potens eſſem, Telamone creatus,
Mœnia qui forti Trojana ſub Hercule cepit;
Litoraque intravit Pagaſæâ Colcha carinâ.
Æacus huic pater eſt: qui jura ſilentibus illic
Reddit, ubi Æoliden ſaxum grave Siſyphon urget.
Æacon agnoſcit ſummus, prolemque fatetur
Juppiter eſſe ſuam: sic ab Jove tertius Ajax.
Nec tamen hæc ſeries in cauſa proſit, Achivi,
Si mihi cum magno non eſt communis Achille.
Frater erat: fraterna peto. Quid ſanguine cretus

Siſyphio, furtisque & fraude ſimillimus illi,
Inſerit Æacidis alienæ nomina gentis ?
An quod in arma prior, nulloque ſub indice veni,
Arma neganda mihi ? potiorque videbitur ille,
Ultima qui cepit ? detrectavitque furore
Militiam ficto : donec ſollertior iſto,
Sed ſibi inutilior, timidi commenta retexit
Naupliades animi, vitataque traxit in arma.
Optima nunc ſumat, qui ſumere noluit ulla !
Nos inhonorati, & donis patruelibus orbi,
Obtulimus qui nos ad prima pericula, ſimus !
   Atque utinam, aut verus furor ille, aut creditus eſſet !
Nec comes hic Phrygias umquam veniſſet ad arces
Hortator ſcelerum ! non te, Pœantia proles,
Expoſitum Lemnos noſtro cum crimine haberet.
Qui nunc, ut memorant, ſilveſtribus abditus antris
Saxa moves gemitu, Laërtiadæque precaris,
Quæ meruit : quæ, ſi Dî ſunt, non vana preceris.
Et nunc ille eadem nobis juratus in arma,
Heu ! pars una ducum, quo ſucceſſore ſagittæ
Herculis utuntur, fractus morboque fameque,
Velaturque aliturque avibus, volucresque petendo
Debita Trojanis exercet ſpicula fatis.
Ille tamen vivit, quia non comitavit Ulyſſen.
Mallet & infelix Palamedes eſſe relictus ;
Viveret ; aut certè letum ſine crimine haberet.
Quem malè convicti nimiùm memor iſte furoris
Prodere rem Danaam finxit, fictumque probavit
Crimen : & oſtendit, quod jam præfoderat, aurum.
Ergo aut exſilio vires ſubduxit Achivis,
Aut nece : ſic pugnat, ſic eſt metuendus, Ulyſſes.
Qui, licet eloquio fidum quoque Neſtora vincat,
Haud tamen efficiet, deſertum ut Neſtora crimen
Eſſe rear nullum : qui, cùm imploraret Ulyſſen

Vulnere tardus equi, feſſusque ſenilibus annis,
Proditus a ſocio eſt. Non hæc mihi crimina fingi
Scit bene Tydides, qui nomine ſæpe vocatum
Corripuit; trepidoque fugam exprobravit amico.
Aſpiciunt oculis Superi mortalia juſtis.
En eget auxilio, qui non tulit; utque reliquit,
Sic linquendus erat: legem ſibi dixerat ipſe.
Conclamat ſocios: adſum, videoque trementem,
Pallentemque metu, ac trepidantem morte futurâ.
Oppoſui molem clypei, texique jacentem,
Servavique animam, minimum eſt hîc laudis, inertem.
Si perſtas certare, locum redeamus in illum;
Redde hoſtem, vulnusque tuum, ſolitumque timorem;
Poſt clypeumque late, & mecum contende ſub illo.
At poſt quàm eripui; cui ſtandi vulnera vires
Non dederant, nullo tardatus vulnere fugit.
   Hector adeſt, ſecumque Deos in prœlia ducit.
Quâque ruit, non tu tantùm terreris, Ulyſſe;
Sed fortes etiam: tantùm trahit ille timoris!
Hunc ego, ſanguineæ ſucceſſu cædis ovantem,
Cominus ingenti reſupinum pondere fudi.
Hunc ego poſcentem, cum quo concurreret, unus
Suſtinui: ſortemque meam voviſtis, Achivi;
Et veſtræ valuere preces. Si quæritis hujus
Fortunam pugnæ; non ſum ſuperatus ab illo.
   Ecce ferunt Troës ferrumque, ignemque Jovemque
In Danaas claſſes: ubi nunc facundus Ulyſſes?
Nempe ego mille meo protexi pectore puppes,
Spem veſtri reditûs. Date tot pro navibus arma,
Quod ſi vera licet mihi dicere; quæritur iſtis,
Quàm mihi, major honos: conjunctaque gloria noſtra eſt;
Atque Ajax armis, non Ajaci arma petuntur.
Conferat his Ithacus Rheſum, imbellemque Dolona,
Priamidenque Helenum raptâ cum Pallade captum.

Luce nihil geſtum, nihil eſt, Diomede remoto.
Si ſemel iſta datis meritis tam vilibus arma,
Dividite: & major pars ſit Diomedis in illis.
Quò tamen hæc Ithaco? qui clam, qui ſemper inermis
Rem gerit, & furtis incautum decipit hoſtem.
Ipſe nitor galeæ, claro radiantis ab auro,
Insidias prodet, manifeſtabitque latentem.
Sed neque Dulichius ſub Achillis casside vertex
Pondera tanta feret: nec non oneroſa gravisque
Pelias eſſe poteſt imbellibus haſta lacertis.
Nec clypeus, vaſti cælatus imagine mundi,
Conveniet timidæ, natæque ad furta siniſtræ.
Debilitaturum quid te petis, improbe, munus?
Quod tibi si populi donaverit error Achivi;
Cur ſpolieris, erit; non, cur metuaris ab hoſte.
Et fuga, quâ ſolâ cunctos, timidissime, vincis,
Tarda futura tibi eſt, geſtamina tanta trahenti.
Adde, quod iſte tuus, tam rarò prœlia paſſus,
Integer eſt clypeus: noſtro, qui tela ferendo
Mille patet plagis, novus eſt ſucceſſor habendus.
Denique, quid verbis opus eſt? ſpectemur agendo:
Arma viri fortis medios mittantur in hoſtes;
Inde jubete peti, & referentem ornate relatis.

Finierat Telamone ſatus, vulgique ſecutum
Ultima murmur erat: donec Laërtius heros
Aſtitit: atque oculos, paulum tellure moratos,
Suſtulit ad proceres; exſpectatoque reſolvit
Ora ſono: neque abeſt facundis gratia dictis.
Si mea cum veſtris valuiſſent vota, Pelasgi,
Non foret ambiguus tanti certaminis heres;
Tuque tuis armis, nos te poteremur, Achille.
Quem quoniam, non æqua mihi vobisque, negârunt
Fata; (manuque simul veluti lacrymantia tersit

Lumina :) quis magno meliùs ſuccedat Achilli,
Quàm per quem magnus Danaïs ſucceſſit Achilles ?
Huic modò ne proſit, quod, ut eſt, hebes eſſe videtur.
Neve mihi noceat, quod vobis ſemper, Achivi,
Profuit ingenium : meaque hæc facundia, ſi qua eſt,
Quæ nunc pro domino, pro vobis ſæpe locuta eſt,
Invidiâ careat : bona nec ſua quiſque recuſet.
Nam genus, & proavos, & quæ non fecimus ipſi,
Vix ea noſtra voco. Sed enim, quia retulit Ajax
Eſſe Jovis pronepos, noſtri quoque ſanguinis auctor
Juppiter eſt ; totidemque gradus diſtamus ab illo.
Nam mihi Laërtes pater eſt, Arceſius illi,
Juppiter huic:neq ; in his quiſquam damnatus & exſul.
Eſt quoque per matrem Cyllenius addita nobis
Altera nobilitas : Deus eſt in utroque parente.
Sed neque materno quod ſum generoſior ortu,
Nec mihi, quod pater eſt fraterni ſanguinis inſons,
Propoſita arma peto : meritis expendite cauſam.
Dummodo quod fratres Telamon Peleuſque fuerunt,
Ajacis meritum non ſit : nec ſanguinis ordo,
Sed virtutis honos ſpoliis quæratur in iſtis.
Aut ſi proximitas, primuſque requiritur heres ;
Eſt genitor Peleus, eſt Pyrrhus filius illi.
Quis locus Ajaci ? Phthiam Scyronve ferantur.
Nec minùs eſt iſto Teucer patruelis Achilli.
Num petit ille tamen ? num ſperat, ut auferat arma ?
Ergo operum quoniam nudum certamen habetur ;
Plura quidem feci, quàm quæ comprendere dictis
In promtu mihi ſit : rerum tamen ordine ducar.
  Præſcia venturi genitrix Nereïa leti
Diſſimulat cultu natum : deceperat omnes,
In quibus Ajacem, ſumtæ fallacia veſtis.
Arma ego femineis, animum motura virilem,
Mercibus inſerui : neque adhuc projecerat heros

Virgineos habitus, cùm parmam haſtamque tenerem,
Nate Deâ, dixi; tibi ſe peritura reſervant
Pergama. Quid dubitas ingentem evertere Trojam?
Injecique manum, fortemque ad fortia misi.
Ergo opera illius mea ſunt: ego Telephon haſtâ
Pugnantem domui: victum orantemque refeci.
Quod Thebæ cecidere, meum eſt: me credite Lesbon,
Me Tenedon, Chryſenque, & Cyllan, Apollinis urbes,
Et Syron cepiſſe: meâ concuſſa putate
Procubuiſſe ſolo Lyrnesia mœnia dextrâ.
Utque alias taceam; qui ſævum perdere poſſet
Hectora, nempe dedi: per me jacet inclytus Hector.
Illis hæc armis, quibus eſt inventus Achilles,
Arma peto: vivo dederam, poſt fata repoſco.
Ut dolor unius Danaos pervênit ad omnes,
Aulidaque Euboïcam complerunt mille carinæ;
Exſpectata diu, nulla, aut contraria classi,
Flamina ſunt: duræque jubent Agamemnona ſortes
Immeritam ſævæ natam mactare Dianæ.
Denegat hoc genitor, Divisque iraſcitur ipsis:
Atque in rege tamen pater eſt. Ego mite parentis
Ingenium verbis ad publica commoda verti.
Nunc equidem fateor, faſſoque ignoſcat Atrides;
Difficilem tenui ſub iniquo judice cauſam.
Hunc tamen utilitas populi fratriſque, datique
Summa movet ſceptri; laudem ut cum ſanguine penſet.
Mittor & ad matrem; quæ non hortanda, ſed aſtu
Decipienda fuit: quo si Telamonius iſſet,
Orba ſuis eſſent etiamnum lintea ventis.
Mittor & Iliacas audax orator ad arces,
Viſaque & intrata eſt altæ mihi curia Trojæ:
Plenaque adhuc erat illa viris. Interritus egi,
Quam mihi mandârat communis Græcia, cauſam;
Accuſoque Parin: prædamque Helenamque repoſco;

Et

Et moveo Priamum, Priamoque Antenora junctum.
At Paris, & fratres, & qui rapuere ſub illo,
Vix tenuere manus, ſcis hoc, Menelaë, nefandas;
Primaque lux noſtri tecum fuit illa pericli.
Longa referre mora eſt, quæ consilioque manuque
Utiliter feci ſpatiosi tempore belli.
Poſt acies primas, urbis ſe mœnibus hoſtes
Continuere diu; nec aperti copia Martis
Ulla fuit: decimo demum pugnavimus anno.
Quid facis interea, qui nil nisi prœlia noſti?
Quis tuus uſus erat? nam si mea facta requiris,
Hoſtibus insidior: foſſas munimine cingo;
Conſolor ſocios, ut longi tædia belli
Mente ferant placidâ: doceo quo simus alendi
Armandique modo: mittor quò poſtulat uſus.
Ecce Jovis monitu, deceptus imagine ſomni,
Rex jubet incepti curam dimittere belli,
Ille poteſt auctore ſuam defendere cauſam.
Non sinat hoc Ajax, delendaque Pergama poſcat;
Quodque poteſt, pugnet. Cur non remoratur ituros?
Cur non arma capit? dat, quod vaga turba ſequatur?
Non erat hoc nimium, numquam nisi magna loquenti.
Quid? quod & ipſe fugis: vidi, puduitque videre,
Cùm tu terga dares, inhoneſtaque vela parares.
Nec mora, Quid facitis? quæ vos dementia, dixi,
Concitat, ô! ſocii, captam dimittere Trojam?
Quidve dòmum fertis decimo, nisi dedecus, anno?
Talibus atque aliis, in quæ dolor ipſe diſertum
Fecerat; averſos profugâ de claſſe reduxi.
Convocat Atrides ſocios terrore paventes;
Nec Telamoniades etiam nunc hiſcere quicquam
Auſit: at auſus erat reges inceſſere dictis
Therſites, etiam per me haud impune, protervis.
Erigor: & trepidos cives exhortor in hoſtem;

Amiſſamque meâ virtutem voce repoſco.
Tempore ab hoc, quodcumque poteſt feciſſe videri
Fortiter iſte, meum eſt, quem, dantem terga, retraxi.
Denique de Danaïs quis te laudatve petitve?
At ſua Tydides mecum communicat acta;
Me probat, & ſocio ſemper confidit Ulyſſe.
Eſt aliquid, de tot Grajorum millibus, unum
A Diomede legi: nec me ſors ire jubebat;
Sic tamen &, ſpreto noctiſque hoſtiſque periclo,
Auſum eadem, quæ nos, Phrygiâ de gente Dolona
Interimo: non ante tamen, quàm cuncta coëgi
Prodere: & edidici quid perfida Troja pararet.
Omnia cognoram: nec, quod ſpecularer, habebam;
Et jam præmiſſâ poteram cum laude reverti.
Haud contentus eâ, petii tentoria Rheſi;
Inque ſuis ipſum caſtris comiteſque peremi.
Atque ita captivo victor, votiſque potitus,
Ingredior curru, lætos imitante triumphos.
Cujus equos, pretium pro nocte, popoſcerat hoſtis,
Arma negate mihi: fueritque benignior Ajax.
Quid Lycii referam Sarpedonis agmina ferro
Devaſtata meo? Cum multo ſanguine fudi
Cœranon Iphitiden, & Alaſtoraque, Chromiumque,
Alcandrumq; Haliumq; Noëmonaq; Prytaninque,
Exitioque dedi cum Cherſidamante Thoona,
Et Charopen, fatiſque immitibus Ennomon actum;
Quique minus celebres noſtrâ ſub mœnibus urbis
Procubuere manu. Sunt & mihi vulnera, cives,
Ipſo pulchra loco: nec vanis credite verbis.
Aſpicite, en: (veſtemque manu diducit, &, Hæc ſunt
Pectora ſemper, ait, veſtris exercita rebus.
At nihil impendit per tot Telamonius annos
Sanguinis in ſocios, & habet ſine vulnere corpus.
Quid tamen hoc refert? ſi ſe pro claſſe Pelasgâ

Arma tuliſſe refert contra Troasque Jovemque.
Confiteorque, tulit: neque enim bene facta malignè
Detrectare meum eſt: ſed nec communia ſolus
Occupet, atque aliquem vobis quoque reddat honorem.
Repulit Actorides, ſub imagine tutus Achillis,
Troas ab arſuris cum defenſore carinis.
Auſum etiam Hectoreo ſolum concurrere Marti
Se putat, oblitus regisque, ducumque, meique;
Nonus in officio, & prælatus munere ſortis.
Sed tamen eventus veſtræ, forsissime, pugnæ
Quis fuit? Hector abit violatus vulnere nullo.
  Me miſerum! quanto cogor meminiſſe dolore
Temporis illius, quo, Grajûm murus, Achilles
Procubuit! nec me lacrymæ, ſuctusve, timorve
Tardarunt, quin corpus humo ſublime referrem.
His humeris, his, inquam, humeris ego corpus Achillis,
Et ſimul arma tuli: quæ nunc quoque ferre laboro.
Sunt mihi, quæ valeant in talia pondera, vires;
Eſt animus, veſtros certè ſenſurus honores.
Scilicet idcirco prò gnato cærula mater
Ambitioſa ſuo fuit, ut cœleſtia dona,
Artis opus tantæ, rudis & sine pectore miles
Indueret? neque enim clypei cælamina norit,
Oceanum, & terras, cumque alto ſidera cœlo,
Pleïadasque, Hyadasque, immunemque æquoris Arcton,
Diverſasque urbes, nitidumque Orionis enſem.
Poſtulat ut capiat, quæ non intelligit, arma.
  Quid? quod me, duri fugientem munera belli,
Arguit incepto ſerum accessiſſe labori:
Nec ſe magnanimo maledicere ſentit Achilli.
Si ſimulaſſe vocat crimen, ſimulavimus ambo.
Si mora pro culpa eſt, ego ſum maturior illo.
Me pia detinuit conjux: pia mater Achillen;
Primaque ſunt illis data tempora, cetera vobis.

Haud timeo, ſi jam nequeo defendere crimen
Cum tanto commune viro. Deprenſus Ulyſſis
Ingenio tamen ille; at non Ajacis, Ulyſſes.
Neve in me ſtolidæ convicia fundere linguæ
Admiremur eum; vobis quoque digna pudore
Objicit. An falſo Palameden crimine turpe
Accuſaſſe mihi, vobis damnaſſe decorum eſt?
Sed neque Naupliades facinus defendere tantum,
Tamque patens, valuit: nec vos audiſtis in illo
Crimina, vidiſtis: pretioque objecta patebant.
Nec Pœantiaden quod habet Vulcania Lemnos,
Eſſe reus merui: factum defendite veſtrum;
Conſenſiſtis enim. Nec me ſuasiſſe negabo,
Ut ſe ſubtraheret bellique viæque labori,
Tentaretque feros requie lenire dolores.
Paruit, & vivit. Non hæc ſententia tantùm
Fida, ſed & felix; cùm ſit ſatis eſſe fidelem.
Quem quoniam vates delenda ad Pergama poſcunt,
Ne mandate mihi: meliùs Telamonius ibit;
Eloquioque virum morbis irâque furentem
Molliet, aut aliquâ producet callidus arte.
Ante retro Simoïs fluet, & sine frondibus Ide
Stabit, & auxilium promittet Achaïa Trojæ;
Quàm, ceſſante meo pro veſtris pectore rebus,
Ajacis ſtolidi Danaïs ſollertia proſit.
Sis licet infeſtus ſociis, regique, mihique,
Dure Philoctete; licet exſecrere, meumque
Devoveas ſine fine caput; cupiasque dolenti
Me tibi forte dari, noſtrumque haurire cruorem;
Utque tui mihi, ſic fiat tibi copia noſtri;
Te tamen aggrediar, mecumque reducere nitar.
Tamque tuis potiar, faveat Fortuna, ſagittis;
Quàm ſum Dardanio, quem cepi, vate potitus;
Quàm reſponſa Deûm, Trojanaque fata, retexi;

Quàm rapui Phrygiæ ſignum penetrale Minervæ
Hoſtibus e mediis. Et ſe mihi comparet Ajax?
Nempe capi Trojam prohibebant fata sine illis.
Fortis ubi eſt Ajax? ubi ſunt ingentia magni
Verba viri? cur hîc metuis? cur audet Ulyſſes
Ire per excubias, & ſe committere nocti?
Perque feros enſes, non tantùm mœnia Troum,
Verum etiam ſummas arces intrare: ſuâque
Eripere æde Deam: raptamque efferre per hoſtes?
Quæ nisi feciſſem, fruſtra Telamone creatus
Geſtaſſet lævâ taurorum tergora ſeptem.
Illâ nocte mihi Trojæ victoria parta eſt:
Pergama cùm vici, cùm vinci poſſe coëgi.
Desine Tydiden vultuque & murmure nobis
Oſtentare meum: pars eſt ſua laudis in illis.
Nec tu, cùm ſociâ clypeum pro claſſe tenebas,
Solus eras: tibi turba comes, mihi contigit unus.
Cui, nisi pugnacem ſciret ſapiente minorem
Eſſe, nec indomitæ deberi præmia dextræ,
Ipſe quoque hæc peteret: peteret moderatior Ajax,
Eurypilusque ferox, claroque Andromene natus;
Nec minus Idomeneus, patriâque creatus eâdem
Meriones: peteret majoris frater Atridæ;
Quippe manu fortes, nec ſunt tibi Marte ſecundi.
Conſiliis ceſſere meis. Tibi dextera bello
Utilis; ingenium eſt, quod eget moderamine noſtri.
Tu vires sine mente geris, mihi cura futuri eſt.
Tu pugnare potes: pugnandi tempora mecum
Eligit Atrides. Tu tantum corpore prodes;
Nos animo: quantoque ratem qui temperat, anteit
Remigis officium; quanto dux milite major,
Tanto ego te ſupero: nec non in corpore noſtro
Pectora ſunt potiora manu: vigor omnis in illis.
At vos, ô Proceres, vigili date præmia veſtro;

Proque tot annorum curâ, quos anxius egi,
Hunc titulum meritis penſandum reddite noſtris.
Jam labor in fine eſt: obſtantia fata removi;
Altaque, poſſe capi faciendo, Pergama cepi.
Per ſpes nunc ſocias, caſuraque mœnia Troum,
Perque Deos oro, quos hoſti nuper ademi;
Per, si quid ſupereſt, quod sit ſapienter agendum;
Si quid adhuc audax, ex præcipitique petendum;
Si Trojæ fatis aliquid reſtare putatis;
Eſte mei memores: aut si mihi non datis arma,
Huic date. Et oſtendit signum fatale Minervæ.
Mota manus procerum eſt: &, quid facundia poſſet,
Re patuit; fortisque viri tulit arma diſertus.
Hectora qui ſolus, qui ferrum, ignemque, Jovemque
Suſtinuit toties; unam non ſuſtinet iram;
Invictumque virum vincit dolor. Arripit enſem,
Et, Meus hic certè eſt: an & hunc sibi poſcet Ulyſſes?
Hoc, ait, utendum eſt in me mihi: quique cruore
Sæpe Phrygum maduit, domini nunc cæde madebit?
Ne quisquam Ajacem possit ſuperare, nisi Ajax.
Dixit: & in pectus, tum denique vulnera paſſum,
Quâ patuit ferro, letalem condidit enſem.
Nec valuere manus infixum educere telum;
Expulit ipſe cruor. Rubefactaque ſanguine tellus
Purpureum viridi genuit de ceſpite florem,
Qui priùs Œbalio fuerat de vulnere natus.
Litera communis mediis pueroque viroque
Inſcripta eſt foliis: hæc nominis, illa querelæ.

Victor ad Hypsipyles patriam clarique Thoantis,
Et veterum terras infames cæde virorum,
Transierat: tandem portu votoque potitus
Vela dat; ut referat, Tirynthia tela, ſagittas.
Quæ poſt quàm ad Grajos, domino comitante, revexit,

Impoſita eſt ſero tandem manus ultima bello.
Troja ſimul Priamusque cadunt : Priameïa conjux
Perdidit infelix hominis, poſt omnia, formam,
Externasque novo latratu terruit auras.
Longus in anguſtum quâ clauditur Helleſpontus,
Ilion ardebat ; neque adhuc conſederat ignis ;
Exiguumque ſenis Priami Jovis ara cruorem
Combiberat : tractata comis antiſtita Phœbi
Non profecturas tendebat ad æthera palmas.
Dardanidas matres, patriorum ſigna Deorum,
Dum licet, amplexas, ſuccenſaque templa tenentes,
Invidioſa trahunt victores præmia Graji.
Mittitur Aſtyanax illis de turribus, unde
Pugnantem pro ſe, proavitaque regna tuentem,
Sæpe videre patrem, monſtratum a matre, ſolebat.
Jamque viam ſuadet Boreas, flatuque ſecundo
Carbaſa mota ſonant : jubet uti navita ventis.
Troja, vale : rapimur, clamant, dantque oſcula terrræ,
Troades, & patriæ fumantia tecta relinquunt.
Ultima conſcendit claſſem, (miſerabile viſu !)
In mediis Hecube natorum inventa ſepulcris.
Prenſantem tumulos, atque oſſibus oſcula dantem
Dulichiæ traxêre manus : tamen unius hauſit,
Inque ſinu cineres ſecum tulit Hectoris hauſtos.
Hectoris in tumulo canum de vertice crinem,
Inferias inopes, crinem lacrymasque relinquit.
Eſt ubi Troja fuit, Phrygiæ contraria tellus,
Biſtoniis habitata viris. Polymeſtoris illic
Regia dives erat, cui te commiſit alendum
Clam, Polydore, pater, Phrygiisque removit ab armis.
Conſilium ſapiens : ſceleris niſi præmia magnas
Adjeciſſet opes, animi irritamen avari.
Ut cecidit Fortuna Phrygum capit impius enſem
Rex Thracum, juguloque ſui defigit alumni ;

Et, tamquam tolli cum corpore crimina poſſent,
Exanimem e ſcopulo ſubjectas miſit in undas.
Litore Threïcio claſſem religârat Atrides,
Dum mare pacatum, dum ventus amicior eſſet.
Hîc ſubitò, quantus, cùm viveret, eſſe ſolebat,
Exit humo late ruptâ; ſimilisque minaci,
Temporis illius vultum referebat Achilles,
Quo ferus injuſto petiit Agamemnona ferro.
Immemoresque mei diſceditis, inquit, Achivi?
Obrutaque eſt mecum virtutis gratia noſtræ?
Ne facite: utque meum non ſit ſine honore ſepulcrum,
Placet Achillêos mactata Polixena manes.
Dixit: &, immiti ſociis parentibus Umbræ,
Rapta ſinu matris, quam jam prope ſola fovebat,
Fortis, & infelix, & plus quàm femina, virgo,
Ducitur ad tumulum, diroque fit hoſtia buſto.
Quæ memor ipſa ſui, poſt quàm crudelibus aris
Admota eſt, ſenſitque ſibi fera ſacra parari;
Utque Neoptolemum ſtantem, ferrumque tenentem,
Inque ſuo vidit figentem lumina vultu;
Utere jamdudum generoſo ſanguine, dixit.
Nulla mora eſt: at tu jugulo, vel pectore, ferrum
Conde meo: jugulumque ſimul pectusque retexit.
Scilicet aut ulli ſervire Polixena ferrem,
Aut per tale ſacrum numen placabitur ullum.
Mors tantùm vellem matrem mea fallere poſſet.
Mater obeſt, minuitque necis mihi gaudia: quamvis
Non mea mors illi, verùm ſua vita gemenda eſt.
Vos modò, ne Stygios adeam non libera Manes,
Eſte procul, ſi juſta peto: tactuque viriles
Virgineo removete manus. Acceptior illi,
Quisquis is eſt, quem cæde meâ placare paratis,
Liber erit ſanguis. Si quos tamen ultima noſtri
Vota movent oris; Priami vos filia regis,

Non captiva, rogat : genitrîci corpus inemtum
Reddite : neve auro redimat jus triſte ſepulcri,
Sed lacrymis : tunc, cùm poterat, redimebat & auro.
Dixerat. At populus lacrymas, quas illa tenebat,
Non tenet : ipſe, etiam flens invitusque, ſacerdos
Præbita conjecto rupit præcordia ferro.
Illa, ſuper terram, defecto poplite, labens,
Pertulit intrepidos ad facta novissima vultus.
Tunc quoque cura fuit partes velare pudendas,
Cùm caderet, caſtique decus ſervare pudoris.
Troades excipiunt; deploratosque recenſent
Priamidas, & quid dederit domus una cruoris.
Tèque gemunt, virgo; teque, ô! modò regia conjux,
Regia dicta parens, Asiæ florentis imago;
Nunc etiam prædæ mala ſors : quam victor Ulyſſes
Eſſe ſuam nollet, nisi quod tamen Hectora partu
Edideras : dominum matri vix reperit Hector.
Quæ corpus complexa animæ tam fortis inane,
Quas toties patriæ dederat, natisque, viroque,
Huic quoque dat lacrymas : lacrymas in vulnera fundit,
Oſculaque ore legit : conſuetaque pectora plangit;
Canitiemque ſuam concreto in ſanguine verrens,
Plura quidem, ſed & hæc, laniato pectore, dixit.
Nata tuæ, (quid enim ſupereſt?) dolor ultime matri,
Nata, jaces! videoque tuum, mea vulnera, vulnus!
En, ne perdiderim quemquam sine cæde meorum,
Tu quoque vulnus habes. At te, quia femina, rebar
A ferro tutam : cecidiſti & femina ferro.
Totque tuos idem fratres, te perdidit idem,
Exitium Trojæ, noſtrique orbator, Achilles.
At poſt quàm cecidit Paridis Phœbique ſagittis;
Nunc certè, dixi, non eſt metuendus Achilles.
Nunc quoque mî metuendus erat : cinis ipſe ſepulti
In genus hoc ſævit : tumulo quoque ſensimus hoſtem.

Æacidæ fecunda fui : jacet Ilion ingens,
Eventuque gravi finita eſt publica clades ;
Si finita tamen. Soli mihi Pergama reſtant ;
In curſuque meus dolor eſt. Modò maxima rerum,
Tot generis natisque potens, nuribusque, viroque,
Nunc trahor exſul, inops, tumulis avulſa meorum,
Penelopæ munus : quæ me, data penſa trahentem,
Matribus oſtendens Ithacis, Hæc Hectoris illa eſt
Clara parens : hæc eſt, dicet, Priameïa conjux.
Poſtque tot amiſſos tu nunc, quæ ſola levabas
Maternos luctus, hoſtilia buſta piaſti.
Inferias hoſti peperi. Quò ferrea reſto ?
Quidve moror ? quò me ſervas, damnoſa ſenectus ?
Quid, Dî crudeles, niſi uti nova funera cernam,
Vivacem differtis anum ? quis poſſe putaret
Felicem Priamum, poſt diruta Pergama, dici ?
Felix morte ſuâ : nec te, mea nata, peremtam
Aſpicit : & vitam pariter regnumque reliquit.
At, puto, funeribus dotabere, regia virgo ;
Condeturque tuum monumentis corpus avitis.
Non hæc eſt Fortuna domûs. Tibi munera matris
Contingent fletus, peregrinæque hauſtus arenæ.
Omnia perdidimus. Supereſt, cur vivere tempus
In breve ſuſtineam, proles gratissima matri,
Nunc ſolus, quondam minimus de ſtirpe virili,
Has datus Iſmario regi Polydorus in oras.
Quid moror interea crudelia vulnera lymphis
Abluere, & ſparſos immiti ſanguine vultus ?
Dixit : & ad litus paſſu processit anili,
Albentes laniata comas. Date, Troades, urnam,
Dixerat infelix, liquidas hauriret ut undas ;
Aſpicit ejectum Polydori in litore corpus.
Factaque Threïciis ingentia vulnera telis.
Troades exclamant : obmutuit illa dolore ;

Et pariter vocem, lacrymasque introrſus obortas
Devorat ipſe dolor: duroque ſimillima ſaxo
Torpet: & adverſâ figit modò lumina terrâ,
Interdum torvos ſuſtollit ad æthera vultus;
Nunc poſiti ſpectat vultum, nunc vulnera, nati;
Vulnera præcipuè: ſeque armat & inſtruit irâ.
Quâ ſimul exarſit, tamquam regina maneret,
Ulciſci ſtatuit; pœnæque in imagine tota eſt.
Utque furit catulo lactente orbata leæna;
Signaq; nacta pedum, ſequitur, quem non videt, hoſtem;
Sic Hecube, poſt quàm cum luctu miſcuit iram,
Non oblita animorum, annorum oblita ſuorum,
Vadit ad artificem diræ Polymeſtora cædis;
Colloquiumque petit: nam ſe monſtrare relictum
Velle latens illi, quod nato redderet, aurum.
Credidit Odryſius: prædæque aſſuetus amore
In ſecreta venit: cum blando callidus ore,
Tolle moras, Hecube, dixit: da munera nato.
Omne fore illius quod das, quod & ante dediſti,
Per Superos juro. Spectat truculenta loquentem,
Falſaque jurantem; tumidâque exæſtuat irâ;
Atque ita correptum captivarum agmine matrum
Involat, & digitos in perfida lumina condit,
Exſpoliatque genas oculis, (facit ira valentem,)
Immergitque manus: fœdataque ſanguine fonti
Non lumen, neque enim ſupereſt, loca numinis haurit.
Clade ſui Thracum gens irritata tyranni
Troada telorum lapidumque inceſſere jactu
Cœpit: at hæc miſſum rauco cum murmure ſaxum
Morſibus inſequitur: rictuque in verba parato
Latravit, conata loqui. Locus exſtat, & ex re
Nomen habet: veterumque diu memor illa malorum,
Tum quoque Sithonios ululavit mæſta per agros.
Illîus Troasque ſuos, hoſteſque Pelasgos,

Illîus Fortuna Deos quoque moverat omnes ;
Sic omnes, ut & ipſa Jovis conjuxque, ſororque,
Eventus Hecubam meruiſſe negaverit illos.

Non vacat Auroræ, quamquam îsdem faverat armis,
Cladibus & caſu Trojæque Hecubæque moveri.
Cura Deam propior, luctusque domeſticus angit
Memnonis amiſſi, Phrygiis quem lutea campis
Vidit Achilleâ pereuntem cuſpide mater.
Vidit; & ille color, quo matutina rubeſcunt
Tempora, palluerat : latuitque in nubibus æther.
At non impoſitos ſupremis ignibus artus
Suſtinuit ſpectare parens : ſed, crine ſoluto,
Sicut erat, magni genibus procumbere non eſt
Dedignata Jovis, lacrymiſque has addere voces.
Omnibus inferior, quas ſuſtinet aureus æther,
Nam mihi ſunt totum rariſſima templa per orbem,
Diva tamen venio : non ut delubra, dieſque
Des mihi ſacrificos, caliturasque ignibus aras.
Si tamen aſpicias, quantum tibi femina præſtem,
Tum cùm luce novâ noctis confinia ſervo,
Præmia danda putes. Sed non ea cura, neque hic eſt
Nunc ſtatus Auroræ, meritos ut poſcat honores.
Memnonis orba mei venio : qui fortia fruſtra
Pro patruo tulit arma ſuo; primiſque ſub annis
Occidit a forti, ſic vos voluiſtis, Achille.
Da, precor, huic aliquem, ſolatia mortis, honorem,
Summe Deûm rector; maternaque vulnera leni.
Juppiter annuerat, cùm Memnonis arduus alto
Corruit igne rogus; nigrique volumina fumi
Infecere diem : veluti cùm flumina natas
Exhalant nebulas, nec ſol admittitur infra.
Atra favilla volat, glomerataque corpus in unum
Denſatur; faciemque capit, ſumitque calorem.

Atque animam ex igni. Levitas ſua præbuit alas.
Et primò similis volucri, mox vera volucris
Inſonuit pennis: pariter ſonuere ſorores
Innumeræ, quibus eſt eadem natalis origo.
Terque rogum luſtrant, & conſonus exit in auras
Ter clangor: quarto ſeducunt caſtra volatu.
Tum duo diversâ populi de parte feroces
Bella gerunt: roſtrisque & aduncis unguibus iras
Exercent, alasque adverſaque pectora laſſant;
Inferiæque cadunt cineri cognata ſepulto
Corpora, ſeque viro forti meminere creatas.
Præpetibus ſubitis nomen facit auctor: ab illo
Memnonides dictæ. Cùm Sol duodena peregit
Signa, parentali perituræ marte rebellant.
Ergo aliis latraſſe Dymantida flebile viſum;
Luctibus eſt Aurora ſuis intenta; piasque
Nunc quoque dat lacrymas, & toto rorat in orbe.

Nec tamen everſam Trojæ cum mœnibus eſſe
Spem quoque fata sinunt: ſacra, &, ſacra altera, patrem,
Fert humeris, venerabile onus, Cythereïus heros.
De tantis opibus prædam pius eligit illam,
Aſcaniumque ſuum: profugâque per æquora claſſe
Fertur ab Antandro: ſceleratque limina Thracum,
Et Polydorêo manantem ſanguine terram
Linquit: & utilibus ventis, æſtuque ſecundo
Intrat Apollineam, ſociis comitantibus, urbem.
Hunc Anius, quo rege homines, antiſtite Phœbus
Rite colebantur, temploque domoque recepit;
Urbemque oſtendit, delubraque vota, duasque
Latonâ quondam ſtirpes pariente retentas.
Ture dato flammis, vinoque in tura profuſo,
Cæſorumque boum fibris de more crematis,
Regia tecta petunt: poſitique tapetibus altis

Munera cum liquido capiunt Cerealia Baccho.
Tum pius Anchiſes: O! Phœbi lecte ſacerdos,
Fallor? an & natum, cùm primùm hæc mœnia vidi,
Biſque duas natas, quantum reminiſcor, habebas?
Huic Anius, niveis circumdata tempora vittis
Concutiens, & triſtis, ait: Non falleris, heros
Maxime: natorum vidiſti quinque parentem.
Quem nunc, tanta homines rerum inconſtantia verſat!
Pæne vides orbum: quid enim mihi filius abſens
Auxilii? quem dicta ſuo de nomine tellus
Andros habet, pro patre locumque & regna tenentem.
Delius augurium dedit huic: dedit altera Liber
Femineæ ſorti voto majora fideque
Munera: nam tactu natarum cuncta mearum
In ſegetem, laticemque meri, baccamque Minervæ
Transformabantur: divesque erat uſus in illis.
Hoc ubi cognovit, Trojæ populator, Atrides,
Ne non ex aliqua veſtram ſensiſſe procellam
Nos quoque parte putes, armorum viribus uſus,
Abſtrahit invitas gremio genitoris: alantque
Imperat Argolicam cœleſti munere claſſem.
Effugiunt quo quæque poteſt. Eubœa duabus,
Et totidem natis Andros fraterna petita eſt.
Miles adeſt; &, ni dedantur, bella minatur.
Victa metu pietas conſortia pectora pœnæ
Dedit: & ut timido poſſis ignoſcere fratri,
Non hic Æneas, non, qui defenderet Andron,
Hector erat; per quos decimum duraſtis in annum.
Jamque parabantur captivis vincla lacertis:
Illæ tollentes etiamnum libera cœlo
Brachia; Bacche pater, fer opem, dixere: tulitque
Muneris auctor opem: ſi miro perdere more
Ferre vocatur opem. Nec quâ ratione figuram
Perdiderint, potui ſcire, aut nunc dicere poſſim.

Summa mali nota eſt: pennas ſumſere, tuæque
Conjugis in volucrem, niveas abiere columbas.

Talibus atque aliis poſt quàm convivia dictis
Implerunt; menſâ, ſomnum petiere, remotâ.
Cùmque die ſurgunt, adeuntque oracula Phœbi;
Qui petere antiquam matrem, cognataque juſſit
Litora. Proſequitur rex, & dat munus ituris,
Anchiſæ ſceptrum, chlamydem pharetramque nepoti,
Cratera Æneæ, quem quondam miſerat illi
Hoſpes ab Aoniis Therſes Iſmenius oris.
Miſerat hunc illi Therſes, fabricaverat Alcon
Myleus, & longo cælaverat argumento.
Urbs erat: & ſeptèm poſſes oſtendere portas.
Hæ pro nomine erant, &, quæ foret illa, docebant.
Ante urbem exſequiæ, tumulique, ignesque, rogique,
Effuſæque comas, & apertæ pectora, matres
Significant luctum. Nymphæ quoque flere videntur,
Siccatosque queri fontes: ſine frondibus arbos
Nuda riget: rodunt arentia ſaxa capellæ.
Ecce facit mediis, natas Orione, Thebis,
Hanc non femineum jugulo dare pectus aperto,
Illam demiſſo per fortia vulnera telo
Pro populo cecidiſſe ſuo; pulchrisque per urbem
Funeribus ferri, celebrique in parte cremari;
Tum de virginea geminos exire favillâ,
Ne genus intereat, juvenes, quos fama Coronas
Nominat, & cineri materno ducere pompam.
Hactenus: antiquo ſignis fulgentibus ære,
Summus inaurato crater erat aſper acantho.
Nec leviora datis Trojani dona remittunt;
Dantque ſacerdoti, cuſtodem turis, acerram;
Dant pateram, claramque auro gemmisque coronam.
Inde recordati Teucros a ſanguine Teucri

Ducere principium, Creten tenuere; locique
Ferre diu nequiere Jovem: centumque relictis
Urbibus, Auſonios optant contingere portus.
Sævit hiems, jactatque viros: Strophadumque receptos
Portubus infidis exterruit ales Aëllo.
Et jam Dulichios portus, Ithacamque, Samenque,
Neritiasque domos, regnum fallacis Ulyſſei,
Præter erant vecti: certatam lite Deorum
Ambraciam, verſique vident ſub imagine ſaxum
Judicis, Actiaco quæ nunc ab Apolline nota eſt,
Vocalemque ſuâ terram Dodonida quercu,
Chaoniosque sinus, ubi nati rege Moloſſo
Irrita ſubjectis fugêre incendia pennis.
Proxima Phæacum, felicibus obsita pomis,
Rura petunt: Epiros ab his, regnataque vati
Buthrotos Phrygio, simulataque Troja tenentur.
Inde futurorum certi, quæ cuncta fideli
Priamides Helenus monitu prædixerat, intrant
Sicaniam. Tribus hæc excurrit in æquora linguis;
E quibus imbriferos obverſa Pachynos ad Auſtros;
Mollibus expositum Zephyris Lilybæon: at Arcton
Æquoris expertem ſpectat, Boreanque Peloros.
Hac ſubeunt Teucri: remisque æſtuque ſecundo,
Sub noctem potitur Zanclæâ classis arenâ.
Scylla latus dextrum, lævum irrequieta Charybdis
Infeſtant: vorat hæc, raptas revomitque, carinas;
Illa feris atram canibus ſuccingitur alvum,
Virginis ora gerens: &, si non omnia vates
Ficta reliquerunt, aliquo quoque tempore virgo.
Hanc multi petiere proci: quibus illa repulsis
Ad pelagi Nymphas, pelagi gratissima Nymphis,
Ibat: & eluſos juvenum narrabat amores.
Quam, dum pectendos præbet Galatêa capillos,
Talibus alloquitur, repetens ſuſpiria, dictis.

Te tamen, ô! virgo, genus haud immite virorum
Expetit; utque facis, potes his impune negare;
At mihi, cui pater eſt Nereus, quam cærula Doris
Enixa eſt; quæ ſum turbâ quoque tuta ſororum,
Non, nisi per fluctus, licuit Cyclopis amorem
Effugere: & lacrymæ vocem impediere loquentis.
Quas ubi marmoreo detersit pollice virgo,
Et ſolata Deam eſt; Refer, ô! carissima, dixit;
Neve tui cauſam tege, ſum tibi fida, doloris.
Nereïs his contra reſecuta Cratæide natam.
Acis erat, Fauno Nymphâque Symæthide cretus,
Magna quidem patrisque ſui matrisque voluptas,
Noſtra tamen major. Nam me sibi junxerat uni
Pulcher: &, octonis iterum natalibus actis,
Signârat dubiâ teneras lanugine malas.
Hunc ego, me Cyclops, nullo cum fine petebat.
Nec, si quæsieris, odium Cyclopis, amorne
Acidis in nobis fuerit præſentior, edam.
Par utrimque fuit. Prô! quanta potentia regni
Eſt, Venus alma, tui! nempe ille immitis, & ipsis
Horrendus silvis, & viſus ab hoſpite nullo
Impune, & magni cum Dîs contemtor Olympi,
Quid sit amor, ſentit: noſtrique cupidine captus
Uritur, oblitus pecorum antrorumque ſuorum.
Jamque tibi formæ, jamque eſt tibi cura placendi;
Jam rigidos pectis raſtris, Polypheme, capillos.
Jam libet hirſutam tibi falce recidere barbam,
Et ſpectare feros in aqua, & componere, vultus.
Cædis amor, feritasque, sitisque immenſa cruoris,
Ceſſant: & tutæ veniunt abeuntque carinæ.
Telemus interea Siculam delatus ad Ætnen,
Telemus Eurymides, quem nulla feſellerat ales,
Terribilem Polyphemon adit; Lumenque, quod unum
Fronte geris mediâ, rapiet tibi, dixit, Ulyſſes.

Riſit, &, O! vatum celeberrime, falleris, inquit:
Altera jam rapuit. Sic fruſtra vera monentem
Spernit: & aut gradiens ingenti litora paſſu
Degravat, aut feſſus ſub opaca revertitur antra.
Prominet in pontum, cuneatus acumine longo,
Collis: utrumque latus circumfluit æquoris unda.
Huc ferus aſcendit Cyclops, mediusque reſedit.
Lanigeræ pecudes, nullo ducente, ſecutæ.
Cui poſt quàm pinus, baculi quæ præbuit uſum,
Ante pedes poſita eſt, antennis apta ferendis;
Sumtaque arundinibus compacta eſt fiſtula centum,
Senſerunt toti paſtoria ſibila montes;
Senſerunt undæ: latitans egò rupe, meique
Acidis in gremio reſidens, procul auribus hauſi
Talia dicta meis, auditaque mente notavi.
Candidior nivei folio, Galatêa, liguſtri;
Floridior pratis, longâ procerior alno,
Splendidior vitro, tenero laſcivior hædo,
Lævior aſſiduo detritis æquore conchis;
Solibus hibernis, æſtivâ gratior umbrâ,
Nobilior pomis, platano conſpectior altâ,
Lucidior glacie; maturâ dulcior uvâ,
Mollior & cygni plumis, & lacte coacto;
Et, ſi non fugias, riguo formoſior horto.
Sævior indomitis eadem Galatêa juvencis,
Durior annoſâ quercu, fallacior undis;
Lentior & ſalicis virgis, & vitibus albis;
His immobilior ſcopulis, violentior amne,
Laudato pavone ſuperbior, acrior igni,
Aſperior tribulis, fetâ truculentior urſâ,
Surdior æquoribus, calcato immitior hydro;
Et, quod præcipue vellem tibi demere, poſſem!
Non tantùm cervo, claris latratibus acto,
Verùm etiam ventis, volucrique fugacior aurâ.

At, bene si nôris, pigeat fugiſſe; moraſque
Ipſa tuas damnes, & me retinere labores.
Sunt mihi, pars montis, vivo pendentia ſaxo
Antra; quibus nec Sol medio ſentitur in æſtu,
Nec ſentitur hiems: ſunt poma gravantia ramos;
Sunt auro similes longis in vitibus uvæ;
Sunt & purpureæ: tibi & has ſervamus & illas.
Ipſa tuis manibus, silveſtri nata ſub umbrâ,
Mollia fraga leges: ipſa autumnalia corna,
Prunaque, non ſolùm nigro liventia ſucco,
Verùm etiam generoſa, novasque imitantia ceras.
Nec tibi caſtaneæ, me conjuge, nec tibi deerunt
Arbutei fetus. Omnis tibi ſerviet arbos.
Hoc pecus omne meum eſt: multæ quoq; vallibus errant;
Multas silva tegit: multæ ſtabulantur in antris.
Nec, si fortè roges, possim tibi dicere, quot sint.
Pauperis eſt numerare pecus. De laudibus harum
Nil mihi credideris: præſens potes ipſa videre,
Ut vix ſuſtineant diſtentum cruribus uber.
Sunt, fetura minor, tepidis in ovilibus agni;
Sunt quoque, par ætas, aliis in ovilibus hædi.
Lac mihi ſemper adeſt niveum: pars inde bibenda
Servatur: partem liquefacta coagula durant.
Nec tibi deliciæ faciles, vulgataque tantùm
munera contingent, damæ, leporesque, capræque,
Parve columbarum, demtusve cacumine nidus;
Inveni geminos, qui tecum ludere possint,
Inter ſe similes, vix ut dignoſcere possis,
Villoſæ catulos in ſummis montibus urſæ.
Inveni: & dixi, Dominæ ſervabimus iſtos.
Jam modò cæruleo nitidum caput exſere ponto;
Jam, Galatêa, veni; nec munera deſpice noſtra.
Certè ego me novi, liquidæque in imagine vidi
Nuper aquæ; placuitque mihi mea forma videnti.

Aſpice, ſim quantus. Non eſt hoc corpore major
Juppiter in cœlo: nam vos narrare ſoletis
Neſcio quem regnare Jovem. Coma plurima torvos
Prominet in vultus: humerosque, ut lucus, obumbrat.
Nec mihi quod rigidis horrent densiſſima ſetis
Corpora, turpe puta: turpis sine frondibus arbos;
Turpis equus, nisi colla jubæ flaventia velent.
Pluma tegit volucres: ovibus ſua lana decori eſt;
Barba viros, hirtæque decent in corpore ſetæ.
Unum eſt in media lumen mihi fronte, ſed inſtar
Ingentis clypei: quid? non hæc omnia magno
Sol videt e cœlo? Soli tamen unicus orbis.
Adde, quod in veſtro genitor meus æquore regnat.
Hunc tibi do ſocerum: tantùm miſerere, precesque
Supplicis exaudi: tibi enim ſuccumbimus uni.
Quiq; Jovem, & cœlum ſperno, & penetrabile fulmen,
Nerei, te vereor: tua fulmine ſævior ira eſt.
Atque ego contemtûs eſſem patientior hujus,
Si fugeres omnes. Sed cur, Cyclope repulſo,
Acin amas, præfersque meis amplexibus Acin?
Ille tamen placeatque sibi, placeatque licebit,
Quod nollem, Galatêa, tibi, modò copia detur,
Sentiet eſſe mihi tanto pro corpore vires.
Viſcera viva traham: divulſaque membra per agros,
Perque tuas ſpargam, sic ſe tibi miſceat, undas.
Uror enim; læſusque exæſtuat acriùs ignis;
Cumque ſuis videor tranſlatam viribus Ætnam
Pectore ferre meo: nec tu, Galatêa, moveris.
Talia nequicquam queſtus, nam cuncta videbam,
Surgit: & ut taurus vaccâ furibundus ademtâ
Stare nequit, silvâque & notis ſaltibus errat.
Cùm ferus ignaros, nec quicquam tale timentes,
Me videt atque Acin: Videoque, exclamat; &, Iſta
Ultima sit, faciam, Veneri concordia veſtræ.

Tantaque vox, quantam Cyclops iratus habere
Debuit, illa fuit. Clamore perhorruit Ætne.
Aſt ego vicino pavefacta ſub æquore mergor.
Terga fugæ dederat converſa Symæthius heros;
Et, Fer opem, Galatêa, precor, mihi: ferte parentes,
Dixerat, & veſtris periturum admittite regnis.
Inſequitur Cyclops: partemque e monte revulſam
Mittit, &, extremus quamvis pervênit ad illum
Angulus e ſaxo, totum tamen obruit Acin.
At nos, quod fieri ſolùm per fata licebat,
Fecimus; ut vires aſſumeret Acis avitas.
Puniceus de mole cruor manabat, & intra
Temporis exiguum rubor evaneſcere cœpit:
Fitque color prima turbati fluminis imbre,
Purgaturque morâ. Tum moles jacta dehiſcit,
Vivaque per rimas, proceraque ſurgit arundo;
Osque cavum ſaxi ſonat exſultantibus undis.
Miraque res! ſubitò mediâ tenus exſtitit alvo
Incinctus juvenis flexis nova cornua cannis.
Qui, nisi quod major, quod toto cærulus ore eſt,
Acis erat. Sed sic quoque erat tamen Acis in amnem
Verſus: & antiquum tenuerunt flumina nomen.

Desierat Galatêa loqui, cœtuque ſoluto,
Diſcedunt; placidisque natant Nereïdes undis.
Scylla redit: neque enim medio ſe credere ponto
Audet, & aut bibulâ sine veſtibus errat arenâ,
Aut ubi laſſata eſt, ſeductos nacta receſſus
Gurgitis incluſâ ſua membra refrigerat undâ.
Ecce fretum findens alti novus incola ponti,
Nuper in Euboïca versis Anthedone membris,
Glaucus adeſt: viſæque cupidine virginis hæret;
Et, quæcumque putat fugientem poſſe morari,
Verba refert: fugit illa tamen: veloxque timore

Pervenit in ſummum poſiti prope litora montis.
Ante fretum, eſt ingens, apicem collectus in unum,
Longa sine arboribus convexus ad æquora, vertex.
Conſtitit hîc : & tuta loco, monſtrumne, Deusne
Ille sit, ignorans, admiraturque colorem,
Cæſariemque humeros, ſubjectaque terga, tegentem,
Ultimaque excipiat quod tortilis inguina piſcis.
Sentit : & innitens, quæ ſtabat proxima, moli;
Non ego prodigium, non ſum fera bellua, virgo;
Sum Deus, inquit, aquæ : nec majus in æquora Proteus
Jus habet, aut Triton, Athamantiadesve Palæmon.
Ante tamen mortalis eram : ſed ſcilicet altis
Deditus æquoribus, jam tum exercebar in illis.
Nam modò ducebam ducentia retia piſces,
Nunc, in mole ſedens, moderabar arundine linum.
Sunt viridi prato confinia litora, quorum
Altera pars undis, pars altera cingitur herbis,
Quas neque cornigeræ morſu læſere juvencæ;
Nec placidæ carpsiſtis, oves, hirtæve capellæ.
Non apis inde tulit collectos ſedula flores;
Non data ſunt capiti genialia ſerta, nec umquam
Falciferæ ſecuere manus. Ego primus in illo
Ceſpite conſedi, dum lina madentia sicco.
Utque recenſerem captivos ordine piſces,
Inſuper expoſui, quos aut in retia caſus,
Aut ſua credulitas in aduncos egerat hamos.
Res similis fictæ! ſed quid mihi fingere prodeſt?
Gramine contacto, cœpit mea præda moveri,
Et mutare latus; terrâque, ut in æquore niti.
Dumque moror, mirorque simul, fugit omnis in undas
Turba ſuas : dominumque novum, litusq, relinquunt.
Obſtupui : dubiusque diu, quæ cauſa, requiro;
Num Deus hoc aliquis, num ſuccus fecerit herbæ.
Quæ tamen has, inquam, vires habet herba? manuque

Pabula decerpsi, deceptaque dente momordi.
Vix bene combiberant ignotos guttura ſuccos,
Cùm ſubitò trepidare intus præcordia ſensi;
Alteriusque rapi naturæ pectus amore.
Nec potui reſtare loco: Repetendaque numquam
Terra, vale, dixi: corpusque ſub æquora mersi.
Dî maris exceptum ſocio dignantur honore;
Utque mihi, quæcumque feram, mortalia demant,
Oceanum Tethynque rogant. Ego luſtror ab illis;
Et, purgante nefas novies mihi carmine dicto,
Pectora fluminibus jubeor ſupponere centum.
Nec mora: diversis lapsi de fontibus amnes,
Totaque vertuntur ſupra caput æquora noſtrum.
Hactenus acta mihi poſſum memoranda referre;
Hactenus & memini: nec mens mea cetera ſensit.
Quæ poſt quàm rediit, alium me corpore toto,
Ac fueram nuper, nec eumdem mente, recepi.
Hanc ego tum primùm viridem ferrugine barbam,
Cæſariemque meam, quam longa per æquora verro,
Ingentesque humeròs, & cærula brachia vidi,
Cruraque pinnigero curvata novissima piſce.
Quid tamen hæc ſpecies, quid Dîs placuiſſe marinis,
Quid juvat eſſe Deum, si tu non tangeris iſtis?
Talia dicentem, dicturum plura, reliquit
Scylla Deum: furit ille, irritatusque repulsâ
Prodigioſa petit Titanidos atria Circes.

LIBER XIV.

JAMQUE Giganteîs injectam faucibus Ætnen,
Arvaque Cyclopum, quid raſtra, quid uſus aratri
Neſcia, nec quicquam junctis debentia bubus,

Liquerat Euboïcus tumidarum cultor aquarum;
Liquerat & Zanclen, adverſaque mœnia Rhegî,
Navifragumque fretum, gemino quod litore preſſum
Auſoniæ Siculæque tenet confinia terræ.
Inde, manu magnâ Tyrrhena per æquora lapſus,
Herbiferos adiit colles, atque atria Glaucus
Sole ſatæ Circes, variarum plena ferarum.
Quam ſimul aſpexit; dictâ acceptâque ſalute,
Diva, Dei miſerere, precor: nam ſola levare
Tu potes hunc, dixit, videar modò dignus, amorem.
Quanta ſit herbarum, Titani, potentia nulli,
Quàm mihi, cognitius, qui ſum mutatus ab illis
Neve mei non nota tibi ſit cauſa furoris;
Litore in Italico, Meſſania mænia contra,
Scylla mihi viſa eſt: pudor eſt promiſſa, precesque,
Blanditiasque meas, contemtaque verba referre.
At tu, ſive aliquid regni eſt in carmine, carmen
Ore move ſacro: ſive expugnacior herba eſt;
Utere tentatis operoſæ viribus herbæ.
Nec medeare mihi, ſanesque hæc vulnera mando;
Fineque nil opus eſt: partem ferat illa caloris.
At Circe, neque enim flammis habet aptius ulla
Talibus ingenium; ſeu cauſa eſt hujus in ipſa,
Seu Venus indicio facit hoc offenſa paterno,
Talia verba refert: Melius ſequerere volentem,
Optantemque eadem, parilique cupidine captam.
Dignus eras: ultro poteras certèque rogari;
Et, ſi ſpem dederis, mihi crede, rogaberis ultro.
Neu dubites, abſitque tuæ fiducia formæ;
En ego, cùm Dea ſim, nitidi cùm filia Solis,
Carmine cùm tantum, tantum cùm gramine poſſim,
Ut tua ſim, voveo. Spernentem ſperne: ſequenti
Redde vices, unoque duos ulciſcere facto.
Talia tentanti, Priùs, inquit, in æquore frondes,

Glaucus,

Glaucus, & in ſummis naſcentur montibus algæ ;
Soſpite quàm Scyllâ noſtri mutentur amores.
Indignata Dea eſt : & lædere quatenus ipſum
Non poterat, nec vellet amans ; iraſcitur illi,
Quæ ſibi prælata eſt : Venerisque offenſa repulsâ,
Protinus horrendis infamia pabula ſuccis
Conterit ; & tritis Hecateïa carmina miſcet.
Cærulaque induitur velamina : perque ferarum
Agmen adulantum mediâ procedit ab aula ;
Oppoſitumque petens contra Zancleïa ſaxa
Rhegion, ingreditur ferventes æſtibus undas.
In quibus, ut ſolidâ, ponit veſtigia, ripâ ;
Summaque decurrit pedibus ſuper æquora siccis.
Parvus erat gurges, curvos sinuatus in arcus,
Grata quies Scyllæ : quò ſe referebat ab æſtu
Et maris & cœli, medio cùm plurimus orbe
Sol erat, & minimas a vertice fecerat umbras.
Hunc Dea prævitiat, portentiferisque venenis
Inquinat. Hîc preſſos latices radice nocenti
Spargit : &, obſcurum verborum ambage novorum,
Ter novies carmen magico demurmurat ore.
Scylla venit, mediâque tenus deſcenderat alvo,
Cùm ſua fœdari latrantibus inguina monſtris
Aſpicit : ac primò non credens corporis illas
Eſſe ſui partes, refugitque, abigitque, timetque
Ora proterva canum. Sed quos fugit, attrahit unà.
Et corpus quærens femorum, crurumque, pedumque,
Cerbereos rictus pro partibus invenit illis.
Statque canum rabies : ſubjectaque terga ferarum
Inguinibus truncis, uteroque exſtante, cohærent.
Flevit amans Glaucus : nimiùmque hoſtiliter uſæ
Viribus herbarum fugit connubia Circes.
Scylla loco mansit : cùmque eſt data copia primùm,
In Circes odium ſociis ſpoliavit Ulyſſen.

Mox eadem Teucras fuerat merſura carinas,
Ni priùs in ſcopulum, qui nunc quoque ſaxeus exſtat,
Transformata foret: ſcopulum quoque navita vitat.

Hanc ubi Trojanæ remis avidamque Charybdin
Evicere rates; cùm jam prope litus adeſſent
Auſonium, Libycas vento referuntur ad oras.
Excipit Ænean illic animoque domoque,
Non bene diſcidium Phrygii latura mariti,
Sidonis: inque pyrâ, ſacri ſub imagine factâ,
Incubuit ferro; deceptaque decipit omnes.
Rurſus arenoſæ fugiens nova mœnia terræ,
Ad ſedemque Erycis, fidumque relatus Aceſten,
Sacrificat; tumulumque ſui genitoris honorat.
Quasque rates Iris Junonia pæne cremârat,
Solvit: & Hippotadæ regnum, terrasque calenti
Sulfure fumantes, Acheloïadumque relinquit
Sirenum ſcopulos: orbataque præſide pinus
Inarimen, Prochytenque legit, ſterilique locatas
Colle Pithecuſas, habitantûm nomine dictas.
Quippe Deûm genitor fraudem, & perjuria quondam
Cercopum exoſus, gentisque admiſſa doloſæ,
In deforme viros animal mutavit; ut îdem
Dissimiles homini poſſent similesque videri.
Membraque contraxit: naresque a fronte resimas
Contudit, & rugis peraravit anilibus ora.
Totaque velatos flaventi corpora villo
Miſit in has ſedes: nec non priùs abſtulit uſum
Verborum, & natæ dira in perjuria linguæ.
Poſſe queri tantùm rauco ſtridore relinquit.
Has ubi præteriit, & Parthenopeïa dextrâ
Mœnia deſeruit; lævâ de parte canori
Æolidæ tumulum, & loca fœta paluſtribus ulvis
Litora Cumarum, vivacisque antra Sibyllæ

Intrat : &, ut manes adeat per Averna paternos,
Orat. At illa diu vultus tellure moratos
Erexit : tandemque Deó furibunda recepto,
Magna petis, dixit, vir factis maxime, cujus
Dextera per ferrum, pietas ſpectata per ignes.
Pone tamen, Trojane, metum : potiere petitis ;
Elysiasque domos, & regna novissima mundi,
Me duce, cognoſces, ſimulacraque cara parentis.
Invia virtuti nulla eſt via. Dixit : & auro
Fulgentem ramum silvâ Junonis Avernæ
Monſtravit, jussitque ſuo devellere trunco.
Paruit Æneas : & formidabilis Orci
Vidit opes, atavosque ſuos, umbramque ſenilem
Magnanimi Anchiſæ : didicit quoque jura locorum,
Quæque novis eſſent adeunda pericula bellis.
Inde ferens laſſos averſo tramite paſſus,
Cum duce Cumæâ fallit ſermone laborem.
Dumque iter horrendum per opaca crepuſcula carpit ;
Seu Dea tu præſens, ſeu Dîs gratissima, dixit ;
Numinis inſtar eris ſemper mihi : meque fatebor
Muneris eſſe tui : quæ me loca mortis adire,
Quæ loca me viſæ voluiſti evadere mortis.
Pro quibus aërias meritis evectus ad auras
Templa tibi ſtatuam, tribuam tibi turis honorem.
Reſpicit hunc vates, &, ſuſpiratibus hauſtis ;
Nec Dea ſum, dixit : nec ſacri turis honore
Humanum dignare caput. Neu neſcius erres,
Lux æterna mihi, carituraque fine dabatur,
Si mea virginitas Phœbo patuiſſet amanti.
Dum tamen hanc ſperat, dum præcorrumpere donis
Me cupit : Elige, ait, virgo Cumæa, quid optes ;
Optatis potiere tuis. Ego pulveris hauſti
Oſtendens cumulum, quot haberet corpora pulvis,
Tot mihi natales contingere vana rogavi.

Excidit optarem juvenes quoque protinus annos;
Hos tamen ille mihi dabat, æternamque juventam,
Si Venerem paterer. Contemto munere Phœbi,
Innuba permaneo. Sed jam felicior ætas
Terga dedit: tremuloque gradu venit ægra ſenectus;
Quæ patienda diu eſt. Nam jam mihi ſecula ſeptem
Acta vides: ſupereſt, numeros ut pulveris æquem,
Ter centum meſſes, ter centum muſta videre.
Tempus erit, cùm me de tanto corpore parvam
Longa dies faciat: conſumtaque membra ſenectâ
Ad minimum redigantur onus: nec amata videbor,
Nec placuiſſe Deo. Phœbus quoque forsitan ipſe
Vel non agnoſcet, vel dilexiſſe negabit.
Uſque adeò mutata ferar! nullique videnda,
Voce tamen noſcar; vocem mihi fata relinquent.

Talia, convexum per iter, memorante Sibyllâ,
Sedibus Euboïcam Stygiis emergit in urbem
Troïus Æneas: ſacriſque e more litatis,
Litora adit, nondum nutricis habentia nomen.
Hîc quoque ſubſtiterat, poſt tædia longa laborum,
Neritius Macareus, comes experientis Ulyſſei:
Deſertum quondam mediis qui rupibus Ætnæ
Noſcit Achæmeniden: improvisòque repertum
Vivere miratus, Qui te caſusve, Deusve,
Servat Achæmenide? cur, inquit, barbara Grajum
Prora vehit? petitur veſtræ quæ terra carinæ?
Talia quærenti, jam non hirſutus amictu,
Jam ſuus, & ſpinis conſerto tegmine nullis,
Fatur Achæmenides: iterum Polyphemon, & illos
Aſpiciam fluidos humano ſanguine rictus;
Hac mihi si potior domus eſt Ithaceque carinâ,
Si minus Ænean veneror genitore: nec umquam
Eſſe ſatis potero, præſtem licet omnia, gratus.

Quod loquor, & ſpiro, cœlumque & sidera Solis
Reſpicio, (possimne ingratus & immemor eſſe ?)
Ille dedit : quod non anima hæc Cyclopis in ora
Venit : &, ut lumen jam nunc vitale relinquam,
Aut tumulo, aut certè non illâ condar in alvo.
Quid mihi tunc animi, nisi si timor abſtulit omnem
Senſum animumque, fuit, cùm vos petere alta relictus
Æquora proſpexi? Volui inclamare; ſed hoſti
Prodere me timui : veſtræ quoque clamor Ulyssis
Pæne rati nocuit. Vidi, cùm, monte revulſo,
Immanem ſcopulum medias permisit in undas.
Vidi iterum, veluti tormenti viribus acta,
Vaſta gigantêo jaculantem ſaxa lacerto.
Et, ne deprimeret fluctusve lapisve carinam,
Pertimui; jam me non eſſe oblitus in illa.
Ut verò fuga vos ab acerba morte removit,
Ille quidem totam fremebundus obambulat Ætnam,
Prætentatque manu silvas; & luminis orbus
Rupibus incurſat : fœdataque brachia tabo
In mare protendens, gentem exſecratur Achivam.
Atque ait: O! si quis referat mihi caſus Ulyſſen!
Aut aliquem e ſociis, in quem mea ſæviat ira!
Viſcera cujus edam, cujus viventia dextrâ
Membra meâ laniem, cujus mihi ſanguis inundet
Guttur, & elisi trepident ſub dentibus artus;
Quàm nullum, aut leve sit damnum mihi lucis ademtæ!
Hæc, & plura ferox. Me luridus occupat horror,
Spectantem vultus etiamnum cæde madentes,
Crudeleſque manus, & inanem luminis orbem,
Membraque, & humano concretam ſanguine barbam.
Mors erat ante oculos; minimum tamen illa malorum.
Et jam prenſurum, jam jam mea viſcera rebar
In ſua merſurum : mentique hærebat imago
Temporis illîus, quo vidi bina meorum

Ter quater affligi ſociorum corpora terræ.
Quæ ſuper ipſe jacens, hirſuti more leonis,
Viſceraque, & carnes, oblisisque oſſa medullis,
Semanimesque artus avidam condebat in alvum.
Me tremor invasit: ſtabam sine ſanguine mæſtus;
Mandentemque videns, ejectantemque cruentas
Ore dapes, & fruſta mero glomerata vomentem.
Talia fingebam miſero mihi fata parari.
Perque dies multos latitans, omnemque tremiſcens
Ad ſtrepitum, mortemque timens, cupidusque moriri,
Glande famem pellens, & mixtâ frondibus herbâ,
Solus, inops, exſpes: leto pœnæque relictus,
Haud procul aſpexi, longo poſt tempore, navim;
Oravique fugam geſtu, ad litusque cucurri;
Et movi: Graiumque ratis Trojana recepit.
Tu quoque pande tuos, comitum gratissime, caſus,
Et ducis, & turbæ, quæ tecum credita ponto eſt.

Æolon ille refert Tuſco regnare profundo;
Æolon Hippotaden, cohibentem carcere ventos;
Quos bovis incluſos tergo, memorabile munus,
Dulichium ſumsiſſe ducem: flatuque ſecundo
Lucibus îſſe novem, & terram aſpexiſſe petitam.
Proxima poſt nonam cùm ſeſe Aurora moveret,
Invidiâ ſocios, prædæque cupidine ductos,
Eſſe ratos aurum, demsiſſe ligamina ventis;
Cum quibus îſſe retro, per, quas modò venerat, undas,
Æoliique ratem portus repetîſſe tyranni.
Inde Lami veterem Læſtrygonis, inquit, in urbem
Venimus. Antiphates terrâ regnabat in illa.
Miſſus ad hunc ego ſum, numero comitante duorum;
Vixque fugâ quæsita ſalus comitique mihique.
Tertius e nobis Læſtrigonis impia tinxit
Ora cruore ſuo: fugientibus inſtat, & agmen

Concitat Antiphates. Coëunt, & ſaxa trabesque
Continuant: merguntque viros, merguntque carinas.
Una tamen, quæ nos, ipſumque vehebat Ulyſſen,
Effugit. Amiſsâ ſociorum parte, dolentes,
Multaque conqueſti terris allabimur illis,
Quas procul hinc cernis. Procul hinc tibi, cerne, videnda eſt
Inſula, viſa mihi: tuque, ô! juſtissime Trôum,
Nate Deâ, neque enim finito Marte vocandus
Hoſtis es, Ænea, moneo, fuge litora Circes.
Nos quoque, Circæo religatâ in litore pinu,
Antiphatæ memores, immanſuetique Cyclopis,
Ire negabamus, & tecta ignota ſubire.
Sorte ſumus lecti. Sors me, fidumque Polyten,
Eurylochumque simul, nimiique Elpenora vidi,
Bisque novem ſocios Circæa ad mœnia misit.
Quæ simul attigimus, ſtetimusque in limine tecti;
Mille lupi, mixtæque lupis urſæque leæque
Occurſu fecere metum: ſed nulla timenda,
Nullaque erat noſtro factura in corpore vulnus.
Quin etiam blandas movêre per aëra caudas,
Noſtraque adulantes comitant veſtigia; donec
Excipiunt famulæ, perque atria marmore tecta,
Ad dominam ducunt. Pulchro ſedet illa receſſu,
Sollemni ſolio; pallamque induta nitentem,
Inſuper aurato circumvelatur amictu.
Nereïdes Nymphæque simul, quæ vellera motis
Nulla trahunt digitis, nec fila ſequentia ducunt,
Gramina diſponunt; ſparſosque sine ordine flores.
Secernunt calathis, variasque coloribus herbas.
Ipſa, quod hæ faciunt, opus exigit: ipſa quid usûs
Quoque sit in folio, quæ sit concordia mixtis,
Novit: & advertens penſas examinat herbas.
Hæc ubi nos vidit, dictâ acceptâque ſalute,
Diffudit vultus, & reddidit omnia votis.

Nec mora : miſceri cocti jubet hordea grani,
Mellaque, vimque meri, cum lacte coagula paſſo :
Quique ſub hac lateant furtim dulcedine, ſuccos
Adjicit. Accipimus ſacrâ data pocula dextrâ.
Quæ simul arenti sitientes hausimus ore,
Et tetigit ſummos vîrgâ Dea dira capillos ;
(Et pudet, & referam,) ſetis horreſcere cœpi,
Nec jam poſſe loqui : pro verbis edere raucum
Murmur, & in terram toto procumbere vultu ;
Osque meum ſensi pando occalleſcere roſtro,
Colla tumere toris : &, quâ modò pocula parte
Sumta mihi fuerant, illâ veſtigia feci.
Cumque eadem passis, tantum medicamina poſſunt !
Claudor harâ : ſolumque ſuis caruiſſe figurâ
Vidimus Eurylochum : ſolus data pocula fugit.
Quæ nisi vitaſſet, pecoris pars una maneret
Nunc quoque ſetigeri : nec, tantæ cladis ab illo
Certior, ad Circen ultor veniſſet, Ulyſſes.
Pacifer huic dederat florem Cyllenius album ;
Moly vocant Superi : nigrâ radice tenetur.
Tutus eo, monitisque ſimul cœleſtibus intrat
Ille domum Circes : & ad insidioſa vocatus
Pocula, conantem virgâ mulcere capillos
Repulit ; & ſtricto pavidam deterruit enſe.
Inde fides, dextræque datæ : thalamoque receptus,
Conjugii dotem, ſociorum corpora, poſcit.

Spargimur innocuæ ſuccis melioribus herbæ,
Percutimurque caput converſæ verbere virgæ ;
Verbaque dicuntur dictis contraria verbis.
Quo magis illa canit, magis hac tellure levati
Erigimur : ſetæque cadunt, bifidosque relinquit
Rima pedes. Redeunt humeri : ſubjecta lacertis
Brachia ſunt. Flentem flentes amplectimur illum,

Hæremusque ducis collo : nec verba locuti
Ulla priora ſumus, quàm nos teſtantia gratos.
Annua nos illic tenuit mora : multaque præſens
Tempore tam longo vidi : multa auribus hausi ;
Hoc quoque cum multis, quod clam mihi retulit una;
Quattuor e famulis, ad talia ſacra paratis.
Cum duce namque meo Circe dum ſola moratur,
Illa mihi niveo factum de marmore signum
Oſtendit juvenile, gerens in vertice picum,
Æde ſacrâ poſitum, multisque insigne coronis,
Quis foret, & quare ſacrâ coleretur in æde,
Cur hanc ferret avem, quærenti, & ſcire volenti,
Accipe, ait, Macareu : dominæque potentia quæ sit
Hinc quoque diſce meæ : tu dictis adjice mentem.

Picus in Auſoniis, proles Saturnia, terris
Rex fuit, utilium bello ſtudioſus equorum.
Forma viro, quam cernis, erat : licet ipſe decorem
Aſpicias, fictâque probes ab imagine veram.
Par animus formæ : nec adhuc ſpectaſſe per annos
Quinquennem poterat Graiâ quater Elide pugnam.
Ille ſuos Dryadas, Latiis in montibus ortas,
Verterat in vultus : illum fontana petebant
Numina, Naïades ; quas Albula, quasque Numici,
Quasque Anienis aquæ, curſuque brevissimus Almo,
Narque tulit præceps, & amœnæ Farfarus umbræ ;
Quæque colunt Scythicæ regnum nemorale Dianæ,
Finitimosque lacus. Spretis tamen omnibus, unam
Ille fovet Nymphen, quam quondam in colle Palatî
Dicitur ancipiti peperiſſe Venilia Jano.
Hæc, ubi nubilibus primùm maturuit annis,
Præpoſito cunctis Laurenti tradita Pico eſt.
Rara quidem facie, ſed rarior arte canendi ;
Unde Canens dicta eſt. Silvas & ſaxa movere,

Et mulcere feras, & flumina longa morari
Ore ſuo, volucreſque vagas retinere ſolebat.
Quæ dum femineâ modulatur carmina voce,
Exierat tecto Laurentes Picus in agros,
Indigenas fixurus apros: tergumque premebat
Acris equi; lævâque haſtilia bina ferebat,
Pœniceam fulvo chlamydem contractus ab auro.
Venerat in silvas & filia Solis eaſdem;
Utque novas legeret fecundis collibus herbas,
Nomine dicta ſuo Circæa, reliquerat arva.
Quæ simul ac juvenem, virgultis abdita, vidit,
Obſtupuit: cecidere sinu, quas legerat, herbæ,
Flammaque per totas viſa eſt errare medullas.
Ut primùm valido mentem collegit ab æſtu,
Quid cuperet, faſſura fuit. Ne poſſet adire,
Curſus equi fecit, circumfuſuſque ſatelles.
Non tamen effugies, vento rapiare licebit,
Si modò me novi, si non evanuit omnis
Herbarum virtus, nec me mea carmina fallunt.
Dixit: & effigiem, nullo cum corpore, falsi
Finxit apri: præterque oculos tranſcurrere regis
Juſſit, & in denſum trabibus nemus ire videri,
Plurima quà silva eſt, & equo loca pervia non ſunt.
Haud mora: continuò prædæ petit inſcius umbram
Picus; equique celer fumantia terga relinquit:
Spemque ſequens vanam, silvâ pedes errat in alta.
Concipit illa preces, & verba venefica dicit;
Ignotoſque Deos ignoto carmine adorat,
Quo ſolet & niveæ vultum confundere Lunæ,
Et patrio capiti bibulas ſubtexere nubes.
Tum quoque cantato denſetur carmine cœlum,
Et nebulas exhalat humus; cæciſque vagantur
Limitibus comites: & abeſt cuſtodia regi.
Nacta locum tempuſque, Per, ô! tua lumina, dixit,

Quæ mea ceperunt, perq; hanc, pulcherrime, formam,
Quæ facit, ut ſupplex tibi sim Dea, conſule noſtris
Ignibus; & ſocerum, qui pervidet omnia, Solem
Accipe; nec durus Titanida deſpice Circen.
Dixerat. Ille ferox ipſamque precesque repellit;
Et, quæcumque es, ait, non ſum tuus: altera captum
Me tenet, & teneat per longum, comprecor, ævum.
Nec Venere externâ ſocialia fœdera lædam,
Dum mihi Janigenam ſervabunt fata Canentem.
Sæpe retentatis precibus, Titania, fruſtra;
Non impune feres, neque enim reddêre Canenti;
Læſaque quid faciat, quid amans, quid femina, diſces
Rebus, ait: ſed amans, & læſa, & femina Circe.
Tum bis ad occaſum, bis ſe convertit ad ortum;
Ter juvenem baculo tetigit: tria carmina dixit.
Ille fugit: ſeſe ſolito velocius ipſe
Currere miratus, pennas in corpore vidit;
Seque novam ſubitò Latiis accedere silvis
Indignatus avem, duro fera robora roſtro
Figit; & iratus longis dat vulnera ramis.
Purpureum chlamydis pennæ traxere colorem.
Fibula quod fuerat, veſtemque momorderat aurum,
Pluma fit: & fulvo cervix præcingitur auro.
Nec quicquam antiqui Pico, nisi nomina, reſtat.
  Interea comites, clamato ſæpe per agros
Nequicquam Pico, nullâque in parte reperto,
Inveniunt Circen: nam jam tenuaverat auras,
Paſſaque erat nebulas ventis ac ſole reſolvi,
Criminibusque premunt veris, regemque repoſcunt,
Vimque ferunt, ſævisque parant inceſſere telis.
Illa nocens ſpargit virus, ſuccosque veneni;
Et Noctem, Noctisque Deos Ereboque Chaoque
Convocat: & magicis Hecaten ululatibus orat.
Exiluere loco, (dictu mirabile!) silvæ;

Ingemuitque ſolum, vicinaque palluit arbos;
Sparſaque ſanguineis maduerunt pabula guttis:
Et lapides viſi mugitus edere raucos;
Et latrare canes: & humus ſerpentibus atris
Squalere, & tenues animæ volitare videntur.
Attonitum monſtris vulgus pavet. Illa paventûm
Ora venenatâ tetigit mirantia virgâ.
Cujus ab attactu, variarum monſtra ferarum
In juvenes veniunt: nulli ſua mansit imago.
Preſſerat occiduus Tartessia litora Phœbus;
Et fruſtra conjux oculis animoque Canentis
Exſpectatus erat. Famuli populusque per omnes
Diſcurrunt silvas, atque obvia lumina portant.
Nec ſatis eſt Nymphæ flere, & lacerare capillos,
Et dare plangorem; facit hæc tamen omnia: ſeſe
Proripit, ac Latios errat veſana per agros.
Sex illam noctes, totidem redeuntia Solis
Lumina viderunt, inopem ſomnique cibique,
Per juga, per valles, quà fors ducebat, euntem.
Ultimus aſpexit feſſam luctuque viâque
Tibris, & in gelida ponentem corpora ripâ.
Illic cum lacrymis, ipſos modulata dolores
Verba, ſono tenui mærens, fundebat ut olim
Carmina jam moriens canit exſequialia cygnus.
Luctibus extrêmum tenues liquefacta medullas
Tabuit; inque leves paulatim evanuit auras.
Fama tamen signata loco eſt; quem rite Canentem,
Nomine de Nymphæ, veteres dixere Camenæ.
Talia multa mihi, longum narrata per annum,
Viſaque ſunt. Resides, & deſuetudine tardi,
Rurſus inire fretum, rurſus dare vela, jubemur.
Ancipitesque vias, & iter Titania vaſtum
Dixerat, & ſævi reſtare pericula ponti.
Pertimui, fateor; nactusque hoc litus, adhæsi.

Finierat Macareus : urnâque Æneïa nutrix
Condita marmoreâ, tumulo breve carmen habebat ;
Hîc me Caieten, notæ pietatis alumnus,
Argolico ereptam, quo debuit igne, cremavit.
Solvitur herboſo religatus ab aggere funis ;
Et procul insidias, infamatæque relinquunt
Tecta Deæ, lucosque petunt, ubi, nubilus umbrâ,
In mare cum flava prorumpit Tibris arenâ.
Faunigenæque domo potitur, natâque Latini;
Non sine Marte tamen : bellum cum gente feroci
Suſcipitur, pactâque furit pro conjuge Turnus.
Concurrit Latio Tyrrhenia tota : diuque
Ardua ſolicitis victoria quæritur armis.
Auget uterque ſuas externo robore vires ;
Et multi Rutulos, multi Trojana tuentur
Caſtra. Neque Æneas Evandri ad limina fruſtra,
At Venulus magnam Profugi Diomedis ad urbem,
Venerat. Ille quidem ſub Iapyge maxima Dauno
Mœnia condiderat, dotaliaque arva tenebat.
Sed Venulus Turni poſt quàm mandata peregit,
Auxiliumque petit; vires Ætolius heros
Excuſat : nec ſe ſoceri committere pugnæ
Velle ſui populos : nec quos e gente ſuorum
Armet, habere viros. Neve hæc commenta putetis ;
Admonitu quamquam luctus renoventur amaro,
Perpetiar memorare tamen. Poſt quàm alta cremata eſt
Ilion, & Danaas paverunt Pergama flammas ;
Naryciusque heros, a virgine, virgine raptâ,
Quam meruit ſolus pœnam, digessit in omnes,
Spargimur : & ventis inimica per æquora rapti,
Fulmina, noctem, imbres, iram cœlique marisque
Perpetimur Danaï, cumulumque, Capharea, cladis.
Neve morer referens triſtes ex ordine caſus ;
Græcia tum potuit Priamo quoque flenda videri.

Me tamen armiferæ ſervatum cura Minervæ
Fluctibus eripuit: patriis ſed rurſus ab Argis
Pellor : & antiquo memores de vulnere pœnas
Exigit alma Venus : tantosque per alta labores
Æquora ſuſtinui , tantos terreſtribus armis ,
Ut mihi felices sint illi ſæpe vocati ,
Quos communis hiems , importunisque Caphareus
Mersit aquis : vellemque horum pars una fuiſſem.
Ultima jam passi , comites , belloque fretoque ,
Deficiunt , finemque rogant erroris. At Acmon
Fervidus ingenio , tum verò & cladibus aſper ,
Quid ſupereſt , quod jam patientia veſtra recuſet
Ferre , viri ? dixit. Quid habet Cytherêa , quod ultra ,
Velle puta , faciat ? Nam dum pejora timentur ,
Eſt in vota locus : ſors autem pessima rerum ,
Sub pedibus timor eſt , ſecuraque ſumma malorum.
Audiat ipſa licet : licet , ut facit , oderit omnes
Sub Diomede viros ; odium tamen illius omnes
Spernimus , & magno ſtat magna potentia nobis.
Talibus invitam Venerem Pleuronius Acmon
Inſtimulat verbis , veteremque reſuſcitat iram.
Dicta placent paucis. Numeri majoris amici
Acmona corripimus : cui reſpondere paranti
Vox pariter , vocisque via eſt tenuata : comæque
In plumas abeunt : plumis nova colla teguntur ,
Pectoraque , & tergum : majores brachia pennas
Accipiunt : cubitique leves sinuantur in alas.
Magna pedum digitos pars occupat : oraque cornu
Indurata rigent , finemque in acumine ponunt.
Hunc Lycus , hunc Idas , & cum Rhetenore Nicteus ,
Hunc mirantur Abas : & dum mirantur , eamdem
Accipiunt faciem : numerusque ex agmine major
Subvolat , & remos plausis circumſonat alis.
Si volucrum quæ sit ſubitarum forma requiris ;

Ut non cygnorum, sic albis proxima cygnis.
Vix equidem has ſedes, & Iapygis arida Dauni
Arva gener teneo, minimâ cum parte meorum.
Hactenus Œnides. Venulus Calydonia regna,
Peucetiosque sinus, Meſſapiaque arva, relinquit.
In quibus antra videt, quæ multâ nubila silvâ,
Et levibus ſtagnis manantia, ſemicaper Pan
Nunc tenet; at quodam tenuerunt tempore Nymphæ.
Appulus has illâ paſtor regione fugatas
Terruit, & primò ſubitâ formidine movit;
Mox, ubi mens rediit, & contemſere ſequentem;
Ad numerum motis pedibus duxere choreas.
Improbat has paſtor: ſaltuque imitatus agreſti
Addidit obſcenis convicia ruſtica dictis.
Nec priùs obticuit, quàm guttura condidit arbor.
Arbore enim ſuccoque licet cognoſcere mores;
Quippe notam linguæ baccis oleaſter amaris
Exhibet. Aſperitas verborum cessit in illas.
Hinc ubi legati rediere, negata ferentes
Arma Ætola sibi, Rutuli sine viribus illis
Bella inſtructa gerunt; multumque ab utraque cruoris
Parte datur. Fert ecce avidas in pinea Turnus
Texta faces: ignesque timent, quibus unda pepercit.
Jamque picem, & ceras, alimentaque cetera flammæ,
Mulciber urebat, perque altum ad carbaſa malum
Ibat, & incurvæ fumabant tranſtra carinæ;
Cùm memor has pinus Idæo vertice cæſas
Sancta deûm genitrix, tinnitibus aëra pulsi
Æris, & inflati complevit murmure buxi.
Perque leves, domitis invecta leonibus, auras,
Irrita ſacrilegâ jactas incendia dextrâ
Turne, ait. Eripiam; nec, me patiente, cremabit
Ignis edax nemorum partes & membra meorum.
Intonuit, dicente Deâ: tonitrumque ſecuti

Cum ſaliente graves ceciderunt grandine nimbi;
Aëraque, & ſubitis tumidum concurſibus æquor,
Aſtræi turbant, & eunt in prœlia, fratres.
E quibus alma parens, unius viribus uſa,
Stupea prærumpit Phrygiæ retinacula classis;
Fertque rates pronas, imoque ſub æquore mergit.
Robore mollito, lignoque in corpora verſo,
In capitum faciem puppes mutantur aduncæ.
In digitos abeunt, & crura natantia, remi;
Quodque priùs fuerat, latus eſt: mediisque carinæ
Subdita navigiis, ſpinæ mutatur in uſum.
Lina comæ molles, antennæ brachia fiunt.
Cærulus, ut fuerat, color eſt: quasque ante timebant,
Illas virgineis exercent lusibus undas
Naïdes æquoreæ: durisque in montibus ortæ
Molle fretum celebrant: nec eas ſua tangit origo.
Non tamen oblitæ, quâm multa pericula ſævo
Pertulerint pelago, jactatis ſæpe carinis
Suppoſuere manus; nisi si qua vehebat Achivos.
Cladis adhuc Phrygiæ memores, odêre Pelasgos;
Neritiæque ratis viderunt fragmina lætis
Vultibus: & lætæ vidêre rigeſcere puppim
Cautibus Alcinoi, ſaxumque increſcere ligno.
Spes erat, in Nymphas animatâ claſſe marinas,
Poſſe, metu monſtri, Rutulum desiſtere bello:
Perſtat, habetque Deos pars utraque: quique Deorum
Inſtar, habent animos. Nec jam dotalia regna,
Nec ſceptrum ſoceri, nec te, Lavinia virgo,
Sed viciſſe, petunt: deponendique pudore
Bella gerunt. Tandemque Venus victricia nati
Arma videt, Turnusque cadit: cadit Ardea, Turno
Soſpite, dicta potens: quam poſt quàm barbarus ignis
Abſtulit, & tepidâ latuerunt tecta favillâ;
Congerie e media, tum primùm cognita, præpes

Subvolat : & cineres plausis everberat alis.
Et ſonus , & macies , & pallor , & omnia , captam
Quæ deceant urbem , nomen quoque mansit in illa
Urbis : & ipſa ſuis deplangitur Ardea pennis.
Jamque Deos omnes , ipſamque Æneïa virtus
Junonem veteres finire coëgerat iras ;
Cùm , bene fundatis opibus creſcentis Iüli ,
Tempeſtivus erat cœlo Cythereïus heros ;
Ambieratque Venus Superos : colloque parentis
Circumfuſa ſui , Numquam mihi , dixerat , ullo
Tempore dure pater , nunc sis mitissimus , oro ;
Æneæque meo , qui te de ſanguine noſtro
Fecit avum , quamvis parvum , des , optime , numen ;
Dummodo des aliquod. Satis eſt inamabile regnum
Aſpexiſſe ſemel , Stygios ſemel îſſe per amnes.
Aſſenſere Dei : nec conjux regia vultus
Immotos tenuit ; placatoque annuit ore.
Tum pater , Eſtis , ait , cœleſti munere digni ,
Quæq; petis, pro quoq; petis : cape, gnata, quod optas.
Fatus erat. Gaudet, gratesque agit illa parenti ;
Perque leves auras , junctis invecta columbis ,
Litus adit Laurens ; ubi , tectus arundine , ſerpit
In freta flumineis vicina Numicius undis.
Hunc jubet , Æneæ quæcumque obnoxia morti ,
Abluere ; & tacito deferre ſub æquora curſu.
Corniger exſequitur Veneris mandata : ſuisque ,
Quicquid in Ænea fuerat mortale , repurgat ,
Et reſpergit , aquis : pars optima reſtitit illi.
Luſtratum genitrix divino corpus odore
Unxit , & ambrosiâ cum dulci nectare mixtâ
Contigit os , fecitque Deum : quem turba Quirini
Nuncupat Indigetem , temploque arisque recepit.

Inde ſub Aſcanii ditione binominis Alba ,

Reſque Latina fuit: ſuccedit Silvius illi;
Quo ſatus, antiquo tenuit repetita Latinus
Nomina cum ſceptro. Clarum ſubit Alba Latinum;
Epitos ex illo eſt: poſt hunc Capetuſque, Capyſque;
Sed Capys ante fuit. Regnum Tiberinus ab illis
Cepit, & in Tuſci demerſus fluminis undis
Nomina fecit aquæ: de quo Remuluſque feroxque
Acrota ſunt geniti: Remulus, maturior annis,
Fulmineo periit, imitator fulminis, ictu.
Fratre ſuo ſceptrum moderatior Acrota forti
Tradit Aventino: qui quo regnârat, eodem
Monte jacet poſitus; tribuitque vocabula monti.
Jamque Palatinæ ſummam Proca gentis habebat.
Rege ſub hoc Pomona fuit: quâ nulla Latinas
Inter Hamadryadas coluit ſollertius hortos,
Nec fuit arborei ſtudioſior altera fetus;
Unde tenet nomen. Non ſilvas illa, nec amnes;
Rus amat, & ramos felicia poma ferentes.
Nec jaculo gravis eſt, ſed aduncâ dextera falce:
Quâ modò luxuriem premit, & ſpatiantia paſſim
Brachia compeſcit. Fiſſâ modò cortice virgam
Inſerit, & ſuccos alieno præſtat alumno.
Nec patitur ſentire ſitim, bibulæque recurvas
Radicis fibras labentibus irrigat undis.
Hic amor, hoc ſtudium: Veneris quoque nulla cupido.
Vim tamen agreſtûm metuens, pomaria claudit
Intus: & acceſſus prohibet refugitque viriles.
Quid non & Satyri, ſaltatibus apta juventus,
Fecere? & pinu præcincti cornua Panes,
Silvanuſque, ſuis ſemper juvenilior annis,
Quique Deus fures vel falce, vel inguine, terret,
Ut poterentur eâ? Sed enim ſuperabat amando
Hos quoque Vertumnus: neque erat felicior illis.
O! quoties habitu duri meſſoris ariſtas

Corbe tulit! verique fuit meſſoris imago!
Tempora ſæpe gerens fœno religata recenti,
Deſectum poterat gramen verſaſſe videri.
Sæpe manu ſtimulos rigidâ portabat; ut illum
Jurares feſſos modò disjunxiſſe juvencos.
Falce datâ, frondator erat, vitisque putator.
Induerat ſcalas? lecturum poma putares.
Miles erat, gladio; piſcator, arundine ſumtâ.
Denique per multas aditum sibi ſæpe figuras
Reperit, ut caperet ſpectatæ gaudia formæ.
Ille etiam, pictâ redimitus tempora mitrâ,
Innitens baculo, poſitis ad tempora canis,
Assimulavit anum: cultosque intravit in hortos,
Pomaque mirata eſt: Tantoque potentior, inquit.
Paucaque laudatæ dedit oſcula, qualia numquam
Vera dediſſet anus: glebâque incurva reſedit,
Suſpiciens pandos autumni pondere ramos.
Ulmus erat contra, ſpatioſa tumentibus uvis;
Quam ſociâ poſt quàm pariter cum vite probavit;
At si ſtaret, ait, cælebs sine palmite truncus,
Nil præter frondes, quare peteretur, haberet.
Hæc quoque, quæ junctâ vitis requieſcit in ulmo,
Si non nupta foret, terræ acclinata jaceret.
Tu tamen exemplo non tangeris arboris hujus,
Concubitusque fugis; nec te conjungere curas.
Atque utinam velles! Helene non pluribus eſſet
Solicitata procis: nec quæ Lapitheïa movit
Prœlia, nec conjux timidis audacis Ulyſſei.
Nunc quoque, cùm fugias averſeriſque petentes,
Mille proci cupiunt; & Semideique, Deique,
Et quæcumque tenent Albanos numina montes.
Sed tu, si ſapies, si te bene jungere, anumque
Hanc audire voles, quæ te plus omnibus illis,
Plus quàm credis, amo, vulgares rejice tædas;

Vertumnumque tori ſocium tibi delige: pro quo
Me quoq; pignus habe. Neque enim ſibi notior ille eſt,
Quàm mihi: nec toto paſſim vagus errat in orbe.
Hæc loca ſola colit: nec uti pars magna procorum,
Quàm modò vidit, amat: tu primus & ultimus illi
Ardor eris; ſolique ſuos tibi devovet annos
Adde, quod eſt juvenis; quod naturale decoris
Munus habet, formasque aptè fingetur in omnes;
Et, quod erit juſſus, jubeas licet omnia, fiet.
Quid?quod amatis idem;quod,quæ tibi poma coluntur,
Primus habet; lætâque tenet tua munera dextrâ?
Sed neque jam fetus deſiderat arbore demtos,
Nec, quas hortus alit, cum ſuccis mitibus herbas;
Nec quicquam, niſi te. Miſerere ardentis: & ipſum,
Qui petit, ore meo præſentem crede precari.
Ultoresque Deos, & pectora dura peroſam
Idalien, memoremque time Rhamnuſidis iram.
Quoque magis timeas, etenim mihi multa vetuſtas
Scire dedit, referam totâ notiſſima Cypro
Facta; quibus flecti facilè & miteſcere poſſis.
   Viderat a veteris generoſam ſanguine Teucri
Iphis Anaxareten, humili de ſtirpe creatus.
Viderat: & totis perceperat oſſibus æſtum.
Luctatusque diu, poſt quàm ratione furorem
Vincere non potuit, ſupplex ad limina venit.
Et modò nutrici miſerum confeſſus amorem,
Ne ſibi dura foret, per ſpes oravit alumnæ;
Et modò de multis blanditus cuique miniſtris,
Solicitâ petiit propenſum voce favorem.
Sæpe ferenda dedit blandis ſua verba tabellis;
Interdum madidas lacrymarum rore coronas
Poſtibus intendit, poſuitque in limine duro
Molle latus: triſtique feræ convicia fecit.
Surdior illa freto ſurgente, cadentibus Hædis,

Durior & ferro, quod Noricus excoquit ignis,
Et ſaxo, quod adhuc vivâ radice tenetur,
Spernit & irridet: factisque immitibus addit
Verba ſuperba ferox: & ſpe quoque fraudat amantem.
Non tulit impatiens longi tormenta doloris
Iphis, & ante fores hæc verba novissima dixit.
Vincis, Anaxarete: neque erunt tibi tædia tandem
Ulla ferenda mihi. Lætos molire triumphos,
Et Pæana voca, nitidâque incingere lauro.
Vincis enim, moriorque libens: age, ferrea, gaude.
Certè aliquid laudare mei cogêris, eritque
Quo tibi sim gratus: meritumque fatebere noſtrum.
Non tamen ante tui curam ceſſiſſe memento,
Quàm vitam; geminâque simul mihi luce carendum.
Nec tibi Fama mei ventura eſt nuncia leti;
Ipſe ego, ne dubites, adero; præſensque videbor,
Corpore ut exanimi crudelia lumina paſcas.
Si tamen, ô! Superi, mortalia fata videtis,
Eſte mei memores: nihil ultra lingua precari
Suſtinet; & longo facite ut memoremur in ævo;
Et, quæ demsiſtis vitæ, date tempora famæ.
Dixit: & ad poſtes, ornatos ſæpe coronis,
Humentes oculos & pallida brachia tendens,
Cùm foribus laquei religaret vincula ſummi;
Hæc tibi ſerta placent, crudelis & impia? dixit.
Inſeruitque caput, ſed tum quoque verſus ad illam;
Atque onus infelix, eliſâ fauce, pependit.
Icta pedum motu trepidantûm, ut multa gementem
Viſa dediſſe ſonum eſt, adapertaque janua factum
Prodidit: exclamant famuli: fruſtraque levatum,
Nam pater occiderat, referunt ad limina matris.
Accipit illa ſinu, complexaque frigida nati
Membra ſui, poſt quàm miſerarum verba parentûm
Edidit; & matrum miſerarum facta peregit;

Funera ducebat mediam lacrymoſa per urbem,
Luridaque arſuro portabat membra feretro.
Forte viæ vicina domus, quâ flebilis ibat
Pompa, fuit: duræque ſonus plangoris ad aures
Venit Anaxaretes, quam jam Deus ultor agebat.
Mota tamen, Videamus, ait, miſerabile funus;
Et patulis iniit tectum ſublime feneſtris.
Vix bene compoſitum lecto proſpexerat Iphin,
Deriguere oculi: calidusque e corpore ſanguis,
Inducto pallore, fugit. Conataque retrò
Ferre pedes, hæſit: conata avertere vultus;
Hoc quoque non potuit: paulatimque occupat artus,
Quod fuit in duro jam pridem pectore, ſaxum.
Neve ea ficta putes, dominæ ſub imagine ſignum
Servat adhuc Salamis: Veneris quoq; nomine templum
Proſpicientis habet. Quorum memor, ô! mea, lentos
Pone, precor, faſtus, & amanti jungere, Nymphe.
Sic tibi nec vernum naſcentia frigus adurat
Poma, nec excutiant rapidi florentia venti.
Hæc ubi, nequicquam formas Deus aptus in omnes,
Edidit; in juvenem rediit, & anilia demit
Inſtrumenta ſibi: taliſque apparuit illi,
Qualis ubi oppoſitas nitidiſſima Solis imago
Evicit nubes, nullâque obſtante, reluxit.
Vimque parat; ſed vi non eſt opus: inque figura
Capta Dei Nymphe eſt: & mutua vulnera ſentit.
Proximus Auſonias injuſti miles Amulî
Rexit opes: Numitorque ſenex, amiſſa, nepotum
Munere, regna capit: feſtiſque Palilibus Urbis
Mœnia conduntur. Tatiusque patreſque Sabini
Bella gerunt: arciſque viâ, Tarpeia, recluſâ,
Dignâ animam pœnâ congeſtis exuit armis.
Inde ſati curibus, tacitorum more luporum,
Ore premunt voces; & corpora victa ſopore

Invadunt : portasque petunt, quas objice firmâ
Clauſerat Iliades. Unam tamen ipſa recludit,
Nec ſtrepitum verſo, Saturnia, cardine fecit.
Sola Venus portæ cecidiſſe repagula ſensit,
Et clauſura fuit; nisi quod reſcindere numquam
Dîs licet acta Deûm. Jano loca juncta tenebant
Naïdes Auſoniæ, gelido rorantia fonte;
Has rogat auxilium. Nec Nymphæ juſta petentem
Suſtinuere Deam : venasque & flumina fontis
Elicuere ſui. Nondum tamen invia Jani
Ora patentis erant, neque iter præcluſerat unda.
Lurida ſupponunt fecundo ſulfura fonti,
Incenduntque cavas, fumante bitumine, venas.
Viribus his aliisque vapor penetravit ad ima
Fontis : & Alpino modò quæ certare rigori
Audebatis, aquæ, non ceditis ignibus ipsis.
Flammiferâ gemini fumant aſpergine poſtes;
Portaque, nequicquam rigidis permiſſa Sabinis,
Fonte fuit præſtructa novo; dum Martius arma
Indueret miles. Quæ poſt quâm Romulus ultro
Obtulit, & ſtrata eſt tellus Romana Sabinis
Corporibus, ſtrata eſtque ſuis; generique cruorem
Sanguine cum ſoceri permiſcuit impius ensis;
Pace tamen ſiſti bellum, nec in ultima ferro
Decertare, placet; Tatiumque accedere regno.

Occiderat Tatius, populisque æquata duobus,
Romule, jura dabas : poſitâ cùm casside Mavors
Talibus affatur Divûmque hominumque parentem.
Tempus adeſt, genitor, quoniam fundamine magno
Res Romana viget, nec præside pendet ab uno,
Præmia, quæ promiſſa mihi dignoque nepoti,
Solvere, & ablatum terris imponere cœlo.
Tu mihi, concilio quondam præſente Deorum,

Nam memoro, memorique animo pia verba notavi,
Unus erit, quem tu tolles in cærula cœli;
Dixiſti. Rata ſit verborum ſumma tuorum.
Annuit Omnipotens: & nubibus aëra cæcis
Occuluit, tonitruque & fulgure terruit Urbem.
Quæ ſibi promiſſæ ſenſit data ſigna rapinæ,
Innixuſque haſtæ, preſſos temone cruento
Impavidus conſcendit equos Gradivus, & ictu
Verberis increpuit: pronumque per aëra lapſus
Conſtitit in ſummo nemoroſi colle Palatî;
Reddentemque ſuo jam regia jura Quiriti
Abſtulit Iliaden. Corpus mortale per auras
Dilapſum tenues: ceu latâ plumbea fundâ
Miſſa ſolet medio glans intabeſcere cœlo.
Pulchra ſubit facies, & pulvinaribus altis
Dignior, & qualis trabeati forma Quirini.
  Flebat ut amiſſum conjux; cùm regia Juno
Irin ad Herſiliam deſcendere limite curvo
Imperat, & vacuæ ſua ſic mandata referre.
O! & de Latia, ô! & de gente Sabinâ
Præcipuum matrona decus; dignissima tanti
Ante fuiſſe viri conjux, nunc eſſe Quirini,
Siſte tuos fletus: &, ſi tibi cura videndi
Conjugis eſt, duce me, lucum pete, colle Quirino
Qui viret, & templum Romani regis obumbrat.
Paret: & in terram pictos delapſa per arcus,
Herſiliam jussis compellat vocibus Iris.
Illa verecundo vix tollens lumina vultu,
O! Dea, namque mihi, nec quæ ſis dicere promptum eſt,
Et liquet eſſe Deam, duc, ô! duc, inquit: & offer
Conjugis ora mihi. Quæ ſi modò poſſe videre
Fata ſemel dederint, cœlum aſpectaſſe fatebor.
Nec mora: Romuleos cum virgine Thaumantea
Ingreditur colles. Ibi ſidus ab æthere lapſum

Decidit

Decidit in terras : a cujus lumine flagrans
Hersiliæ crinis cum sidere cessit in auras.
Hanc manibus notis Romanæ conditor urbis
Excipit : & priſcum pariter cum corpore nomen
Mutat, Oramq; vocat : quæ nunc Dea juncta Quirino eſt.

LIBER XV.

QUÆRITUR interea, qui tantæ pondera molis
Suſtineat, tantoque queat ſuccedere regi.
Deſtinat imperio clarum prænuncia veri
Fama Numam. Non ille ſatis cognoſſe Sabinæ
Gentis habet ritus : animo majora capaci
Concipit, & quæ ſit rerum natura requirit.
Hujus amor curæ, patriâ Curibusque relictis,
Fecit, ut Herculei penetraret ad hoſpitis urbem.
Graja quis Italicis auctor poſuiſſet in oris
Mœnia, quærenti, ſic e ſenioribus unus
Retulit indigenis, veteris non inſcius ævi.
Dives ab Oceano bubus Jove natus Iberis
Litora felici tenuiſſe Lacinia curſu
Fertur : &, armento teneras errante per herbas,
Ipſe domum magni, nec inhoſpita tecta, Crotonis
Intraſſe ; & requie longum relevaſſe laborem ;
Atque ita diſcedens, Ævo, dixiſſe, nepotum
Hîc locus urbis erit ; promiſſaque vera fuerunt.
Nam fuit Argolico generatus Alemone quidam
Myſcelos, illius Dîs acceptissimus ævi.
Hunc ſuper incumbens preſſum gravitate ſoporis
Claviger alloquitur : Patrias, age, deſere ſedes ;
I, pete diverſi lapidoſas Æſaris undas.
Et, niſi paruerit, multa ac metuenda minatur.

Poſt ea diſcedunt pariter ſomnusque Deusque.
Surgit Alemonides ; tacitâque recentia mente
Viſa refert : pugnatque diu ſententia ſecum.
Numen abire jubet : prohibent diſcedere leges ;
Pœnaque mors poſita eſt patriam mutare volenti.
Candidus Oceano nitidum caput abdiderat Sol ,
Et caput extulerat densissima sidereum nox ;
Viſus adeſſe idem Deus eſt , eademque monere ,
Et , nisi paruerit , plura & graviorà minari.
Pertimuit : patriumque simul transferre parabat
In ſedes penetrale novas. Fit murmur in urbe ;
Spretarumque agitur legum reus. Utque peracta eſt
Cauſa prior , crimenque patet sine teſte probatum ,
Squalidus ad Superos tollens reus ora manusque ,
O ! cui jus cœli bis ſex fecere labores ,
Fer, precor, inquit, opem:nam tu mihi criminis auctor.
Mos erat antiquus , niveis atrisque lapillis ,
His damnare reos , illis abſolvere culpæ.
Nunc quoque sic lata eſt ſententia triſtis : & omnis
Calculus immitem demittitur ater in urnam.
Quæ simul effudit numerandos verſa lapillos,
Omnibus e nigro color eſt mutatus in album ;
Candidaque Herculeo ſententia munere facta
Solvit Alemoniden. Grates agit ille parenti
Amphitryoniadæ : ventisque faventibus æquor
Navigat Ionium , Lacedæmoniumque Tarentum
Præterit , & Sybarin , Salentinumque Neæthum ,
Thurinosque sinus , Temeſenque & Iapygis arva.
Vixque pererratis , quæ ſpectant litora , terris ,
Invenit Æſarei fatalia fluminis ora ;
Nec procul hinc tumulum , ſub quo ſacrata Crotonis
Oſſa tegebat humus : juſsâque ibi mœnia terrâ
Condidit , & nomen tumulati traxit in urbem.
Talia conſtabat certâ primordia famâ

Eſſe loci, poſitæque Italis in finibus urbis.
Vir fuit hîc ortu Samius : ſed fugerat unà
Et Samon & dominos, odioque tyrannidis exſul
Sponte erat : isque, licet cœli regione remotos,
Mente Deos adiit ; &, quæ natura negabat
Visibus humanis, oculis ea pectoris hauſit.
Cùmque animo, & vigili perſpexerat omnia curâ,
In medium diſcenda dabat : cœtumque ſilentûm,
Dictaque mirantûm, magni primordia mundi,
Et rerum cauſas, & quid natura, docebat ;
Quid Deus, unde nives, quæ fulminis eſſet origo :
Juppiter, an venti, diſcuſsâ nube, tonarent ;
Quid quateret terras, quâ ſidera lege mearent,
Et quodcumque latet. Primusque animalia menſis
Arcuit imponi : primus quoque talibus ora
Docta quidem ſolvit, ſed non & credita, verbis.
Parcite, mortales, dapibus temerare nefandis
Corpora. Sunt fruges : ſunt deducentia ramos
Pondere poma ſuo, tumidæque in vitibus uvæ ;
Sunt herbæ dulces : ſunt, quæ miteſcere flammâ,
Mollirique queant. Nec vobis lacteus humor,
Eripitur, nec mella thymi redolentia florem.
Prodiga divitias alimentaque mitia tellus
Suggerit : atque epulas ſine cæde & ſanguine præbet.
Carne feræ ſedant jejunia ; nec tamen omnes.
Quippe equus, & pecudes, armentaq; gramine vivunt.
At quibus ingenium eſt immanſuetumque, ferumque,
Armeniæ tigres, iracundique leones,
Cumque lupis urſi, dapibus cum ſanguine gaudent.
Heu ! quantum ſcelus eſt, in viſcera viſcera condi !
Congeſtoque avidum pingueſcere corpore corpus !
Alteriusque animantem animantis vivere leto !
Scilicet in tantis opibus, quas optima matrum
Terra parit, nil te niſi triſtia mandere ſævo

Vulnera dente juvat? rituſque referre Cyclopum?
Nec, niſi perdideris alium, placare voracis,
Et male morati, poteris jejunia ventris?
At vetus illa, ætas cui fecimus Aurea nomen,
Fetibus arboreis, &, quas humus educat, herbis
Fortunata fuit: nec polluit ora cruore.
  Tunc & aves tutæ movêre per aëra pennas;
Et lepus impavidus mediis erravit in agris;
Nec ſua credulitas piſcem ſuſpenderat hamo.
Cuncta ſine inſidiis, nullamque timentia fraudem,
Plenaque pacis, erant. Poſt quàm non utilis auctor
Victibus invidit, quisquis fuit ille virorum,
Corporeasque dapes avidam demersit in alvum;
Fecit iter ſceleri: primâque e cæde ferarum
Incaluiſſe putem maculatum ſanguine ferrum.
Idque ſatis fuerat: noſtrumque petentia letum
Corpora miſſa neci, ſalvâ pietate, fatemur;
Sed quàm danda neci, tam non epulenda fuerunt.
Longiùs inde nefas abiit: & prima putatur
Hoſtia ſus meruiſſe mori; quia ſemina pando
Eruerit roſtro, ſpemque interceperit anni.
Vite, caper, morsâ, Bacchi mactandus ad aras
Ducitur ultoris: nocuit ſua culpa duobus.
Quid meruiſtis oves, placidum pecus, inque tuendos
Natum homines, pleno quæ fertis in ubere nectar?
Mollia quæ nobis veſtras velamina lanas
Præbetis: vitâque magis, quàm morte juvatis.
Quid meruere boves, animal sine fraude dolisque,
Innocuum, simplex, natum tolerare labores?
Immemor eſt demum, nec frugum munere dignus,
Qui potuit, curvi demto modò pondere aratri,
Ruricolam mactare ſuum: qui trita labore
Illa, quibus toties durum renovaverat arvum,
Tot dederat meſſes, percussit colla ſecuri.

Nec ſatis eſt, quod tale nefas committitur: ipſos
Inſcripſere Deos ſceleri: numenque ſupernum
Cæde laboriferi credunt gaudere juvenci.
Victima, labe carens, & præſtantissima formâ,
Nam placuiſſe nocet, vittis præsignis & auro,
Siſtitur ante aras, auditque ignara precantem;
Imponique ſuæ videt inter cornua fronti,
Quas coluit, fruges: percuſſaque ſanguine cultros
Inficit in liquida præviſos forsitan undâ.
Protinus ereptas viventi pectore fibras
Inſpiciunt, mentesque Deûm ſcrutantur in illis.
Unde fames homini vetitorum tanta ciborum?
Audetis veſci, genus ô! mortale? quod, oro,
Ne facite: & monitis animos advertite noſtris.
Cumque boum dabitis cæſorum membra palato,
Mandere vos veſtros ſcite & ſentite colonos.
Et quoniam Deus ora movet, ſequar ora moventem
Rite Deum; Delphosque meos, ipſumque recludam
Æthera; & auguſtæ reſerabo oracula mentis.
Magna, nec ingeniis eveſtigata priorum,
Quæque diu latuere, canam. Juvat, ire per alta
Aſtra: juvat, terris & inerti ſede relictis,
Nube vehi, validique humeris insiſtere Atlantis;
Palantesque animos passim, ac rationis egentes,
Deſpectare procul, trepidosque, obitumque timentes
Sic exhortari; ſeriemque evolvere fati.

O! genus attonitum gelidæ formidine mortis!
Quid Styga, quid tenebras, quid nomina vana timetis?
Materiem vatum, falſique piacula mundi.
Corpora ſive rogus flammâ, ſeu tabe vetuſtas
Abſtulerit, mala poſſe pati non ulla putetis.
Morte carent animæ: ſemperque, priore relictâ
Sede, novis habitant domibus, vivuntque receptæ.

Ipſe ego, nam memini, Trojani tempore belli
Panthoïdes Euphorbus eram: cui pectore quondam
Sedit in adverſo gravis haſta minoris Atridæ.
Cognovi clypeum, lævæ geſtamina noſtræ,
Nuper Abantêis templo Junonis in Argis.
Omnia mutantur: nihil interit. Errat, & illinc
Huc venit, hinc illuc; & quoslibet occupat artus
Spiritus: eque feris humana in corpora tranſit,
Inque feras noſter: nec tempore deperit ullo.
Utque novis fragilis ſignatur cera figuris,
Nec manet ut fuerat, nec formas ſervat easdem;
Sed tamen ipſa eadem eſt: animam sic ſemper eamdem
Eſſe, ſed in varias doceo migrare figuras.
Ergo, ne pietas ſit victa cupidine ventris,
Parcite, vaticinor, cognatas cæde nefandâ
Exturbare animas; nec ſanguine ſanguis alatur.
Et quoniam magno feror æquore, plenaque ventis
Vela dedi; nihil eſt toto quod perſtet in orbe.
Cuncta fluunt: omnisque vagans formatur imago.
Ipſa quoque aſſiduo labuntur tempora motu,
Non ſecus ac flumen. Neque enim conſiſtere flumen,
Nec levis hora poteſt: ſed ut unda impellitur undâ,
Urgeturque prior venienti, urgetque priorem;
Tempora ſic fugiunt pariter, pariterque ſequuntur;
Et nova ſunt ſemper: nam quod fuit ante, relictum eſt;
Fitq; quod haud fuerat: momentaq; cuncta novantur.
Cernis & emeritas in lucem tendere noctes,
Et jubar hoc nitidum nigræ ſuccedere nocti.
Nec color eſt idem cœlo, cùm laſſa quiete
Cuncta jacent mediâ; cùmque albo Lucifer exit
Clarus equo: rurſumque alius, cùm prævia luci
Tradendum Phœbo Pallantias inficit orbem.
Ipſe Dei clypeus, terrâ cùm tollitur imâ,
Mane rubet: terrâque, rubet, cùm conditur imâ;

Candidus in ſummo eſt: melior natura quod illic
Ætheris eſt, terræque procul contagia vitat.
Nec par aut eadem nocturnæ forma Dianæ.
Eſſe poteſt umquam: ſemperque hodierna ſequente,
Si creſcit, minor eſt; major, ſi contrahit orbem.
  Quid? non in ſpecies ſuccedere quattuor annum
Aſpicis, ætatis peragentem imitamina noſtræ?
Nam tener, & lactens, puerique ſimillimus ævo,
Vere novo eſt. Tunc herba recens, & roboris expers
Turget, & inſolida eſt; & ſpe delectat agreſtem.
Omnia tum florent; florumque coloribus almus
Ridet ager: neque adhuc virtus in frondibus ulla eſt.
Tranſit in Æſtatem, poſt Ver, robuſtior Annus;
Fitque valens juvenis. Neque enim robuſtior ætas
Ulla, nec uberior: nec, quæ magis æſtuet, ulla eſt.
Excipit Autumnus, poſito fervore juventæ.
Maturus mitiſque, inter juvenemque ſenemque
Temperie medius, ſparſis per tempora canis.
Inde ſenilis hiems tremulo venit horrida paſſu;
Aut ſpoliata ſuos, aut, quos habet, alba capillos.
Noſtra quoque ipſorum ſemper, requieque ſine ulla,
Corpora vertuntur: nec quod fuimuſve, ſumuſve,
Cras erimus. Fuit illa dies, quâ ſemina tantùm,
Speſque hominum primæ, maternâ habitavimus alvo.
Artifices Natura manus admovit, & angi
Corpora viſceribus diſtentæ condita matris
Noluit; eque domo vacuas emiſit in auras.
Editus in lucem jacuit ſine viribus infans;
Mox quadrupes, rituque tulit ſua membra ferarum;
Paulatimque tremens, & nondum poplite firmo,
Conſtitit, adjutis aliquo conamine nervis.
Inde valens veloxque fuit: ſpatiumque juventæ
Tranſit: &, emenſis medii quoque temporis annis,
Labitur occiduæ per iter declive ſenectæ.

Subripit hæc ævi, demoliturque, prioris
Robora: fletque Milon ſenior, cùm ſpectat inanes
Illos, qui fuerant, ſolidorum mole tororum,
Herculeis ſimiles, fluidos pendere lacertos.
Flet quoque, ut in ſpeculo rugas aſpexit aniles,
Tyndaris: & ſecum, cur ſit bis rapta, requirit.
Tempus edax rerum, tuque invidioſa vetuſtas,
Omnia deſtruitis: vitiataque dentibus ævi
Paulatim lentâ conſumitis omnia morte.
Hæc quoq; non perſtant, quæ nos elementa vocamus.
Quasque vices peragant, animos adhibete, docebo.
Quattuor æternus genitalia corpora mundus
Continet. Ex illis duo ſunt oneroſa, ſuoque
Pondere in inferius, tellus atque unda, feruntur:
Et totidem gravitate carent; nulloque premente,
Alta petunt, aër, atque aëre purior ignis.
Quæ quamquam ſpatio diſtant, tamen omnia fiunt
Ex ipsis, & in ipſa cadunt: reſolutaque tellus
In liquidas roreſcit aquas: tenuatus in auras
Aëraque humor abit: demto quoque pondere, rurſus
In ſuperos aër tenuiſſimus emicat ignes.
Inde retro redeunt, idemque retexitur ordo.
Ignis enim denſum ſpiſſatus in aëra tranſit;
Hic in aquas: tellus glomeratâ cogitur undâ.
Nec ſpecies ſua cuique manet: rerumque novatrix
Ex aliis alias reparat Natura figuras.
Nec perit in toto quicquam, mihi credite, mundo;
Sed variat, faciemque novat: nascique vocatur,
Incipere eſſe aliud, quàm quod fuit ante; morique,
Deſinere illud idem: cùm ſint huc forſitan illa,
Hæc tranſlata illuc; ſummâ tamen omnia conſtant.
Nil equidem durare diu ſub imagine eâdem
Crediderim: ſic ad ferrum veniſtis ab auro,
Secula: ſic toties verſa es, Fortuna locorum.

Vidi ego, quod fuerat quondam ſolidissima tellus,
Eſſe fretum. Vidi factas ex æquore terras:
Et procul a pelago conchæ jacuere marinæ;
Et vetus inventa eſt in montibus anchora ſummis.
Quodque fuit campus, vallem decurſus aquarum
Fecit: & eluvie mons eſt deductus in æquor,
Eque paludosâ siccis humus aret arenis;
Quæque sitim tulerant, ſtagnata paludibus hument.
Hîc fòntes Natura novos emisit; at illic
Clauſit: & antiquis tam multa tremoribus orbis
Flumina prosiliunt; aut desiccata residunt.
Sic ubi terreno Lycus eſt epotus hiatu,
Exsiſtit procul hinc, alioque renaſcitur ore.
Sic modò combibitur, tecto modò gurgite lapſus
Redditur Argolicis ingens Erasinus in arvis.
Et Myſum capitisque ſui, ripæque prioris
Pœnituiſſe ferunt, aliâ nunc ire, Caïcum.
Nec non Sicanias volvens Amenanus arenas
Nunc fluit; interdum ſuppressis fontibus aret.
Ante bibebatur, nunc quas contingere nolis,
Fundit Anigròs aquas: poſt quàm, nisi vatibus omnis
Eripienda fides, illic lavere bimembres
Vulnera, clavigeri quæ fecerat Herculis arcus.
Quid? non & Scythicis Hypanis de montibus ortus,
Qui fuerat dulcis, ſalibus vitiatur amaris.
Fluctibus ambitæ fuerant Antiſſa, Pharosque,
Et Phœniſſa Tyros: quarum nunc inſula nulla eſt.
Leucada continuam veteres habuere coloni;
Nunc freta circueunt. Zancle quoque juncta fuiſſe
Dicitur Italiæ: donec confinia pontus
Abſtulit; & mediâ tellurem repulit undâ.
Si quæras Helicen & Burin, Achaïdas urbes,
Invenies ſub aquis: & adhuc oſtendere nautæ
Inclinata ſolent cum mœnibus oppida mersis.

Eſt prope Pitthêam tumulus Trœzena, ſine ullis
Arduus arboribus, quondam planiſſima campi
Area, nunc tumulus: nam (res horrenda relatu!)
Vis fera ventorum, cæcis incluſa cavernis,
Exſpirare aliquâ cupiens, luctataque fruſtra
Liberiore frui cœlo, cùm carcere rima
Nulla foret toto, nec pervia flatibus eſſet;
Extentam tumefecit humum: ceu ſpiritus oris
Tendere veſicam ſolet, aut derepta bicorni
Terga capro. Tumor ille loco permanſit; & alti
Collis habet ſpeciem, longoque induruit ævo.
Plurima cùm ſubeant, audita aut cognita vobis,
Pauca ſuper referam. Quid? non & lympha figuras
Datque capitque novas? medio tua, corniger Ammon,
Unda die gelida eſt: ortuque obituque caleſcit.
Admotis Athamanis aquis accendere lignum
Narratur, minimos cùm Luna receſſit in orbes.
Flumen habent Cicones, quod potum ſaxea reddit
Viſcera: quod tactis inducit marmora rebus.
Crathis, & huic Sybaris, noſtris conterminus arvis,
Electro ſimiles faciunt auroque capillos.
Quodque magis mirum, ſunt, qui non corpora tantùm,
Verùm animos etiam valeant mutare, liquores.
Cui non audita eſt obſcenæ Salmacis undæ?
Æthiopesque lacus? quos ſi quis faucibus hauſit,
Aut furit, aut mirum patitur gravitate ſoporem.
Clitorio quicumque ſitim de fonte levârit,
Vina fugit, gaudetque meris abſtemius undis.
Seu vis eſt in aqua, calido contraria vino;
Sive quod indigenæ memorant, Amithaone natus,
Prœtidas attonitas poſt quàm per carmen & herbas
Eripuit Furiis, purgamina mentis in illas
Miſit aquas: odiumque meri permanſit in undis.
Huic fluit effectu diſpar Lynceſtius amnis:

Quem quicumque parùm moderato gutture traxit,
Haud aliter titubat, quàm si mera vina bibiſſet.
Eſt locus Arcadiæ, Pheneon dixere priores,
Ambiguis ſuſpectus aquis: quas nocte timeto;
Nocte nocent potæ: sine noxa luce bibuntur.
Sic alias aliasque lacus & flumina vires
Concipiunt. Tempusque fuit, quo navit in undis,
Nunc ſedet, Ortygie. Timuit concursibus Argo
Undarum ſparſas Symplegadas eliſarum;
Quæ nunc immotæ perſtant, ventisque resiſtunt.
Nec, quæ ſulfureis ardet fornacibus, Ætne
Ignea ſemper erit: neque enim fuit ignea ſemper.
Nam sive eſt animal tellus, & vivit, habetque
Spiramenta, locis flammam exhalantia multis;
Spirandi mutare vias, quotiesque movetur,
Has finire poteſt, illas aperire cavernas.
Sive leves imis venti cohibentur in antris;
Saxaque cum ſaxis, & habentem ſemina flammæ
Materiem jactant; ea concipit ictibus ignem;
Antra relinquentur ſedatis frigida ventis.
Sive bituminеæ rapiunt incendia vires,
Luteave exiguis areſcunt ſulfura fumis;
Nempe ubi terra cibos alimentaque pinguia flammæ
Non dabit, abſumtis per longum viribus ævum,
Naturæque ſuum nutrimen deerit edaci;
Non feret illa famem, deſertaque deſeret ignes.
Eſſe viros fama eſt in Hyperborea Pallene,
Qui ſoleant levibus velari corpora plumis,
Cùm Tritoniacam novies ſubiere paludem.
Haud equidem credo. Sparſæ quoque membra veneno
Exercere artes Scythides memorantur eaſdem.
Si qua fides rebus tamen eſt addenda probatis:
Nonne vides, quæcumque morâ fluidove calore
Corpora tabuerint, in parva animalia verti?

I quoque, delectos mactatos obrue tauros;
Cognita res uſu, de putri viſcere paſſim
Florilegæ naſcuntur apes: quæ more parentûm
Rura colunt, operique favent; in ſpemque laborant.
Preſſus humo bellator equus crabronis origo eſt.
Concava litoreo ſi demas brachia cancro,
Cetera ſupponas terræ; de parte ſepultâ
Scorpius exibit, caudâque minabitur uncâ.
Quæque ſolent canis frondes intexere filis
Agreſtes tineæ, res obſervata colonis,
Ferali mutant cum papilione figuram.
Semina limus habet virides generantia ranas,
Et generat truncas pedibus: mox apta natando
Crura dat: utque eadem ſint longis ſaltibus apta,
Poſterior partes ſuperat menſura priores.
Nec catulus, partu quem reddidit urſa recenti,
Sed malè viva caro eſt: lambendo mater in artus
Fingit; & in formam, quantam capit ipſa, reducit.
Nonne vides, quos cera tegit ſexangula, fetus
Melliferarum apium ſine membris corpora naſci,
Et ſeroſque pedes, ſeraſque aſſumere pennas?
Junonis volucrem, quæ caudâ ſidera portat,
Armigerumque Jovis, Cythereïadaſque columbas,
Et genus omne avium, mediis e partibus ovi
Ni ſciret fieri, fieri quis poſſe putaret?
Sunt qui, cùm clauſo putrefacta eſt ſpina ſepulcro,
Mutari credant humanas angue medullas.
Hæc tamen ex aliis ducunt primordia rebus;
Una eſt, quæ reparet, ſeque ipſa reſeminet, ales.
Aſſyrii Phœnica vocant. Non fruge, neque herbis,
Sed turis lacrymis, & ſucco vivit amomi.
Hæc ubi quæque ſuæ complevit ſecula vitæ,
Ilicis in ramis, tremulæve cacumine palmæ,
Unguibus & pando nidum ſibi conſtruit ore.

Quò ſimul ac casias, & nardi lenis ariſtas,
Quaſſaque cum fulva ſubſtravit cinnama myrrhâ,
Se ſuper imponit, finitque in odoribus ævum.
Inde ferunt, totidem qui vivere debeat annos,
Corpore de patrio parvum phænica renaſci.
Cùm dedit huic ætas vires; onerique ferendo eſt,
Ponderibus nidi ramos levat arboris altæ;
Fertque pius cunasque ſuas, patriumque ſepulcrum;
Perque leves auras Hyperionis urbe potitus,
Ante fores ſacras Hyperionis æde reponit.
  Si tamen eſt aliquid miræ novitatis in iſtis;
Alternare vices, & quæ modò femina tergo
Paſſa marem eſt, nunc eſſe marem miremur hyænam.
Id quoque, quod ventis animal nutritur & aurâ,
Protinus assimulat tactu quoſcumque colores.
Victa racemifero lyncas dedit India Baccho;
E quibus, ut memorant, quicquid vesica remisit,
Vertitur in lapides; & congelat aëre tacto.
Sic & curalium, quò primùm contigit auras
Tempore, dureſcit: mollis fuit herba ſub undis.
  Deſeret ante dies, & in alto Phœbus anhelos
Æquore tinget equos, quàm conſequar omnia dictis
In ſpecies tranſlata novas. Sic tempora verti
Cernimus, atque illas aſſumere robora gentes;
Concidere has. Sic magna fuit cenſuque virisque,
Perque decem potuit tantum dare ſanguinis annos,
Nunc humilis veteres tantummodo Troja ruinas,
Et pro divitiis tumulos oſtendit avorum.
Clara fuit Sparte: magnæ viguëre Mycenæ,
Nec non Cecropiæ, nec non Amphionis arces.
Vile ſolum Sparte eſt: altæ cecidere Mycenæ.
Œdipodionidæ quid ſunt, nisi fabula, Thebæ?
Quid Pandioniæ reſtant; nisi nomen, Athenæ?
Nunc quoque Dardaniam fama eſt conſurgere Romam.

Appenninigenæ quæ proxima Tibridis undis ,
Mole ſub ingenti rerum fundamina ponit.
Hæc igitur formam creſcendo mutat ; & olim
Immenſi caput orbis erit. Sic dicere vates ,
Faticinasque ferunt ſortes : quantumque recordor ,
Priamides Helenus flenti , dubioque ſalutis ,
Dixerat Æneæ , cùm res Trojana labaret ;
Nate Deâ , si nota ſatis præſagia noſtræ
Mentis habes ; non tota cadet , te ſoſpite , Troja.
Flamma tibi ferrumque dabunt iter : ibis , & unà
Pergama rapta feres , donec Trojæque tibique
Externum patrio contingat amicius arvum.
Urbem & jam cerno Phrygios debere nepotes ,
Quanta nec eſt , nec erit , nec viſa prioribus annis.
Hanc alii proceres per ſecula longa potentem ,
Sed dominam rerum de ſanguine natus Iüli
Efficiet : quo , cùm tellus erit uſa , fruentur
Ætheriæ ſedes : cœlumque erit exitus illi.
Hæc Helenum ceciniſſe Penatigero Æneæ ,
Mente memor refero : cognataque mœnia lætor
Creſcere ; & utiliter Phrygibus viciſſe Pelasgos.
Ne tamen oblitis ad metam tendere longè
Exſpatiemur equis ; cœlum, & quodcumq; ſub illo eſt,
Immutat formas , tellusque , & quicquid in illa eſt.
Nos quoque pars mundi, quoniam non corpora ſolùm,
Verùm etiam volucres animæ ſumus , inque ferinas
Poſſumus ire domos , pecudumque in pectora condi ,
Corpora , quæ poſſint animas habuiſſe parentûm ,
Aut fratrum , aut aliquo junctorum fœdere nobis ,
Aut hominum certè , tuta eſſe & honeſta sinamus :
Neve Thyeſtêis cumulemur viſcera menſis.
Quàm malè conſueſcit ! quàm ſe parat ille cruori
Impius humano ! vituli qui guttura cultro
Rumpit , & immotas præbet mugitibus aures.

Aut qui vagitus similes puerilibus hædum
Edentem jugulare poteſt ; aut alite veſci ,
Cui dedit ipſe cibos. Quantum eſt, quod desit in iſtis
Ad plenum facinus , quò transitus inde paratur !
Bos aret, aut mortem ſenioribus imputet annis ;
Horriferum contra Borean ovis arma miniſtret.
Ubera dent ſaturæ manibus preſſanda capellæ.
Retia cum pedicis , laqueosque artesque doloſas
Tollite : nec volucrem viſcatâ fallite virgâ ;
Nec formidatis cervos eludite pinnis ;
Nec celate cibis uncos fallacibus hamos.
Perdite, si qua nocent: verùm hæc quoq; perdite tantùm.
Ora vacent epulis , alimentaque mitia carpant.

Talibus atque aliis inſtructo pectore dictis ,
In patriam remeaſſe ferunt , ultroque petitum
Accepiſſe Numam populi Latialis habenas.
Conjuge qui felix Nymphâ , ducibusque Camenis ,
Sacrificos docuit ritus ; gentemque , feroci
Aſſuetam bello , pacis traduxit ad artes.
Quem , poſt quàm ſenior regnumq ; ævumque peregit ,
Exſtinctum Latiæque nurus , populusque , Patresque ,
Defleverе Numam : nam conjux , urbe relictâ ,
Vallis Aricinæ densis latet abdita silvis ;
Sacraque Oreſtêæ gemitu queſtuque Dianæ
Impedit. Ah ! quoties Nymphæ nemorisque lacûsque,
Ne faceret , monuere ! & conſolantia verba
Dixere ! Ah ! quoties flenti Theſeïus heros ,
Siſte modum , dixit : neque enim fortuna querenda
Sola tua eſt. Similes aliorum reſpice caſus ,
Mitiùs iſta feres : utinamque exempla dolentem ,
Non mea , te poſſent relevare ! ſed & mea poſſunt.
Fando aliquem Hyppolytum veſtras, puto, contigit aures,
Credulitate patris , ſceleratæ fraude novercæ ,

Occubuiſſe neci. Mirabere, vixque probabo;
Sed tamen ille ego ſum. Me Pasiphaeïa quondam
Tentatum fruſtra, patrium temerare cubile,
Quod voluit, finxit voluiſſe, & crimine verſo,
Indiciine metu magis, offensâne repulſæ,
Arguit: immeritumque pater projecit ab urbe;
Hoſtilique caput prece deteſtatur euntis.
Pitthêam profugo curru Trœzena petebam;
Jamque Corinthiaci carpebam litora ponti,
Cùm mare ſurrexit; cumulusque immanis aquarum
In montis ſpeciem curvari, & creſcere, viſus,
Et dare mugitus, ſummoque cacumine findi.
Corniger hinc taurus ruptis expellitur undis,
Pectoribusque tenus molles erectus in auras,
Naribus & patulo partem maris evomit ore.
Corda pavent comitum, mihi mens interrita mansit,
Exsiliis contenta ſuis: cùm colla feroces
Ad freta convertunt, arrectiſque auribus, horrent
Quadrupedes; monſtrique metu turbantur, & altis
Præcipitant currum ſcopulis. Ego ducere vanâ
Frena manu, ſpumis albentibus oblita luctor;
Et retro lentas tendo reſupinus habenas.
Nec vires tamen has rabies ſuperaſſet equorum,
Nî rota, perpetuum quâ circumvertitur axem,
Stipitis occurſu fracta ac disjecta fuiſſet.
Excutior curru: loriſque tenentibus artus,
Viſcera viva trahi, nervos in ſtirpe teneri,
Membra rapi partim, partim reprenſa relinqui,
Oſſa gravem dare fracta ſonum, feſſamque videres
Exhalari animam; nullasque in corpore partes,
Noſcere quas poſſes: unumque erat omnia vulnus.
Num potes, aut audes cladi componere noſtræ,
Nympha, tuam? vidi quoque luce carentia regna;
Et lacerum fovi Phlegethontide corpus in unda:

Nec, niſi Apollineæ valido medicamine prolis,
Reddita vita foret. Quam poſt quàm fortibus herbis,
Atque ope Pæoniâ, dite indignante, recepi;
Tum mihi, ne præſens augerem muneris hujus
Invidiam, denſas objecit Cynthia nubes.
Utque forem tutus, poſſemque impune videri,
Addidit ætatem: nec cognoſcenda reliquit
Ora mihi. Cretenque diu dubitavit habendam
Traderet, ac Delon. Delo Cretâque relictis,
Hîc poſuit: nomenque ſimul, quod possit equorum
Admonuiſſe, jubet deponere: Quique fuiſti
Hippolytus, dixit, nunc idem Virbius eſto.
Hoc nemus inde colo: de Dîsque minoribus unus,
Numine ſub dominæ, lateo: atque accenſeor illi.
Non tamen Egeriæ luctus aliena levare
Damna valent: montisque jacens radicibus imis,
Liquitur in lacrymas: donec, pietate dolentis
Mota, ſoror Phœbi gelidum de corpore fontem
Fecit; & æternas artus tenuavit in undas.

At Nymphas tetigit nova res: & Amazone natus
Haud aliter ſtupuit, quàm cùm Tyrrhenus arator
Fatalem glebam mediis aſpexit in arvis,
Sponte ſuâ primùm, nulloque agitante, moveri;
Sumere mox hominis, terræque amittere, formam;
Oraque venturis aperire recentia fatis.
Indigenæ dixere Tagen: qui primus Etruſcam
Edocuit gentem caſus aperire futuros.
Utve Palatinis hærentem collibus olim,
Cùm ſubitò vidit frondeſcere Romulus haſtam;
Quæ radice novâ, non ferro ſtabat adacto;
Et jam non telum, ſed lenti viminis arbor,
Non exſpectatas dabat admirantibus umbras.

Aut ſua flumineâ cùm vidit Cipus in unda
Cornua, vidit enim, falſamque in imagine credens
Eſſe fidem, digitis ad frontem ſæpe relatis,
Quæ vidit, tetigit: nec jam ſua lumina damnans
Reſtitit, ut victor domito remeabat ab hoſte.
Ad cœlumque oculos, & eòdem brachia tollens,
Quicquid, ait, Superi, monſtro portenditur iſto,
Seu lætum eſt, Patriæ lætum populoque Quirini;
Sive minax, mihi ſit. Viridique e ceſpite factas
Placat odoratis herboſas ignibus aras;
Vinaque dat pateris: mactatarumque bidentûm,
Quid ſibi ſignificent, trepidantia conſulit exta.
Quæ ſimul inſpexit Tyrrhenæ gentis haruſpex,
Magna quidem rerum molimina vidit in illis,
Non manifeſta tamen. Cùm verò ſuſtulit acre
A pecudis fibris ad Cipi cornua lumen;
Rex, ait, ô! ſalve: tibi enim, tibi, Cipe, tuiſque
Hic locus & Latiæ parebunt cornibus arces.
Tu modò rumpe moram, portaſque intrare patentes
Appropera. Sic fata jubent: namque Urbe receptus
Rex eris, & ſceptro tutus potiere perenni.
Retulit ille pedem: torvamque a mœnibus Urbis
Avertens faciem, Procul, ah! procul omina, dixit,
Talia Dî pellant: multoque ego juſtius ævum
Exſul agam, quàm me videant Capitolia regem.
Dixit: & extemplo populumque gravemque Senatum
Convocat. Ante tamen pacali cornua lauro
Velat: & aggeribus factis a milite forti
Inſiſtit: priſcoque Deos e more precatus,
En, ait, hîc unus, quem vos ni pellitis urbe,
Rex erit: is qui ſit, ſigno, non nomine, dicam.
Cornua fronte gerit: quem vobis indicat augur,
Si Romam intrârit, famularia jura daturum.
Ille quidem potuit portas irrumpere apertas;

Sed nos obſtitimus : quamvis conjunctior illo
Nemo mihi eſt. Vos Urbe virum prohibete, Quirites ;
Vel , si dignus erit , gravibus vincite catenis ;
Aut finite metum fatalis morte tyranni.
Qualia ſuccinctis , ubi trux insibilat Eurus ,
Murmura pinetis fiunt ; aut qualia fluctus
Æquorei faciunt , si quis procul audiat illos ;
Tale ſonat populus. Sed per confuſa frementis
Verba tamen vulgi vox eminet una , Quis ille ?
Et ſpectant frontes : prædictaque cornua quærunt.
Rurſus ad hos Cipus, Quem poſcitis , inquit , habetis ;
Et , demtâ capiti , populo prohibente , coronâ ,
Exhibuit gemino præsignia tempora cornu.
Demiſere oculos omnes , gemitumque dedere ;
Atque illud meritis clarum , (quis credere possit ?)
Inviti vidêre caput : nec honore carere
Ulteriùs passi , feſtam impoſuere coronam.
At proceres , quoniam muros intrare vetaris ,
Ruris honorati tantum tibi , Cipe , dedere ,
Quantum depreſſo ſubjectis bubus aratro
Complecti poſſes ad finem Solis ab ortu.
Cornuaque æratis , miram referentia formam ,
Poſtibus inſculpunt , longum manſura per ævum.

Pandite nunc , Muſæ , præſentia numina vatum ,
Scitis enim , nec vos fallit ſpatioſa vetuſtas ,
Unde Coroniden , circumflua Tibridis alveo ,
Inſula Romuleæ ſacris adſciverit urbis.
Diva lues quondam Latias vitiaverat auras ,
Pallidaque exſangui ſqualebant corpora tabo.
Funeribus fessi poſt quàm mortalia cernunt
Tentamenta nihil , nihil artes poſſe medentûm ;
Auxilium cœleſte petunt : mediamque tenentes
Orbis humum Delphos adeunt , oracula Phœbi ;

Utque ſalutiferâ miſeris ſuccurrere rebus
Sorte velit, tantæque urbis mala finiat, orant.
Et locus, & laurus, &, quas habet ille, pharetræ,
Intremuere ſimul: cortinaque reddidit imo
Hanc adyto vocem; pavefactaque pectora movit;
Quod petis hinc, propiore loco, Romane, petiſſes;
Et pete nunc propiore loco: nec Apolline vobis,
Qui minuat luctus, opus eſt; ſed Apolline nato.
Ite bonis avibus, prolemque arceſſite noſtram.
Juſſa Dei prudens poſt quàm accepêre Senatus;
Quam colat, explorant, juvenis Phœbeïus urbem;
Quique petant ventis Epidauria litora, mittunt.
Quæ ſimul incurvâ miſſi tetigere carinâ;
Concilium Grajoſque patres adiere: darentque
Oravere Deum, qui præſens funera gentis
Finiat Auſoniæ: certas ita dicere ſortes.
Diſſidet & variat ſententia: parſque negandum
Non putat auxilium; multi renuêre, ſuamque
Non emittere opem, nec numina tradere ſuadent.
Dum dubitant, ſeram pepulere crepuſcula lucem,
Umbraque telluris tenebras induxerat orbi;
Cùm deus in ſomnis opifer conſiſtere viſus
Ante tuum, Romane, torum; ſed qualis in æde
Eſſe ſolet: baculumque tenens agreſte siniſtrâ,
Cæſariem longæ dextrâ deducere barbæ,
Et placido tales emittere pectore voces.
Pone metus: veniam, ſimulacraque noſtra relinquam.
Hunc modò ſerpentem, baculum qui nexibus ambit,
Perſpice: & uſque nota viſu, ut cognoſcere poſſis.
Vertar in hunc; ſed major ero: tantuſque videbor,
In quantum verti cœleſtia corpora debent.
Extemplo cum voce Deus, cum voce Deoque
Somnus abit: ſomnique fugam lux alma ſecuta eſt.
Poſtera ſidereos Aurora fugaverat ignes;

Incerti, quid agant, proceres, ad templa petiti
Conveniunt operoſa Dei: quâque ipſe morari
Sede velit, signis cœleſtibus indicet, orant.
Vix bene desierant, cùm criſtis aureus altis
In ſerpente Deus prænuncia sibila misit;
Adventuque ſuo signumque, arasque, foresque,
Marmoreumque ſolum, faſtigiaque aurea movit;
Pectoribusque tenus mediâ ſublimis in æde
Conſtitit: atque oculos circumtulit igne micantes.
Territa turba pavet. Cognovit numina caſtos
Evinctus vittâ crines albente ſacerdos;
Et, Deus en, Deus en; linguisque animisque favete,
Quisquis ades, dixit. Sis, ô! pulcherrime, viſus
Utiliter; populosque juves tua ſacra colentes.
Quisquis adeſt, juſſum venerantur numen; & omnes
Verba ſacerdotis referunt geminata: piumque
Æneadæ præſtant & mente & voce favorem.
Annuit his: motisque Deus, rata pignora, criſtis,
Ter repetita dedit vibratâ sibila linguâ.
Tum gradibus nitidis delabitur, oraque retro
Flectit: & antiquas abiturus reſpicit aras;
Aſſuetasque domos, habitataque templa ſalutat.
Inde per injectis adopertam floribus ingens
Serpit humum, flectitque sinus: mediamque per urbem
Tendit ab incurvo munitos aggere portus.
Reſtitit hîc: agmenque ſuum, turbæque ſequentis
Officium placido viſus dimittere vultu.
Corpus in Auſonia poſuit rate: numinis illa
Sensit onus: preſsâque Dei gravitate carinâ,
Æneadæ gaudent: cæſoque in litore tauro,
Torta coronatæ ſolvunt retinacula puppis.
Impulerat levis aura ratem: Deus eminet altè;
Impoſitâque premens puppim cervice recurvam,
Cæruleas deſpectat aquas: modicisque per æquor

Ionium Zephyris, ſexto Pallantidos ortu,
Italiam tenuit; præterque Lacinia templo
Nobilitate Deæ, Scylacêaque litora fertur.
Linquit Iapygiam, lævisque Amphyssia remis
Saxa fugit: dextrâ prærupta Ceraunia parte,
Romechiumque legit, Caulonaque, Naryciamque,
Evincitque fretum, Siculique anguſta Pelori,
Hippotadæque domos regis, Themesesque metalla;
Leucosiamque petit, tepidique roſaria Pæſti.
Inde legit Capreas, promontoriumque Minervæ,
Et Surrentino generoſos palmite colles,
Herculeamque urbem, Stabiasque, & in otia natam
Parthenopen, & ab hac Cumææ templa Sibyllæ.
Hinc calidi fontes, lentiſciferumque tenentur
Linternum, multamque trahens ſub gurgite arenam
Vulturnus, niveisque frequens Sinueſſa columbis;
Minturnæque graves, & quam tumulavit alumnus,
Antiphatæque domus, Trachasque obſeſſa palude,
Et tellus Circæa, & ſpiſſi litoris Antium.
Huc ubi veliferam nautæ advertêre carinam;
Aſper enim jam pontus erat, Deus explicat orbes,
Perque ſinus crebros & magna volumina labens,
Templa parentis init, flavum tangentia litus.
Æquore pacato, patrias Epidaurius aras
Linquit: &, hoſpitio juncti ſibi núminis uſus,
Litoream tractu ſquamæ crepitantis arenam
Sulcat: &, innixus moderamine navis, in alta
Puppe caput poſuit: donec Caſtrumque, ſacrasque
Lavinî ſedes, Tiberinaque ad oſtia venit.
Huc omnes populi passim, matrumque patrumque
Obvia turba ruit; quæque ignes, Troïca, ſervant,
Veſta, tuos: lætoque Deum clamore ſalutant.
Quàque per adverſas navis cita ducitur undas,
Tura ſuper ripas, aris ex ordine factis,

Parte ab utraque ſonant : & odorant aëra fumis ;
Ictaque conjectos incalfacit hoſtia cultros.
Jamque, caput rerum, Romanam intraverat urbem,
Erigitur ſerpens ; ſummoque acclinia malo
Colla movet, ſedesque sibi circumſpicit aptas.
Scinditur in geminas partes circumfluus amnis ;
Inſula nomen habet : laterumque a parte duorum
Porrigit æquales, mediâ tellure, lacertos.
Huc ſe de Latia pinu Phœbeïus anguis
Contulit : & finem, ſpecie cœleſte reſumtâ,
Luctibus impoſuit, venitque ſalutifer Urbi.

Hic tamen accessit delubris advena noſtris ;
Cæſar in Urbe ſuâ Deus eſt : quem Marte togâque
Præcipuum, non bella magis finita triumphis,
Resque domi geſtæ, properataque gloria rerum,
In sidus vertêre novum, ſtellamque comantem,
Quàm ſua progenies. Neque enim de Cæſaris actis
Ullum majus opus, quàm quod pater exſtitit hujus.
Scilicet æquoreos plus eſt domuiſſe Britannos !
Perque papyriferi ſeptemflua flumina Nili
Victrices egiſſe rates ! Numidasque rebelles,
Cinyphiumque Jubam, Mithridatêisque tumentem
Nominibus Pontum, populo adjeciſſe Quirini ;
Et multos meruiſſe, aliquos egiſſe, triumphos ;
Quàm tantùm genuiſſe virum, quo præside rerum,
Humano generi, Superi, caviſtis abundè !
Ne foret hic igitur mortali ſemine cretus,
Ille Deus faciendus erat. Quod ut aurea vidit
Ænêæ genitrix ; vidit quoque triſte parari
Pontifici letum, & conjurata arma moveri ;
Palluit : & cunctis, ut cuique erat obvia, Divis,
Aſpice, dicebat, quantâ mihi mole parentur
Insidiæ ! quantâque caput cum fraude petatur,

Quod de Dardanio ſolum mihi reſtat Iülo!
Solane ſemper ero juſtis exercita curis?
Quàm modò Tydidæ Calydonia vulneret haſta,
Nunc malè defenſæ confundant mœnia Trojæ?
Quæ videam natum longis erroribus actum,
Jactarique freto, ſedesque intrare silentûm;
Bellaque cum Turno gerere; aut, si vera fatemur,
Cum Junone magis? Quid nunc antiqua recordor
Damna mei generis? Timor hic meminiſſe priorum
Non sinit. In me acui ſceleratos cernitis enſes;
Quos prohibete, precor; facinusque repellite: neve
Cæde ſacerdotis flammas exſtinguite Veſtæ.

Talia nequicquam toto Venus anxia cœlo
Verba jacit, Superosq; movet. Qui rumpere quamquam
Ferrea non poſſunt veterum decreta Sororum,
Signa tamen luctûs dant haud incerta futuri.
Arma ferunt inter nigras crepitantia nubes,
Terribilesque tubas, auditaque cornua cœlo
Præmonuiſſe nefas. Phœbi quoque triſtis imago
Lurida ſolicitis præbebat lumina terris.
Sæpe faces viſæ mediis ardere ſub aſtris;
Sæpe inter nimbos guttæ cecidêre cruentæ.
Cærulus & vulgum ferrugine Lucifer atrâ
Sparſus erat: ſparsi Lunares ſanguine currus.
Triſtia mille locis Stygius dedit omina bubo;
Mille locis lacrymavit ebur: cantusque feruntur
Auditi ſanctis, & verba minacia, lucis.
Victima nulla litat, magnosque inſtare tumultus
Fibra monet, cæſumque caput reperitur in extis.
Inque foro, circumque domos, & templa Deorum,
Nocturnos ululaſſe canes, umbrasque silentûm
Erraviſſe ferunt; motamque tremoribus urbem.
Non tamen insidias venturaque vincere fata

Præmonitus

Præmonitus potuere Deûm : ſtrictique feruntur
In templum gladii : neque enim locus ullus in Urbe
Ad facinus diramque placet, nisi Curia, cædem.
Tum verò Cytherêa manu percussit utrâque
Pectus : & ætheriâ molitur condere nube,
Quâ priùs infeſto Paris eſt ereptus Atridæ ;
Et Diomedêos Æneas fugerat enſes.
Talibus hanc genitor. Sola inſuperabile fatum,
Nata, movere paras ? intres, licet, ipſa Sororum
Tecta trium, cernes illic, molimine vaſto,
Ex ære & ſolido rerum tabularia ferro ;
Quæ neque concurſum cœli, neque fulminis iram,
Nec metuunt ullas, tuta atque æterna, ruinas.
Invenies illic inciſa adamante perenni
Fata tui generis. Legi ipſe, animoque notavi :
Et referam ; ne sis etiamnum ignara futuri.
Hic ſua complevit, pro quo, Cytherêa, laboras,
Tempora, perfectis, quos terræ debuit, annis.
Ut Deus accedat cœlo, templisque colatur,
Tu facies, natusque ſuus, qui nominis heres,
Impositum feret Urbis onus : cæsique parentis
Nos in bella ſuos fortiſſimus ultor habebit.
Illius auſpiciis obſeſſæ mœnia pacem
Victa petent Mutinæ : Pharſalia ſentiet illum,
Æmathiâque iterum madefacti cæde Philippi ;
Et Magnum Siculis nomen ſuperabitur undis ;
Romanique ducis conjux Ægyptia, tædæ
Non bene fiſa, cadet : fruſtraque erit illa minata,
Servitura ſuo Capitolia noſtra Canopo.
Quid tibi Barbariem, gentes ab utroque jacentes
Oceano, numerem ? Quodcumque habitabile tellus
Suſtinet, hujus erit : pontus quoque ſerviet illi.
Pace datâ terris, animum ad civilia vertet
Jura ſuum, legesque feret juſtiſſimus auctor ;

Exemploque ſuo mores reget: inque futuri
Temporis ætatem, venturorumque nepotum,
Proſpiciens, prolem ſanctâ de conjuge natam
Ferre simul nomenque ſuum, curasque jubebit:
Nec, nisi cùm ſenior similes æquaverit annos,
Ætherias ſedes cognataque sidera tanget.
Hanc animam interea, cæſo de corpore raptam,
Fac jubar, ut ſemper Capitolia noſtra, Forumque
Divus ab excelſa proſpectet Julius æde.
  Vix ea fatus erat; mediâ cum ſede Senatûs
Conſtitit alma Venus, nulli cernenda: ſuique
Cæſaris eripuit membris, nec in aëra ſolvi
Paſſa recentem animam, cœleſtibus intulit aſtris.
Dumque tulit, lumen capere, atque igneſcere, ſensit;
Emisitque sinu. Lunâ volat altius illa;
Flammiferumque trahens, ſpatioſo limite, crinem
Stella micat, natique videns bene facta, fatetur
Eſſe ſuis majora; & vinci gaudet ab illo.
Hic ſua præferri quamquam vetat acta paternis;
Libera fama tamen, nullisque obnoxia jussis,
Invitum præfert, unâque in parte repugnat.
Sic magni cedit titulis Agamemnonis Atreus;
Ægea sic Theſeus, sic Pelea vincit Achilles.
Denique, ut exemplis ipſos æquantibus utar,
Sic & Saturnus minor eſt Jove. Juppiter arces
Temperat ætherias, & mundi regna triformis;
Terra ſub Auguſto. Pater eſt & rector uterque.
Dî, precor, Æneæ comites, quibus ensis & ignis
Ceſſerunt, Dîque indigetes, genitorque, Quirine,
Urbis, & invicti genitor, Gradive, Quirini,
Veſtaque Cæſareos inrer ſacrata Penates;
Et cum Cæſarea tu, Phœbe domeſtice, Veſtâ,
Quique tenes altus Tarpeïas, Juppiter, arces,
Quosque alios vati fas appellare piumque;

Tarda ſit illa dies, & noſtro ſerior ævo,
Quâ caput Auguſtum, quem temperat, orbe relicto,
Accedat cœlo, faveatque precantibus abſens,

Jamque opus exegi, quod nec Jovis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetuſtas.
Cùm volet illa dies, quæ nil nisi corporis hujus
Jus habet, incerti ſpatium mihi finiat ævi;
Parte tamen meliore mei ſuper alta perennis
Aſtra ferar: nomenque erit indelebile noſtrum.
Quâque patet domitis Romana potentia terris;
Ore legar populi: perque omnia ſecula famâ
(Si quid habent veri vatum præſagia,) vivam

FINIS.

FABULARUM
ET
RERUM MEMORABILIUM
INDEX.

Numeri Romani librum, barbarici verſum indicant.

A

ABARIS v. 86.
Abas. xiv. 505.
Acaſtus. viii. 603.
Accipiter. V. Dædalion.
Achæmenidis in Ætna relicti liberatio. xiv. 160.
Acheloüs Theſeum hoſpitio recipit. viii. 553. Acheloï cum Hercule certamen. ix. 1.
Acheloïdes. v. 552.
Achillis geſta. xiii. 170. Mors. xii. 601. Achilles Græcorum murus. xiii. 281. De Achillis armis contentio. xii. 620.
Acis. xiii. 750. a Polyphemo interfectus, in fluvium cognominem mutatur. xiii. 882.
Acmon. xiv. 407.
Aconiti origo. viii. 418.
Aconteus. v. 201.
Acrotas. xiv. 619.
Actæon in cervum mutatur iii. 138.
Adonis ex Cinyræ & Myrrhæ concubitu naſcitur. x. 465. Veneri adamatus. x. 524. In anemonen verſus. x. 731.
Æacus a Minoe rogatur auxilium. vii. 409.
Ægeon. ii. 10.
Æneæ pietas xiii. 613. Æneæ navigatio. xiii. 627. Æneæ colloquium cum Sibylla Cumæa. xiv. 104. Æneæ naves in Nymphas mutatæ. xiv. 549. Æneas Turnum vincit. xiv. 400. Inter deos indigetes relatus xiv. 581.
Æſacus Priami filius Heſperiæ vim afferre conatus, in mergum mutatur. xi 750.
Æſculapius Romam advehitur. xv. 622. Hippolytum ad vitam reducit. xv. 533.
Æſtas. xv. 206.
Ætates mundi quatuor. i. 89. Ætates hominis quatuor. xv. 199.
Æthiopum lacus furorem

inducens xv. 326.
Ætnæ incendium. xv. 340.
Agamemnon. xii. 623.
Aglauros Cecropis filia in lapidem verſa. ii. 821.
Agyrtes. v. 148.
Ajacis Telamonii pro indipiſcendis Achilleis armis oratio. xiii. 1. Ejus fortiter geſta. xiii. 73. Ajax in gladium incumbit. xiii. 384. Ejus cruor in Hyacinthum vertitur. *Ibid.*
Ajax Oilei filius. xiii. 356.
Alaſtor. xiii. 257.
Alba, Albæ rex. xiv. 612.
Alcandrus. xiii. 258.
Alcidamantis filia parit columbam. vii. 369.
Aloïdæ. vi. 116.
Alpheus. v. 599.
Althæa in filio fratrum necem ulciſcitur. viii. 445.
Ambracius judex in ſaxum verſus. xiii. 714.
Amenanus fluvius. xv. 279.
Ammon. v. 107. xv. 309.
Amphimedon. v. 74.
Amphitrite. i. 14.
Amphitryon. vi.
Ampyx. v. 184.
Amyntor. xii. 361.
Anapis. v. 417.
Anaxarete in ſaxum mutata. xv. 749.
Ancæus. viii. 515.
Anchiſes. xiii. 626, 641.
Andremon. xiii. 357.
Andromeda objecta belluæ marinæ. iv. 669. Andromeda liberatori ſuo nubit. iv. 669.
Anemone. x. 735.
Anguis ex hominis ſpina exſiſtit. xv. 389.
Anigros fluvius. xv. 281.
Anii filiæ in columbas verſæ. xiii. 650.
Anni partes quatuor. i. 89. xv. 199.
Antenor. xiii. 201.
Antigone Laomedontis filia in ciconiam verſa. vi. 39.
Antimachus. xii. 460.
Antiphates Læſtrygonum rex. xiv. 233.
Antiſſa in terram continentem mutata. xv. 287.
Apes e bubulo cadavere enatæ. xv. 364. Apes primò ſinepedibus. xii. 382.
Aphareus. xv. 341.
Apollo & Neptunus Trojana mœnia ædificant. xi. 202. Apollo adamat Daphnen. i. 452. Coroniden. ii. 542. Leucothoën. iv. 196. Apollinis adulteria. vi. 122.
Appulus paſtor in oleaſtrum verſus. xv. 517.
Aquæ frigidæ in calidas mutatæ. xv. 791. Aquæ in terras verſæ xv. 245.
Arachne cum Pallade certat. vi. 5. In araneam mutatur. vi. 134.
Arcas Calliſtûs filius. ii. 458. verſus in ſidus. ii. 505.
Ardea avis ex Ardea urbe crematâ. xv. 574.

Arethuſa in fontem verſa. v. 572.
Argo navis. xv. 337.
Argaunautarum expeditio. vii. 1.
Argus. i. 624. Argi oculi caudæ pavonis inditi. i. 720.
Ariadnæ corona in ſidus mutata. viii. 175.
Aries in agnum mutatus. vii. 309.
Arne in monedulam mutata. vi. 465.
Aſcalaphus in bubonem verſus. v. 538.
Aſcanius. xiv. 609.
Aſopis (Ægina.) vi. 113.
Aſterie. vi. 108.
Aſtræa. i. 150.
Aſtreus. v. 144.
Aſtyages. v. 203.
Aſtyanax. xiii. 415.
Atalantæ velocitas. x. 560. Ea in leænam mutatur. x. 698.
Atalanta alia, Arcadia, Jaſonis filia. viii. 316.
Athamanis fons. xv. 311.
Athamas furens. iv. 511.
Athis. v. 72.
Atlas. iv. 630.
Attis in pinum verſus. x. 104.
Aventinus. xiv. 620.
Aves ex ovi medulla natæ. xv. 385.
Auguſtus major Julio Cæſare. xv. 850.
Aurora. xiii. 577.
Autumnus. xv. 209.

B

Baccharum veſtitus. iv. 6. xi. 3.
Bacchus inſuitur femori Jovis. iii. 310. In puerum verſus. iii. 572. Bacchi acclamationes. iv. 11. cognomina. *Ib.* Bacchi nutrices rejuveneſcunt. vii. 294. Bacchi adulterium. vi. 125.
Battus. ii. 687.
Baucis. viii. 631.
Bianor. xii 345.
Biſaltus. vi. 117.
Bombyces in papiliones verſi. xv. 372.
Boreas raptor Orithyiæ. vi. 682.
Bos in apes verſus. xv. 365. Boves hoſtiæ. xv. 120.
Bromus. xii. 459.
Broteas. v. 107.
Buris urbs abſorpta a mari. xv. 293.
Butes. vii. 500.
Byblis fratrem deperit. ix. 452.

C

Cadmus, ſorore non inventâ, Thebas condit. iii. 3. Cadmi congreſſus cum ſerpente & victoria. iii. 55. Cadmus in ſerpentem converſus. iv. 562.
Cænis a Neptuno compreſſa optat mutari in virum. xii. 109. Cæneus invulnerabilis. xii. 473. mutatur in avem. xii. 624.
Cæranus. xiii. 257.

Cæſaris mors. xv. 800. Cæſar in ſtellam mutatus. xv. 845.
Caieta nutrix Æneæ. xiv. 441.
Caïcus fluvius. xv. 277.
Calculi nigri in candidos verſi. xv. 41.
Calliſto. ii. 409. mutatur in urſam. ii. 476.
Calliopes cantus. v. 337.
Callirhoes filii impuberes in viros mutantur. ix. 413.
Calydonii apri deſcriptio. viii. 282.
Cancer in ſcorpium mutatus. xv. 369.
Canens uxor Pici. xiv. 333. In auras mutatur. 400.
Canis & vulpes in ſaxa converſi. vii. 789.
Cannæ vocales. xi. 190.
Caper hoſtia. xv. 114.
Capetus xiv. 613.
Capys. xiv. 613.
Carnium eſum deteſtatur Pythagoras. xv. 456.
Cecrops. ii. 555.
Celadon. v. 144.
Centauri nuptias Pirithoï interturbant. xii. 219.
Cephalus. xii. 493. V. Procris.
Cephenorum pugna. v. 1. Ii in ſaxa mutati. v. 208.
Cephiſi nepos in phocam mutatus. vii. 388.
Cerambus in avem verſus. vii. 353.
Ceraſtæ. x. 221.
Cerberus. iv. 449.
Cercopes in ſimias mutati. xiv. 90.
Cercyon. vii. 439.
Cereris laus. v. 341. Filiam raptam quærit. v. 438.
Cerva pro Iphigenia ſuppoſita. xii. 34.
Cervus Cypariſſi manſuetus. x. 106.
Ceyx it Delphos conſultum. xi. 410. Ejus naufragium. xi. 480. Is mutatur in halcedinem. xi. 741.
Chalcas. xii. 18.
Chamæleontis natura. xv. 411.
Chaos in elementa diſpeſcitur. i. 6.
Charaxas. xii. 272.
Chariclo. ii. 636.
Charopes xiii. 259.
Cherſidamas. xiii. 259.
Chione a Diana interfecta. xi. 301.
Chiron Saturni filius. ii. 630.
Chromis. v. 103.
Chromius. xiii. 287.
Chthonius. xii. 441.
Ciconum fluvius ſaxificus. xv. 313.
Cinyrâ Phœniciæ rege natæ in gradus templi mutatæ. vi. 98.
Cinyras Paphi filius, pater Myrrhæ. x. 298.
Cipus cornutus. xv. 565.
Circæ aula & pediſequæ. xiv. 254. veneficia.

xiv. 413. Circe amat Picum. xiv. 346.
Clanis. v. 143.
Clitorius fons vino contrarius. xv. 322.
Clymene Phaëthontis mater Phœbo amata. i. 756.
Clynenus. v. 98.
Clytie Nympha in heliotropium verſa. iv. 264.
Clytius. v. 142.
Clytus. v. 87.
Coæ matres cornutæ. vii. 363.
Columbæ. xiii. 671.
Combe in avem. vii. 382.
Cometes. xii. 284.
Coralium. iv. 743. ex molli durum. xv. 416.
Cornu Copiæ. ix. 87.
Coronis, Phlegyæ Lapitharum regis filia, a Phœbo adamata. i. 542. Coronis Coronei filia in cornicem mutata. ii. 569.
Corvus olim candidus. v. 534.
Corythus v. 125.
Crabrones ex equo prognati. xv. 368.
Crantor. xii. 361.
Crathis capillos electro ſimiles facit. xv. 315.
Crepuſculum. iv. 399.
Creüſa Creontis filia, altera Jaſonis conjux, exuritur. vii. 394.
Crocos in florem verſus. iv. 283.
Croton Herculis hoſpes. xv. 15.
Cyane Nympha Sicula in fontem verſa. v. 465.
Cyanee Mæandri filia. xi. 452.
Cycnus Stheleni filius in olorem verſus. ii. 367.
Cycnus Hyries filius in olorem mutatus. vii. 371.
Cygni natura. ii. 377.
Cygni & Achillis certamen. xii. 72. Ille mutatur in avem. xii. 144.
Cyllarus Centaurorum formoſiſſimus. xii. 393. cum uxore morti occumbit. xii. 419.
Cymelus. ii. 454.
Cypariſſus in cupreſſum verſus. x. 106.

D

Dædalion in accipitrem verſus. xi. 291.
Dædalus volucer. viii. 182.
Danaë. iv. 610.
Danaïdes. x. 43.
Daphne Phœbo adamata. i. 452.
Deianiræ forma. ix. 8.
Demoleon. xii. 356.
Dentes ſerpentini in homines conversi. iii. 105.
Deois (Proſerpina.) vi. 114.
Deorum poteſtas. viii. 618. cum Typhœo pugna. v. 319. mutationes variæ. *Ibid.*
Dercetis in piſcem verſa. iv. 44.
Deucalion. i. 318.
Dictynna. ii. 441. v. 619.

Dictyos mira mors. XVI. 387.
Diluvii deſcriptio. I. 262.
Diomedes Dauni gener. XIV. 458. ejus ſocii in aves Diomedeas mutati. XIV. 499.
Dirce, altera Lyci Thebarum regis uxor, Zethi & Amphionis mater, a Baccho in fontem mutata II. 239.
Dis (Pluto) V. 384.
Dolon explorator Trojanus. XIII. 98.
Doris, Nerei uxor. XII. 743.
Dorylas, Cephenus. V. 129. XII. 380.
Draco velleris aurei cuſtos. VII. 149.
Dryades. VII. 746.
Dryantis Theſſali virtus. XII. 296.
Dryas, Hippolochi filius, pater Lycurgi. XI. 401.
Dryope in arborem verſa. IX. 530.
Dymantis, Hecuba Dymantis filia. XI. 761.

E

ECHIDNA. IV. 500.
Echinades inſulæ, olim Naïades. VIII. 476.
Echion. 411. 126. VIII. 11. X. 686.
Echo Nympha. III. 356.
Egeria Numæ uxor. XV. 482. mutatur in fontem. XV. 547.
Elatus, Cænei pater. XII. 189.
Electrum ex lacrymis ſororum Phaëthontis enatum. II. 364.
Eleleus, Bacchi nomen. IV. 15
Elementorum mutationes variæ. XV. 237.
Elpenor, ſocius Ulyſſis. XIII. 252.
Elyces, Cephenus. V. 87.
Enæſimus. VIII. 362.
Ennonius. XIII. 359.
Epaphus, Iûs filius. I. 748.
Epitos, Albæ rex. XIV. 613.
Epopeus. III. 619.
Equus in crabrones vertitur. XV. 368.
Eraſinus fluvius. XV. 275.
Erechtheus, Pandionis filius. VI. 677.
Erichthonius, Vulcani filius. II. 553. IX. 423. Alius fuit Dardani filius.
Eridanus fluvius. II. 223.
Erigone, Icari filia, a Baccho amata. VI. 126. In cœlo Virgo eſt. X. 451.
Erinnys, Furia. I. 725.
Eriſichthon Cereris lucum violat. VIII. 738. fame cruciatur. VIII. 824.
Erithos. V. 79.
Erycina, Venus. V. 362.
Erygdupus. XII. 453.
Eryx. V. 196. XIV. 83.
Ethemon, Cephenorum unus. V. 165.
Euippe, Pieri uxor. V. 303.
Eumeli filia in avem mutata. VII. 390.
Eumenides. IX. 410.

Eumolpus Muſæi filius. xi. 93.
Eupalamos. viii. 160.
Euphorbus in Pythagoram verſus. xv. 160.
Europa ab Jove in Creten abducta ii. 844.
Eurus; ventus. i. 61.
Eurydice Orphei uxor x. 8.
Eurylochus ab Ulyſſe ad Circen miſſus. xiv.. 252.
Eurymus, Telemi pater. xiii. 772.
Eurynome Apollini amata. iv. 210.
Eurynomus, Centaurorum unus. xii. 310.
Eurypylus Coi inſulæ rex. vii. 363.
Euryſthus. ix. 203.
Eurythus. vx. 366.
Eurythion, Argonauta. viii. 311.
Eurytus, Centaurus. xii. 224.
Evagros, Lapitha. xii. 290.
Evander, rex. xiv. 456.
Evan, Bacchi nomen. iv. 15
Evenus, Ætoliæ fluvius. viii. 527.
Exadius, Lapitha. xii. 266.

F.

Famæ domus. xii. 29.
Famis ſedes. viii, 788.
Fatorum ſeries in adamante exarata. xv. 808.
Favonius, ventus. ix. 660.
Filiarum Orionis exuſtarum favillæ in duos juvenes verſæ. xiii. 692.
Fluvii celeberrimi. ii. 242.
Fontes orbis celeberrimi. ii. 338.
Formicæ in Myrmidonas mutatæ. vii. 638.
Fulmina Jovis ſecunda, quænam? iii. 507.
Fungi in homines mutati. viii. 392.
Furiarum ornatus. iv. 499.

G.

Galantis in muſtelam verſa. ix. 306.
Galatea nympha, Nerei & Doridis filia. xiii. 739.
Ganymedis raptus. x. 155.
Geſtus varii: hominis ingreſſi. iv. 352. tollentis ſecurim. viii. 397. ſe levantis de terra. ii. 786. iv. 710. Geſtus & habitus currentis. x. 652. Geſtus expergiſcentis. xi. 619.
Gigantes cum Diis belligerant. v. 319. x. 150. Gigantum ſanguis in homines vertitur. i. 152.
Glaucus fit Deus maris. xiii. 904.
Gleba in puerum Tagen nomine animatur. xv. 553.
Gorge, Œnei filia. viii. 542.
Græcorum expeditio contra Trojanos. xii. 6.
Gradivus Thraciæ rex, qui & Mars dicitur. vi. 427.
Granicus Alexirhoes pater. xi. 763.
Gryneus, unus e Centauris. xii. 260.

H.

HÆMUS, Thraciæ rex, in montem verſus. VI. 566.
Halcyone Ceycis conjux. XI. 415. mutatur in halcedinem. XI. 731.
Halcyoneus. V. 135.
Haleſus. XII. 462.
Halius. XIII. 158.
Hammonis fons. XV. 309.
Hebe. IX. 400.
Hecate, filia Perſæ, Medeæ mater. VII. 74.
Hector, Trojanorum fortiſſimus. XII. 67. XIII. 667.
Hecuba Ulyſsi forte obtingit. XIII. 425. Polydori corpus invenit. XIII. 436. Mutatur in canem rabidam. XIII. 566.
Helena. XV. 232. repoſcitur. XIII. 230.
Helenus. XIII. 724.
Heliades. II. 340. X. 91.
Helice, Urſa major. VIII. 207.
Helimus. XII. 460.
Helle, Nepheles filia. Phryxi ſoror. XI. 195.
Helops. XII. 334.
Herculis & Acheloï congreſſus. IX. 30. Herculis labores. IX. 182. ſagittæ ad Trojam vincendam neceſſariæ. IX. 232. XIII. 54. Herculis ingentia facinora. XII. 545. Herculis mors. IX. 152. apotheoſis. IX. 262.
Hermaphroditus. IV. 288.
Herſe, Cecropis filia, Mercurio adamata. II. 559.
Herſilia, Romuli conjux, fit Ora dea. XIV. 829.
Heſperie, nympha Cebrenis filia, Æſaco amata. XI. 769.
Heſperus. V. 441.
Hiems. XV. 212.
Hiphinous. XII. 379.
Hippaſus. XII. 352.
Hippocoon. VIII. 314.
Hippodame, Pirithoi conjux. XII. 210.
Hippodamus. VIII. 592.
Hippolyti mors dira. XV. 492. vitæ redditus Virbius dicitur. XV. 544.
Hippomenes curſu cum Atalanta certat. X. 775. mutatur in leonem. X. 698.
Hippothoos. VIII. 307.
Hirundo. VI. 667.
Humani generis reparatio per lapides. I. 379.
Hyacinthia. X. 217.
Hyacinthus in florem cognominem verſus. X. 162. flos hyacinthus. XIII. 394.
Hyades, ſtellæ ſeptem in Tauri capite. III. 595.
Hyæna modò mas, modò femina. XV. 410.
Hydra. IV. 192.
Hyles, e Centauris unus. XII. 378.
Hyleus. XII. 407.
Hyllus, Herculis filius. IX. 279.
Hylonome, Centaurarum

formoſiſſima. xii. 405.
Hymenæus. ix. 761.
Hypanis fluvius. xv. 285.
Hyperion, Solis pater. iv. 241. Sol. viii. 564.
Hypſeus, Cephenus. v. 98.
Hypsipyle, Lemni inſulæ regina, Thoantis filia. xiii. 399.
Hyrie in ſtagnum mutata. vii. 371.

I

Iacchus. iv. 15.
Ianthe. ix. 722.
Iasion Cereri adamatus. iv. 422.
Jaſonis expeditio. vii. 5. res geſtæ. vii. 100.
Icariæ inſulæ. viii. 221. Icarium mare. viii. 235.
Icari volatus & ſubmersio. viii. 195.
Icarus alius, Œbali filius, pater Erigones. x. 450.
Icelos, Somni filius. xi. 640.
Idalia, Venus. xiv. 694.
Idas. viii. 305. xiv. 504.
Idmon. vi. 8.
Idomeneus. xiii. 358.
Ignigena, Bacchus. iv. 12.
Ilioneus, Niobes filius. vi. 261.
Ilithyia. ix. 283.
Ilus, Trois filius. xi. 756.
Imbreus. xii. 310.
Inachus, fluvius. i. 583.
Inferi poëtici. iv. 438. Eorum aditus & deſcriptio. iv. 432.
Ino Bacchi nutrix. iii. 313. Ino uxor Athamantis fit Leucothea, maris dea. iv. 540.
Insitio. xiv. 630.
Invidiæ deſcriptio. ii. 660.
Inûs comites Sidoniæ in ſaxa mutatæ. iv. 542.
Io ab Jove comprimitur. i. 588. Mutatur in vaccam. i. 610. Facta dea Isis vocatur. i. 747.
Iolaus ſenex fit juvenis. ix. 397.
Iole, Euryti filia, Herculis uxor. ix. 278.
Jovis adulteria. vi. 108. Jovis filii tres juſtitiâ maxime insignes. ix. 434.
Iphigenia. xii. 30.
Iphis e puella vir exsiſtit. ix. 707. Iphis alius, victus amore Anaxaretes ſe ad ſummos ejusdem poſtes ſuſpendit. xiv. 698.
Iris. xi. 585. Thaumantis filia. iv. 479.
Isidis comitatus. ix. 772.
Iſmenos. vi. 224.
Iſſe nympha, Macarei filia. vi. 124. Apollini amata. vi. 124.
Itys patri apponitur comedendus. vi. 620.
Julius Cæſar in cometen vertitur. xv. 845.
Juno. i. 601. Juno Beroën Semeles nutricem ſimulat. iii. 278. Juno Averna. xiv. 114.
Juppiter Dianam imitatur. ii. 425. Europam rapit. ii. 847. Ganymedem ra-

pit. IX. 655. Juppiter Hoſpes. X. 224.
Juventa. VII. 241.
Ixion. IV. 464.

L

LABYRINTHUS Creteus, Dædali opus. VIII. 155.
Lactea via. I. 170.
Laertes. XIII. 144.
Laiades. VII. 759.
Lamus Læſtrygon. XIV. 232.
Lanificii partes. VI. 19.
Laomedon. XI. 196.
Latona. VI. 160.
Latreus, Centaurus. XII. 463.
Lavinia. XIV. 570.
Laurus Apollini ſacra. I. 557.
Learchus eliditur. IV. 515.
Lelex, Træzenius, Pitthei filius. VIII. 312. 617.
Lenæus, Bacchus. IV. 14.
Lethæa in ſaxum mutata. X. 79.
Leucades inſulæ, olim terra continens. XV. 289.
Leucippus. VIII. 306.
Leucothea. IV. 541.
Leucothëe Phœbo dilecta. IV. 196.
Liber, Bacchus. IV. 17.
Lichas, Herculis ſervus. IX. 155. 211.
Licotas. XII. 350.
Ligdus, Iphis pater. IX. 669.
Lotis nympha in arborem cognominem mutata. IX. 347.
Lucifer. IV. 628.
Lucina. IX. 697.
Lunæ mutationes. XV. 196.
Lupi rabies. XI. 365.
Lyæus; Bacchus. IV. 11.
Lycabas. V. 60. XII. 302.
Lycaon. I. 218.
Lycetus Cephenus. V. 86.
Lycidas. XII. 310.
Lycii ruſtici in ranas mutati VI. 349.
Lycotas. XII. 350.
Lycurgus rex Thraciæ. IV. 22.
Lycus, Diomedis ſocius. XIV. 504. alius, Centaurus. XII. 332. Lycus Aſiæ fluvius. XV. 273.
Lynceſtus fluvius inebriat. XV. 329.
Lynceus, Apharei filius. VIII. 304.
Lyncurium ex lyncum urina. XV. 413.
Lyncus, cædem parans Triptolemo, in lyncem feram mutatur. V. 650.

M.

MACAREUS. XII. 452. XIV. 159.
Mæra VII. 362.
Manes. IV. 437.
Manto vates Tireſiæ filia. VI. 157.
Marſyæ, Satyri ſupplicium. VI. 383.
Mavors, Mars. VIII. 7.
Medeæ amor erga Jaſonem. VII. 9. Æſoni juventutem reddit. VII. 162. Peliæ filias decipit. VII. 297. Creuſæ dat munus.

VII. 294. Suos ipſa filios necat. VII. 396. Ægeo nubit VII. 401.
Medon, unus Centaurorum. XII. 303.
Meduſæi capitis guttæ ſanguineæ in ſerpentes mutantur. IV. 616. Meduſæ caput ſpectantes in ſaxa convertit. IV. 778.
Megareus. X. 605.
Melaneus. V. 128 XII. 304.
Melantho a Neptuno compreſſa. VI. 120.
Melanthus. III. 617.
Meleager, Œnei filius. VIII. 270. Aprum Calydonium occidit. VIII. 414. Interimit avunculos ſuos. VIII. 431. Ipſe perit. VIII. 512. Meleagri ſorores in Meleagrides aves converſæ. VIII. 532.
Melicerta. IV. 521.
Memnon, Auroræ filius. XIII. 580. Memnonii rogi favillæ in aves Memnonides verſæ. XIII. 604.
Menelaüs. XII. 623.
Menephron. VII. 386.
Menœtes, Lycius. XII. 116.
Menthe nympha in mentham herbam verſa. X. 729.
Mercurius Argum necat. I. 671. Herſen amat. II. 726. vitiat Chionen. XI. 301.
Mergus. XI. 651.
Meriones. XIII. 359.
Mermeros. XII. 304.
Meropes, maritus Clymenes. I. 763.
Metra, Eriſichthonis filia, Autolyci conjux, mater Anticleæ, Ulyssis avia. VIII. 738, 872.
Midæ tactu omnia in aurum mutantur. XI. 100. Midæ aures asininæ. XI. 174.
Miletus, Phœbi & Deiones filius. IX. 442.
Milo Crotoniates. XV. 229.
Mineides. IV. 32.
Minerva anum ſimulat, & certat cum Arachne. VI. 126.
Minos, Paſiphaes filius, bella parat Athenienſibus. VIII. 456. Alcathoen obſidet. VII. 649.
Minotaurus. VIII. 169.
Minyæ: Argonautæ ſic dicti a Mynia Neptuni & Tritogeniæ filio, undę genus ducebant. VII. 1.
Mnemonides. V. 280.
Mnemoſyne. VI. 114.
Moloſſi filii in aves mutantur. XIII. 717.
Molpeus. V. 164.
Moly, herba. XIV. 292.
Montes quinam ſunt altiſſimi. II. 217. Montes in valles abeunt. XV. 266.
Monychus. XII. 499.
Mopſopus Athenarum rex. VI. 423.
Mopſus, Lapitha & vates. XII. 456.

Mori poma ex albis fiunt ſanguinea. IV. 89. 165.
Morpheus. XI. 647.
Mulciber, Vulcanus. II. 5.
Mutationes rerum variæ. XV. 158.
Mycale Orii Lapithæ mater. XII. 263.
Mycenis, Iphigenia. XII. 34.
Myrmidones. VII. 654.
Myrrha deperit parentem. X. 310. Mutatur in arborem. X. 489.
Myſcelos Crotonis conditor. XV. 19.

N.

NAIADES in Echinadas inſulas mutatæ. VIII. 476.
Naïs in piſcem mutata. IV. 49.
Narciſſus Cephisi filius ab Echo amatur. III. 344. In florem cognominem mutatur. III. 510.
Navis ab Alcinoo Ulyſſi data, in ſaxum verſa. XIV. 309.
Nautæ Tyrrheni in delphinos mutati. III. 670.
Nedymnus. XII. 350.
Neoptolemus. XIII. 455.
Neptunus fretum e terra elicit percuſſu tridentis. VI. 75. Neptuni adulteria. VI. 115. Oncheſtii pater. XI. 606.
Nereus. I. 187. XII. 24.
Neſſi cruor venenum. IX. 130.
Neſtoris ætas. XII. 187.
Nicteus. XIV. 504.
Nileus, Nili filius. V. 187.
Niobes jactantia. VI. 148. Ea in marmor mutatur. VI. 302.
Niſus rex in halyæëtum verſus. VIII. 145.
Nixi, dii. IV. 294.
Noëmon. XIII. 258.
Numa Deorum cultum inſtituit. XV. 350.
Numitor. XIV. 773.
Nycteis: Antiope, Nyctei filia, Lyci Thebarum regis uxor. VI. 111.
Nyctelius, Bacchus. IV. 15.
Nyctimene, Nyctei filia, in noctuam verſa. II. 591.
Nympharum & Satyrorum lacrymæ ob Marſyam excoriatum, flumen efficiunt. V. 394.
Nyſeus, Bacchus. IV. 13.

O.

OCEANUS Tethyos conjux. XIII. 952.
Ocyrhoe, Chariclûs filia, in equam mutata. II. 635.
Odites. V. 97. XIII. 487.
Oëclus. XII. 450.
Œneus. VIII. 273.
Oïleus, Locrenſium rex, pater alterius Ajacis. XII. 622.
Olea, arbor Minervæ ſacra. VI. 101.
Oleaſter. XIV. 525.
Olenus; Vulcani filius, in ſaxum mutatus. X. 68.

Olympus Sipyli filius. VI. 393.
Omina nuptiarum inauſpicata. VI. 429.
Oncheſtius, Neptuni filius. X. 605.
Opheltes. III. 605.
Opis, uxor Saturni. IX. 497.
Ora dea. XIV. 829.
Orbis incendium. II. 210.
Orchamus ſeptimus Perſarum rex. IV. 212.
Orcus, Pluto. XIV. 113.
Oreas. VIII. 783.
Orgiorum deſcriptio. VI. 887.
Orion, sidus. VIII. 207.
Orithyia, Erechthei filia, a Borea rapitur. VI. 683.
Orius, Lapitha. XII. 262.
Ornêus, Centaurorum unus. XII. 302.
Orphei infauſtæ nuptiæ. X. 4. deſcenſus ad inferos. X. 11. Orpheus a Bacchis diſcerpitur. XI. 1. Orphei lyra. XI. 50.
Orphne nympha. V. 539.
Ortygia, inſula olim natans cum Delo. XV. 336.
Osiris, deus. IX. 692.
Othriades. VIII. 371.
Oves hoſtiæ. XV. 116.

P.

PACTOLUS fluvius fit auriger. XI. 142.
Palæmon, Deus e Learcho. IV. 541. XIII. 919.
Palamedes. XIII. 56.
Palilia, feſta. XIV. 774.
Pallantias: Aurora Pallantis filia. IX. 420.
Pallas frater Butis & Clyti. VII. 500.
Pallas Dea. V. 263.
Pallenæi viri in aves versi. XV. 356.
Palingenesia Pythagoræ. XV. 133.
Pandion, Athenarum rex. VI. 426.
Pandroſos. II. 559.
Pan ſemicaper. XIV. 515.
Deus Arcadiæ. I. 619.
Pan cantu certat cum Apolline. I. 699. XI. 155.
Panes. XIV. 688.
Panomphæus, Jovis nomen. XI. 198.
Panopeus. VIII. 312.
Paphus, Pygmalionis filius, & Cinyræ pater. X. 297.
Papilio e bombycibus exſiſtit. XV. 372.
Paracupto in ſaxum mutatur. X. 64.
Parthaon, Œnei pater, rex Ætoliæ. VIII. 541.
Patroclus, Actoris filius. XIII. 273.
Pegaſus e collo Meduſæ ortus. IV. 784. V. 262.
Pelagon. VIII. 360.
Pelates. V. 124.
Peleus, Æaci filius. VII. 477. Ejus fortitudo. XIII. 366. Thetidis nuptias petit. XI. 238. Eâ, consilio Protei, fruitur. XI. 264.
Pelias a natabus ſuis interficitur. VII. 297.

Pelopis humerus eburneus. IV. 410.
Peneus, fluvius. I. 569.
Pentheus Tireſiam & Bacchi ſacra deridet. III. 513. a matre & Bacchis diſcerpitur. III. 720.
Perdix in perdicem avem mutatus. VIII. 237.
Periclymenus, Nelei filius, in varias formas abit. XII. 556.
Perimele, Hippodamantis filia, in inſulam verſa. VIII. 590.
Periphas in avem mutatur. VII. 400. Alius Periphas. XII. 449.
Perſephone. X. 730.
Perſeus Jovis & Danaës filius. IV. 610. Ejus res geſtæ. IV. 614. Ejusdem & Andromedes nuptiæ. VII. 523.
Peſtilentiæ cauſa & deſcriptio. VII. 523.
Petalus. V. 115.
Petræus. XII. 327.
Phædimus. VI. 239.
Phædra. XV. 500.
Phaëton. I. 750. II. 51. Phaëthontis ſorores in arbores mutatæ. II. 340.
Phaëthuſa, Helias. II. 346.
Phantaſos. XI. 642.
Pharos continenti terræ olim annexa. XV. 287.
Phegeus, pater Alphesibææ. IX. 412.
Pheres, Admeti pater. XIII. 310.
Philemon & Baucis in arbores verſi. VIII. 631.
Philoctetes, Pœantis filius. XIII. 313.
Philomela, Pandionis filia. VI. 451.
Phineis in avem mutata. VII. 399.
Phineus, Cephei frater. V. 5. 110.
Phlegræos. XII. 378.
Phlegyæ, populus Theſſaliæ Deorum inimicus. XI. 414.
Phlegyas, Martis filius, pater Ixionis & Coronidis. II. 999. Phlegyas Cephenorum unus. V. 87.
Phobetor, Somni filius. XI. 640.
Phocus, Æaci filius. VII. 477.
Phœbus amat Chionen. XI. 302. Deionen. XI. 442.
Phœnix ex ſeipſo naſcitur. XV. 392. Phœnix, Amyntoris filius. VIII. 307.
Phœocomes. XII. 431.
Pholus. XII. 306.
Phonolenides. XII. 433.
Phorbas, Phlegyarum rex. XI. 414. Phorbas alius. V. 74. XII. 322.
Phorcynis, Meduſa. IV. 773. V. 230.
Phyleus. VIII. 308.
Phylleus, juvenis. XII. 479.
Phyllius. VII. 372.
Picæ, olim virgines, Pieri filiæ. V. 294.
Picus, Latii rex, Fauni fi-

lius, Latini pater. xv. 320. Pici comites in varias formas verſi. xv. 397.
Pierides Muſas provocant. v. 304. in picas mutantur. v. 670.
Pierus. v. 302.
Pirithoi nuptiæ. x. 210. Pirithoi virtus. xii. 330.
Piſenor, e Centauris unus. xii. 403.
Pittheus, Pelopis filius. viii. 622.
Planities in montes abeunt. xv. 266.
Plexippus. viii. 440.
Polydæmon, Cephenus. v. 85.
Polydamas, Antenoris filius. xii. 547.
Polydectes in lapidem mutatus. v. 242.
Polydorus. xiii. 527.
Polymneſtor Polydorum occidit. xiii. 527.
Polypemonis neptis in avem verſa. vii. 400.
Polyphemus deperit Galateam. xiii. 742. Ejus cantilena. xiii. 789. homines devorat. xiv. 193.
Polytes, unus ex Ulyssis ſociis. xiv. 251.
Polyxena mactatur Achilli. xiii. 448.
Pomona. xiv. 623.
Priamus. xi. 737.
Priapus. xiv. 640.
Proca, Albæ rex. xiv. 622.
Procne, Pandionis filia, Terei uxor, in hirundinem mutata. vi. 428.
Procris Cephali uxor. vi. 681. vii. 697. A marito interfecta. vii. 797.
Procruſtes. vii. 438.
Prodigia ante Cæſaris mortem. xv. 783.
Prœtus in ſaxum vertitur. v. 239.
Propœtides in silices verſæ. x. 221, 238.
Proſerpina. v. 391.
Protenor Cephenus. v. 98.
Protesilaüs. xii. 67.
Proteus, vates, in varias formas abit. viii. 730. xi. 221.
Prytanis. xiii. 258.
Pſamathe, una Nereidum, Phoci mater. xi. 398.
Puer protervus in ſtellionem verſus. v. 451.
Pygmæa mater, Gerana Pygmæorum regina. vi. 90.
Pygmalion, ſtatuarius. x. 243.
Pyracmon. xii. 460.
Pyramus. iv. 55.
Pyreneus Muſarum violator. v. 274.
Pyretus, Centaurorum unus. xii. 449.
Pyrrha, Epimethi filia, Deucalionis conjux. i. 319.
Pyrrhus, Achillis filius. xiii. 155.
Pythagoræ dogmata. xv. 6.
Python ſerpens ab Apolline occiſus. i. 438.

Q.

QUIRINUS. xiv. 828.

R.

RANÆ ex limo. xv. 373.
Regnorum mutationes. xv. 421.
Remulus. xiv. 616.
Rhadamanthus. ix. 435.
Rhamnusis, dea ſuperbiæ ultrix. xiv. 694.
Rheſus ab Ulyſſe interemtus. xiii. 249.
Rhetenor, Diomedis ſocius xiv. 504.
Rhodope, Hæmi uxor, in montem mutata. vi. 87.
Rhodos, nympha Apollini amata. iv. 204.
Rhœti Centauri ſtrenuitas. xii. 271.
Ripheus, e Centauris unus. xii. 352.
Roma fit e Troja. xv. 442.
Romulus Deus fit Quirinus. xiv. 823. Romuli lancea in arborem verſa. xv. 561.
Ruſtici pauperis apparatus. viii. 635.

S.

SALMACIS Hermaphroditum amat. iv. 28.
Sarpedon, Jovis filius, Lyciæ rex. xiii. 255.
Saturnus, Chironis Centauri pater. vi. 126.
Satyri. iv. 26. xi. 89.
Saxa ex hominibus. v. 207.
Schœneus, Athamantis filius, pater Atalantæ. x. 609.
Sciron in petram verſus. vii. 444.
Scorpius e cancro naſcitur. xv. 369.
Scylla Nisi filia in Minois amorem incidit. viii. 17. Scylla alia, Phorci filia, vertitur in monſtrum. xiii. 730. 900. xiv. 52.
Scythides mulieres in aves mutatæ. xv. 379.
Scython modò vir, modò femina. iv. 280.
Semele, Cadmi filia, ex Jove gravidâ. iii. 260.
Semiramis Babylonis conditrix. iv. 88.
Serpens in lapidem verſus. xi. 56. alius in ſaxum. xii. 23.
Serræ inventor Perdix. viii. 244.
Sibylla Cumana Ænean in inferos deducit. xiv. 104. in vocem vertitur. xiv. 147.
Silenus. iv. 26. xi. 90.
Silvius, Æneæ filius, Albæ rex. xiv. 610.
Simiæ. xiv. 91.
Sinis, latro a Theſeo occiſus. vii. 440.
Sipylus, Agenoris filius, Tmoli pater. vi. 230.
Sirenes, Proſerpinæ comites, ex parte in aves mutantur. v. 552.
Siſyphus, Æoli filius, rex Corinthi. iv. 459.
Smilax, puer in florem verſus. iv. 283.
Smyntheus (Apollo) xii. 585.

Sol, Hyperionis filius. iv. 241. Veneris & Martis adulterium prodit. iv. 171. Solis aula. ii. 1. comitatus. ii. 24. equi. ii. 153. Solis mutatio. xv. 192.
Somni, ejusque aulæ, deſcriptio. xi. 592. Somni filii tres. xi. 633.
Sphinx. vii. 760.
Statua eburnea in puellam mutata. x 243.
Stellio. v. 451.
Stiphelus. xii. 459.
Stridor candentis ferri in aquas immersi. xii. 275.
Styx Deorum timor. iii. 291.
Sus prima hoſtia. xv. 112.
Sybaris fluvius capillos electro similes facit. xv. 315.
Symæthis, nympha, mater Acidis. xiii. 751.
Symplegades, inſulæ olim natantes. xv. 337.
Syrinx nympha in fiſtulam mutata. i. 689.

T.

Tantalus. iv. 457. vi. 172. 240.
Tarpeia arcem Romanam Sabinis prodit, & ab iiſdem necatur. xv. 776.
Tatius Romam oppugnat. xiv. 775. Romæ regnat una cum Romulo. xiv. 804.
Telæ laneæ deſcriptio. vi. 53.
Telamon, Æaci filius. vii. 476. Herculis ſocius eſt in expugnanda Troja, ac Hesionen uxorem ducit. xi. 216.
Teleboas. xii. 441.
Telemus vates. xiii. 771.
Telephus, Mysiæ rex. xii. 112. xiii. 171.
Teleſtes. ix. 716.
Telethuſa. ix. 681.
Tempeſtatis deſcriptio vere Ovidiana. xi. 480.
Tereus Procnen ducit uxorem & Philomelam violat. vi. 424. Alius e Centauris unus. xii. 353.
Terra in varias formas abit. i. 32. Terræ in aquas mutatæ. xv. 262. Terræ motus. xv. 296. Terra animal. xv. 342.
Tethis, Cœli filia. ii. 509. Oceani uxor. xiii. 952.
Teucer, Telamonis filius. xiii. 157.
Thaumas. xii. 303.
Thebæ a Cadmo conduntur. iii. 3.
Themis, Cœli filia. i. 321. iv. 642. vii. 762. ix. 402.
Therſes. xiii. 682.
Therſites. xiii. 232.
Theſeus agnoſcitur patri, & tantum veneno non necatur. vii. 419. Theſei geſta. vii. 433. Theſei & ſociorum cum Centauris pugna. xii. 227.

Theſtius. VIII. 487.
Theſtorides: Calchas, Theſtoris filius. XII. 19.
Thetis in varias figuras vertitur. XI. 235.
Thisbe a Pyramo adamata. IV. 55.
Thoactes, Cephenus. V. 147.
Thoas, Lemni rex, pater Hypsipyles. XIII. 399. Thoas alius, Ætolus, Andremonis filius. XIII. 387.
Thoon. XIII. 259.
Thraciæ mulieres in arbores verſæ. XI. 69.
Thyoneus, Bacchus. IV. 13.
Tiberinus, rex. XIV. 614.
Tiresias in feminam, deinde in virum mutatur. III. 322. idem cæcus & vates. III. 336.
Tisiphone, Furia. IV. 480.
Titan. I. 10. X. 79.
Titanis, Circe. XIII. 769.
Tityus, Terræ filius. IV. 456.
Tlepolemus, Herculis filius. XII. 537.
Tmolus, Sipyli filius, pater Tantali, judex inter Apollinem & Pana. XI. 156.
Toxeus. VIII. 341.
Trieterica Bacchi. VI. 587.
Triopeis varias figuras ſumendi jus habet. VIII. 872.
Triops. VIII. 751.
Triptolemus agriculturam, juſſu Cereris, docet. V. 645.
Triton. I. 333. XIII. 920.
Trojana præda. XIII. 412.
Tumultûs deſcriptio. V. 5.
Turnus Æneæ claſſem conatur exurere. XIV. 530. Ab Ænea occiditur. XIV. 565.
Tydeus, Diomedis pater. XII. 622.
Typhœus, Deorum terror. V. 321. Typhœi ſupplicium. V. 346.
Tyros inſula, in ſtabilem terram a Neptuno mutata. XV. 287.
Tyrrheni nautæ in delphinos mutati. III. 650.

V.

VALLES in montes mutatæ. XV. 266.
Venilia, Jani uxor, XIV. 334.
Venti principes quatuor. I. 54.
Venulus. XIV. 460.
Venus Solis proditionem ulciſcitur. IV. 190. Veneris cum Marte adulterium. IV. 190. Veneris ad Deos oratio pro Julio Cæſare. XV. 761.
Ver. XV. 202.
Vertumnus in omnes formas ſe vertit. XIV. 642.
Veſpertilio. IV. 410.
Victoria. VIII. 13.
Virgæ in coralia mutatæ. IV. 740.
Ulyssis oratio, ut Achillis

arma ipſi decernantur. xiii. 128. Ulyssis prudentiæ fructus. xiii. 123. Ulyssis legatio ad Priamum. xiii. 196. Ulyssis fortiter geſta. xiii. 162. Ulyssi Achillis arma adjudicantur. xiii. 382. Ulyssis errores. xiv. 223. Ulyssis ſocii in porcos versi. xiv. 278. Ulyssis ſocii in priſtinam formam redeunt. xiv. 299.
Upupa. vi. 671.
Uranie, e Musis una. v. 260.
Urſa lambendo fingit catulos. xv. 378.
Vulcanus. xi. 350.

Z.

Zancle inſula, olim continens xv. 290.
Zephyrus. i. 64.
Zethes & Calaïs ex parte aves. vi. 712.
Zodiacus. ii. 130.
Zonæ quinque. i. 45.

FINIS.

THEDRAL LIBRARY
CITY

IMAGINUM INTERPRETATIO.

Tomo I. Frons voluminis Ovidium exhibet ad ſcribendum ſeſe accingentem, & plurimis, in hanc operam, codicibus ſtipatum. Clio quæ Muſas inter hiſtoriæ præeſt simul & heroicæ poesi, tubam cum lauro poetæ oſtendit. Erato, cantibus amatoriis addicta, eidem coronam myrteam, & plumam ex ipsius Cupidinis alâ modò extractam, calami vice, porrigit. Ad imam oram Tabulæ, adverſus ſtans Amor, ad os admovet duas tibias, alteram alterâ breviorem; quibus Versûs Eligiaci forma ferè designatur.

Ibid. Aperit Heroidas, primam Eroticorum partem, idem Ovidius in horto ſedens, & jam totus in ſcriptis amatoriis. Prope adſtat unus ex Amoribus, dictantis ſpeciem referens: Amor alter in aere ſuſpenſus, Corinnæ Ovidianæ effigiem amanti Poetæ ſpectandam offert.

Tomo II. Tabula, fronti voluminis affixa, Fabulæ originem adumbrat. Scena Tabulæ Creta inſula, quam indigitant duæ ſtatuæ Curetum eminus conſpicuæ: hîc antrum in quo Jupiter lactatus & educatus. Ad oram imaginis anteriorem, Græcia, Fabulæ mater, perſonata conſpicitur magnâ cum majeſtate, ſub effigie mulie-

ris, caput quercu redimitum, & ſceptrum dextrâ pineum gerentis. Juxta ſedet Hiſtoria ſuis insignita ſymbolis; hæc mirabunda ſpectat Græciam, quæ calamum sibi ereptum ad Fabulam converſa, huicce rivali ſuæ tradit. His Fabula characteribus diſtincta: ſtat propè Græciam, ipsâ paullò humilior, capite papaveribus cincto, mundo muliebri ſpectabilis. Latus Fabulæ premit puer quo Genius Poetices effictus: is Jovis fulmen geſtat & cum cycno colludit.

Ibid. Metamorphoſeon libros indicat Tabula, quæ ſubjicit oculis Deucalionem & Pyrrham, genus humanum, lapidum jactu, reparantes.

TOMO III. Ad frontem voluminis, Ovidium ab uxore divulſum, dum illi vale extremum dicit, miles conſcendere cogit in navem, ad exilium.

Ibid. Faſtorum libro primo præfigitur Ovidii Tumulus, quem choreis & cantibus concelebrant circumfusi Sarmatæ.

7290

DEC 16 1948